

**MISKOLCI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR**

VÁRKONYINÉ JUHÁSZ MÁRIA

**AZ ÉRTÉK FOGALMÁNAK VÁLTOZÁSAI ÉS
KÖNYVVIZSGÁLATÁNAK KÉRDÉSEI A HAZAI
SZABÁLYOZÁS TÜKRÉBEN**

PH.D. ÉRTEKEZÉS

A DOKTORI ISKOLA NEVE:

**VÁLLALKOZÁSELMÉLET- ÉS GYAKORLAT
DOKTORI ISKOLA**

A DOKTORI ISKOLA VEZETŐJE:

DR. NAGY ALADÁR

egyetemi tanár

a közgazdaságtudományok doktora

TUDOMÁNYOS VEZETŐ:

DR. PÁL TIBOR

egyetemi docens

a közgazdaságtudományok kandidátusa

MISKOLC

2008

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
1. BEVEZETÉS	6
1.1. A DOLGOZAT CÉLJA ÉS AZ EMPIRIKUS KUTATÁS MENETE.....	9
1.2. A KULCSFOGALMAK MEGHATÁROZÁSA	11
1.2.1. Igény és elvárás a könyvvizsgáló választásával kapcsolatban Magyarországon	11
1.2.1.1. Számviteli megközelítés	11
1.2.1.2. Gazdasági társaságok szabályainak feldolgozása	14
1.2.2. Az érték, az értékelés	17
2. AZ ÉRTÉK, MINT A BESZÁMOLÓBAN SZEREPLŐ ÁLLÍTÁS	21
2.1. A KÖNYV SZERINTI ÉRTÉK ÉS A PIACI ÉRTÉK KÖZÖTTI ELTÉRÉS	21
2.1.1. Makrogazdasági hatások.....	21
2.1.2. A számvitel harmonizációja	22
2.1.3. Retrospektív versus prospektív felfogás.....	23
2.2. A SZÁMVITEL ELMÉLETEK ÉS A MÉRLEGELMÉLETEK, AZAZ AZ ÉVES BESZÁMOLÓ INFORMÁCIÓ TARTALMÁNAK MEGHATÁROZÓI.....	26
2.2.1. Számvitel elméletek.....	26
2.2.2. Mérlegelméletek	30
2.2.2.1. Matriális mérlegelméletek.....	30
2.2.2.2. Reáltudományos mérlegelméletek	32
2.3. MÉRLEGELMÉLETEK ÉS AZOK ALKALMAZÁSA A HAZAI GYAKORLATBAN A KÖNYVVIZSGÁLAT SORÁN.....	33
2.3.1. Statikus mérlegelmélet a magyar gyakorlatban.....	37
2.3.1.1. Előtársaság mérlege	37
2.3.1.2. Átalakuló társaság mérlege	40
2.3.1.3. Végelszámolás mérlege.....	48
2.3.1.4. Felszámolás mérlege	51
2.3.2. A dinamikus mérlegelméletnek megfelelő érték fejlődésének be- mutatása különböző intervallumokban	54
2.3.2.1. A könyv szerinti érték változásainak bemutatása a gazdasági rendszerátalakítást követő első években	55
2.3.2.2. A könyv szerinti érték változásainak bemutatása az ezredfor- dulón megreformált törvényt megelőző időszakban.....	58

2.3.2.3.	A könyv szerinti érték változásainak bemutatása az ezredfordulót követő első években.....	61
2.3.2.4.	A könyv szerinti érték változásainak bemutatása az Európai Unió csatlakozással összefüggésben	67
3.	AZ ÉRTÉK FELFOGÁSOK KÖZELÍTÉSÉRE VONATKOZÓ EMPÍRIKUS KUTATÁS	75
3.1.	AZ EMPÍRIKUS KUTATÁS CÉLJA	75
3.2.	AZ EMPÍRIKUS KUTATÁS ELEMZÉSI MÓDSZERE.....	76
3.3.	AZ ESET KIVÁLASZTÁSA, A KIVÁLASZTOTT ESET BEMUTATÁSA.....	78
3.4.	AZ EMPÍRIKUS KUTATÁS HIPOTÉZISEI	80
3.5.	AZ EMPÍRIKUS VIZSGÁLAT MENETE, ÉS ANNAK EREDMÉNYEI	82
3.5.1.	Immateriális javakra vonatkozó állítások kritikája.....	82
3.5.1.1.	Kísérleti-fejlesztés aktivált értéke	83
3.5.1.2.	Vagyoni értékű jogok.....	84
3.5.1.3.	Szellemi termékek.....	86
3.5.1.4.	A hiányzó mérleg sor: Az emberi erőforrás.....	86
3.5.1.5.	A vállalkozás értékét csökkentő tétel: A környezet terhelés	92
3.5.1.6.	Az új elem: Immateriális javak értékcorrekciója.....	95
3.5.2.	Tárgyi eszközök értékének pontosítása	106
3.5.3.	Befektetett pénzügyi eszközök, értékpapírok bemutatásának korrekciója	108
3.5.4.	Készletek ártértékelésének megvalósítása	111
3.5.5.	Az időbeli elhatárolások újszerű megjelenítése	115
4.	ÖSSZEFOGLALÁS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK	118
4.1.	TAGOLÁSTANNAL ÉS ÉRTÉKTANNAL KAPCSOLATOS TÉZISEK	118
4.2.	ÉRTÉKTANNAL KAPCSOLATOS TÉZISEK	127
4.3.	TAGOLÁSTANNAL KAPCSOLATOS TÉZIS	128
	IRODALOMJEGYZÉK	130
	MELLÉKLETEK	138

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. ábra:	Tőke- és információáramlás, a számviteli megbízhatóság minősítésének modellje	6
2. ábra:	A kutatás menete	10
3. ábra:	A kötelező könyvvizsgáló választás esetei.....	16
4. ábra:	A világon uralkodó norma rendszerek	23
5. ábra:	A mérlegen kívüli tételek kategóriái	24
6. ábra:	Bekerülési érték modell működése.....	35
7. ábra:	Átértékelési modell működése	36
8. ábra:	Valósérték modell működése	36
9. ábra:	A gazdasági társaságok megszűnésének fajtái	40
10. ábra:	Az átalakulások esetei	41
11. ábra:	Átértékelés vagyoneértékelés módszerével.....	42
12. ábra:	Vagyonmérleg-tervezet a jogelőd gazdasági társaságnál.....	43
13. ábra:	Vagyonmérleg-tervezet a jogutód gazdasági társaságnál.....	44
14. ábra:	Beolvadással létrejövő gazdasági társaság vagyonmérleg-tervezete	46
15. ábra:	Összeolvadással létrejövő gazdasági társaság vagyonmérleg-tervezete	46
16. ábra:	Különváló gazdasági társaságok vagyonmérleg tervezete	47
17. ábra:	Kiválással létrejövő gazdasági társaság vagyonmérleg-tervezete.....	47
18. ábra:	Kiváló társaság vagyonmérleg-tervezete	48
19. ábra:	Különváló gazdasági társaságok vagyonmérleg tervezete	48
20. ábra:	Korrigált végelszámolási nyitó mérleg	50
21. ábra:	Származékos ügyletek fajtái	72
22. ábra:	Az Eurofém-Halna Kft.	80
23. ábra:	A társadalom átalakulása.....	82
24. ábra:	Az immateriális javak mérlege.....	90
25. ábra:	Számviteli törvény szerinti értékelési eljárások	96
26. ábra:	Az immateriális javak új elemeinek megjelenése az éves beszámoló „A” típusú mérlegében.....	98
27. ábra:	Az Eurofém-Halna Kft. alternatív vevői köre	100
28. ábra:	Magyarország kritikus levegőszennyezettsgű területei az 1987-1990. évi átlagértékek alapján	103
29. ábra:	Valós érték hierarchia.....	109

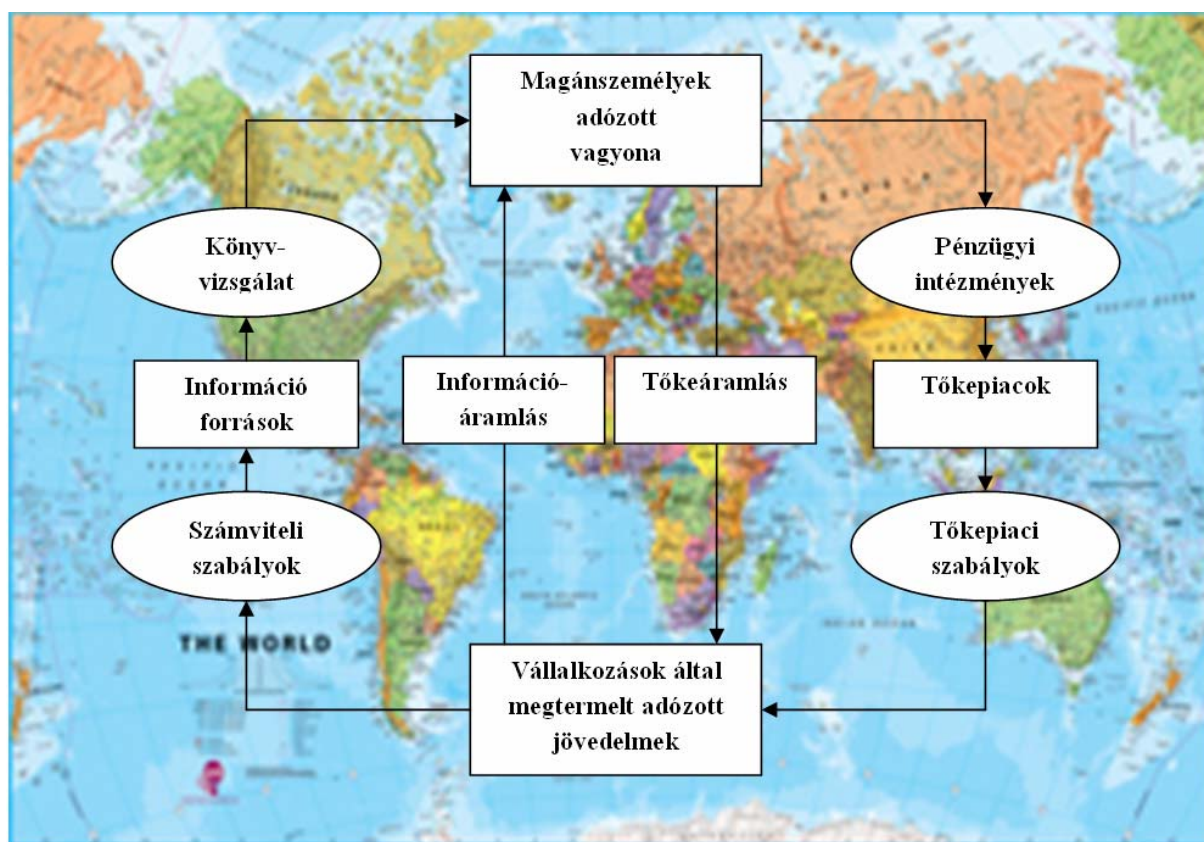
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat:	Cégértékelések mátrixa.....	19
2. táblázat:	A számviteli értékelési eljárások eltérő megválasztásával foglalkozó empirikus vizsgálatok összefoglalása	28
3. táblázat:	A nem pénzübeli hozzájárulás tartalmának összehasonítása.....	39
4. táblázat:	A közbelső felszámolási mérleg egy lehetséges szerkezete	53
5. táblázat:	A származékos ügyletek rendszerezése	71
6. táblázat:	A szellemi tőke összetevői három megközelítésben.....	90
7. táblázat:	Az immateriális javak csoportosítása kötődés és jelleg szerint	96
8. táblázat:	Az immateriális javak az Eurofém-Halna Kft. mérlegében.....	99
9. táblázat:	Az alkalmazottak megoszlása a ledolgozott munkaevek alapján az Eurofém-Halna Kft. esetében 2006-ban	102
10. táblázat:	Korrigált immateriális javak alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél	105
11. táblázat:	A tárgyi eszközök az Eurofém-Halna Kft. mérlegében.....	107
12. táblázat:	Az éves értékcsökkenés számszerűsítése hagyományosan, illetve a komponens megközelítéssel.....	107
13. táblázat:	Korrigált tárgyi eszközök alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél.....	108
14. táblázat:	Tényleges beszerzési áras, év közti készletértékelési eljárások összehasonlítása	111
15. táblázat:	A készletek az Eurofém-Halna Kft. mérlegében	112
16. táblázat:	A késztermékek leltárszerinti értéke, 2006. december 31.	113
17. táblázat:	A salakhegy várható árbevételeinek meghatározása jelenlegi árakon...	114
18. táblázat:	Korrigált készletek alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél	114
19. táblázat:	Az aktív időbeli elhatárolások az Eurofém-Halna Kft. mérlegében.....	116
20. táblázat:	Korrigált követelések, pénzeszközök, illetve aktív időbeli elhatárolások alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél	116
21. táblázat:	A passzív időbeli elhatárolások az Eurofém-Halna Kft. mérlegében...	117
22. táblázat:	Korrigált rövid lejáratú kötelezettségek, illetve passzív időbeli elhatárolások alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél	117

1. BEVEZETÉS

A piacgazdaság fejlődésének egyik jellemző vonása az, hogy elkülönül egymástól a tulajdonosi és a menedzsment funkció, ezért a befektetők többsége tőkéje átadásának pillanatában elveszíti rálátását vagyona, számára követhetetlen és áttekinthetetlen folyamatok, tranzakciók indulnak el, ugyanakkor szeretne továbbra is tájékozott lenni vagyoni helyzetéről, befektetésének alakulásáról, sikereiről vagy kudarcairól, hogy megfelelő időben hozhassa meg a megfelelő döntéseket. A számviteli információrendszer folyamatosan szolgáltat információkat egy vállalkozás gazdálkodásáról, vagyonának változásáról, pénzügyi és jövedelmi helyzetének alakulásáról, azonban a tulajdonosok, a befektetők és a hitelezők nem feltétlenül bíznak az adatok valódiságában és érvényességében, ezért igényt tartanak a tájékoztatás megbízhatóságának ellenőrzésére, vagyis szükségesnek tartják, hogy a számviteli kimutatások, jelentések, beszámolók helyességét, valódiságát, érvényességét független szakértők is hitelesítsék és átvizsgálják. [Bíró – Fridrich – Kresalek, 2005.]

1. ábra: Tőke- és információáramlás, a számviteli megbízhatóság minősítésének modellje

Healy – Palepu, 2001. pp. 408.

Az auditálás nagyon régi emberi tevékenység, jóval korábbi, mint az intézményesedett könyvvizsgálat. Az audit latin eredetű szó: az audio, audire (hallani, hallgatni) főnévi igenév ragozott alakja (audit: hallgat, meghallgat). Az auditálás során tehát a tulajdonos bizonyos időközönként meghallgatta annak a beszámolóját (account), akire rábízta javainak hasznosítását. A XIX. században, az ipari forradalom nyomán nagy vállalkozások jöttek létre, és azon vállalkozások esetében, amelyeknek több tulajdonosa volt, valamelyiküket felkérték arra, hogy az igazgató(k) pénzügyi beszámolójának „auditálására” szakosodjék. Erre azért volt szükség, mert a meghallgatási procedura jelentősen bonyolultabbá vált annak köszönhetően, hogy maga az üzleti tevékenység is sokkal bonyolultabb lett. Az audit mai jelentése: hivatalos vizsgálat. Elsősorban – de nem kizárólag – a gazdasági, pénzügyi életben használják, ezért a jelzős szerkezet: financial audit. Megkülönböztetnek belső (internal) és külső (external), vagy független auditot. A belső ellenőrök rögzítik az eltéréseket a pénzügyi műveletek elvégzésére szolgáló előírásoktól. A külső auditot a társaságtól, intézménytől független ellenőrök végzik a pénzügyi számadások és könyvelési bizonylatok vizsgálatával. [Nyikos – Kresalek, 2003.]

A magyar számviteli szabályozásban is megjelenik az a piacgazdaság működéséhez nélkülözhetetlen törekvés, hogy a piac szereplői számára hozzáférhetően, döntéseik megalapozása érdekében – mind a vállalkozók, mind a nem nyereségorientált szervezetek, valamint az egyéb gazdálkodást folytató szervezetek vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről és azok alakulásáról – objektív információk álljanak rendelkezésre. A számviteli törvény¹ értelmében a könyvvizsgálat alapvető szerepe az ellenőrzés, illetve a tulajdonosok, a hitelezők és más piaci szereplők érdekeinek védelme, melynek érdekében a könyvvizsgálat célja annak megállapítása, hogy a vállalkozó által az üzleti évről készített éves beszámoló, egyszerűsített éves beszámoló, továbbá az összevont (konszolidált) éves beszámoló (továbbiakban: beszámoló) megfelel-e a számviteli törvény előírásainak, és ennek megfelelően megbízható és valós képet ad-e a vállalkozó (a konszolidálásba bevont vállalkozások együttes) vagyoni és pénzügyi helyzetéről, a működés eredményéről, illetve annak ellenőrzése, hogy a kapcsolódó üzleti jelentés összhangban van-e az éves beszámoló, az összevont (konszolidált) éves beszámoló adataival.

A könyvvizsgálat intézményrendszerének megszilárdulásához vezetett tehát egyrészt az, hogy a beszámolót felhasználók – a tulajdonosok, a befektetők, a hitelezők, az üzleti partnerek, az állami kormányzati szervek, a közvélemény, a vállalkozás alkalmazottai – nem rendelkeznek elegendő információval a gazdálkodóról, annak ellenére, hogy döntéseik megalapozásához szükségük lenne szubjektivitástól mentes, független szakértői vélemények által alátámasztott adatokra. Gyakran a vállalkozás jövőjét is

¹ A 2000. évi C. törvény 155. § (1) bekezdése tartalmazza az e területre vonatkozó előírásokat.

befolyásoló döntést hozók esetében hiányzik a megfelelő szakértelem ahhoz, hogy a számviteli információk áttekintése alapján a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetről megbízható képet tudjanak kialakítani. A beszámoló által szolgáltatott adatok valódiságának és érvényességének ellenőrzését indokolja továbbá a gazdaság fejlődése, a vállalkozások számának, méretének, illetve a végzett tevékenység bonyolultságának növekedése. Mindezek hozzájárultak ahhoz, hogy a hitelesség fokozása érdekében megjelent a külső szakértők kontrollja iránti igény, és kialakult Magyarországon egy törvények, illetve standardok által determinált könyvvizsgálói intézményrendszer.

Bármire is irányuljon a könyvvizsgálat, a könyvvizsgálónak bizonyítékot kell szereznie a beszámolóban szereplő állításokról. A Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok Glosszáriuma alapján a pénzügyi kimutatások állításai, tartalmi jellemzői (financial statements assertions) olyan vezetői kijelentések, amelyek direkt vagy egyéb módon kifejezve a pénzügyi kimutatásokban öltenek testet és az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- létezés (existence): valamely eszköz vagy forrás létezik az adott időpontban;
- jogok és kötelezettségek (rights and obligations): egy eszköz vagy egy forrás a gazdálkodó szervezeté az adott időpontban;
- előfordulás (occurrence): gazdasági esemény előfordulása az adott időszakban a gazdálkodó szervezetet illetően;
- teljesség (completeness): minden eszközt, forrást és gazdasági tranzakciót vagy eseményt rögzítettek, és nincsenek közzé nem tett tételek;
- értékelés (valuation): az eszközt vagy a forrást megfelelő értéken mutatják ki,
- mérés (measurement): a tranzakció vagy az esemény értékelése abból a szempontból, hogy helyes összeggel rögzítik-e, illetve bevételként vagy ráfordításként a megfelelő időszakra számolják-e el (allokálják-e);
- be(ki)mutatás és közzététel (presentation and disclosure): egy tétel közzététele, csoportosítása és bemutatása megfelel az alkalmazott beszámoló készítési követelményeknek.

A könyvvizsgálat során a könyvvizsgálónak a fenti állításokat, mint célokat rangsorolnia kell, de a felsoroltak közül az értékelés (valuation) az, amelyet valamennyi mérleg és eredménykimutatás sor, illetve mérlegen kívüli tétel kapcsán kiemelten jelentősként kell kezelnie. Ezt az állítást látszanak alátámasztani a közelmúlt könyvvizsgálati botrányai is.

A könyvvizsgálati botrányokkal összekapcsolódott az Enron-ügy amelyben a cég 2001. december 2-án csődvédelmi kérelmet nyújtott be, miután részvényeinek árfolyama az egy évvel azelőtti 90 dollárról 40 centre zuhant vissza. Ezt a botrányt követte sok másik – a WorldCom, Quest Communication, Tyco, Xerox, Parmalat, itthon a Postabank, a Synergion – de az már kevésbé közismert, hogy az Enron nem az első eset

volt. Jóval előtte, a nyolcvanas években a Tandem Computers nem realizált bevételeket mutatott ki eredménykimutatásában. Amikor erre fény derült, a vállalkozás részvényeinek árfolyama 30%-kal visszaesett a Wall Streeten, és végül a cég annak köszönhetette a talpra állást, hogy a Compaq felvásárolta. 1991-ben az Egyesült Államokban ötvenöt tiltott árfolyam befolyásolással kapcsolatos per indult, ahol a vád a tények meghamisítása volt. Ez az adat 1998-ra csaknem megtriplázódott. [Sherman – Young, 2002.] Egy 2002-ben végzett kísérlet állítása alapján a botrányok okozója nem a korupció, hanem a nem tudatos elfogultság, melynek részei többek között az információk kétértelműsége, az üzleti érdekekből következő kötődés, illetve az emberi kapcsolatok – a barátság – kialakulása. [Bazerman – Loewenstein – Moore, 2003.]

A válasz a kiobbant botrányokra az Egyesült Államokban egy új, még szigorúbb törvényi szabályozás volt. Európában a standardokkal való szabályozás egységesítésével, az IFRS számviteli és az ISA könyvvizsgálati standardok továbbfejlesztésével és elterjesztésével, és a könyvvizsgálatot szabályozó 8. irányelv modernizálásával próbálták a szakma tekintélyét és a bizalmat helyreállítani. [Ferenczi, 2002a., 2002b.]

A könyvvizsgálati botrányok számos új beavatkozást indukáltak a szabályozási területeken, és felerősítették a már korábban elindított számviteli harmonizációs törekvéseket. Mindezek ellenére napjainkban a társaságok értékéről a számvitel által szolgáltatott információk még mindig messze állnak a tényleges tartalomtól. Véleményünk szerint azonban szakmailag alátámasztható egy olyan értékelési eljárás, amely az objektív eredmény mellett biztosítja a vállalkozás piaci értékének pontosabb kimutatását is, mind könyvvizsgálati, mind számviteli oldalról, a szakmai morál figyelembevételével.

1.1. A dolgozat célja és az empirikus kutatás menete

A dolgozat célja az elméleti háttér ismertetése és értékelése után egy olyan új, magyar számviteli értékelési rendszer kidolgozása, amelynek segítségével a piaci érték és a könyv szerinti érték közötti rés szűkülne. Vizsgálódásaink fókuszában az értékelés, az érték meghatározása áll. Ezzel kapcsolatban először azon jogszabályi előírásokat tekintjük át, amelyek a könyvvizsgáló számára értékelési, értékmeghatározás-ellenőrzési feladatokat írnak elő.

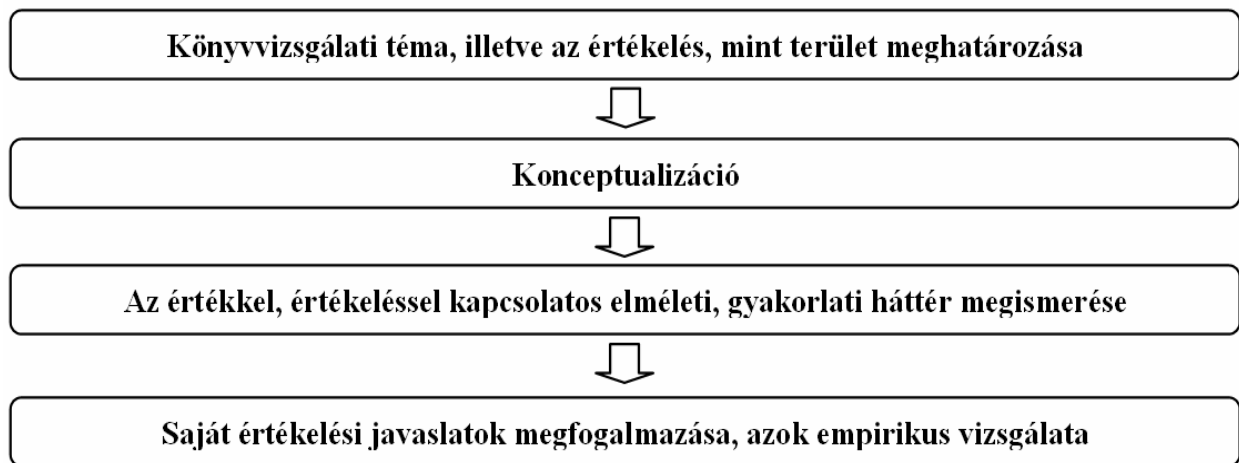
Az értekezés négy fejezetre tagolódik. A dolgozat első részében a könyvvizsgálat megnövekedett szerepkörét, annak aktualitását mutatjuk be, majd definiáljuk az alkalmazott fogalmakat.

A második fejezetben először a könyv szerinti érték és a piaci érték közötti eltérés indokait vizsgáljuk meg, majd az értékelés elméleti megközelítéseit ismertetjük. Ezt követően a Magyarországon alkalmazott értékelési eljárások változását foglaljuk össze a rendszerváltást követően napjainkig.

Az értékelési eljárásokkal, az azok közötti választási lehetőségekkel foglalkozó szakirodalom áttanulmányozása után megfogalmazott hipotéziseink vizsgálata érdekében kvalitatív kutatást végeztünk a harmadik fejezetben, aminek eredményeiről a negyedik részben számoltunk be. A kvalitatív kutatás módszere az esettanulmány-módszer volt, amely definíciója alapján valamely társadalmi jelenség egy, vagy néhány példájára koncentrálni. Az esettanulmány készítésekor az idiografikus megértést választottuk, vagyis egy konkrét eseten, egy vállalkozáson keresztül törekedtünk bemutatni az ajánlott értékelési eljárás alkalmazásának hatásait, de a magyarázat egyes részei más helyzetekre is alkalmazhatóak. [Babbie, 2001., 38.o.] Az eset kiválasztására alkalmazott, nem reprezentatív valószínűségi mintavétel módszere az ún. szakértői minta, mivel a saját megítélésünkre és gyakorlati tapasztalatunkra alapozva olyan vállalkozást választottunk, akit a legmegfelelőbbnek ítéltünk. [Babbie, 2001., 206.o.]

Az elméletalkotás során egy deduktív gondolkodásmódot választottunk, azaz az általános elméleti megértésből kiindulva jutottunk el a feltételezéseinkhez majd ellenőrizhető hipotéziseinkhez.

2. ábra: A kutatás menete

saját szerkesztés Babbie, 2001., 69. o. alapján

A vizsgálódásra alkalmazott metodológia az esettanulmány-módszer. Miután a kvalitatív kutatás természetében illusztratív jellegű, az esettanulmányra alapozott megoldás megfelelő eszköz a fenti kutatási kérdésre vonatkozó válaszkeresésben, és a téma mélyebb megértését szolgálja. Célunk az elméleti módszertan hazai alkalmazásának igazolhatósága, a módszer bevezetéssel kapcsolatos jelenségek feltárása és további kutatások megalapozása az illusztratív eset elemzése által. A kvalitatív kutatási módszer kivételes mélységű megértést tesz lehetővé, míg más módszereket gyakran ér a vád, hogy felületesek. Ugyanakkor kétségkívül hátránya az alkalmazott módszernek, hogy

nem várható tőle nagy populációt leíró pontos állítás, következtetései inkább javaslatok, mint definitív konklúziók.

1.2. A kulcsfogalmak meghatározása

Definiálnunk szükséges a dolgozatban gyakran használt fogalmakat. Így sort kerítünk a könyvvizsgálati kötelezettség fogalmának tisztázására, majd röviden bemutatjuk az érték, az értékelés definícióinak kialakulását.

1.2.1. Igény és elvárás a könyvvizsgáló választásával kapcsolatban Magyarországon

A könyvvizsgálókra vonatkozó jogszabályrendszer kardinális változáson ment keresztül 2006-ban, amikor az új gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény lépett hatályba, mivel a társasági törvény egyik fontos – koncepcionális szempontból is jelentős – kérdése a könyvvizsgálókra vonatkozó szabályok ésszerű szétosztása volt. Ennek megfelelően:

- a könyvvizsgáló választásának szükségességét, és a könyvvizsgálat tartalmi meghatározását a számvitelről szóló 2000. évi C. törvényre hagyja,
- a könyvvizsgálóra vonatkozó képesítési, etikai követelményeket, és az összeférhetlenségi szabályokat, illetve a társasági könyvvizsgáló által ellátható kiegészítő tevékenységeket a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szóló 2007. évi LXXV. törvény határozza meg,
- a társasági törvény a legfőbb szerv által választott könyvvizsgáló és a társaság közötti jogviszony keletkezését, tartalmi jellemzőit és megszűnését szabályozza.

1.2.1.1. Számviteli megközelítés

A könyvvizsgálati kötelezettséget elsősorban a számviteli törvény 155. §-a határozza meg, de a számviteli törvény más paragrafusai is tartalmazznak utalásokat e kötelezettségre, illetve további jogszabályok is előírják, hogy mely esetekben kötelező könyvvizsgáló alkalmazása.

A 155. § (2)-(3) bekezdése rögzíti a könyvvizsgáló választás nettó árbevételtől függő szabályát, miszerint kötelező a könyvvizsgálat minden kettős könyvvitelt vezető vállalkozónál, kivéve ha az alábbi két feltétel együttesen teljesül:

- az üzleti évet megelőző két üzleti év átlagában a vállalkozó éves (éves szintre átszámított) nettó árbevétele nem haladta meg a 100 millió forintot, és

- az üzleti évet megelőző két üzleti év átlagában a vállalkozó által átlagosan foglalkoztatottak száma nem haladta meg az 50 főt.

A könyvvizsgálati kötelezettséget jelző határérték 2007-ig 50 millió forint volt, mely határérték – a szakembereket régóta foglalkoztató – felemelése illeszkedik az Európai Unió gyakorlatához. Ennek a törekvésnek azonban részben ellentmondanak a hazai gazdaság, valamint a vállalkozások adminisztratív állapota, az alkalmazott szakemberek nem teljeskörű felkészültsége, a potenciális visszaélések esélye. Ebből következik, hogy – jóllehet a korábbi nagyságrendtől eltérő mértékben – a vállalkozások nagy részének továbbra is a könyvvizsgáló lesz a gazdálkodásról összeállított beszámolók külső megítélője. A jogszabályi változás következtében várhatóan – a korábbi évek adataiból kiindulva – a piacnak legalább 36,3 százaléka kiesik a kötelező könyvvizsgálat alól. [Pál, 2007.]

A 155. § (5) értelmében a mentesítést nem alkalmazhatja:

- az a kettős könyvvitelt vezető vállalkozó, ahol a könyvvizsgálatot jogszabály írja elő,
- a takarékszövetkezet,
- a konszolidálásba bevont vállalkozás,
- a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe,²
- az a vállalkozó, amelyik a 4. § (4) bekezdése szerint – a megbízható és valós kép érdekében – kivételes esetben eltér a számviteli törvény előírásaitól. Ebben az esetben a választott könyvvizsgáló egyetértése és ilyen tartalmú nyilatkozata mellett lehet eltérni, azonban minden eltérést közölni kell a kiegészítő mellékletben, bemutattva annak indokait, valamint az eszközökre-forrásokra, a pénzügyi helyzetre és az eredményre gyakorolt hatását is.

Az átalakuló vállalkozások könyvvizsgálatára vonatkozó előírás a 136. § (9) bekezdésében került rögzítésre, azaz a vagyonmérleget – mind a vagyonmérleg-tervezetet, mind a végleges vagyonmérleget – és az azt alátámasztó vagyonleltárt – mind a vagyonleltár-tervezetet, mind a végleges vagyonleltárt – könyvvizsgálóval kell ellenőriztetni. A vagyon értékét, a saját tőke összegét a könyvvizsgáló által megállapított értékénél magasabb összegben meghatározni nem lehet, ezért az átalakulás számviteli bizonylata a könyvvizsgáló által hitelesített vagyonmérleg.

² Kivétel azon külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepe, amely vállalkozás székhelye az Európai Unió valamely tagállamában található, illetve amely vállalkozás székhelye nem az Európai Unió valamely tagállamában található, azonban az adott állam jogszabályai által előírt éves beszámoló készítési, könyvvizsgálati, letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségek összhangban vannak az Európai Unió vonatkozó előírásaival, mert az mentesül a 153. § (5) bekezdésében előírt letétbe helyezési, a 154. §-ban előírt közzétételi, valamint a 155. §-ban előírt könyvvizsgálati kötelezettség alól.

Átalakulás esetén garanciális szabályként rögzíti a gazdasági társaságokról szóló törvény 73. § (4) bekezdése a könyvvizsgáló függetlenségére vonatkozó következő kritériumokat:

- annak érdekében, hogy a könyvvizsgáló pártatlansága később se legyen megkérdőjelezhető, összeférhetetlenségi előírás, hogy a jogutód könyvvizsgálójává három évig nem választható az, aki a vagyonszerűség-tervezet(ek)et, illetve a vagyonszerűség-tervezet(ek)et ellenőrizte,
- a tervezetek auditálására az a könyvvizsgáló sem jogosult, aki a tervezetek fordulónapját megelőző két üzleti évben a társaság számára könyvvizsgálatot végzett, vagy a nem pénzügyi hozzájárulás értékelését ellenőrizte.

A 145.§ (5) bekezdés értelmében amennyiben a vállalkozó a 20. § (3) és (4) bekezdése szerinti kötelezettség, illetve lehetőség figyelembevételével az éves beszámolóban, egyszerűsített éves beszámolóban szereplő adatokat forint helyett a létesítő okiratban rögzített devizában, a létesítő okiratban rögzített deviza helyett forintban, vagy a létesítő okirat módosításában szereplő devizában adja meg, a forintról devizára, a devizáról forintra, illetve a devizáról más devizára való áttéréskor éves beszámolót, egyszerűsített éves beszámolót kell készíteni az áttérés előtti pénzügyben. A jóváhagyásra jogosult testület által elfogadott éves beszámoló, egyszerűsített éves beszámoló mérlegében szereplő adatokat a 146-149. § szerint kell forintról devizára, devizáról forintra, illetve devizáról más devizára átszámítani, majd az átszámítás alapján, annak megfelelően az áttérés napjára vonatkozóan külön mérleget kell készíteni az új pénzügyben – forintban, illetve a létesítő okiratban rögzített devizában –, majd a könyvvizsgálói hitelesítés után, ezen külön mérleg alapján kell a könyveket az áttérés napját követő nappal megnyitni.

A számviteli törvény 59/A. – 59/F. paragrafusaiban felkínált lehetőség a valós értéken történő értékelés, amellyel kapcsolatos elszámolások szabályszerűségét az 59/A. § (15) bekezdése szerint a könyvvizsgálónak a kötelező könyvvizsgálat keretében ellenőriznie kell. Amennyiben a könyvvizsgálat a nettó árbevételel, illetve a foglalkoztatottak létszámával összefüggésben nem kötelező, az értékelés és az azzal kapcsolatos elszámolások felülvizsgálatával független könyvvizsgálót kell megbízni.

Az értékhelyesbítés alkalmazását választó vállalkozásokra vonatkozik a számviteli törvény 59. § (2) bekezdése, miszerint az értékhelyesbítések megállapításának, elszámolásának szabályszerűségét a könyvvizsgálónak a kötelező könyvvizsgálat keretében ellenőriznie kell. Amennyiben a könyvvizsgálat a nettó árbevételel, illetve a foglalkoztatottak létszámával összefüggésben nem kötelező, az értékelés felülvizsgálatával független könyvvizsgálót kell megbízni.

Az egyszerűsített vállalkozói adóról szóló törvény hatálya alól a számviteli törvény hatálya alá átkerült (visszakerült), jogi személyiség nélküli gazdasági társaságnak tétel-les leltározással alátámasztott nyitó mérleget kell készítenie, amelyben az eszközöket

piaci értéken, a kötelezettségeket a ténylegesen fizetendő, a céltartalékokat a számított, a törvény előírásainak megfelelő összegben, a saját tőkét az eszközök és a kötelezettségek – ideértve a céltartalékokat is – különbözetének összegében kell figyelembe venni. Ebben az esetben a nyitó mérlegben szereplő eszközök és források értékének valódiságát könyvvizsgálóval kell ellenőriztetni a 2. § (4) bekezdése szerint.

A közbenső mérleg készítésére vonatkozó szabályokat a 21. § rögzíti, e szerint közbenső mérleget abban az esetben kell készíteni, ha a jogszabály közbenső mérleg készítését írja elő.³ A 21. § (5) bekezdése alapján amennyiben a vállalkozónál a könyvvizsgálat a nettó árbevéttel, illetve a foglalkoztatottak létszámával összefüggésben kötelező, a könyvvizsgálati kötelezettség a jogszabály által előírt közbenső mérlegre is vonatkozik. Jogszabály eltérő rendelkezése hiányában a közbenső mérleget a vállalkozó által meghatározott fordulónapra vonatkozóan kell elkészíteni a számviteli törvény beszámolóra vonatkozó szabályai alapján, de az analitikus és a főkönyvi nyilvántartásokat nem lehet lezárni, azokat folyamatosan vezetni kell, illetve a mérlegtételek értékelésére vonatkozó korrekciókat sem lehet szerepeltetni az analitikus és főkönyvi nyilvántartásokban, azokat csak a közbenső mérleg elkészítésénél lehet figyelembe venni.

1.2.1.2. Gazdasági társaságok szabályainak feldolgozása

A gazdasági társaságokról szóló törvény mellett, hogy a 40. § (1) bekezdésében azt rögzíti, hogy a gazdasági társaság legfőbb szerve által választott könyvvizsgáló feladata, hogy gondoskodjon a számviteli törvényben meghatározott könyvvizsgálat elvégzéséről – és ennek során mindenekelőtt annak megállapításáról, hogy a gazdasági társaság számviteli törvény szerinti beszámolója megfelel-e a jogszabályoknak, továbbá megbízható és valós képet ad-e a társaság vagyoni és pénzügyi helyzetéről, működésének eredményéről – szabályozza továbbá, hogy kötelező a könyvvizsgáló választása, ha azt a törvény a köztulajdon védelme érdekében, illetve egyes esetekben alapításkor a nem vagyoni hozzájárulás értékének megállapítása miatt előírja. A nem pénzbeli hozzájárulás értékének megállapításához korlátolt felelősségű társaság esetében nem kötelező könyvvizsgáló alkalmazása – a tagok azt maguk állapítják meg és fogadják el – részvénytársaság esetében az alapszabályhoz mellékelni kell a könyvvizsgáló, illetve más szakértő jelentését, amely tartalmazza a nem pénzbeli hozzájárulás leírását és értékelését, valamint az alkalmazott értékelési szempontokat. Zártkörűen működő részvénytársaságnál sincs szükség a könyvvizsgálói jelentésre, ha a nem pénzbeli szolgáltatást nyújtó részvényes a szolgáltatás időpontjához képest három hónapnál nem régebbi, számviteli törvény szerinti beszámolóval rendelkezik, amely a hozzájárulás ér-

³ Ilyen kötelezettséget ír elő például a számviteli törvény 39. §. (4) bekezdése az osztalék előleggel összefüggésben.

tékét tartalmazza, vagy ha a nem pénzbeli hozzájárulás olyan értékpapírokból áll, amelyek piaci értéke megállapítható. A könyvvizsgálót a társaság választja, ez alól a szabály alól kivételt fogalmaz meg a gazdasági társaságokról szóló törvény 49. §, amely alapján a kisebbségi tulajdonosok – akik a szavazatoknak legalább öt százalékával rendelkeznek – kérhetik az utolsó, számviteli törvény szerinti beszámoló vagy az utolsó két év ügyvezetésében előfordult valamely esemény könyvvizsgálatát. Ha a legfőbb szerv a szabályszerűen bejelentett ilyen indítvány kérdésében a határozathozatalt mellőzte, ezt a vizsgálatot a cégbíróság rendeli el.

Egyéb jogszabályok is előírják tehát a kötelező könyvvizsgálatot a köztulajdon védelme érdekében⁴, mely jogszabályok elsősorban:

- a könyvvizsgáló megválasztásával és újraválasztásával kapcsolatosan tartalmaznak speciális szabályokat,
- a könyvvizsgálati többletfeladatok és a jelentés tartalmának meghatározását célózzák,
- a könyvvizsgáló hatóságokhoz történő, törvényben meghatározott esetekben előírt bejelentési kötelezettségét határozzák meg. [Bíró – Fridrich – Kresalek, 2005.]

A köztulajdon védelme érdekében kötelező a könyvvizsgálat a gazdálkodók megszűnése esetén is. Míg a jogutódlással történő megszűnés szabályait a számviteli törvény mellett a gazdasági társaságokról szóló törvény szabályozza, addig a jogutód nélküli megszűnés szabályait – a fizetéseképtelen gazdálkodó szervezeteknek csődeljárás útján történő újjászervezéséről, ha pedig ez nem lehetséges, felszámolás útján való megszüntetéséről – a csődeljárásról, és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény, a Csődtörvény rendelkezik. A fizetőképes, de tevékenységüket megszüntető gazdálkodó szervezetek végelszámolásának szabályait, a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény, a Cégtörvény tartalmazza.

Az egyes eljárások esetében alkalmazandó számviteli feladatokat a 2000. évi C. számviteli törvény, illetve a felszámolás számviteli feladatairól szóló 225/2000. (XII. 19.) kormányrendelet, és a végelszámolás számviteli feladatairól szóló 72/2006. (IV. 3.) kormányrendelet szabályozza.

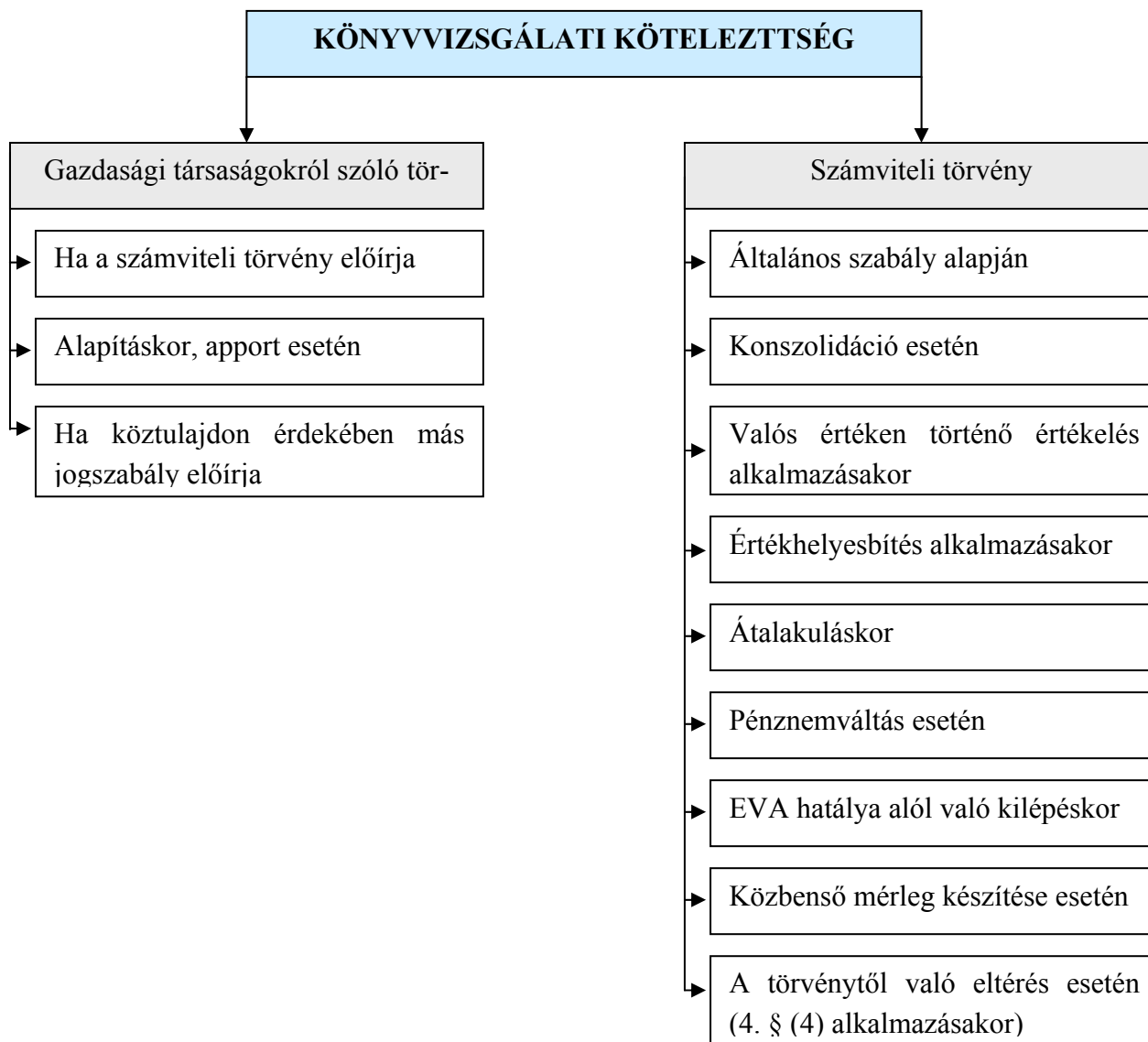
Felszámolás esetén – amennyiben a gazdálkodó szervezetnél felügyelő bizottság vagy könyvvizsgáló működik – a zárómérleget ezek jelentésével együtt kell előterjeszteni. Bár a zárómérleg jóváhagyásával egyidejűleg a társaság korábbi könyvvizsgálóját felmentik, az eljárás során könyvvizsgáló továbbra is közreműködik.

Végelszámolás esetén független könyvvizsgáló alkalmazása csak abban az esetben kötelező, amennyiben a tevékenység során is kötelező volt a könyvvizsgálat. Ez esetben a könyvvizsgálói záradékot, vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó

⁴ Ezen jogszabályokat az 1. számú melléklet tartalmazza.

független könyvvizsgálói jelentéssel együtt kell tevékenységet lezáró beszámolót, a végelszámolás időszaka alatt készített számviteli beszámolót, illetve a végelszámolás befejezése esetén készített számviteli beszámolót letétbe helyezni, közzétenni.

3. ábra: A kötelező könyvvizsgáló választás esetei

saját szerkesztés

A könyvvizsgáló választás esetei közül, a vállalkozások éves beszámolójának könyvvizsgálatát vizsgáljuk, elsősorban a számviteli törvény által a 155. paragrafusban determinált esetekkel foglalkozva.

1.2.2. Az érték, az értékelés

Az értékelméletnek kiemelt szerepe van a közgazdaságtanban is, mivel ez kapcsolja össze az egyént, az egyes gazdasági szereplőt a gazdaságpolitika egészével. Az értékelmélet egésze arról szól, hogy az általános, hosszú távú gazdaságpolitikai elveket hogyan lehet alkalmazni az egyes gazdasági döntések során. Az érték a lét-fenntartás, az újratermelés forrása, mely rendező elv korszakonként változik.

A klasszikus politikai gazdaságtanhoz kapcsolható munkaérték-elmélet egyfajta objektív értékelmélet, mivel azt állítja, hogy az adott termék, áru értékét a beléfectetett munkamennyiség határozta meg. A klasszikus értékelméletben mutatkozó probléma az volt, hogy a csereérték teljesen elszakadt a használati értéktől, így fel kellett oldani az ún. értékparadoxont, hogy a kevésbé hasznos javaknak – mint a gyémántnak – miért lehet igen magas ára, míg a nagyon hasznos javaknak – mint a víznek – nagyon alacsony, vagy – mint a levegőnek – egyáltalán nincs ára. Ezenkívül választ kellett találni a tőke jövedelmére is.

Karl Marx (1818–1883) közgazdasági elemzéseiben a munkaérték-elmélet alapjain áll, felfogása szerint értéket, így új értéket és érték többletet is csak az emberi munka hozhat létre. A tőkések profitja tehát a munkás által termelt és a tőkés által – a termelőeszközök magántulajdona következtében ellenszolgáltatás nélkül – elsajátított érték-rész.

Ebben az időszakban elméleti szempontból munkamegosztás volt jellemző, azaz amíg az értékelméleti kérdéseket a keleti blokkhoz tartozó közgazdaságtanban tárgyalták, addig a nyugati blokkban a hasznossággal foglalkoztak. Az 1870-es években a fogyasztó került az érdeklődés középpontjába, és úgy vélték, hogy a termelés csak eszköz a cél, vagyis a fogyasztó szükségletének kielégítése szolgálatában. Az e fajta szubjektív értékelmélet alapján az ár kialakulás magyarázatának kulcsa a fogyasztói oldalon van, vagyis egy áru nem azért kétszer olyan értékes, mint egy másik, mert kétszer annyi munkamennyiség van benne, hanem azért lehetett kétszer annyi munkamennyiséget fordítani a termelésére, mert a vevők hajlandóak kétszer annyit fizetni érte. A marginalista forradalom azzal hozott újat a fogyasztói magatartás elméletbe, hogy a hasznosságot a mennyiség függvényében ábrázolta, így feloldódott az értékparadoxon, vagyis a gyémántnak azért magas az ára, mert kevés van belőle. A határhaszon elmélet képviselői bebizonyították azt, amit Smith, Ricardo, Marx lehetetlennek tartottak, vagyis hogy a csereérték a használati érték révén magyarázható.⁵ [Mátyás, 2003., 13-15. o]

⁵ A neoklasszikus közgazdaságtan képviselői közül fontos megemlíteni Vilfredo Pareto (1848–1923), Alfred Marshall (1842–1924), Arthur Cecil Pigou (1877–1959), Joseph Schumpeter (1883–1950) és Fridrich August von Hayek (1899–1992) nevét, továbbá az irányzat német képviselői közül Johann Heinrich von Thünnent (1783–1850) és Fridrich Listet (1789–1846) munkásságát.

Emellett a közgazdasági szakirodalomban foglalkoztak még többek között a föld értékének meghatározásával, jövedelmének kérdésével már a késő feudalizmusban, a tőkes termelés kezdeti időszakában is. Smith, Ricardo, Marx közgazdasági elméleteiben is kitüntetett szerepe volt a földnek az adózás, a jövedelemhez való hozzájárulás meghatározásában, amíg a mezőgazdaságnak a nemzetgazdaságban betöltött szerepe nem csökkent.

A könyvvizsgálat során alkalmazott értékelés természetesen nem erre irányul, az értékelés módszerét az értékelés célja határozza meg, amely a cég jövőbeni értékét befolyásolja, ennek következtében minden cégnek több valós értéke is lehet. Az érték egy összetett, és ezért nehezen meghatározható, többféleképpen értelmezhető fogalom.

Egy vállalkozás működéséhez szükséges vagyont a gazdálkodó a számvitel szabályainak megfelelően, általában könyv szerinti értéken mutatja ki könyveiben. Vannak ugyanakkor olyan speciális helyzetek, amikor a vállalatoknak piaci értéken kell, illetve lehet értékelni vagyonukat. A két érték közötti különbség lehet pozitív, ha az eszközök összessége többet ér, mint külön-külön, vagyis szinergia van közöttük, illetve negatív, a nem működő vállalkozásnál.

Az értékelés két fajtáját különbözteti meg Baricz. Véleménye szerint amennyiben az eszközök értékelése, illetve az idegen források egyeztetése után, az eszközök és a kötelezettségek szembe állításával kapjuk meg a saját tőke értékét, úgy részletes vagy analitikus értékelésről beszélünk, amennyiben pedig mérlegen kívüli értékelést alkalmazunk, úgy a várható hozam értékére alapozva ún. globális értékelést végzünk. [Baricz, 1994., 63. o.]

A számvitelben elsősorban az analitikus értékelés a jellemző, amely értékelésre vonatkozó korai elméletek véleményünk szerint a modern közgazdaságtan kezdetén alakultak ki, míg többek között a pénzügytanban elsősorban a globális értékelés használatos. Nincs, és nem is lehet olyan törvényi előírás, amely kötelező érvénnyel megmondaná, hogy egy vállalkozásnak melyik vagyonértékelési módszert kell alkalmaznia. [Lukács, 2002.]

Az International Network of M&A Partners a következőképpen csoportosítja az értékeket:

- piaci érték, amelynek célja a legmagasabb nyíltpiaci érték meghatározása pénzügyi közvetítők által kisebbségi vagy többségi értékesítés, illetve fúzió esetén. A piaci érték lehet:
 - eszközérték, amely a legmagasabb piaci vételár egy cég eszközeiért⁶,
 - pénzügyi érték, amely egy jól informált, nem szakmai vevő által a társaság mérlege alapján fizetett maximális vételár,

⁶ Amennyiben a társaság működőképes, akkor az eszközök forgalmi értéke mínusz a kötelezettségek könyv szerinti értéke, ha a cég felszámolás közelében van, akkor az eszközök likvidációs értéke.

- szinergikus érték, amely egy cég piaci értéke, ha számításba vesszük a vevő és a megvásárolt cég együttműködéséből származó értéktöbbletet.
- forgalmi érték, amely adó-, vagy jogi értékelés, az illetéktörvény, illetve a gazdasági társaságokról szóló törvény alapján, azt az árat jelöli, amin külső kényszer nélkül egy hajlandó eladó és egy hajlandó vevő üzletet köt, és ahol mindkét fél ismeri a céget, a fontos tényeket és a cég piacát.

Három fő megközelítése van:

- jövedelem alapú, amellyel meghatározzuk a prognosztizált jövőbeni jövedelem jelenértékét,
- eszköz alapú (vagyonértékelés), amely a vállalkozás eszközeinek értékét csökkenti a kötelezettségek összegével,
- piaci alapú, amely hasonló eladott cégekhez (eszközökhöz) viszonyít.
- EVA érték az az érték, amit a cég az adott évben megtermelt.
- biztosítható érték, amely a biztosítási fedezet meghatározására szolgál, vételi- eladási megállapodások, üzlet-fennakadási biztosítások esetén.
- immateriális eszköz érték, a szellemi tulajdon – szabadalmak, védjegyek, szerzői jogok, üzleti titkok – és szellemi tőke – humán tőke, szerkezeti tőke – védelme a vonatkozó törvényeknek megfelelően.
- befektetői érték, amely egy konkrét befektető vásárlásának, illetve befektetésének értékelése egy konkrét befektető szemszögéből.
- tulajdonosi érték, amely a vállalkozás értéke a tulajdonos szemszögéből potenciális értékesítés esetén.
- fedezeti érték, amely a hitelfelvevői képesség meghatározására szolgál biztosítékkal fedezett finanszírozás megszerzése esetén.
- korai tőke érték, amely egy induló vállalkozásnál a befektető üzletrészarányának meghatározása.

1. táblázat: Cégértékelések mátrixa

	Szabályozott	Szabályozatlan
Empírikus	Biztosítható érték Szellemi tulajdon	Piaci érték Fedezeti érték Befektetői érték Tulajdonosi érték Korai tőkeérték
Koncepcionális	Forgalmi érték	EVA Szellemi tőke

International Network of M&A Partners, 2007.

Pratt a következő értékeket különbözteti meg [Pratt – Shannon, 1992., pp.12-17.]:

- reális piaci érték – az az ár, amelyen a tulajdon gazdát cserél, vagyis található önként vásárolni kész vevő és értékesítésre hajlandó eladó,
- belső érték – a jövőbeni pénzáramlások diszkontált jelenértékén alapuló, adott várakozások figyelembevételével számolt érték,
- méltányos érték – rendszerint egy-egy részvényt csomaghoz kapcsolódó, a tulajdonosi befolyás mértékét és egyéb értékmódosító hatásokat is tükröző ár,
- folyamatos működést feltételező érték – ez a típus inkább szemléletmód, amely azt hangsúlyozza, hogy egy működő társaság többet ér, mint eszközállományának együttes értéke,
- likvidációs érték – a folyamatos működést feltételező szemlélet ellentéte, az üzleti tevékenység megszűnésekor realizálható értéket jelenti,
- könyv szerinti érték – a vállalati eszközök számviteli kimutatásokban szereplő nyilvántartási értékének összege.

A továbbiakban két érték kategóriát használunk, a könyv szerinti értéket, illetve a piaci értéket. Az egyedi eszköz könyv szerinti értéke számunkra a számviteli törvény által determinált könyv szerinti érték, amely az elszámolt értékcsökkenéssel, értékvesztéssel csökkentett, a visszaírással növelt, árfolyam különbözetekkel módosított bekerülési értéket jelenti, míg piaci érték alatt azt az adó-, vagy jogi értékelést értjük, amely azt az árat jelöli, amin külső kényszer nélkül egy hajlandó eladó és egy hajlandó vevő üzletet köt, és ahol mindkét fél ismeri a céget, a fontos tényeket és a cég piacát.

2. AZ ÉRTÉK, MINT A BESZÁMOLÓBAN SZEREPLŐ ÁLLÍTÁS

2.1. A könyv szerinti érték és a piaci érték közötti eltérés

A beszámolóban szereplő könyv szerinti érték és a piaci érték közötti eltérés számottevő.⁷ Juhász [Juhász, 2004a., 30-31. o.] a részvényesi érték, illetve a könyv szerinti érték eltéréseivel foglalkozott, és meghatározta, hogy milyen okokra vezethető vissza e két érték közötti eltérés. A cég értékelés esetén olyan érték meghatározására törekszik, amely mellett piaci körülmények között a jelenlegi tulajdonosok hajlandók eladni részesedésüket, és amiért arra vevő is található. Ez a vállalat fair (üzleti) értéke lesz, ha változatlan stratégia, hatékony tőkepiacok, tökéletes informáltság mellett a jövőbeli jövedelemtermelő képesség alapján határozzuk meg figyelembe véve a hitelek piaci értékét. Ezen érték meghatározható többek között számvitel alapú becsléssel, összehasonlító elemzéssel, piaci szorzószámok alkalmazásával, diszkontált pénzáramlással, reálopciókkal, szkenáriókkal. [Damodaran, 2002.] A két érték közötti eltérést három okra vezeti vissza:

- az első, hogy a makrogazdasági és iparági hatások értékbefolyásoló hatása is hat az üzleti értékre, de ezek bemutatása a számvitelnek nem feladata,
- a második, hogy a számviteli előírások nem egységesek nemzetközi szinten, vagyis az egyes helyi számviteli szabályozások között komoly eltérések lehetnek,
- a harmadik, pedig hogy a számvitel alapvetően múltorientált, míg a pénzügyi szemléletmód a jövőre irányul, ezért a könyv szerinti érték szinte minden tétel esetében alulbecsüli azok tényleges értékét.

2.1.1. Makrogazdasági hatások

Juhász [Juhász, 2004a., 30-31. o.] alapvetően két tényezőre, a történelmi különbségek kihatására, illetve a makrogazdasági trendekre vezeti vissza a könyv szerinti érték és az üzleti érték eltérését.

A történelmi különbségek alatt az országok eltérő kultúrája mellett megemlíti a kelet-közép-európai országokban jelentkező magas infláció hatását is. Az infláció pénzügyi kimutatásokban jelentkező torzító hatását modellezte Radó [Radó, 2004., 42-43. o.], és

⁷ Ezt az állítást igazolja több vizsgálat, így többek között Kaplan és Norton (1998), PricewaterhouseCoopers (1998), Nakamura (1999), vagy az un. S&P index, amely azt mutatja meg a vállalatok piaci értéke mennyivel haladta meg azok könyv szerinti értékét. Az index alapján ez a különbség átlagosan másfél-kétszeres piaci érték/könyv szerinti érték arányt mutatott egészen a '90-es évek elejéig, míg a folyamatos növekedés következtében 2000-re elérte a 700%-ot.

megállapította, hogy az inflációs torzítási mechanizmusok alapvetően a bekerülési értéken történő könyvelésből következnek, és hatással vannak az amortizációra, a készletek értékére, a kamatfizetésekre, illetve a vevő, és szállító állományra az implicit kamattartalmon keresztül. Ennek következtében jelentős infláció esetén nem lehet az értékeket áruktól és időpontjuktól függetlenül összesíteni Lukács szerint [Lukács, 2000.], és a külföldi szakirodalom által javasolt számviteli eljárásokat mutatott be, mint az alternatív elszámolási egységek alkalmazása, az állandó árszintű elszámolás (CPL-accounts – Constant Price Level), az időszakon belül állandó áras elszámolás (CIP-accounts – Constant Intra-Period Price), illetve a külföldi pénznemre történő áttérés.

2.1.2. A számvitel harmonizációja

A ma létező három nagy számviteli rendszer egymás mellett, egymástól többé-kevésbé eltérő szemléletben közelíti meg a beszámolási kötelezettséget. Alkalmazásuk szempontjából fontos, hogy közülük kettőnek politikai háttere is van, egy pedig kizárólag szakmai önszerveződés keretében alakult ki.

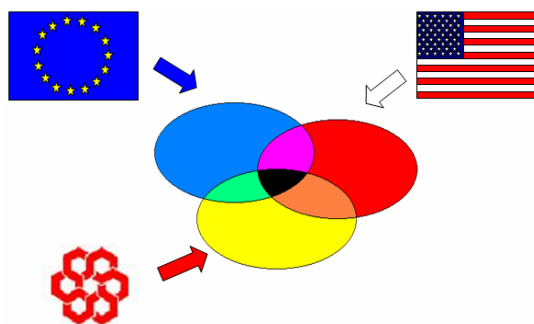
Ezek a normarendszerek a következők:

- az Amerikai Egyesült Államok számviteli szabályozása (US GAAP),
- az Európai Unió jogrendjébe illesztett számviteli szabályozások,
- a nemzetközi számviteli (új elnevezésük szerint: beszámolóképzési) standardok és értelmezéseik (régí rövidítése: IAS, új rövidítése: IFRS).

A számviteli szabályozás rendszerei két csoportba sorolhatóak. Az egyik fajta, az úgynevezett „kontinentális” megközelítés, amely a feladat átfogó, elvi jellegű szabályozására összpontosít (rendszer szemléletű). Hagyományosan ez jellemző a kontinentális Európa országaira, ahol a beszámoló készítés kötelezettségét, a végrehajtás feladatait kódex jellegű jogszabály – törvény és néhány rendelet – írja elő, amelyet szakmai útmutatók egészíthetnek ki. A másik fajta, az „angolszász” megközelítésben inkább problémamegoldó, technikai jellegű, egy-egy témára összpontosító standardok és értelmezések sokasága képezi a beszámolóképzítés alapját.⁸ Ilyenek a nemzetközi számviteli (beszámolóképzési) standardok és az US GAAP rendszere. [Európai Füzetek 4.]

⁸ A beszámolás egységessége érdekében a standardok alkalmazási kötelezettségét jogszabály írhatja elő, mint például Nagy-Britanniában.

4. ábra: A világon uralkodó norma rendszerek

Ladó, 1995

A számvitel területén már a '70-es évektől léteznek harmonizációs törekvések, de ez egy sok vitát kiváltó téma, mellyel kapcsolatban több érv és ellenérv áll egymással szemben. A harmonizáció mellett szóló érvek közé sorolandó mindenekelőtt, hogy a számvitel nemzetközi harmonizációja következtében könnyebbé válna a különböző tagországok vállalatai számára a nemzetközi tőkepiacokra való jutás, illetve egyszerűbbé a multinacionális vállalatok konszolidált beszámoló-készítési folyamata. További előnyt jelentene az egységes számvitel megvalósulása esetén, hogy a számviteli beszámolók a befektetők, a pénzügyi szakértők és hitelezők számára világosabb, érthetőbb és nemzetközileg összehasonlíthatóbb számviteli információkat nyújtanának, így a globálisan működő vállalatok könyvvizsgálata is egyszerűsödne.

A harmonizáció ellen szóló érvek közé tartozik, hogy a nemzeti számviteli rendszereket az adott ország gazdasági, politikai és szocio-kulturális adottságai alakították, és formálják ma is, és a nemzeti számviteli rendszerek felsorolt környezeti elemektől való teljes mértékű elválasztása és függetlenítése nem lehetséges, mivel a környezeti adottságok országonként eltérőek, ezért kérdésessé válik a számvitel harmonizálásának szükségessége is. Kérdéses továbbá, hogy a tőkepiac szereplőinek ténylegesen szükségük van-e harmonizált számviteli információkra, mivel egy konkrét vállalatot annak vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetének elemzése során elsősorban a nemzeti versenytársaihoz viszonyítjuk. Kérdéses az is, hogy a választási lehetőségek, alternatív értékelési módszerek fennállása következtében milyen mértékben érhető el a számviteli rendszerek összehasonlíthatósága. [Pál, 2006.]

2.1.3. Retrospektív versus prospektív felfogás

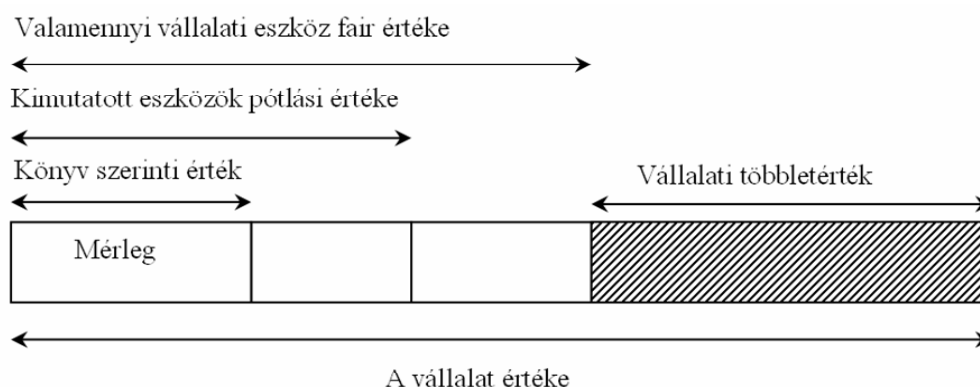
A számvitelt olyan információrendszernek tekinthetjük, amely a gazdálkodó szervezet tevékenységét, működését mutatja be. Ez az elméletileg megalapozott információs rendszer olyan ún. faktográfiai információkat szolgáltat – azaz olyan az adott időszakra vonatkozó információkat –, amelyek az idő múlásával nem évülnek el. A kettős

könyvvitel rendszere századok óta létezik, már a rendszerelmélet megszületése előtt kvázi rendszerként működött. [Adorján et al., 2001.]

A pénzügyi vállalatértékelés fejlődését vizsgálva látható, hogy a két világháború közötti időszakban kialakult klasszikus vállalatértékelés még a vállalat objektív értékéből indult ki, vagyis a számviteli információkra alapozott ún. belső értéket határozta meg. Csak később, a II. világháború után alakult ki a szubjektív értékelemzés, amely a számviteli információkon túl már a jövőbeli jövedelemtermelő képességet is vizsgálja. A későbbiekben először a belső értéket meghatározó tényezők minél szélesebb körét, majd a piaci értéket meghatározó tényezőket próbálták számszerűsíteni. A XX. század végén a vállalatértékelés egy új irányvonala is kibontakozott, amikor a vállalat értékének meghatározása mellett a tulajdonosi érték maximalizálását is célul tűzték ki. [Ulbert, 1994.]

Mint látható a két alkalmazott tudomány céljában eltér, mivel a számvitel elsődleges célja nem a vállalat értékének meghatározása, hanem jogszabályilag rögzített keretek között az információ szolgáltatása az érdekeltek részére. Ennek az alapvető konfliktusnak az ellenére, a számvitel területén is tapasztalható egyfajta fejlődés annak érdekében, hogy a kimutatások – az óvatosság elvének érvényesülése mellett – realitásabb képet alkossanak a gazdálkodók vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetéről.

5. ábra: A mérlegen kívüli tételek kategóriái

Juhász, 2004a. 30-31. o.

Juhász három megoldandó probléma áthidalására hívja fel a figyelmet, amennyiben egy vállalat értékét a számviteli kimutatások tartalmazta értékéből kiindulva akarjuk megállapítani, melyet a fenti ábra is szemléltet.

Az egyes vagyonelemek könyv szerinti értéke nem egyezik meg azok piaci értékével, hiszen amennyiben az értékelendő céget létre akarnánk hozni a mérlegbe feltüntetett eszközök megszerzése többbe kerülne, mint a nyilvántartási értékük. Ez Barker [Barker, 2001., p. 121] véleménye alapján vagy azzal magyarázható, hogy az eszközök vásárlása nem közelmúltban történt, és ezért van a két érték közötti rés, vagy az az indoka,

hogy az eszközök nagyobb része befektetett eszköz, ami miatt nagy hatása van a szubjektív és a tényleges értékcsökkenés eltérésének.

A kimutatott eszközökön kívül a gazdálkodók rendelkeznek olyan önállóan értékesíthető vagyonelemekkel – például saját márkanév –, amelyek a számviteli nyilvántartásokban nem szerepelnek az értékelési bizonytalanságaik vagy a vonatkozó előírások miatt. Barker [Barker, 2001., p. 121] idesorolja azt az esetet, amikor az immateriális javak nagy súlyt képviselnek az eszközök között, és ezeknek csak meghatározott hányada kimutatható a beszámolóban, illetve ok lehet ha a vállalkozás komoly értékű mérlegen kívüli tételekkel rendelkezik.

Ilyen mérlegen kívüli tételek felmerülhetnek a környezetvédelemmel kapcsolatosan is. Az emberiség évezredek óta keresztül egyre fokozódó ütemben használta ki a föld természeti - biológiai kincseit, adottságait, nem gondolva arra, hogy biológiai létét biztosító természeti környezetet nem lehet a végsőkig kizsákmányolni, károsítani. A XX. század közepére – különösen a fejlett régióban – a természeti, gazdasági és társadalmi problémák már közvetlen veszélyként jelentek meg, nyilvánvalóvá vált, hogy ha nem sikerül megállítani vagy mérsékelni a kedvezőtlen folyamatokat, az emberiség jövője kerül veszélybe. E felismerés ösztönözte azokat a tudósokat, nemzetközi hírű szakembereket, akik 1968-ban, egy Rómában tartott konferencián vettek részt és egy fogadáson elhatározták, hogy a jövőben tudatosan foglalkoznak majd az emberiség nagy problémáival, tanulmányokkal, modellekkel, konferenciákkal döbbentik rá az egyes országok vezető politikusait és gazdasági szakembereit arra a veszélyre, amely most már közvetlen közletről fenyegeti az emberiséget. A római klub célkitűzéseit és figyelmeztetését ez a szakterület sem hagyhatja figyelmen kívül, vagyis a jövőben egyre kevésbé engedhető meg, hogy „vak” legyen a gazdasági döntés, a környezet, a környezeti források károsodása döntési kritériumként kell, hogy megjelenjen a különböző alternatívák közötti választáskor.

Végül a vállalati többletértéket – azaz az erőforrás-kombinációk szinergiáját – szemlélteti a vállalati érték satírozott része, amely abból adódik, hogy az egész több, mint a részek egyszerű összege. [Chikán, 1997., 464. o.] A szinergia nem tekinthető eszköznek, nem birtokolható, de a vállalatértékelés során nyilvánvalóan számításba kell venni.

King [King – Alfred, 2001., pp. 60-64.] alapján Juhász [Juhász, 2004b.] hat indokot hozott azzal kapcsolatban, hogy a számviteli mérés pontatlansága ellenére miért alkalmazzák:

- annak következtében, hogy a költségként elszámolt beruházások adócsökkentést eredményeznek, a vállalatok nem érdekeltek a befektetések és költségek helyes szétválasztásában.
- az egy konkrét eszközzel kapcsolatban felmerült költségek nyilvántartása és a kimutatások ellenőrzése sokkal egyszerűbb, mint a jövőbeli jövedelmek becslése.

- az olyan kockázatos eszközök, mint például a kutatás-fejlesztési projektek később értéktelenek bizonyulhatnak, és amennyiben valamilyen értéken korábban már szerepeltek a kimutatásokban, rendkívüli leírásuk esetén a vezetőknek magyarázkodniuk kell. Fordított esetben azonban csak akkor kell a nyilvánosság elő állniuk, ha valamely fejlesztés sikerrel járt.
- a kimutatott eszközérték változása – a GAAP alapján – jövedelemnek minősül. Így amennyiben alulbecsüljük az eszközöket, jórészt csak pozitív korrekciókra számíthatunk, míg ha reális értéket tüntetünk fel, a vállalati eredményekben is tükröződő negatív hatások jóval gyakrabban következnek be, amit a legtöbb vezető igyekszik elkerülni.
- a könyvelők óvatos emberek, nem szeretik a bizonytalanságot és a szabályok módosítását, ragaszkodnak a megszokotthoz.
- bár rendkívül sokan támadják a számvitel nyilvántartási rendszert, az üzleti élet résztvevői jól kiismerik magukat benne, tudatában vannak a hiányosságoknak, és ennek megfelelően hozzák meg döntéseiket.

A továbbiakban azt vizsgáljuk meg, hogyan közeledhetne egymáshoz a piaci és a könyv szerinti érték, hogyan lehetne a beszámolóban a piaci érték nagyobb hányadát szerepeltetni. A vállalati érték harmadik összetevőjével – a szinergiával – nem foglalkozunk, de a beszámolóban szereplő vagyonelemek értékének pontosítása, illetve azoknak a vagyonelemeknek az értékének a meghatározása, amelyek nem szerepelnek a beszámolóban, véleményünk szerint nagyon aktuális, és érdekes terület.

2.2. A számvitel elméletek és a mérlegelméletek, azaz az éves beszámoló információ tartalmának meghatározói

2.2.1. Számvitel elméletek

A számvitel elméleteket Bosnyák János „Számviteli értékelési eljárások hatása a vállalkozások vagyoni, jövedelmi és pénzügyi helyzetére” című Ph.D. értekezése alapján foglaljuk össze. [Bosnyák, 2003.] A számvitel elméletek, vagyis a számviteli értékelési eljárások eltérő megválasztásával foglalkozó főbb megközelítések egy lehetséges csoportosítását adja White, Soundi és Fried [White – Soundi – Fried, 1994., pp. 287-323], amely alapján a következő három elmélet különböztethető meg:

- a klasszikus elmélet (Classical Theory),
- a piac-alapú számviteli kutatás (Market-Based Accounting Research), illetve
- a pozitív számvitel elmélet (Positive Accounting Theory).

A klasszikus elmélet meghatározó jellemzője, hogy megkísérli definiálni valamilyen létező, de teljesen meg nem ismerhető gazdasági valóság optimális vagy leghelyesebb

számviteli leképezését. Mivel a gazdaság valós helyzetének többféle leírása lehet optimális, így eltérő számviteli filozófiák jelentek meg. A klasszikus számviteli elmélet követői aszerint értékelik a számviteli módszereket, hogy mekkora az eltérés a számvitel által előállított információ, illetve a vállalkozásról előre kialakított „valós” kép között. Az elmélet normatív jellegű, empirikus tesztelése egyáltalán nem vagy csak nehezen megoldható, ezért a kutatások középpontjában a közgazdasági, számviteli fogalmak összehasonlítása áll. A jelenlegi számviteli szabályozások erőteljesen erre a megközelítésre támaszkodnak, vagyis a különböző számviteli rendszerek a vállalkozás valós helyzetét eltérő szemléletmódban mutatják be.

A piac-alapú számviteli kutatás alapján a gazdasági valóság a piac értékítélete által adott, így a különböző számviteli eljárások a priori nem változtatnak semmin. Ennek az elméletnek a középpontjában tehát a múltbeli adatokat bemutató számviteli információknak a gazdasági szereplők döntéseire való hatása áll, így az empirikus kutatásokban a pénzügyi közgazdaságtani elméleteket alkalmazzák.

A hatékony piacok elméletével (Efficient Market Theory) kapcsolatos kutatások fókuszában az a kérdés áll, hogy a közzétett számviteli információk elősegítik-e a jó befektetési döntések meghozatalát, mivel ha a piachatékonysági feltevés igaz, akkor nem lehetséges hosszú távon a számviteli információk felhasználásával szokásostól eltérő tőkepiaci nyereséget elérni. [Brealey – Myers, 2005.] A kutatások azt támasztják alá, hogy az új információk megjelenésével egyidejűleg az árfolyamok is változnak, továbbá a piaci szereplők – a piaci hatékonyság közepes és erős formája esetén – nemcsak a beszámolóban megjelenő adatokra támaszkodnak.

A modern portfólió elmélet (Modern Portfolio Theory) a kockázatot két részre bontja a diverzifikálható kockázatra és a nem diverzifikálható ún. piaci kockázatra. Az ezzel az elmélettel kapcsolatos kutatások a számviteli adatok és a piaci kockázat közötti összefüggést vizsgálják. A vizsgálatok arra terjednek ki, hogy az eltérő számviteli eljárások alapján számított jövedelmi adatok hatással vannak-e a piaci kockázatra. A piaci kockázat mérésére alkalmas modell a CAPM (Capital Asset Pricing Model), melynek empirikus tesztelését végezte el az Arrow-Debreu teljes piacok modellje mellett Bossaerts. [Bossaerts, 2004., pp. 103 –127]

A pozitív számvitel elmélet is a számviteli adatokkal kapcsolatos piaci reakciókat vizsgálja, és feltételezi, hogy a várt vagy tényleges piaci reakciók visszahatnak a számviteli adatokra, azok mérési rendszerére. Azt próbálja bizonyítani, hogy a különböző számviteli rendszerek nemcsak leírják, hanem befolyásolják az alapul szolgáló gazdasági valóságot. Watts és Zimmerman a számviteli standardok meghatározásának pozitív elméletét dolgozták ki, amely segít megérteni a standard alkotási folyamatot. [Watts – Zimmerman, 1978., pp.112-134]

Gordon a haszonmaximalizálás alapelvéből kiinduló elmélete szerint a számviteli értékelési eljárások közötti választás hasonlít más választási szituációkhoz, hiszen annak

megfelelően kell dönteni az egyes alternatívák között, hogy mérlegelni kell a gazdasági előnyt vagy hátrányt, amelyet a választás eredményez. [Gordon, 1964., pp. 251-263]

2. táblázat: A számviteli értékelési eljárások eltérő megválasztásával foglalkozó empirikus vizsgálatok összefoglalása

Szerző(k)	Megnevezése	Jellemzők	Hipotézist meg-alapozó elmélet	Vizsgálati eredmény
Watts és Zimmermann (1978)	GPLA	49 nagy tőzsdei vállalkozás, nem véletlen mintavétel egyszempontú vizsgálat	a menedzserek saját hasznukat maximalizálják	a mérethipotézis valós, a nagyobb cégek alacsonyabb jövedelemért lobbiznak
Hagerman és Zmijewski (1979)	Értékcsökkenési leírással, készletértékeléssel, beruházási adókedvezménnyel, illetve nyugdíjalappal kapcsolatos elszámolások	300 nagyvállalkozás, reprezentatív minta, külön-külön egyszempontú	a menedzserek saját hasznukat maximalizálják	bónusz- és mérethipotézis valós, a tőkeintenzitás és a piaci kockázat nem szignifikáns
Dhaliwal (1980)	Feltárási költségek elszámolása (FC/SE módszer)	66 nagy olajipari cég, nem véletlen mintavétel egyszempontú vizsgálat	a menedzserek saját hasznukat maximalizálják	az idegen tőke / saját tőke, illetve politikai költség (méret és koncentráció), az eladósodottak FC módszert alkalmaztak
Hagermann és Zmijewski (1981)	Értékcsökkenési leírással, készletértékeléssel, beruházási adókedvezménnyel, illetve nyugdíjalappal kapcsolatos elszámolások	300 nagyvállalkozás, reprezentatív minta, jövedelemstratégiák, többszempontú	a menedzserek saját hasznukat maximalizálják	bónusz-, idegen tőke / saját tőke, illetve politikai költség (méret és koncentráció) hipotézisek igazoltak, továbbra sem szignifikáns a piaci kockázat és a tőkeintenzitás
Daley és Vigeland (1983)	Kutatás-fejlesztés költségeinek elszámolása	313 nagyobb vállalkozás, nem véletlen mintavétel, egyszempontú	menedzserek megtartása, szerződések miatti korlátok	méret- és hitelszerződés (áttételi, osztalék kifizetési, kamatfedezeti korlátozások, nyilvános adósság) hipotézisek valóságosak

Szerző(k)	Megnevezése	Jellemzők	Hipotézist meg- alapozó elmélet	Vizsgálati eredmény
Dhaliwal (1988)	Értékcsökkenési leírás (lineáris, gyorsított)	183 nagyvállal- kozás, nem véletlen mintavétel, egyszempontú	a menedzserek saját hasznukat maximalizálják	magas üzleti kockázat melletti magas áttételnél inkább lineáris érték- csökkenés – valós; ma- gas üzleti kockázatnál nagyobb méret, inkább gyorsított értékcsökke- nés – elvetve
Kim és Lipka (1991)	Feltárási költségek elszámolása (FC/SE módszer)	57 olajipari cég, nem véletlen minta- vétel egyszempontú vizsgálat	modern portfólió elmélet	lényeges különbség a piaci kockázat FC, ill. SE módszer szerinti adatokból történő becs- lése között, de nem biz- tos, hogy egyik jobb, mint a másik
Artiken és Loftus (1994)	15 számvitel politi- kai elem	37 nagyvállalkozás, (cég és tröszt) nem véletlen mintavétel, portfólió megközelí- tés többszempontú vizsgálat	„cost contracting” elmélet	bónuszhipotézis – valós; hitelszerződés és politi- kai költség hipotézis – nem valós
Smith (1992)	12 jövedelemnövelő számvitel technika	200 legnagyobb tőkeerejű tőzsdei cég Nagy-Britanni- ában többszem- pontú vizsgálata	kimutatott jöve- delem maximali- zálása	Iparági hovatartozástól függő mértékben, de minden vállalkozás al- kalmaz jövedelem- növelő technikát
Pierce- Brown és Steele (1999)	12 jövedelemnövelő számvitel technika	200 legnagyobb tőkeerejű tőzsdei cég Nagy-Britanni- ában többszempontú vizsgálata	ügynök elmélet	méret, áttétel, és iparági szabályozás statisztikai- lag szignifikáns

Bosnyák, 2003., 89-90.o.

A könyv szerinti érték és a piaci érték közötti eltérést a számviteli értékelési eljárások eltérő megválasztása mellett a különböző mérleg célok is magyarázzák, melyekkel foglalkozó tanulmányokat összefoglalóan mérlegelméleteknek nevezzük. A következőkben ezeket ismertetjük.

2.2.2. Mérlegelméletek

A mérlegelméletek összefoglalását Baricz Rezső *Mérlegtan* című könyve alapján mutatjuk be. [Baricz, 1994.] A mérlegösszeállítási munkák során a döntési játéktér és az ebből eredő hatások széles skálán változhatnak, ennek következtében az 1900-as évek elején az elméleti és gyakorlati szakemberek figyelmének középpontjába kerültek és az 1920-as években egyre-másra jelentek meg tanulmányok.

A mérlegek elméleti megalapozására irányuló munkák során az elméletek szabályait az alapján különítették el, hogy melyik mérlegcél követik, azaz a vagyon, a saját tőke vagy az eredmény meghatározásának adnak-e prioritást. A mérlegelméletek 1930-as gyakorlati kipróbálása során felmerült számos probléma hatására a mérlegelméletek közelebb kerültek egymáshoz, de lényegüket továbbra is megőrizték. A mérlegelméleti kutatások az 1960-as évek elején folytatódtak, amikor az adózandó eredmény megállapításának kérdése, illetve később az infláció hatása került előtérbe. Ezek a kutatások tehát alapvetően a mérleg belső megváltoztatásával, a cél és a tartalom megváltoztatásával foglalkoztak, vagyis azoknak a szabályoknak a kidolgozásával, amelyek által a mérleg céljául kitűzött közlési tartalom elérhető. Ezek az ún. materiális mérlegelméletek.

Az 1970-es években előtérbe kerültek olyan kutatások, amelyek kiterjedtek a mérleg és a koalíció résztvevői⁹ kapcsolatának tanulmányozására, a várható viselkedés megmagyarázására. Ezek a kutatások a koalíciós tagok információs igényéből kiindulva a mérlegen kívül, a mérlegek kiegészítésével esetleg új mérlegek kidolgozásával kívántak javaslatokat tenni annak érdekében, hogy a koalíciós tagok viselkedését befolyásolják. Tehát nemcsak a különféle érdekek egy mérlegbe tömörítését, de a mérlegből számított mutatók értékeinek a koalíciós tagok viselkedésére gyakorolt hatását is vizsgálták. Ezek az ún. reáltudományos mérlegelméletek.

2.2.2.1. Materiális mérlegelméletek

A materiális mérlegelméletek három fő csoportját különböztetjük meg:

- statikus,
- dinamikus,
- organikus.

A statikus mérlegelméletben¹⁰ a mérleg összeállításának fő célja a vállalkozás vagyonának, ezen belül a saját tőkéjének meghatározása, illetve annak célszerű tagolásának

⁹ Koalíciós tag mindazon természetes és jogi személy, amelyek a vállalkozással közvetlenül kapcsolatba kerülhetnek.

¹⁰ A fogalmat a dinamikus mérlegelmélet megkülönböztetése érdekében Schmalenbach vezette be.

bemutatása. A cél eléréséhez az időérték elv alapján – napi piaci értéken – értékelik az eszközöket és forrásokat, és az eredmény megállapításával vagy azért nem foglalkoznak, mert az a mérleg alapján képződik, vagy mert alárendelt célként kezelik.¹¹ Ezen mérlegelmélet gyakorlati haszna akkor jelentkezik, ha a vállalkozás folytatásának elve csak korlátozottan vagy egyáltalán nem érvényesül. Ilyen helyzetben lehetnek a vállalkozások alapításkor – mivel még nincs mit folytatni –, illetve jogutódlással vagy jogutód nélküli megszűnéskor. [Adorján et al 2001., 54. o]

A dinamikus mérlegelmélet fő célja az elért eredmény meghatározása, mivel abból a feltételezésből indul ki, hogy a vállalkozás a tevékenységet a továbbiakban is folytatni kívánja és az az információ csak másodlagos, hogy mennyit érne a vállalkozás egy esetleges felszámolás esetén, ezért a lezajló események eredményhatását vizsgálják. Az eszközök és források értékelése a realizációs elv alapján – aktualizált bekerülési értéken – történik, ezért a reális vagyon meghatározása nem várható el a mérleg elmélettől.¹² A dinamikus mérlegelmélet a továbbműködő vállalkozások számára hasznosítható, mivel számukra az adott időszaki eredmény meghatározása a fontos, de a gyakorlatban nem a klasszikus dinamikus, illetve a pagatórikus mérlegelméletek tagolása terjedt el. [Adorján et al 2001., 57. o]

Az organikus mérlegelmélet célja egymás mellett és azonos súllyal szerepeltetni mind a reális vagyonérték meghatározását, mind a reális eredmény kiszámítását. A vagyon reál értékének meghatározása időérték elv alkalmazásával történik napi árakon értékelve, míg a képződött eredmény megbontásához, a felosztható eredmény kiszámítása céljából a realizációs elv szükséges a bekerülési árakon történő értékelés segítségével.¹³ Ezen elméletek főként inflációs időszakban alkalmazhatóak, mivel így a látszatteryeségek kimutathatóak, és elkerülhető, hogy azok szétosztásával hosszabb távon meggyengüljön a vállalkozások tőkeereje. [Adorján et al., 2001., 57. o]

A mai magyar számviteli szabályozás szerint a fordulónapra készítendő mérleg a dinamikus mérlegelméleten alapul, mivel a kimutatandó eredmény alapvetően a realizált eredmény. A mérleg struktúrája Nichlish tagolástanának megfelelő, míg az eredménykimutatás tagolásában Schmalenbach, illetve Kosiol kategóriái jelennek meg. Ugyanakkor a kötelezően elszámolandó értékvesztések, terven felüli értékcsökkenések, és visszairások következtésben a statikus, az értékhelyesbítés, és a valós értékelés kapcsán a duális mérlegelmélet elemei is keverednek benne.

¹¹ A statikus mérlegelméletek legjelentősebb képviselői Rieger (1928), Nichlish (1932), Le Courte (1949).

¹² A dinamikus mérlegelméletek legjelentősebb képviselői Schmalenbach (1919), Kosiol (1930-as évek végén).

¹³ Az organikus mérlegelmélet két fő képviselője Schmidt (1929) és Sommerfeld (1926).

2.2.2.2. *Reáltudományos mérlegelméletek*

A reáltudományos kutatások két csoportba sorolhatók:

- klasszikus mérlegelméletek továbbfejlesztése,
- klasszikus mérlegelméleteket meghaladó kísérletek.

A klasszikus mérlegelméletek továbbfejlesztésén alapuló kísérletek közé tartoznak a funkció elemző, a rentabilitás számításra orientált felfogás, a tőkemegtartás orientációjú mérlegfelfogások, valamint a jövőorientált mérlegfelfogások. Ezek a mérlegfelfogások a mérlegen belül kívánják elérni a koalíció tagjai számára szükséges többlet információkat, nem szakítanak az alapvető mérlegelméletekkel, hanem arra építve kísérlik meg a mérleg információ tartalmának továbbfejlesztését. Így például a tőkeorientációjú mérlegfelfogások leginkább azzal lépnek túl az organikus mérlegelméleten, hogy az átváltozásból származó látszateredmény kimutatásához nem szükséges elméletükben a folyamatos átszámítás, azt az időszak eleji és időszak végi állományokhoz kapcsolódva egyszerűbbé teszik.

A klasszikus mérlegelméletet meghaladó kísérletek ezzel szemben abból indulnak ki, hogy a koalíció tagjai által igényelt információk teljesen vagy részben mérlegen kívül készített kimutatásokkal vagy kiegészítő mérlegekkel elégíthetők ki. Két irányzata az antimérleg felfogások, illetve a többcélú mérlegfelfogás.

Az antimérleg felfogások szerint a mérleg egy múltra irányuló utóelszámolás és ezért információs tartalma a külső felhasználók számára olyan csekély, hogy azt más kimutatások összeállításával kell pótolni. Moxter (1966) az új kimutatást egy pénzügyi tervorientált táblázatként képzei el, amelyben a befizetéseket és a kifizetéseket az átvevők vagy teljesítők szerint és a felhasználási célok szerint részletezi, Busse von Colbe (1966) a megoldást egy tőkefolyamat-elszámolás elkészítésében látja. Moxter és Busse von Colbe hatására elindult kutatómunka eredménye a likviditási mérleg, a tőkeforgalmi kimutatás, illetve a cash-flow kimutatás.¹⁴

Heinen többcélú mérlegfelfogásának kiinduló pontja az, hogy ha képesek vagyunk a mérlegcélokat teljes körűen felmérni és a köztük lévő kapcsolatokat rendezni, akkor kialakítható egy olyan többcélú mérlegelmélet, amely a célokhoz kapcsolódó szabályokat egyértelműen levezeti és a megoldást egy alapmérlegben és az azt kiegészítő részmérlegben adja meg. Szerinte az alapmérleg egy bekerülési áron összeállított mérleg lehet, amely a realizált eredményt és a vállalatba helyezett eszközök múltbeli, pontosabban aktualizált múltbeli áron számított értékét mutatja.

¹⁴ Annak ellenére, hogy elég korán megkezdődött a fejlett kereskedelemmel rendelkező országok számviteli beszámolóinak továbbfejlesztése, a maihoz hasonló cash-flow kimutatásoknak komoly szerepe nem volt az 1980-as évek végéig, a 90-es évek elejéig. [Veit, 2005.]

A tanulmányban egy olyan – a magyar jogrendszerbe illeszkedő – mérlegelméletet kívánunk modellezni, amely tulajdonképpen a klasszikus mérlegelméletek továbbfejlesztésén alapul, hiszen alapvetően nem szakítanánk a jelenlegi főként dinamikus, kissé statikus és organikus gyakorlattal, ugyanakkor más struktúrában, viszont továbbra is egy mérlegben mutatjuk azokat az információkat, amelyet igényelnek a törvényhozók, a beszámoló külső érdekeltjei és a belső felhasználói. A fenti cél érdekében ugyanakkor elengedhetetlen a hazai jogszabályok ismertetése, amellyel a következő fejezetben foglalkozunk.

2.3. Mérlegelméletek és azok alkalmazása a hazai gyakorlatban a könyvvizsgálat során

A könyvvizsgálati bizonyítékokról szóló 500. témaszámú könyvvizsgálati standard alapján a könyvvizsgálat során a könyvvizsgálónak meg kell győződnie többek között arról, hogy az eszközök, a kötelezettségek és a tőkeérdekeltségek a megfelelő összegben szerepelnek a pénzügyi kimutatásokban, és bármely ebből fakadó értékelési vagy felosztási helyesbítést megfelelően rögzítettek, illetve hogy a pénzügyi és egyéb információkat valóban és a megfelelő összegekben mutatják be.

A működéshez szükséges vagyont a gazdálkodó a számvitel szabályainak megfelelően általában könyv szerinti értéken mutatja ki könyveiben, de hogy a könyv szerinti értéknek melyek az összetevői, illetve, hogy azok milyen mértékben különböznek a piaci értéktől az időszakonként, és mérlegkészítési célonként jelentős eltérést mutathatnak. Ebben a fejezetben először a statikus mérlegelméletek érvényesülését mutatjuk be, majd a hazai dinamikus mérlegelmélet szerinti számvitel könyv szerinti érték meghatározásának változásait vizsgáljuk meg 1991 és 2008 között.

Az értékelés során a cél a vagyontárgyak értékének meghatározása, amely történhet a vagyonrészek értékének meghatározásával (analitikus értékelés), illetve a vagyonrészeket működtető vállalkozás értékének meghatározásával (globális értékelés). Baricz az analitikus értékeléssel kapcsolatban úgy fogalmaz, hogy az értékelés lényegében egy kétirányú munkát foglal magában. Egyrészt jelenti az un. közvetlen értékelést, azaz a mennyiségben felvett anyagi javak pénzértékre történő átszámítását, másrészt az un. közvetett értékelést, azaz a mennyiségi felvételt nem igénylő anyagi és nem anyagi javak pénzértékének esetleges módosítását. Az analitikus értékelési eljárások ezek után tovább csoportosíthatóak aszerint, hogy egyedi vagy csoportos értékelési eljárásról beszélünk. [Baricz, 1994.]

Az egyedi értékelési eljárásokat aszerint lehet megkülönböztetni, hogy az eszközök és források pénzértékre átszámítását az időhorizont milyen áraival vagy részértékeivel végezzük:

- bekerülési áron, amely az értékelés tárgyától és időpontjától függően lehet:
 - beszerzési ár, azaz a vásárolt eszközök megszerzésének időpontjában érvényesülő piaci ár, amely tartalmazza az engedményekkel csökkentett, felárral növelt vételárat, a beszerzési mellékköltségeket, illetve a pótlólagos beszerzési költségeket,
 - előállítási ár, azaz a saját előállítású eszközök előállításának időpontjában érvényesülő ára, amely magába foglalja az eszköz részleges vagy teljes költségét,
 - névérték, amely a mennyiségi felvételt nem igénylő eszközök és források múltbeli pénzértéke,
 - könyv szerinti érték, amely egy eszköz, illetve egy forrás könyvelés eredményképpen kialakult értéke, azaz az eszközöknek, forrásoknak a mérlegösszeállítás időpontjára aktualizált múltbeli ára.
- fordulónapi áron, amely a vállalkozás piaci pozíciójától függően lehet:
 - utánpótlási ár, amelyen egy eszköz a mérlegkészítés napján megszerezhető (bekerülési ár), illetve előállítható (előállítási költség),
 - eladási ár, amelyen egy eszköz a mérlegkészítés napján értékesíthető.Mennyiségileg számba nem vehető eszközök, források esetében a könyv szerinti értéket kell hozzáírással vagy leírással napi értékre korrigálni.
- jövőbeli áron, amely az eszközöknek és forrásoknak fiktív, a jövőbeli feladatok alapján tervezett ára.

A kis értékű homogén javaknál megengedett a csoportos értékelés, amely lehet fix érték eljárás, amely a csoport múltban kialakított értékét jelöli, illetve retrográd eljárás, amely a csoport értékének jelenlegi értékből történő visszaszámítása.

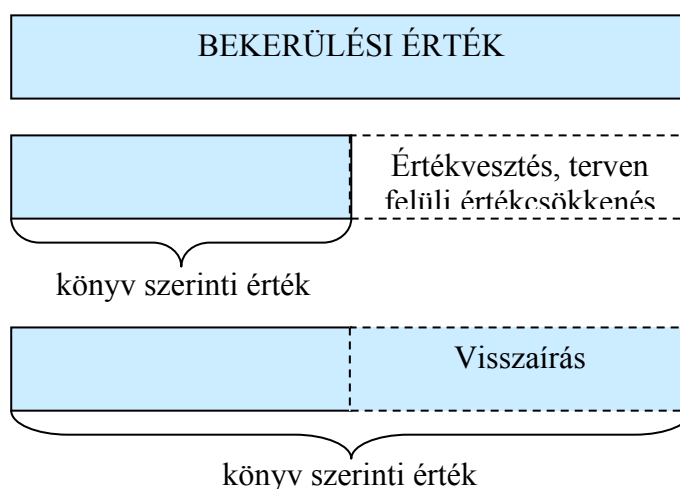
A vagyon, a saját tőke és az időszak eredménye tehát aszerint változik, hogy milyen értékelési eljárást alkalmaznak az eszközök és források értékelésénél. Az értékelési eljárások és a vagyon, a saját tőke és az eredmény értéke közötti elméleti összefüggést az értékelési elv fejezi ki:

- a realizációs elv érvényesül a múltbeli bekerülési áron történő értékelés során – ez az értékelési elv az eredmény megállapításának ad elsőrendű fontosságot,
- az időérték elv esetén az eszközök, források értékelése fiktív, a valóságban érvényesülő jelenlegi áron történik – ez az értékelési elv a vagyon és a saját tőke meghatározásának ad prioritást,
- az üzemgazdasági becsérték elve a jövőbeli érték változások meghatározására helyezi a hangsúlyt – ez az értékelési elv a vagyon, a saját tőke és az eredmény fiktív értékét adja meg a jövőbeli feladatok és körülmények tükrében. [Baricz, 1994.]

A három értékelési elv közül a pénzügyi számvitel gyakorlatában elterjedt, alkalmazott a realizációs elv, illetve az időérték elv, mellyel kapcsolatban a szakirodalom a következő értékmodelleket különbözteti meg:[Balázs et al., 2006., 245-246 o.]

- bekerülési érték modell (cost model) – a realizációs elvnek megfelelő modell –, amely azt fogalmazza meg, hogy az eszközöket a könyvekben a bekerülési értékükön kell kimutatni, csökkentve azt a halmozott értékcsökkenés és halmozott értékvesztés miatti veszteség összegével. A modell megengedi a korábban elszámolt értékcsökkenés, értékvesztés pozitív értékcorrekcióját is, de csak a bekerülési értékig, azaz amennyiben az eszköz valós értéke¹⁵ a bekerülési értéket meghaladja, úgy az csak részben kerül bemutatásra.

6. ábra: Bekerülési érték modell működése

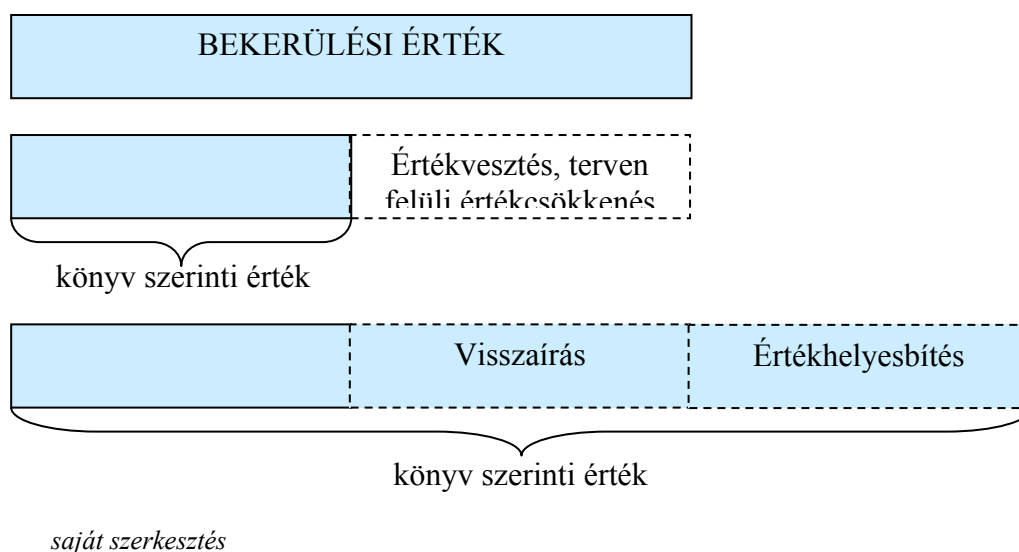

saját szerkesztés

- ártértékelési modell (revaluation model) – a realizációs elvnek megfelelő modell –, amely alkalmazása esetén a befektetett eszközök valamely tételét – amelynek valós értékét megbízhatóan meg lehet határozni – az ártértékelés időpontjában megállapított valós értéken kell nyilvántartani, csökkentve azt a halmozott értékcsökkenés és halmozott értékvesztés miatti veszteség összegével. Ez a modell tulajdonképpen a bekerülési modellől abban különbözik, hogy már megengedi a korábban elszámolt értékcsökkenés, illetve értékvesztés összegét meghaladó pozitív értékcorrekció kimutatását, de csak a saját tőkével szemben elszámolva.

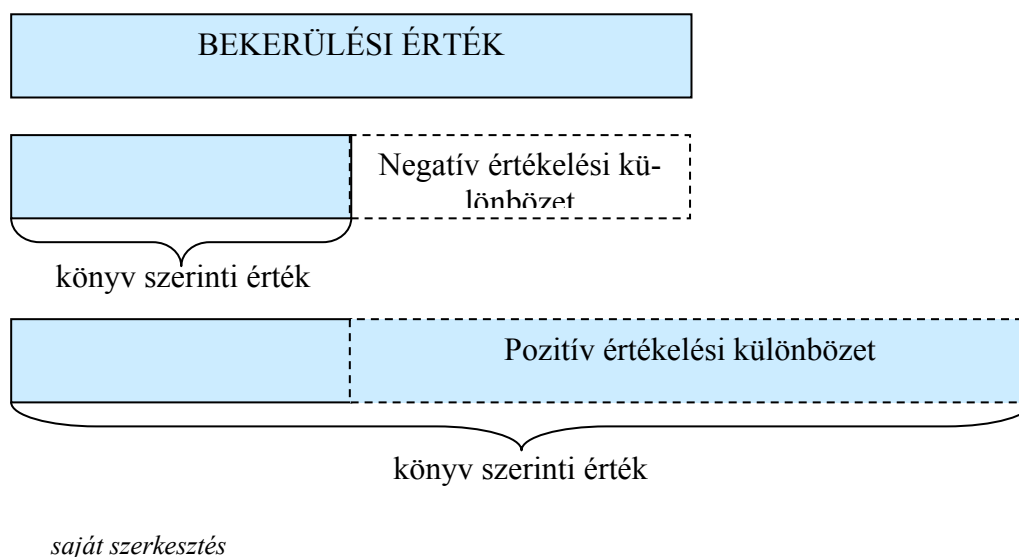
¹⁵ A valós értéken történő értékelés 2000-től vált elfogadott gyakorlattá, azóta a piaci árat felváltó értéként már számos standard használja. [Kapásiné, 2006., 391.-395. o.]

7. ábra: Átértékelési modell működése

- valósérték modell (fair value model) – az időérték elvnek megfelelő modell –, amely a pénzügyi instrumentumok meghatározott körében a pozitív értékcorrekció kimutatását az eredménnyel szemben is engedi elszámolni. Az eredménnyel szemben elszámolt korrekciókat mindig el kell végezni, így bekerüléskor is.

8. ábra: Valósérték modell működése

A továbbiakban az éves beszámolóra vonatkozó szabályok változását vizsgáljuk, melyek a bekerülési érték megállapítására, illetve annak korrekciójára vonatkoznak.

2.3.1. Statikus mérlegelmélet a magyar gyakorlatban

Működő vállalkozások esetén, ha a vállalkozás folytatásának elve érvényesül a könyvvezetés és a beszámoló készítés során az óvatosság elve a domináns, az alkalmazott alapvető mérlegértékelési eljárás a dinamikus mérlegelmélet, amely során az eredmény megállapítása a legfontosabb cél, de a vállalkozás vagyonának reális megállapítása nem jellemző. Azért emeljük ki hogy alapvető, mivel a működő vállalkozások által alkalmazott értékelési eljárások is mutatnak statikus jegyeket – az év végi kötelező értékvesztés, terven felüli értékcsökkenés, vagy éppen azok visszairásának elszámolásával –, illetve az organikus elméletnek megfelelő duális értékeléshez hasonló elszámolásokat is.

A speciális céghelyzetekben, vagyis cégalapításkor, illetve amikor a vállalkozás folytatásának elve nem érvényesül, az elsődleges szempont a vagyon minél pontosabb megállapítása – így a valódiság elvének erősödésével – a statikus mérlegelméletnek megfelelően történik az értékelés. A speciális céghelyzetekben készítendő kimutatások a következők:

- az előtársasági mérleg,
- az átalakulás esetén készítendő mérleg (feltéve hogy az a cég megszűnésével jár),
- a végelszámolási zárómérleg,
- a felszámolási zárómérleg.

A következőkben a gazdasági társaságok esetében alkalmazandó fontosabb szabályokat foglaljuk össze, ezen kritikus mérlegekre vonatkozóan.

2.3.1.1. Előtársaság mérlege

A területre vonatkozó számviteli szabályokban lényegi változás nem történt, míg az egyéb jogszabályok – főként az utóbbi időben – többször változtak.¹⁶

Az újonnan alapított vállalkozás alapításának időpontjától

- létrejötte (a cégjegyzékbe való bejegyzésnek), vagy
- a cégbejegyzés iránti kérelem jogerős elutasításának, vagy a cégbejegyzési kérelem visszavonásának jogerőre emelkedésének napjáig,

mint mérlegfordulónapig terjedő időszakra is a számviteli törvény szerinti könyvvezetési és beszámolási kötelezettség terheli. A számviteli törvény 135. § (2) bekezdése előírja, hogy a mérlegfordulónapot követő 90 napon belül könyvvezetéssel alátámasz-

¹⁶ A gazdasági társaságokról szóló törvény mellett az előtársasági időszakra vonatkozó legfontosabb jogszabályok a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény, a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény, illetve az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény.

tott beszámolót kell készíteni – ha a könyvvizsgálat kötelező, akkor auditáltatni – nyilvánosságra kell hozni, illetve közzé kell tenni.

Ha a társaságot a cégnyilvántartásba nem jegyzik be, mert a cégbíróság a cégbejegyzési kérelmet elutasítja, vagy mert a tulajdonosok a bejegyzési kérelmüket visszavonják az előtársasági beszámoló elkészítését követően a jogutód nélküli megszűnés – azon belül is a végelszámolási eljárás – szabályai szerint kell elszámolni az előtársasági időszak hitelezőivel és az alapítókkaal a 135. § (5) bekezdése alapján.

Mind a számviteli törvény változásait, mind pedig a végelszámolásra vonatkozó szabályokat a későbbi fejezetekben tekintjük át, itt a területre vonatkozó egyéb jogszabályokból eredő fontosabb változásait emeljük ki.

Az előtársasági időszak könyvvizsgálata szempontjából kiemelt terület a vagyoni hozzájárulás. Gazdasági társaság alapításához a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény 13. § (1) bekezdése alapján valamennyi tag vagyoni hozzájárulása szükséges, mely lehet:

- pénzbeli hozzájárulás, illetve
- nem pénzbeli hozzájárulás.

A vagyoni hozzájárulás legkisebb mértékét azoknál a társaságoknál, amelyek korlátozott felelősséggel működnek meghatározza a gazdasági társaságokról szóló törvény.¹⁷

Az újonnan alapított társaságok esetében nincs kötelező előírás a pénzbeli és a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulás arányára vonatkozóan, vagyis gazdasági társaság kizárólag nem pénzbeli vagyoni hozzájárulással is alapítható.

A pénzbeli hozzájárulással kapcsolatban értékelési problémák nem merülnek fel, ezek múltbeli ára és jelenlegi ára egybeesik. A nem pénzbeli hozzájárulás esetén, amennyiben az apport immateriális jószág, vagy nem új eszköz, az értékének megállapítása kérdéses. [Baricz, 1994., 75. o.]

Azt, hogy mi tekinthető nem pénzbeli hozzájárulásnak a gazdasági társaságokról szóló törvény 13. § (2) bekezdése az általános szabályok között fogalmazza meg, így az lehet bármilyen vagyoni értékkel rendelkező dolog, szellemi alkotáshoz fűződő jog, egyéb vagyoni értékű jog, elismert vagy bírósági határozaton alapuló követelés, viszont a tag munkavégzésre vagy más személyes közreműködésre, illetve szolgáltatás nyújtására irányuló kötelezettségvállalását nem pénzbeli hozzájárulásként nem lehet figyelembe venni.

¹⁷ Így korlátozott felelősségű társaság esetében a törzstőke összege nem lehet kevesebb ötszázezer forintnál (114. § (1)), zártkörűen működő részvénytársaság alaptőkéje nem lehet kevesebb ötmillió forintnál (207. § (1)), nyilvánosan működő részvénytársaság alaptőkéje nem lehet kevesebb húszmillió forintnál. (288. § (1))

3. táblázat: A nem pénzbeli hozzájárulás tartalmának összehasonítása

	1997. évi CXLIV. Gt. alapján	2006. évi IV. Gt. alapján
Kkt., Bt.	Közös szabályok között nem tartalmazott apport meghatározást	Bármilyen vagyoni értékkel rendelkező dolog, szellemi alkotás, vagyoni értékű jog - ideértve az adós által elismert vagy jogerős bírósági határozaton alapuló követelést is.
Kft.	Bármilyen vagyoni értékkel rendelkező, végrehajtás alá vonható forgalomképes dolog, szellemi alkotás, vagyoni értékű jog, amelyet utóbb a gazdasági társaság harmadik személy hozzájárulása nélkül ruházhat át.	
Rt.	Bármilyen vagyoni értékkel rendelkező dolog, szellemi alkotás, valamint vagyoni értékű jog, illetve az adós által elismert, vagy jogerős bírósági határozaton alapuló követelés.	

Ujvári, 2006. alapján

Az apport értékelése az alapítók feladata, amelyet független könyvvizsgáló, vagy szakértő vizsgál felül, mely szabály alól három kivételt fogalmaz meg a törvény:

- korlátolt felelősségű társaság esetében a 114. § (3) bekezdése alapján nincs szükség az apport értékének felülvizsgálatára, ugyanis a tagok a társasági szerződésben maguk állapodnak meg, és külön nyilatkoznak az értékelés szempontjairól és az apport értékéről,
- a 209. § (2) bekezdése rögzíti, hogy zártkörűen működő részvénytársaság esetében sem szükséges az apport értékét igazoltatni független könyvvizsgáló vagy más szakértő jelentése útján, amennyiben az azt nyújtó részvényes az apport értékét tartalmazó – három hónapnál nem régebbi – éves beszámolóval rendelkezik, vagy az apport olyan értékpapírokból áll, melyek piaci értéke egyértelműen megállapítható.

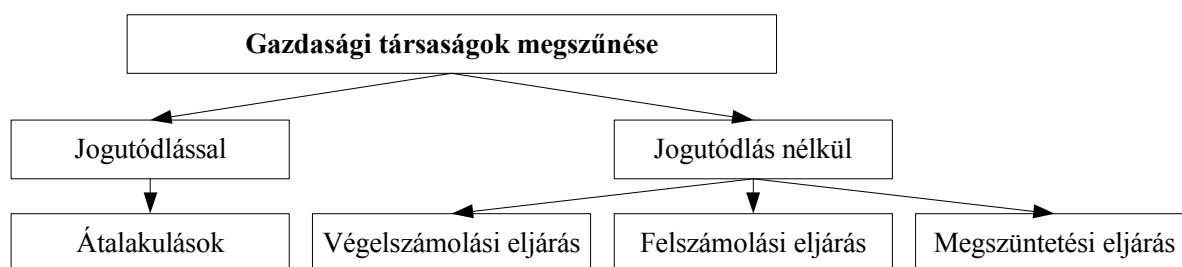
A korábban beszerzett vagyontárgyak az előtársasági mérlegben elvileg szerepeltethetők lennének múltbeli értéken, illetve jelenlegi értéken. Amennyiben múltbeli értéken szerepeltetjük a vagyontárgyat, és ez alacsonyabb a jelenlegi értékénél akkor a mérlegben rejtett tartalék jelenik meg, ami a későbbiekben – például az apport értékesítése során – az eredményben realizálódik. Az apportáló tulajdoni részesedése kisebb lesz annál, mint amit ténylegesen nyújtott, és a rejtett tartalékból is kisebb mértékben fog részesedni. [Baricz, 1994., 176. o.] Mivel a 2006. évi IV. törvény 13. § (4) bekezdése kimondja, hogy a nem pénzbeli hozzájárulást szolgáltató tag – 5 éves jogvesztő határidőn belül – köteles helytállni azért, hogy a társasági szerződésben megjelölt érték nem

haladja meg a nem pénzbeli hozzájárulásnak a szolgáltatás idején fennálló értékét, ezért az előbbi gondolatmenet inverze csak elvi lehetőség.¹⁸

2.3.1.2. Átalakuló társaság mérlege

A gazdasági társaságok megszűnéséről a cégbejegyzésből való törlés után beszélünk. A megszűnés eseteit az alábbi két csoportba sorolhatjuk:

9. ábra: A gazdasági társaságok megszűnésének fajtái

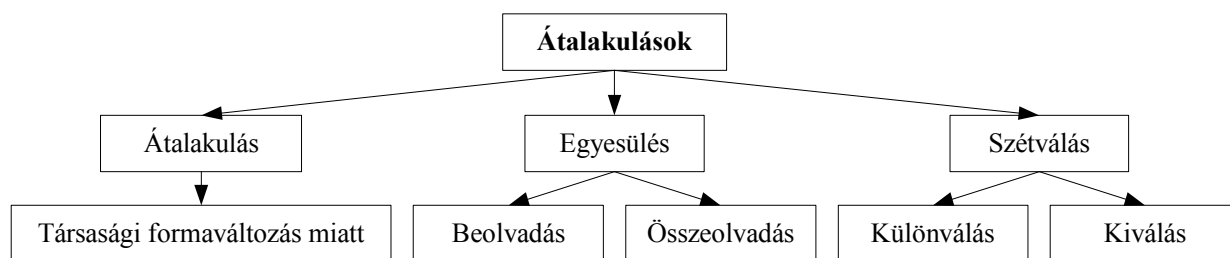
saját szerkesztés

Átalakuláson a gazdasági társaságok jogutódlással történő megszűnését, illetve ennek során cégforma, vagy cégszám változásával való új társaság alapítását értjük, melynek a társaságok társasági formájának változása, a gazdasági társaságok egyesülése, illetve a gazdasági társaságok szétválása minősül. A gazdasági társaság más gazdasági társasággá való átalakulása során a gazdasági társaság alapítására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, de ezen túl az átalakulás közös, valamint – az adott társasági formára vonatkozó – speciális átalakulási normáit is szem előtt kell tartani, miként azt a gazdasági társaságokról szóló törvény 69. § (1) bekezdése rögzíti.¹⁹

¹⁸ Amennyiben az értékelés során a ténylegestől magasabb értéken szerepeltetnénk a vagyontárgyat, akkor a későbbiekben – például az apport értékesítése során – veszteség jelentkezne, és a nyújtó tulajdoni aránya is indokolatlanul magasabb lenne.

¹⁹ A gazdasági társaságok egymás közti átalakulásáról és egyéb szervezeti változásairól először az 1989. évi XIII. törvény fogalmazott meg előírásokat. Ezeket az átalakulási szabályokat emelte be 1992. augusztus 27-i hatállyal – részben módosítva és kiegészítve – az 1988. évi VI. törvény VIII. fejezetébe – vagyis a törvény különös részébe – az 1992. évi LV. törvény. A gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV törvény viszont szabályaival újfogalmazta a gazdasági társaságok átalakulási előírásait. A rendelkezések bővítették a gazdasági társaságok szervezeti változásainak körét, életszerűbbé tették a szabályozást és erősítették a hitelezők védelmét. A jelenleg hatályos, átalakulásra vonatkozó általános szabályokat a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény, míg az alkalmazandó számviteli eljárásokat a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény tartalmazza.

10. ábra: Az átalakulások esetei

saját szerkesztés

2.3.1.2.1. Átalakulás társasági forma váltással

A beszámolóra vonatkozó szabályokat a számviteli törvény rögzíti, így a 138. § (1) bekezdése alapján az átalakuló gazdasági társaságnak (jogelődnek) – a társaság legfőbb szerve által meghatározott mérlegfordulónapra, amely nem lehet későbbi időpont, mint az átalakulásról való második döntés időpontja – vagyonmérleg-tervezetet kell készíteni. A gazdasági társaságokról szóló törvény megengedi a 73. § (2) bekezdésében, hogy az átalakuló gazdasági társaság vagyonmérleg-tervezeteként a számviteli törvény szerinti beszámolót használják fel abban az esetben,

- ha annak fordulónapja az átalakulásról való második döntés időpontját legfeljebb hat hónappal előzte meg, valamint
- a társaság nem él az átértékelés lehetőségével.²⁰

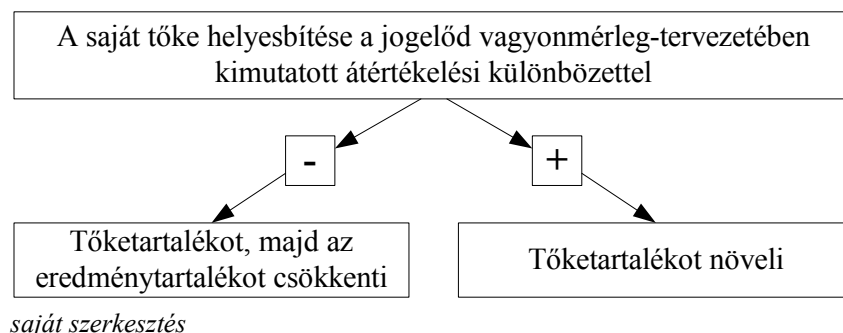
A számviteli törvény 136. § (4) a) pontja kimondja, hogy az átalakuló gazdasági társaság vagyonmérleg-tervezetét háromoszlopos formában kell elkészíteni oly módon, hogy:

- az első oszlop tartalmazza eszközeinek és kötelezettségeinek, ezek különbözete-ként a saját tőkének a könyv szerinti értékét,
- a második oszlop tartalmazza az átértékelési különbözetet, amennyiben az átértéke-lés lehetőségével él a gazdasági társaság. Átértékelni csak a jogelőd gazdasági tár-saság eszközeit és forrásait lehet, az eszközöket piaci értékükön, a kötelezettsége-ket az elfogadott, illetve a várható összegben kell a vagyonmérlegben szerepeltetni. Amennyiben az átalakuló szervezet élt átértékelési lehetőségével, vagyonának va-gyonmérlegben kimutatott piaci értéke a 138. § (4) bekezdés szerinti eljárással ha-tározható meg:

²⁰ Az átalakuló gazdasági társaság vagyonmérleg-tervezete helyett a korábbi gazdasági társaságokról szóló tör-vény enyhébb szabályokat fogalmazott meg, hiszen nem írta elő az átértékelésre vonatkozó tilalmat.

- ha az összevont átértékelési különbözet negatív, mert a vagyont összességében leértékelték, akkor a különbözettel a tőketartalék pozitív összegéig a tőketartalékot, azt meghaladóan pedig az eredménytartalékot kell csökkenteni;
- ha az összevont átértékelési különbözet pozitív, mert a vagyont összességében felértékelték, akkor a különbözettel növelni kell a tőketartalékot.

11. ábra: Átértékelés vagyonerőtelítés módszerével

Az átértékeléssel társasági formaváltás esetében célszerű élni inflációs időszakban, illetve ha a társaság üzleti és termelési stratégiájában lényeges változásokat tervez, mivel eszközei és saját forrásai az új üzlet- és termeléspolitika következtében leértékelődhetnek vagy felértékelődhetnek. [Baricz, 1994., 178-179. o.]

2005. január 1-jéig a társaság vagyonának vagyonszámlában kimutatott (piaci) értéke a jelenleg hatályos mellett, az alábbi eljárások egyikével is meghatározható volt, de – a nemzetközi előírásokkal összhangban – átalakuláskori „belső” üzleti vagy cégérték kimutatására ma már nincs lehetőség:

- az eszközök és a kötelezettségek értékét könyv szerinti értéken állítják be a vagyonszámlába, a társaság vagyonerőtelítését az ún. üzletértékelés módszerével határozzák meg,
- az eszközök és a kötelezettségek piaci értékét egyedileg állapítják meg, a társaság vagyonerőtelítését az üzletértékelés módszerével határozzák meg.

Az átértékeléskor keletkező különbözetet – előjelétől függően – a vagyonszámlában az eszközök között üzleti vagy cégértékként, illetve a források – pontosabban a passzív időbeli elhatárolások – között negatív üzleti vagy cégértékként kellett kimutatni.²¹

²¹ Negatív különbözet esetén első lépésben a különbözetből az immateriális javak, a tárgyi eszközök, valamint a készletek mérlegértékét **kellett arányosan** csökkenteni, majd az esetleg még fennmaradó különbözetet kellett **a passzív időbeli elhatárolások** között negatív üzleti vagy cégértékként a vagyonszámlába beállítani.

A vállalat jövedelemtermelő képesség módszerével történő értékelésének központi kérdése a vállalat egésze üzleti értékének a meghatározása volt, amelyet általában a vállalkozás jövőbeni jövedelemtermelő képességének az értékelés időpontjára diszkontált értékével azonosítottak, azaz a diszkontált cash flow-n alapuló értékelési módszert használták (DCF módszer). Emellett a vállalat üzleti értékének megállapítására alkalmazható volt más módszer is, így például a Balanced Score Card rendszer vagy az EVA mutató. [Adorján et al., 2004.]

- a harmadik oszlop a kettő együtteseként a vagyoneértékelés szerinti értéket mutatja, ebben az oszlopban a saját tőke csak jegyzett tőkéből, tőketartalékból, eredménytartalékból (ez utóbbi negatív előjelű is lehet) és lekötött tartalékból állhat.

12. ábra: Vagyonmérleg-tervezet a jogelőd gazdasági társaságnál

Könyv szerinti érték	Átértékelési különbözet	Vagyonértékelés szerinti érték
----------------------	-------------------------	--------------------------------

saját szerkesztés

A számviteli törvény 136. § (4) b) pontja előírja, hogy az átalakulással létrejövő jogutód gazdasági társaság vagyonmérleg-tervezetét oly módon kell elkészíteni, hogy a következőket tartalmazza:

- az első oszlop a jogelőd gazdasági társaság(ok) vagyonát (eszközeit, kötelezettségeit, a kettő különbözeteként a saját tőkét).
- a második oszlop a "különbözeteket", azaz az átalakuláshoz kapcsolódó tulajdonosváltozások miatti eszköz és forrás változásokat (139. § (2)):
 - az átalakulással egyidejűleg belépő új tagok (részvényesek) pénzbeli és nem pénzbeli (vagyoni) hozzájárulását eszközönként, és ezzel azonos értékben a saját tőke (jegyzett tőke, tőketartalék) létesítő okirat szerinti növekedését – tehát nem azt az összeget amit a teljesítettek, hanem amit vállaltak – kell bemutatni;
 - az átalakulás feltételeként meghatározott, a meglévő tagokat (részvényeseket) terhelő, pótlólagosan teljesítendő pénzbeli és nem pénzbeli (vagyoni) hozzájárulást eszközönként, és ezzel azonos értékben a saját tőke (jegyzett tőke, tőketartalék) létesítő okirat szerinti növekedését;
 - az átalakulással létrejövő gazdasági társaságban részt venni nem kívánó tagok (részvényesek) részére kiadásra kerülő eszközöknek és kötelezettségeknek a vagyonmérleg-tervezet szerinti értékét, és ezek különbözetével azonos értékben a saját tőke (jegyzett tőke, tőketartalék, eredménytartalék) létesítő okirat szerinti csökkenését.
 - a „különbözetek” oszlop szolgál a törvényben külön nem nevesített egyéb tételek rendezésére is.

- a harmadik oszlop a „rendezést”, azaz a saját tőke egyes elemei között végrehajtott átrendezéseket tartalmazza. A vagyonszerkezet-tervezetben a saját tőkének jegyzett tőkére, tőketartalékra, eredménytartalékra és lekötött tartalékra történő megosztása során a gazdasági társaságokról szóló törvény, illetve a számviteli törvény előírásai szerint kell eljárni, azzal a megkötéssel, hogy a jegyzett tőke összege nem haladhatja meg a lekötött tartalékkal csökkentett saját tőke összegét.
- a negyedik oszlop ezek együtteseként a jogutód gazdasági társaság(ok) vagyont (eszközeit, kötelezettségeit, a kettő különbözeteként a saját tőkét), ahol a 140. § (1) bekezdése alapján kizárólag pozitív összegben szerepelhet a jegyzett tőke, a tőketartalék, az eredménytartalék és a lekötött tartalék.

13. ábra: Vagyonszerkezet-tervezet a jogutód gazdasági társaságnál

Átalakuló jogelőd vagyona piaci értéken	Különbözetek	Rendezés	Átalakulással létrejött jogutód vagyona
---	--------------	----------	---

saját szerkesztés

2007. január 1-jéig korlátolt felelősségű társasággá, közhasznú társasággá vagy részvénytársasággá való átalakulás esetén az átalakulással létrejövő gazdasági társaság vagyonszerkezet-tervezetében jegyzett tőkén felüli vagyonszerkezetként kellett figyelembe venni azoknak a vagyontárgyaknak – a saját tőke és a vagyonszerkezet-tervezet szerinti mérlegfőösszeg arányában számított – értékét, amelyek a jegyzett tőkében nem vehetők figyelembe mert nem voltak forgalomképesek²², illetve csak harmadik személy hozzájárulása alapján voltak átruházhatóak.

Szigorította az új törvény a könyvvizsgáló függetlenségére vonatkozó kritériumokat is azzal, hogy a vagyonszerkezet-tervezetek auditálására az a könyvvizsgáló sem jogosult, aki a vagyonszerkezet-tervezetek fordulónapját megelőző 2 üzleti évben a társaság számára könyvvizsgálatot végzett, vagy a nem pénzügyi hozzájárulás értékelését ellenőrizte.

A végleges vagyonszerkeztelre vonatkozó szabályokat a 141. § tartalmazza. Az átalakulással létrejövő gazdasági társaság a cég bejegyzését követő 90 napon belül mind a jogelőd gazdasági társaságra, mind a jogutód gazdasági társaságra vonatkozóan a cégbejegyzés napjával, illetve a társaság által az átalakulás időpontjaként meghatáro-

²² A forgalomképesség három lényegi kritériuma, hogy az adott dolog:

- vagyoni értékkel rendelkezzen,
- végrehajtás alá vonható legyen,
- harmadik személy hozzájárulása (engedélye) nélkül átruházható legyen.

zott nappal köteles végleges vagyonmérleget és végleges vagyonelejtárt készíteni, és a cégbíróságon letétbe helyezni:

- az átalakulás során megszűnő gazdasági társaság a végleges vagyonmérleg elkészítését megelőzően köteles az átalakulás napjával – mint mérlegfordulónappal – analitikus és főkönyvi nyilvántartásait lezárni, a számviteli törvény szerinti tevékenység lezáró beszámolóját elkészíteni, amennyiben szükséges akkor auditáltatni, majd elfogadott beszámolót a számviteli törvény szerint letétbe helyezni, illetve közzétenni.
- az átalakulással létrejövő társaságnak könyvviteli nyilvántartásait a végleges vagyonmérleg, valamint az azt alátámasztó vagyonelejtár alapján kell megnyitnia. Az eszközök bekerülési értékének a vagyonelejtárban lévő értéket kell tekinteni, így könyv szerinti értéken való átalakulás esetén a nyilvántartási érték, vagyonelejtékkel végrehajtott átalakulásnál a módosított nyilvántartási érték lesz a nyitó érték.

2.3.1.2.2. Átalakulás egyesüléssel

A 135. § (5) bekezdése szerint az egyesülő gazdasági társaságok vezető tisztségviselői – miután a társaság legfőbb szerve mindegyik gazdasági társaság esetében az egyesülés mellett foglalt állást – elkészítik a tervezeteket. A vagyonmérleg-tervezeteket külön-külön kell elkészítenie a jogelőd szervezeteknek, vagyis:

- beolvadás esetében a beolvadó, illetve az átvevő gazdasági társaságnak,
- összeolvadás esetében az egyesülő gazdasági társaságoknak.

A jogelőd gazdasági társaságok vagyonmérleg-tervezetére vonatkozó – 137. § (2) bekezdésében szereplő – speciális előírás, hogy beolvadás esetében az átvevő gazdasági társaságnál nem lehet az eszközöket és a kötelezettségeket ártértékelni, mivel csak a jogutódlással megszűnő társaságok esetében alkalmazható a vagyonelejtértékelés. Egyéb esetben véleményünk szerint nagyon fontos az ártértékelés végrehajtása, hiszen ezáltal a régi tulajdonosok új társaságban lévő tulajdoni részesedése pontosabban határozható meg.

A jogutód gazdasági társaság vagyonmérleg-tervezetében az általános előírásoktól eltérő – 139. § (4)-(5) bekezdésében rögzített – szabályok vonatkoznak a „különbözetek” oszlopra, ahol a következő többlet szabályoknak kell eleget tenni:

- ki kell vezetni az egyesülő gazdasági társaságok vagyonmérleg-tervezeteiben szereplő, egymással szembeni követeléseket, kötelezettségeket, illetve időbeli elhatárolásokat;²³

²³ Az azonos jogcímű követeléseket, kötelezettségeket egymással szemben kell megszüntetni, ha értékük nem egyezik meg, akkor a különbség az eredménytartalmat módosítja.

- összeolvadás esetében a gazdasági társaságok, illetve a beolvadó társaság visszavásárolt saját részvényeit, üzletrészeit be kell vonni;
- amennyiben érdekeltségi viszonyban álló társaságok egyesülnek, akkor az átalakulás folyamatában kell megszüntetni a kölcsönös vagy egyirányú érdekeltségi kapcsolatot jelentő tulajdoni részesedéseket.

14. ábra: Beolvadással létrejövő gazdasági társaság vagyonszerkezet-tervezete

Jogelőd vagyonszerkezet szerinti összegben		Különbözetek	Rendezés	Átalakulással létrejövő társaság
Beolvadó társaság	Átvevő			
Átértékelt vagy könyv szerinti érték	Könyv szerinti érték	– beolvadó visszavásárolt saját részvényének bevonása – kiszűrendő részesedésekhez kapcsolódó üzleti vagy cégérték – üzleti kapcsolat miatt fennálló követelések, kötelezettségek		

saját szerkesztés

15. ábra: Összeolvadással létrejövő gazdasági társaság vagyonszerkezet-tervezete

Jogelőd vagyonszerkezet szerinti összegben		Különbözetek	Rendezés	Átalakulással létrejövő társaság
Összeolvadó társaság I.	Összeolvadó társaság II.			
Átértékelt vagy könyv szerinti érték	Átértékelt vagy könyv szerinti érték	– összeolvadó társaságok visszavásárolt saját részvényének bevonása – kiszűrendő részesedésekhez kapcsolódó üzleti vagy cégérték – üzleti kapcsolat miatt fennálló követelések, kötelezettségek		

saját szerkesztés

Végleges vagyonszerkeztésre vonatkozó – 141. § (3) bekezdésében található – speciális előírás annál az átalakuló gazdasági társaságnál, amely az átalakulás során nem szűnik meg (beolvadásnál az átvevő):

- végleges vagyonszerkeztését a folyamatos könyvelés adatai alapján készíti el,
- analitikus és főkönyvi nyilvántartásait nem zárja le, azokat folyamatosan köteles vezetni,
- az átvett-átadott eszközöket-kötelezettségeket (ideértve a céltartalékokat és az időbeli elhatárolásokat is), ezek különbözeteiként a saját tőkét a folyamatos könyvelés keretében – az átalakulás időpontjával – rendezi.

2.3.1.2.3. Átalakulás szétválással

A szétválás az üzletből történő kiszállásnak az az esete, amikor a kiváló tulajdonos vállalkozásban kívánja működtetni tőkéjét, de egy új vállalkozás keretében. Nem tartozik az átalakulás körébe sem az üzletrész, részvény értékesítés, sem pedig a kilépő tulajdonosnak visszaadott vagyoni hozzájárulás.

A szétváló gazdasági társaságok vezető tisztségviselői a 136. § (6) bekezdésének megfelelően – miután a társaság legfőbb szerve a szétválás mellett foglalt állást – elkészítik a tervezeteket. Az átalakuló szervezet vagyonszerkezetét meg kell bontani a gazdasági társaság legfőbb szerve által meghatározott módon

- kiválás esetében a kiválással létrejövő, valamint a változatlan társasági formában továbbműködő gazdasági társaság vagyonszerkezetére,
- különválás esetében a különválással létrejövő gazdasági társaságok vagyonszerkezetére.

A jogelőd gazdasági társaság vagyonszerkezetére vonatkozó – 137. § (2) bekezdésében szereplő – speciális előírás, hogy kiválás esetében a változatlan társasági formában továbbműködő gazdasági társaságnál nem lehet az eszközöket és a kötelezettségeket átértékelni.

16. ábra: Különváló gazdasági társaságok vagyonszerkezet

Szétváló gazdasági társaság			Különváló társaság I. vagyonszerkezet szerinti érték	Különváló társaság II. vagyonszerkezet szerinti érték
Könyv szerinti érték	Átértékelési különbözet	Vagyonszerkezet szerinti érték		

saját szerkesztés

17. ábra: Kiválással létrejövő gazdasági társaság vagyonszerkezet

Szétváló társaság	Változatlan formában tovább működő gazdasági társaság	Kiváló társaság
Könyv szerinti érték	Könyv szerinti érték	Könyv szerinti érték

saját szerkesztés

A jogutód gazdasági társaság vagyonszerkezetében az általános előírásoktól eltérő – a 138. § (3) bekezdésében szereplő – szabály, hogy a második oszlopban, a „különbözetek” között kell bemutatni a kiválással létrejövő gazdasági társaságnál – ha élt az átértékelés lehetőségével – az átértékelési különbözetet, szemben az egyéb átalakulásokkal, ahol az átértékelési adatokat és különbözetet már az átalakuló gazdasági társaság vagyonszerkezetében fel kell tüntetni.

18. ábra: Kiváló társaság vagyommérleg-tervezete

Kiváló társaság vagyona könyv szerinti értéken	Különbözetek	Rendezés	Átalakulással létrejött jogutód vagyona
	átértékelési különbözet		

saját szerkesztés

Az új gazdasági társaságokról szóló törvény már megengedi a 86. § (2) bekezdésében, hogy a kiválásra úgy kerüljön sor, hogy a társaságtól megváló tag a társasági vagyon egy részével más, már működő társasághoz csatlakozik. Ekkor a kiválásban az átvevő társaság is részt vesz és e tekintetben a vagyommérlegek – és az azokat alátámasztó vagyoneleltárak – elkészítése során a beolvadás szabályait is megfelelően alkalmazni kell.

Ez alapján a jogelőd vagyommérlegeket – mind az átadóra, mind az átvevőre – könyv szerinti értéken kell összeállítani, és átértékelnie csak a kiválónak lehet a jogutód vagyommérlegben a vagyonnak azt a részét amellyel kivált.

19. ábra: Különváló gazdasági társaságok vagyommérleg tervezete

Kiváló gazdasági társaság			Átvevő társaság könyv szerinti érték	Különbözet	Rendezés	Átalakulással létrejött jogutód vagyona
Könyv szerinti érték	Átértékelési különbözet	Vagyoneértékelés szerinti érték				

saját szerkesztés

A végleges vagyommérlegben – a 141. § (3) bekezdése szerint – az az átalakuló gazdasági társaság, amely az átalakulás során nem szűnik meg (kiválásnál a változatlan társasági formában továbbműködő gazdasági társaság):

- végleges vagyommérlegét a folyamatos könyvelés adatai alapján készíti el,
- analitikus és főkönyvi nyilvántartásait nem zárja le, azokat folyamatosan köteles vezetni,
- az átvett-átadott eszközöket-kötelezettségeket (ideértve a céltartalékokat és az időbeli elhatárolásokat is), ezek különbözeteként a saját tőkét a folyamatos könyvelés keretében – az átalakulás időpontjával – rendezi.

2.3.1.3. Végelszámolás mérlege

A cégjegyzékbe bejegyzett gazdálkodó szervezetek, a piaci élet szereplői, amelyek gazdasági tevékenységükkel jogutód nélküli megszűnésük esetén sem hagyhatnak fel

minden előzmény nélkül. Épp ezért a jogutód nélküli megszűnésnek mindig velejárója a felszámolás vagy a végelszámolás.

A végelszámolás a jogutód nélküli megszűnés azon esete, amelynek akkor van helye, ha a cég fizetőképes, vagyis ha képes kielégíteni a hitelezők vele szemben fennálló követelését.²⁴

Végelszámolásra a következő módokon kerülhet sor:

- a cég önkéntes elhatározása alapján:
 - az általános, etalonként szolgáló eljárási mód, melyet a végelszámolás kezdő időpontjától számított 3 éven belül be kell fejezni (105. § (1)),
 - az egyszerűsített végelszámolás²⁵ – a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok esetében – ha a társaság a végelszámolás megindításától számított 120 napon belül valamennyi tartozását kifizeti (114. §),
- a cégbíróság törvényességi felügyeleti eljárásban alkalmazott szankciója révén, ez az úgynevezett kényszer-végelszámolás (116. §).

A cégtörvény 98. § alapján a gazdálkodó szervezet korábbi vezetője köteles a végelszámolás kezdő időpontjától számított 45 napon belül – és nem 30 napon belül, mint a korábbi szabályozás alapján – elkészíteni a végelszámolás kezdő időpontját megelőző napra vonatkozó – számviteli törvény alapján készített – tevékenységet lezáró beszámolót. A tevékenységet lezáró beszámolót a jóváhagyásra jogosult testülettel el kell fogadtatni, majd azt – kötelező könyvvizsgálat esetén a független könyvvizsgálói jelentéssel együtt –, valamint az adózott eredmény felhasználására vonatkozó határozatot a végelszámolás kezdő időpontjától számított 45 napon belül nemcsak a végelszámolónak kell átadni, de letétbe kell helyezni és közzé kell tenni.

A gazdálkodó szervezet a végelszámolás időszaka alatt is köteles megfelelni a könyvvezetési kötelezettségnek, a végelszámoló jogosult a számlarendet írásban módosítani, de a gazdasági eseményeket csak úgy lehet elszámolni, mint a folyamatosan működő vállalkozásoknál.

A 107. § (1) bekezdése előírja, hogy a végelszámoló a tevékenységet lezáró beszámoló mérlege – valamint az azt alátámasztó leltár – alapján végelszámolási nyitó mérleget – valamint nyitó leltárt – készít. A végelszámolás alatt álló gazdálkodó könyvviteli nyilvántartásait a végelszámolási nyitó mérleg (nyitó leltár) adatai alapján nyitja meg, az

²⁴ A fizetőképes, de tevékenységüket megszüntető gazdálkodó szervezetek végelszámolásának szabályait a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény, a Cégtörvény tartalmazza, az eljárás esetében alkalmazandó számviteli feladatokat a számviteli törvény, illetve a végelszámolás számviteli feladatairól szóló 72/2006. (IV. 3.) kormányrendelet szabályozza. (Korábban a 114/1997. (VII. 1.) kormányrendelet, majd a 225/200 (XII. 19.) kormányrendelet tartalmazta a számviteli szabályokat.)

²⁵ Az egyszerűsített végelszámolás szabályairól korábban a Gt. rendelkezett, és kimondta, hogy akkor folytatható le, ha a társaság a végelszámolás megindításáról szóló határozatától számított 30 napon belül valamennyi tartozását kiegyenlíti.

eszközök és azok forrásai változását érintő gazdasági eseményeket a számviteli törvény, illetve a kormányrendelet könyvvezetésre és bizonylatolásra vonatkozó előírásai szerint számolja el.

Legfeljebb 75 napon belül a végelszámoló a végelszámolási nyitó mérleg (nyitó leltár) adatait a hitelezők igénybejelentése, valamint a vagyoni helyzet felmérése alapján – szükség szerint – korrigálja, azaz korrigált végelszámolási nyitó mérleget készít. Ennek során – a vonatkozó kormányrendelet 4. § alapján – dönthet:

- a végelszámolási nyitó mérlegben (nyitó leltárban) nem szereplő követelések, illetve kötelezettségek felvételéről, továbbá
- értékhelyesbítés és értékelési tartalék,
- időbeli elhatárolás,
- értékvesztés, terven felüli értékcsökkenés,
- céltartalék elszámolásáról, az elszámolt összegek módosításáról.

A végelszámoló az eltérésekről (korrekciókról) tételes – eszközönkénti-forrásonkénti részletezésben – jegyzéket készít, és az általa megállapított eltérésekkel módosítja a végelszámolási nyitó mérleg adatait. Az eltérésekkel a megnyitott könyvviteli nyilvántartások adatait kell módosítani, és a módosításokat – az értékhelyesbítés és az értékelési tartalék összegét érintő tételek kivételével – a megfelelő költség, eredményszámával szemben kell elszámolni. A korrigált végelszámolási nyitó mérleg készítésekor a könyvviteli nyilvántartásokat nem szabad lezárni.

20. ábra: Korrigált végelszámolási nyitó mérleg

Megnevezés	Nyitó adatok	(±)Korrekciók	Korrigált nyitó adatok
------------	--------------	---------------	------------------------

saját szerkesztés a kormányrendelet alapján

Ha a végelszámolás a megindításának évében nem fejeződik be, a cégtörvény 104. § (3) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a végelszámoló a számviteli törvényben meghatározott üzleti évenként köteles elkészíteni a számviteli törvény szerinti beszámolót és az adóbevallást annak feltüntetésével, hogy a cég végelszámolás alatt áll. Korábban ezeket a végelszámolás befejezésekor együtt kellett elkészíteni.

A 2000/72. kormány rendelet 7. § (2) bekezdése előírja, hogy amennyiben a végelszámolás befejezésekor a végelszámolás alatt álló gazdálkodó könyvviteli nyilvántartásaiban a forintban lévő pénzeszközön kívül egyéb eszközök, a források között kötelezettségek is szerepelnek, a végelszámoló köteles azokat tételesen piaci értéken értékelni, a piaci érték és a könyv szerinti érték közötti, az eszközök és a kötelezettségek átértékeléséből adódó különbözetet pedig a rendkívüli ráfordítások, illetve a rendkívüli bevételek között – a könyvviteli számlák zárása előtt – elszámolni. A piaci értéken történő értékelés elszámolása előtt a könyvviteli nyilvántartásokban kimutatott érték-

helyesbítést, illetve értékelési különbözetet a megfelelő értékelési tartalékkal szemben ki kell vezetni. A végelszámolási időszak utolsó üzleti évéről készített számviteli beszámoló mérlegében értékhelyesbítés, illetve értékelési különbözet, valamint értékelési tartalék nem mutatható ki.

A végelszámoló a végelszámolás befejezésekor elkészíti és – a könyvvizsgáló jelentésével együtt – a legfőbb szerv elé terjeszti jóváhagyásra:

- a végelszámolás utolsó üzleti évéről készült számviteli törvény szerinti beszámolót, amelynek mérlegében az eszközök, illetve az esetleges kötelezettségek piaci értéken szerepelnek, és a piaci értéken történő értékelésnek az eredményre gyakorolt hatását az eredménykimutatás tartalmazza,
- a vagyonfelosztási javaslatot, amelyben a végelszámoló díjának mértékére is indítványt tesz,
- az adóbevallásokat,
- a zárójelentést, a végelszámolási időszak gazdasági eseményeinek bemutatásáról szóló összefoglaló értékelést,
- a cég vagyoni részesedésével működő jogalanyok, illetve a részvételével működő társadalmi szervezetek, alapítványok sorsára vonatkozó javaslatot. (cégtörvény 111. §)

2.3.1.4. Felszámolás mérlege

A felszámolási eljárás olyan eljárás, melynek során a fizetéseképtelen adós jogutód nélkül megszűnik, a hitelezők követeléseit meghatározott módon részben vagy teljesen kiegyenlíti a felszámolás alatt készített statikus mérleg alapján.²⁶

A felszámolási eljárásnak két formája van, az egyszerűsített (csődtörvény 63/B. §), illetve a normál felszámolási eljárás. Egyszerűsített felszámolási eljárás akkor folytatható le, ha a vállalkozás vagyona a várható felszámolási költségek fedezetére sem elegendő, vagy a nyilvántartások, illetve a könyvvezetés elégtelensége miatt a „normál” felszámolási eljárás technikailag lebonyolíthatatlan. Ebben az esetben a felszámoló kérelmére – mely kérelemnek tartalmaznia kell a felszámolási zárómérleget, illetve a vagyon felosztási javaslatot – a bíróság 15 napon belül elrendeli az adós vagyonának felosztását.

A felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet vezetője köteles a felszámolás kezdő időpontját²⁷ megelőző nappal záróeltárt, valamint tevékenység lezáró beszámolót

²⁶ A felszámolás szabályairól a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XL. törvény, azaz a Csődtörvény rendelkezik, az eljárás esetében alkalmazandó számviteli feladatokat a számviteli törvény, illetve a felszámolás számviteli feladatairól szóló 225/2000. (XII. 19.)²⁶ kormányrendelet szabályozza.

²⁷ A felszámolás kezdő időpontja a felszámolás elrendeléséről szóló jogerős végzés Cégközlönyben való közzétételének napja.

(éves beszámolót, egyszerűsített éves beszámolót, vagy egyszerűsített mérleget), továbbá adóbevallást és az eredmény felosztása után zárómérleget készíteni, és azt a felszámolás kezdő időpontját követő 45 napon belül a felszámolónak és az adóhatóságnak átadni. (Csődtörvény 31. §)

A zárómérleg a gazdálkodó szervezetnek a tevékenység lezáró beszámoló (éves beszámoló vagy egyszerűsített éves beszámoló) mérlegfordulónapján meglévő vagyoni eszközeinek, és ezen eszközök forrásainak értékét mutatja a mérleg szerinti eredménynek az eredménytartalékba történő átvezetése után. A zárómérleg elkészítésével egy időben az alkalmazott könyvviteli számlákat, nyilvántartásokat le kell zárni.

A gazdálkodó szervezet a felszámolás időszaka alatt is köteles megfelelni a könyvvizelési kötelezettségnek, de a felszámoló jogosult a számlarendet írásban módosítani, és amennyiben a gazdálkodó szervezet a felszámolás kezdő időpontjában és azt követően nem folytat vállalkozási tevékenységet, a felszámoló dönthet arról, hogy az eredményt érintő tételeket a gazdálkodó szervezet az eredményszámlák helyett a saját tőkén belül kijelölt Felszámolás eredményelszámolása számlán számolja el, a kormányrendelet 4. § (5) bekezdésének előírása alapján. A felszámolás időszaka a felszámolási zárómérleg készítése szempontjából egy üzleti évnek minősül, függetlenül annak időtartamától.

A kormányrendelet 5. § (1) bekezdése előírja, hogy a felszámoló nyitó felszámolási mérleget készít a zárómérleg alapján, amelyben az eszköz oldalon a felszámolásba be nem vonható vagyoni eszközök értékét – ideértve a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet tulajdonát nem képező, de a könyveiben értékkel kimutatott eszközök értékét is – és a forrás oldalon azok ezzel egyező összegű forrását – mint kötelezettséget – elkülönítetten kell kimutatni.

A felszámolás kezdetétől évente kötelező közbenső felszámolási mérleget (valójában beszámolót) készíteni (Kormányrendelet 7. §). A közbenső felszámolási mérleg a felszámoló által meghatározott mérlegfordulónapra vonatkozóan tartalmazza:

- a mérleget (a vagyoni eszközök, a kötelezettségek és a saját tőke állományát könyv szerinti értéken),
- a bevételek (árbevétel és egyéb bevételek) és költségek (ráfordítások) alakulásáról készített kimutatást,
- a szöveges jelentést, melynek tartalmaznia kell a nyitó felszámolási mérleg és a közbenső mérleg eltéréseinek, valamint a bevételek és költségek alakulásának részletes magyarázatát, minősítését, indokát,
- és a részleges vagyonfelosztási javaslatot.

A közbenső felszámolási mérlegben – amelyet könyv szerinti értéken kell elkészíteni, a piaci értéken való kimutatásra nincs lehetőség – elkülönítetten kell kimutatni a pénzeszközök között a tartalék összegét, továbbá – külön oszlopban – közölni kell a nyitó

felszámolási mérleg adatait. A közbenső mérleg tartalmában és felépítésében a felszámolási zárómérleggel egyező.

4. táblázat: A közbenső felszámolási mérleg egy lehetséges szerkezete

Közbenső felszámolási mérleg, 20X0.

Eszközök	Összeg	Források	Összeg
1. Pénzeszközök ebből: tartalék		6. Kötelezettségek	
2. Fel nem osztható vagyontárgyak		7. Fel nem osztható vagyon	
3. Felszámolásba bevonható vagyontárgyak		8. Felosztható vagyon (+)	
4. Be nem hajtott követelések		9. Fedezetlen kötelezettség (-)	
5. Összes eszköz		10. Összes forrás	

saját szerkesztés a kormányrendelet alapján

A felszámoló a csődtörvény 52. § alapján a felszámolás befejezésekor:

- felszámolási zárómérleget,
- bevételek és költségek alakulásáról kimutatást,
- záró adóbevallást,
- zárójelentést, és
- vagyonfelosztási javaslatot készít,

és mindezeket megküldi a bíróságnak, valamint a zárómérleg elkészítésének napját követő 30 napon belül az adóhatóságnak, továbbá intézkedik a gazdálkodó szervezet iratanyagának elhelyezéséről. Az adóhatósághoz a záró adóbevallás benyújtásával egyidejűleg az adót is meg kell fizetni.

A felszámolónak a felszámolási eljárás befejeztével, de legkésőbb a felszámolás kezdő időpontjától számított két év elteltével a felszámolási zárómérleg elkészítése kötelező, amely a gazdálkodó szervezet vagyoni eszközeit piaci értéken és az eszközök forrásait könyv szerinti értéken, mérlegszerű felépítésben, egyező végösszeggel a felszámolás befejezésének időpontjában, a felszámoló által meghatározott mérlegfordulónappal tartalmazza.

A felszámolási zárómérlegre vonatkozó szabályokat a kormányrendelet 8. §-a rögzíti, amely alapján a felszámolási zárómérleg elkészítését megelőzően a meglévő vagyoni eszközök – így a visszavásárolt saját részvények, saját üzletrészek, vagyonjegyek – könyv szerinti értéke és a zárómérleg fordulónapjára vonatkozó piaci értéke közötti különbözetet felszámolási eredményt érintő tételként kell elszámolni. Amennyiben nem közvetlenül a Felszámolás eredményelszámolása számlára könyvelnek, akkor az alkalmazott eredményszámlák egyenlegét a Felszámolás eredményelszámolása szám-

lára kell átvezetni, és ezt követően a számlán kimutatott eredménnyel az eredménytartalékot kell módosítani.

A felszámolási zárómérlegben a vagyoni eszközök közül a felszámolásba be nem vonható vagyoni eszközöket és a pénzeszközöket könyv szerinti értéken, a többi eszközt piaci értéken kell szerepeltetni. A kötelezettségeket könyv szerinti értéken kell bemutatni, a felszámolásba be nem vonható vagyon, pedig a vagyoni eszközök között ilyen címen kimutatott összeggel egyezően kerül a felszámolási zárómérlegbe. A felosztható vagyon, illetve a fedezetlen kötelezettség tehát különbözetként adódik. Amennyiben a különbözet negatív előjelű, az a fedezetlen kötelezettség összegét mutatja, és azt jelenti, hogy a vagyoni eszközök értéke ilyen összegben nem fedezi a hitelezőkkel szemben fennálló kötelezettségeket, a pozitív különbség pedig azt mutatja, hogy a kötelezettségek kiegyenlítése után mennyi vagyoni eszköz illeti meg a tulajdonosokat befektetéseik ellenében.

2.3.2. A dinamikus mérlegelméletnek megfelelő érték fejlődésének bemutatása különböző intervallumokban

Ebben a fejezetben azt tekintjük át, hogy a rendszerváltást követő időben hogyan változtak a működő vállalkozások értékelésére vonatkozó előírások. Az előírások vizsgálatát – viszonylag – állandó struktúrában végeztük el, azaz a bekerülési érték meghatározása mellett a korrekciós tényezők változásait tekintjük át.

Mint az majd látható, a számviteli törvény változásainak több indoka volt. A legtöbb változást előidéző tényező az, hogy a 1991. évi XVIII. törvény egy keretjellelű jogszabály volt, mivel az eredeti elképzelés alapján a törvény egységes értelmezését a szakma ajánlásai, gyakorlati szakkönyvei segítették volna. Hamar világossá vált azonban, hogy a magyar szakma még nincs felkészülve a törvények önálló értelmezésére, melynek hatására ma már a törvény számos részletes, a módszertani útmutatókba illő előírást is tartalmaz, amelyeknek a változásokhoz való igazítása hosszadalmas folyamat, ugyanakkor ezáltal biztosított a szabályozás időtállósága, amely szintén feltétele a teljes harmonizáció eredményességének. [Kapásiné – Eperjesi, 1999., 184. o.] Meg kell említenünk, hogy a számviteli szabályozás rugalmassága érdekében, a standardokon alapuló rendszer kialakulóban van, így a jövőben a törvényalkotás előtt két időtávot kell megkülönböztetni a szabályozó rendszer átalakításában, a törvényalkotás rövid távú, illetve a standardalkotás hosszú távú időintervallumát. [Nagy, 1999, 375-378. o.] A törvenymódosítások további indokaként meg kell még említenünk egyrészt a gazdasági változásokat – ilyen volt amikor a jegybank függetlenségét, feladatkörét a törvény újraszabályozta, és a Magyar Nemzeti Bank már nem lehetett a vállalkozások számlavezető pénzintézete –, illetve az Európai Unióhoz való csatlakozással kapcsolatban

kötelezően előírt, valamint a számvitel nemzetközi harmonizációjának folyamata kapcsán előtérbe került jogharmonizáció.

2.3.2.1. A könyv szerinti érték változásainak bemutatása a gazdasági rendszerváltást követő első években

A 31. § (2) bekezdése tartalmazta azt a mondatot, amely az 1991 és 1994 közötti időszaknak az értékelési elvét tömören megadja: „Az eszközöket beszerzési, illetve előállítási költségüknél magasabb értéken nem szabad a mérlegbe felvenni.”, tehát ebben az időszakban a vagyontárgyakat értékvesztéssel korrigált bekerülési értéken kellett szerepeltetni, azaz amíg a leértékelés kötelező, addig a felértékelés tilos volt.²⁸

Az óvatosság elve dominanciájának időszaka volt, egyfajta nem tiszta bekerülési érték modellnek is nevezhető a szabályozás, mivel csak és kizárólagosan a negatív korrekciókat engedte meg a törvény.

2.3.2.1.1. Bekerülési érték

A 35. § (1) bekezdése tartalmazta a beszerzési költség (beszerzési ár) meghatározását, miszerint ez az a ráfordítás, amely az eszköz megszerzése, létesítése, üzembe helyezése érdekében az üzembe helyezésig, a raktárba történő beszállításáig felmerült, az eszközhez egyedileg hozzá kapcsolható. A beszerzési ár az engedményekkel csökkentett, felárakkal növelt vételárat, a szállítási, alapozási, szerelési, üzembe helyezési, beszerzéssel kapcsolatos közvetítői költségeket, a bizományi díjat, a beszerzéshez kapcsolódó támogatásokat (juttatásokat), adókat, vámköltségeket foglalja magába, az általános forgalmi adó, a hatósági díjak és az illetékek kivételével. A 1991. évi törvény a bekerülési érték részeként a tárgyi eszközökkel összefüggésben tartalmazott még kiegészítéseket, így egyrészt az igénybe vett hitel, kölcsön után az üzembe helyezésig felmerült kamatot, másrészt a fizetett biztosítási díjat, valamint a felújítási munka költségeit is a beszerzési érték részének tekintette.

Speciális szabályként a törvény 35. paragrafusa a nem pénzbeli betét értékét, illetve az üzleti vagy cégérték beszerzési értékét is meghatározta, ez utóbbi esetében még csak egy lehetséges meghatározást kínált, miszerint a megvásárolt társaságért, vállalatért fizetett ellenérték és a megvásárolt társaság, vállalat egyes eszközeinek a kötelezettségekkel csökkentett értéke közötti különbözet, ha a fizetett ellenérték a magasabb.

²⁸ 1994. január 1-jétől ezalól a szigorú szabály alól kivételt jelentett a Magyar Nemzeti Bank és más pénzintézetek tulajdonában lévő állam, illetőleg nemzetközi szervezetek által kibocsátott, garantált és névérték alatt vásárolt értékpapírok adott évre eső, időarányos árfolyamhozama.

36. § (1) bekezdése tartalmazta az előállítási költségek meghatározását az eszköz (termék) előállítása, üzembe helyezése, bővítése, rendeltetésének megváltoztatása, átalakítása esetén.

1994. január 1-jétől került be a joganyagba a szolgáltatásimport, illetve a termékimport, mellyel kapcsolatosan az általánosan alkalmazott devizaértékelés – a devizaműveletek végzésére felhatalmazott pénzüintézet eladási árfolyama – mellett megjelent két új szabály. Ez egyrészt a barter értékének meghatározására vonatkozott, amelyet az első teljesítéskor érvényes, a Magyar Nemzeti Bank által közzétett, hivatalos devizaközép-árfolyamon átszámított forintértéken kellett meghatározni, másrészt arra az esetre, amikor a vállalkozó az importbeszerzés, importszolgáltatás kiegyenlítéséhez rendelkezett devizával, valutával, ekkor az importbeszerzés, az importszolgáltatás forintértékét a meglévő deviza, valuta könyv szerinti árfolyama alapján is meghatározhatta.

2.3.2.1.2. Terv szerinti értékcsökkenés, terven felüli értékcsökkenés

A terv szerinti értékcsökkenés szabályait a 37. § rögzítette, amely alapján az immateriális javak, a tárgyi eszközök beszerzési vagy előállítási költségét azokra az évekre kell felosztani, amelyekben ezeket az eszközöket előreláthatóan használni fogják. A normaszöveg meghatározta az immateriális javak leírási időkorlátait, és megfogalmazta hogy a földterület, a telek, a telkesítés, az erdő, a képzőművészeti alkotás beszerzési ára után, az üzembe nem helyezett beruházásnál és a már teljesen leírt immateriális javaknál, tárgyi eszköznel nem számolható el az értékcsökkenés. 1994. január 1-jén pontosításra kerültek mind az időkorlátok – azzal, hogy terv szerinti értékcsökkenési leírást csak a befejezett kísérleti fejlesztés, illetve a befejezett alapítás-átstrukturizálás aktivált értéke esetében lehet elszámolni – mind azon eszközök köre, amelyekre nem számolható el az értékcsökkenés azzal a kiegészítéssel, hogy a bányaművelésre, vegyi hulladék tárolására igénybe vett földterületet, telket kivételként említi.

A 38. § (2) bekezdése már előírta, hogy az elszámolásra kerülő értékcsökkenési leírás megváltoztatható, de csak akkor, ha a vállalkozás szempontjából meghatározó jelentőségű tárgyi eszköz esetében következett be lényeges változás az értékcsökkenés megtervezésekor figyelembe vett körülményekben.

A tervezett leírást meghaladó, terven felüli értékcsökkenés szabályait a 38. § tartalmazta, amely annyiban tért el a jelenlegi szabályozástól, hogy az immateriális javak esetében csak 1994. január 1-jétől tartalmazta, hogy szellemi termékek, vagyoni értékű jogok, illetve kísérleti-fejlesztés aktivált értéke esetén is el kell azt számolni.

2.3.2.1.3. Értékvesztés, céltartalék

A 39. § (1)-(2) bekezdésében található készletek értékelésére vonatkozó szabályok gyakorlatilag a ma érvényben lévőkkel megegyezők.

A követelések körében a könyv szerinti érték negatív korrekciója nem létezett, és a céltartalék elszámolása sem kötelező, csak lehetőség volt a 27. § (1) bekezdése alapján a fizetési határidőn túli követelésekre, a kétes követelésekre, továbbá az előlegként adott összegek miatt várható veszteségek fedezetére.

Az értékpapírokra vonatkozó értékelési szabályok is markánsan különböztek a jelenleg hatályos normaszövegtől. Egyrészt az 1991. évi XVIII. törvény még tartalmazta, hogy milyen időintervallumot tekint tartósnak, így azt definiálta, hogy tartósnak tekinthető az árfolyamváltozás, amennyiben a mérlegkészítés napját megelőzően legalább egy éven keresztül az fennáll. Másrészt jelentős volt a különbség az értékvesztés elszámolása időpontjának tekintetében is, mivel a 39. § (3)-(4) bekezdése alapján a gazdasági társaságokban lévő – tulajdoni részesedést jelentő – befektetések, illetve az egy évnél hosszabb lejáratú értékpapírok esetében a mérlegkészítéskor érvényes piaci értéket, a 33. § (1) bekezdése szerint a tőzsdén jegyzett, forgóeszközök között kimutatott értékpapíroknál az év utolsó, közzétett tőzsdei árfolyamot kellett az értékelés alapjául venni. Az értékvesztés számításához a piaci érték meghatározása hiányzott a törvényből, az csak 1994. január 1-jétől került be, először a gazdasági társaságokban lévő tulajdoni részesedést jelentő befektetésekre vonatkozóan.

Ugyancsak 1994-es változás volt, hogy mind a befektetett, mind a forgóeszközök között kimutatott kamatozó értékpapírok vásárlásakor a beszerzési árban elismert kamat összegéig céltartalékot kellett képezni.

2.3.2.1.4. Árfolyamváltozások

Az eszközöket 1994. január 1-jéig a Magyar Nemzeti Bank által közzétett vételi árfolyamon, a forrásokat pedig a Magyar Nemzeti Bank által közzétett eladási árfolyamon kellett értékelni. A bankszektorban végbement változások azonban indukálták azt a változtatást, hogy ezután a devizaműveletek végzésére felhatalmazott pénzügyi intézmény árfolyamát kellett a devizás eszközök és források átszámítása során alkalmazni. Az év végi devizás átértékelés esetében általános szabályként érvényesült, hogy csak a nem realizált árfolyamvesztéséget lehetett kimutatni, az eszközöknél tehát a vételi árfolyam csökkenése, forrásoknál az eladási árfolyam emelkedése esetén kellett az év utolsó napján érvényes árfolyamon átszámított értékre helyesbíteni, ami azt eredményezte, hogy ezeket a tételeket sem lehetett felértékelni. További szabály volt, hogy a követelések, illetve a kötelezettségek azon köre, amelynek pénzügyi rendezése a mérlegké-

szítés időpontjáig megtörtént, a pénzügyi teljesítéskori árfolyamon kellett a mérlegben szerepeltetni.

2.3.2.2. A könyv szerinti érték változásainak bemutatása az ezredfordulón megreformált törvényt megelőző időszakban

1995. április 7-én lépett életbe a 41/A. §, amely tartalmazta azt a módosítást, amely alapján a leértékelés kötelező volt továbbra is, de bizonyos vagyonelemek esetében, a befektetett eszközök meghatározott körére vonatkozóan a felértékelés is megengedett lett. Ebben az időszakban a 31.§ (2) bekezdése így hangzott: „Az eszközöket beszerzési, illetve előállítási költségüknél magasabb értékben – a 41/A. §-ban foglaltak kivételével – nem szabad a mérlegbe felvenni.” A módosítást az indokolta, hogy főleg az infláció következtében rejtett tartalékok halmozódtak fel a befektetett eszközök körében, emiatt eredmény-semleges módon a jogalkotó engedélyezte a pozitív korrekció választását.

2.3.2.2.1. Bekerülési érték

1997. január 1-jével pontosították a bekerülési érték meghatározását, így a bekerülési érték stabil összetevőin kívül bekerült több, az eszközök beszerzéséhez szorosan kapcsolódó tétel. A beruházásokkal kapcsolatos kiegészítéseket továbbrészletezték, így különösen az igénybe vett hitellel, kölcsönrel összefüggésben felmerült ráfordítások, költségek, illetve a tartalékalkatrészek beszerzési ár részeként történő figyelembevételét.

A törvénymódosítás már tartalmazta, hogy amennyiben az üzembe helyezésig, a raktárba történő beszállításig a számla nem érkezik meg, illetve a fizetendő összeget az illetékes hatóság nem állapítja meg, akkor az adott tétel értékét a rendelkezésre álló dokumentumok alapján kell meghatározni, majd – a hatályos előírásoktól eltérően – a végleges bizonylatok kézhezvétele időpontjában a különbséggel minden esetben módosítani kellett az eszköz értékét.

1997. január 1-jétől került be a normaszövegbe, hogy a befektetett, illetve a forgóeszközök között kimutatott kamatozó értékpapírok beszerzési ára nem tartalmazhatja a vételárban lévő kamat összegét. A változással párhuzamosan a céltartalékok közül is törölték a beszerzési árban lévő elismert kamattal kapcsolatos céltartalék képzési kötelezettséget.

Pontosításra került az apport értéke, amely alapján átalakulás esetén a társasági szerződésben meghatározott értéknek az átalakulással létrejövő gazdasági társaság végleges vagyonmérlegében szereplő értéket kell tekinteni.

Megfogalmazásra került a 35. § (14) bekezdésében a térítés nélkül átvett eszköz beszerzési ára – mely később egy teljes évtizeden keresztül volt változatlan –, amely az átadónál kimutatott nyilvántartás szerinti érték, de legfeljebb a forgalmi, piaci érték. Az ajándékként, hagyatékként kapott eszköz, továbbá a többletként fellelt eszköz esetében a jogszabály az eszköznek az állománybavétel időpontjában meglévő piaci értéket írta elő bekerülési értéként.

A vásárolt készletekkel kapcsolatos módosítás volt egyrészt, hogy a saját kiskereskedelmi egységbe kiszállított, illetve továbbfelhasznált saját előállítású termék (áru) forgalmi értéke után bevallott fogyasztási adó, fizetendő környezetvédelmi termékdíj összege is az áru, a termék beszerzési árának (előállítási költségének) részét képezte, illetve 34. § (1) bekezdése lefektette az önköltség számítási szabályzat – mai napig változatlan – szabályait.

2.3.2.2.2. Terv szerinti értékcsökkenés, terven felüli értékcsökkenés

Az értékcsökkenésre vonatkozó szabályok nem változtak ezen időszak alatt.

2.3.2.2.3. Értékvesztés, céltartalék

1997. január 1-jétől már nemcsak lehetőség volt a követelésekre képzett céltartalék, hanem kötelezettség, viszont ezzel párhuzamosan bevezette a törvény a kisösszegű követelésekre csoportosan képzett céltartalék fogalmát. A céltartalék képzéshez nemcsak a tartósságot definiálta a jogszabály – a fizetési határidőt egy évvel meghaladó követelések –, hanem azt is, hogy a végrehajtás várható költségeinek háromszorosát meg nem haladó követeléseket tekint együttesen kisösszegűnek. Ezen követelések esetében a céltartalék a követelések értékének százalékában is meghatározható volt.

A követelésekkel analóg módon a készletek esetében is bevezette a 1997-es törvénymódosítás 39. § (5) bekezdése a fajlagosan kisértékű készlet fogalmát, ami alatt az egy évnél régebben beszerzett, és olyan alacsony értékű készleteket értette, ahol a nyilvántartásokon való keresztülvezetés költsége meghaladja az értékvesztés összegét. A vállalkozó által kialakított készletcsoportok esetében a könyv szerinti értékének arányában is meghatározható volt az értékvesztés.

1998. június 16-tól a jogszabály kitért a kockázati tőkebefektetésekről, a kockázati tőketársaságokról, valamint a kockázati tőkealapokról szóló törvény hatálya alá tartozó kockázati tőketársaság részvényei, továbbá a kockázati tőketársaság és a kockázati tőkealap kockázati tőkebefektetései mérlegfordulónapi értékelésére, és megfogalmazta, hogy ezen értékpapírok esetén értékvesztés elszámolása helyett céltartalék képzésére volt lehetőség.

2.3.2.2.4. Árfolyamváltozások

1997-től a nem realizált árfolyamkülönbségek kapcsán két fontos változás következett be. Egyrészt alkalmazhatóvá vált a nem realizált árfolyamveszteség elhatárolása, a devizaszámlán meglévő devizakészlettel nem fedezett, külföldi pénzürtékre szóló – beruházáshoz kapcsolódó – hiteltartozások, illetve devizakötvény-kibocsátásból származó tartozások esetén, másrészt a valutában-devizában lévő eszközök, források év végi értékelése nem volt kötelező, abban az esetben, ha az értékelés során megállapított árfolyamveszteség valutában-devizában lévő eszközökre, forrásokra, illetve az eredményre gyakorolt hatása nem jelentős, vagy várhatóan az a következő évben ellentételeződik. A nem realizált árfolyamveszteség alkalmazásának lehetőségét a számviteli szabályozás 1997. január 1-jétől a vállalkozó számára azért adta meg, mivel a beruházásokhoz igénybe vett devizahitelek év végi értékelésekor a deviza eladási árfolyamok növekedése miatt, – az árfolyamnyereséggel nem ellentételezett – árfolyamveszteség olyan jelentős összegű volt, amelyet a vállalkozások jelentős része nem volt képes az adott üzleti évben kigazdálkodni, ezért az éves mérleg szerinti eredménye is veszteség lett volna. A javasolt módszer mellett az árfolyamveszteség – a futamidő elejét és végét kivéve – többé-kevésbé egyenletesen terheli az egyes üzleti évek eredményét – egyenletes árfolyamnövekedést feltételezve –, és ezzel figyelembe veszi a vállalkozó teherbíróképességét is. A javasolt módszer mellett tehát az árfolyamveszteség eredményt csökkentő hatása időben később jelenik meg.

2.3.2.2.5. Értékhelyesbítés

A kettős könyvvitelt vezető vállalkozói kör esetében lehetőséget biztosított a számviteli törvény, hogy a vállalkozási tevékenységet közvetlenül és közvetett módon tartósan szolgáló vagyoni értékű jogokat, szellemi termékeket, tárgyi eszközöket – a beruházások kivételével – és befektetett pénzügyi eszközöket – az értékpapírok, a forintban adott kölcsönök és forintban elhelyezett hosszú lejáratú bankbetétek kivételével – évenként, december 31-i fordulónappal piaci értékükön értékeljék. A jelenleg hatályos szabályoktól ez két ponton tért el. Az egyik az értékhelyesbítés alkalmazhatóságának köre, azaz míg a jelenlegi szabályok alapján csak a tartós részesedéseknél lehet élni ilyen jellegű pozitív korrekcióval a befektetett pénzügyi eszközök közül, addig az 1995-ös joganyag alapján még a devizában adott kölcsönök, devizában elhelyezett hosszú lejáratú bankbetétek sem voltak kizárva. A másik eltérés a különbség meghatározásában van. Mivel ekkor még nem létezett a visszairás intézménye a piaci érték, és az elszámolt értékcsökkenéssel, értékvesztéssel csökkentett beszerzési érték pozitív különbségét kellett elszámolni értékhelyesbítésként. Ez azt jelentette, hogy a mai fogalom szerinti visszairást is eredmény-semlegesen az értékelési tartalékkal szemben

lehetett elszámolni. Azonosság, hogy az értékhelyesbítés nem volt része a könyv szerinti értéknek, a piaci értékre értékelt egyedi eszköznek a könyvekből történő kivezetésekor a hozzákapcsolódó, elkülönítetten nyilvántartott értékhelyesbítését is ki kellett vezetni az értékelési tartalékkal szemben, illetve az értékelés felülvizsgálatát könyvvizsgálónak el kellett végeznie.

2.3.2.3. A könyv szerinti érték változásainak bemutatása az ezredfordulót követő első években

Az újrakodifikált 2000. évi C. számviteli törvény – amely 2001. január 1-jétől hatályos – elfogadásával a magyarországi szabályozás az egységesítés és a közelítés jegyében az Európai Unió irányelveit, és a Nemzetközi Standardok számviteli ajánlásait igyekezett figyelembe venni, és a számviteli törvény szövegébe – lehetőség szerint minél teljesebben – felvenni. A törvény alapvetően a jogharmonizációs követelményeket vette figyelembe, a nemzetközi számviteli standardok előírásai olyan esetekben kerültek beépítésre, amikor valamely témára az Európai Unió számviteli irányelvei nem tartalmaznak szabályt. Ugyanakkor a törvény tartalmazza az előző számviteli törvény módosításai során bevezetett, a számviteli irányelvekben nem, vagy nem elég részletesen szabályozott, alapvetően a nemzetközi számviteli standardokon alapuló, a magyar gyakorlatban is jól bevált szabályokat.

A 2000. évi C. törvény az eszközök értékelésével összefüggésben is nagy változást hozott, hiszen a korábban értékhelyesbítésként elszámolt pozitív korrekciót két részre osztotta, és eredmény-semlegesen csak a rendkívüli okok miatt elszámolt értékvesztés, valamint terven felüli értékcsökkenés értékét meghaladó összeget számolta el, azaz bevezette a visszairás fogalmát.

2.3.2.3.1. Bekerülési érték

A 47. §-ban a bekerülési érték összetevőit tovább bővítették, így a beruházás tervezés, a beruházás előkészítés, a beruházás lebonyolítás, a betanítás díjai, közvetlen költségei a bekerülési érték részét képezték, mint ahogy a beruházáshoz, a vagyoni értékű joghoz közvetlenül kapcsolódó devizahitelnek – az eszköz üzembehelyezéséig terjedő időszakot terhelő – árfolyamvesztesége, majd 2003. január 1-jétől árfolyamkülönbözete, legyen az akár nyereség, akár veszteség.

Az ingatlanokhoz kapcsolódó további pontosításként az új törvény rögzítette, hogy az építési telek és rajta lévő épület egyidejű beszerzése esetén, amennyiben az épület rendeltetésszerűen nem veszik használatba, akkor az épület beszerzési, bontási költségeit, továbbá a vásárolt teleknek építkezésre alkalmassá tétele érdekében végzett munkák költségeit, a telek értékét növelő beszerzési költségként kell elszámolni a telek

bontás utáni piaci értékének megfelelő összegig. Az ezt meghaladó költségeket a megvalósuló beruházás bekerülési értékeként kell figyelembe venni. Ugyanakkor egy adott beruházás miatt lebontott és újraépített épület beszerzési költsége nem része a bekerülési értéknek, csak az épület bontásának költségeit lehet beszámítani az adott beruházás beszerzési értékébe.

A 47. § (8) bekezdése tartalmazza, hogy a bekerülési értéket csökkenti a próbaüzemeltetés során előállított, raktárra vett, értékesített termék, teljesített szolgáltatás előállítási költsége, ennek hiányában az állománybavételkori piaci értéke, illetve a még várhatóan felmerülő költségekkel csökkentett eladási ára, valamint a bekerülési értékben elszámolt kamat összegét csökkenti a beruházásra adott előleg után, annak elszámolásáig, a beruházásra elkülönített pénzeszköz után, annak felhasználásáig kapott kamat összege.

A 47. § (9) bekezdése módosította azt a korábban is már létező előírást, miszerint ha az üzembe helyezésig, a raktárba történő beszállításig a számla, a megfelelő bizonylat nem érkezett meg, illetve a fizetendő összeget az illetékes hatóság nem állapította meg, akkor az adott eszköz értékét a rendelkezésre álló dokumentumok alapján kell meghatározni, azzal, hogy a meghatározott érték és a tényleges összeg közötti különbözet akkor része a beszerzési értéknek, ha az az adott eszköz értékét jelentősen módosítja.

A törvény a 48. § (3)-(4) bekezdése külön foglalkozik azokkal az esetekkel, amikor a bekerülési értéket a későbbiek során kell módosítani, azaz elsősorban a vásárolt készletek beszerzési, bekerülési értékét növelheti a beszerzést követően elvégzett bérmunka díja, illetve amennyiben a bérlő megvásárolja a bérleményt, az ingatlan bekerülési értékébe kell beszámítani az ugyanazon ingatlannal kapcsolatosan korábban fizetett és még költségként el nem számolt bérleti jog címén kimutatott összeget is.

A gazdasági társaság és a tulajdonosok közötti, alapításhoz, tőkeemeléshez, tőkeleszállításhoz, cégvásárláshoz, átalakuláshoz, beolvadáshoz kapcsolódó eszközmozgásoknál az eszközök értékelésére vonatkozó előírásokat a törvény 48. paragrafusa szabályozza. E szerint az eszközök értékét a létesítő okiratnak, a létesítő okirat módosításának, illetve a közgyűlési, az alapítói, a taggyűlési határozatnak, a vagyonmérlegnek (vagyonleltárnak), a vagyonfelosztási javaslatnak, illetve – ahol ilyen nincs – a gazdasági társaság által közölteknek kell tartalmaznia.

Sajátos módon kerül meghatározásra a tulajdoni részesedést jelentő befektetés értéke cégvásárlás esetén. Ez esetben ugyanis a részesedés bekerülési értéke a részvényekért, üzletrészekért fizetett ellenértéknek az üzleti vagy cégértékkel csökkentett, a negatív üzleti vagy cégértékkel növelt összege²⁹. Így elérhető, hogy a tulajdoni részesedést jelentő befektetést valós piaci értékén vegyék állományba. A törvény az üzleti vagy

²⁹ Az üzleti vagy cégérték fogalmára, tartalmára a korábbi számviteli szabályozás nem adott teljes körű leírást, és csak a pozitív előjelű üzleti vagy cégértéket ismerte el.

cégértéket egyértelműen a teljes vagy részleges cégfelvásárláshoz, illetve az átalakuláshoz kapcsolja. Az előbbinél két alapesetet különböztet meg – a nemzetközi számviteli előírások figyelembevételével –, és pedig azt, amikor a gazdálkodó valójában a cég eszközeit vásárolja meg és vállalja át kötelezettségeit, továbbá cégvásárlást, amikor a gazdálkodó annak érdekében vásárolja fel az adott társaság részvényeit, üzletrészeit, vagyoni betéteit, hogy ezzel az adott társaságban közvetlen irányítást biztosító befolyást szerezzen.³⁰

A számviteli törvény 50. §-a mutatja be a beszerzés sajátos eseteit, így a követelés fejében átvett eszköz, a csere útján beszerzett eszköz, illetve a pénzügyi lízing keretében átadott, a részletfizetéssel, a halasztott fizetéssel értékesített és a szerződés szerinti feltételek teljesülésének megghiúsulása miatt később visszavett, a két időpont között a vevő által használt eszköz visszavételkori beszerzési értékét.

Az eszköz előállítási értékének meghatározása annyiban módosult, hogy kitér a törvény 51. §-a az elvégzett, a nyújtott, a teljesített szolgáltatás előállítási értékének meghatározására is, illetve az előállítási költségek között kell elszámolni az idegen vállalkozó által megvalósított beruházáshoz a beruházó által biztosított vásárolt anyagok bekerülési értékét, továbbá a saját előállítású termékek, nyújtott szolgáltatások közvetlen önköltségét.

A 62. § meghatározza, hogy a részesedéseknél, az értékpapíroknál, a vásárolt készleteknél, továbbá a valutakészleteknél, a devizakészleteknél a bekerülési érték az átlagos (súlyozott) beszerzési ár (illetve árfolyam), vagy a FIFO módszer, míg saját előállítású készleteknél utókalkuláció, vagy norma szerint, vagy a FIFO módszer alkalmazásával is meghatározható.

Az értékpapírokkal kapcsolatban a törvény rögzíti, hogy míg a befektetett eszközök között nyilvántartott értékpapírok vásárlásakor fizetett opció díja, bizományi díj kötelezően aktiválandó, addig a forgóeszközök között kimutatott értékpapírok bekerülési értéke ezek nélkül is meghatározható, illetve amennyiben nem veszik figyelembe, de összegük jelentős és az értékesítéskor várhatóan megtérül, annak összegét időbelileg el lehet határolni. A befektetett pénzügyi eszközök közé sorolt, névérték alatt, illetve felett vásárolt – hitelviszonyt megtestesítő – kamatozó értékpapírok bekerülési értéke és névértéke közötti különbözetből a beszerzéstől az üzleti év mérleg-fordulónapjáig terjedő időszakra időarányosan jutó összeget el kellett határolni.

³⁰ Ez utóbbinak is két változata van, ha az adott társaság részvényeit a tőzsdén jegyzi, forgalmazza, illetve ha nem jegyzi, nem forgalmazza.

2.3.2.3.2. Terv szerinti értékcsökkenés, terven felüli értékcsökkenés, terven felüli értékcsökkenés visszaírása

Az 52. § (1) bekezdés alapján az immateriális javaknak, a tárgyi eszközöknek a hasznos élettartam végén várható maradványértékkel csökkentett bekerülési értékét azokra az évekre kell felosztani, amelyekben ezeket az eszközöket előreláthatóan használni fogják. Az új törvény ezzel két új fogalmat vezetett be a terv szerinti értékcsökkenéssel összefüggésben, a hasznos élettartamot, illetve a maradványértéket. Hasznos élettartam az az időszak, amely alatt az amortizálható eszközt a gazdálkodó időarányosan vagy teljesítményarányosan az eredmény terhére elszámolja.³¹ A maradványérték a rendeltetésszerű használatbavétel, az üzembe helyezés időpontjában – a rendelkezésre álló információk alapján, a hasznos élettartam függvényében – az eszköz meghatározott, a hasznos élettartam végén várhatóan realizálható értéke. Nulla lehet a maradványérték, ha annak értéke valószínűsíthetően nem jelentős.

Újdonság, hogy az évenként elszámolandó értékcsökkenés összegének évek közötti felosztásánál figyelembe lehet venni az adott eszköz használatával elért bevételt terhelő egyéb, az eszköz beszerzésével összefüggő, de bekerülési értéknek nem minősülő ráfordításokat, az eszköz folyamatos használatával kapcsolatos karbantartási költségeket az egyedi eszköznek várható hasznos élettartamán belül, amennyiben az összemérés elvének érvényesülése azt indokolja.

A terv szerinti értékcsökkenés esetében továbbra is adott meg a törvény időkorlátokat az immateriális javak esetében. Ellenben az értékcsökkenés elszámolásának már két korlátot szabott, egyrészt azzal, hogy nem számolható el terv szerinti értékcsökkenés a földterület, a telek (a bányaművelésre, veszélyes hulladék tárolására igénybe vett földterület, telek kivételével), az erdő bekerülési (beszerzési) értéke után, és az üzembe nem helyezett beruházásnál, a már teljesen leírt, illetve a tervezett maradványértéket elért immateriális jószágnál, tárgyi eszköznél. Másrészt, hogy nem szabad terv szerinti értékcsökkenést elszámolni a képzőművészeti alkotásnál, a régészeti leletnél, valamint az olyan kép- és hangarchívumnál, illetve egyéb gyűjteménynél, egyéb eszköznél, amely értékéből a használat során sem veszít, illetve amelynek értéke évről évre nő.

2002-től a terv szerinti értékcsökkenés megváltoztatására már nem csak a vállalkozó szempontjából meghatározó jelentőségű tárgyi eszköz esetében van lehetőség.

³¹ Lehet az az időszak, amely alatt az amortizálható eszközt a gazdálkodó a várható fizikai elhasználódás, erkölcsi avulás, az eszköz használatával kapcsolatos jogi és egyéb korlátozó tényezők figyelembevételével várhatóan használni fogja, vagy az a megtermelhető darabszám, elvégezhető teljesítmény vagy egyéb egység szám figyelembevételével meghatározott időszak, amely időszak alatt a gazdálkodó az előbbieket várhatóan elő tudja állítani az amortizálható eszköz felhasználásával.

Az 53. § vonatkozik a terven felüli értékcsökkenés elszámolására, ami annyiban változott a korábbi szabályozáshoz képest, hogy most már nevesítette a törvény az immateriális jószág, tárgyi eszköz hiányát is.

Az igazán nagy változás a terven felüli értékcsökkenéssel kapcsolatban annak visszairásának bevezetése, amely az EGK 4. számú irányelvnek megfelelően – az egyszerűsített éves beszámolót, egyszerűsített beszámolót készítők kivételével – kötelező. A 1991. évi XVIII. törvény nem tért ki arra az esetre, ha az eszköz piaci értéke – a későbbiek során – pozitív irányban változik, és meghaladja a könyv szerinti értéket, mivel szigorúan az óvatosság elvét vette figyelembe. Mivel a megbízható és valós összkép viszont azt igényli, hogy ha az alacsonyabb értéken való értékelés okai már nem állnak fenn, vagy csak részben állnak fenn, akkor a korábbi terven felüli értékcsökkenést megszüntetve, illetve csökkentve kell az eszközök könyv szerinti értékét azok terv szerinti értékcsökkenésének figyelembe vételével meghatározott nettó értékére – a leírás összegének visszairásával – felemelni. A visszairás összege eszközönként nem haladhatja meg az adott eszközzel kapcsolatosan elszámolt terven felüli értékcsökkenés összegét.

2.3.2.3.3. Értékvesztés, értékvesztés visszairása

A céltartalék-képzés szabályai az EGK 4. számú irányelvében foglaltakkal nem voltak összhangban. Egyrészt azért nem, mert a vevő, az adós minősítése alapján a mérlegfordulónapon fennálló követelések, kétes követelések miatt várható veszteségek fedezetére kellett céltartalékot képezni – a 2000. évi C. törvény szerint viszont a követelések mérlegfordulónapi értékelésekor, ha indokolt, értékvesztést kell elszámolni –, másrészt azért nem, mert a kötelezettségeknél a szabályozás nem tette kötelezővé a céltartalékképzést, csak megengedő előírást tartalmazott.

A törvény szerint a tulajdoni részesedést jelentő befektetéseknél, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapíroknál, a követeléseknél, a készleteknél értékvesztést kell elszámolni akkor, ha az adott eszköz könyv szerinti értéke jelentősen és tartósan magasabb, mint a piaci értéke. Az értékvesztést a könyv szerinti érték és a piaci érték különbözete összegében kell meghatározni. A korábbi szabályokkal ellentétben a normaszöveg nem tartalmazza, hogy mit tekint tartósnak, így azt a jelentősséggel együtt a számviteli politikában kell meghatározni a vállalkozónak.

A kisösszegű követelésekre, illetve fajlagosan kis értékű készletekre vonatkozó egyszerűsítést az új jogszabály is tartalmazza.

A 61. § (1) bekezdése az egyszerűsítés érdekében az éven belüli, illetve legfeljebb az egy éves lejáratú hitelviszonyt megtestesítő értékpapíroknál lehetővé teszi, hogy azokat mindaddig a beszerzési értéken értékeljék, amíg a kibocsátó a lejáratkor várhatóan a névértéket megfizeti.

Amennyiben az eszköz piaci értéke – a későbbiek során – olyan irányban változik, hogy meghaladja a könyv szerinti értéket, és az alacsonyabb értéken való értékelés okai már nem, vagy csak részben állnak fenn, akkor a korábbi értékvesztést megszüntetve, illetve csökkentve kell az eszközök könyv szerinti értékét azok piaci értékére – legfeljebb azok bekerülési értékére – felemleni. A visszaírás összege eszközönként nem haladhatja meg az adott eszközzel kapcsolatosan elszámolt értékvesztés összegét. Hitelviszonyt megtestesítő értékpapír esetében további korlát, hogy az értékvesztés visszaírásával az értékpapír könyv szerinti értéke nem haladhatja meg az adott értékpapír névértékét.

A kisösszegű követelésekre, illetve fajlagosan kis értékű készletekre vonatkozóan nem tesz említést a törvény a visszaírásról, véleményünk szerint azért, mivel ezek esetében nem lehet jelentős a változás.

2.3.2.3.4. Árfolyamváltozások

A valuta, a deviza, a külföldi pénzürtékre szóló követelés, befektetett pénzügyi eszköz, értékpapír (a továbbiakban: külföldi pénzürtékre szóló eszközök), illetve a külföldi pénzürtékre szóló kötelezettség értékelésének módja hatással lehet mind a mérlegben szereplő értékekre, mind az adott időszak eredményére. A korábbi szabályozás mellett a külföldi pénzürtékre szóló eszközöket a bekerülés napjára, illetve a szerződés szerinti teljesítés napjára vonatkozó deviza-, valutavételi árfolyamon kellett értékelni, és mindaddig ezen az árfolyamon kellett kimutatni, amíg azt forintra át nem váltották, devizában ki nem egyenlítették, illetve amíg az adott deviza, valuta árfolyama nem csökkent. A külföldi pénzürtékre szóló kötelezettségeket a bekerülés napjára, illetve a szerződés szerinti teljesítés napjára vonatkozó deviza-, valutaadási árfolyamon kellett – általában – értékelni, és mindaddig ezen az árfolyamon kellett kimutatni, amíg azt ki nem egyenlítették, illetve amíg az adott deviza, valuta árfolyama nem emelkedett.

Az új törvény az egyszerűsítés érdekében a külföldi pénzürtékre szóló eszközök, illetve kötelezettségek forintra történő átszámításánál a bekerülés napjára, illetve a szerződés szerinti teljesítés napjára vonatkozó a választott hitelintézet által meghirdetett devizavételi és devizaadási árfolyam átlagát, vagy a Magyar Nemzeti Bank által közzétett, hivatalos devizaárfolyamát kell használni, de ha a megbízható és valós összkép követelménye indokolja, a külföldi pénzürtékre szóló eszközök és kötelezettségek értékelhetők vagy csak devizavételi, vagy csak devizaadási árfolyamon is.

A 60. § megváltoztatta a külföldi pénzürtékre szóló eszközök, illetve a külföldi pénzürtékre szóló kötelezettségek eddigi mérlegfordulónapi értékelését is a megbízható és valós összkép érdekében – bár ezzel az óvatosság elve gyengült –, mivel az árfolyamvesztéset és az árfolyamnyereséget egyaránt el kell számolni. Amennyiben az érté-

kelés összevontan árfolyamnyereség lett volna– az óvatosság elve követelményének megfelelően –, azt 2002. december 31-ig időbelileg el kellett határolni, és a következő üzleti év(ek) árfolyamveszteségének fedezetére kellett felhasználni. 2003. január 1-jétől azonban megszűnt ez a szabály, és az árfolyamnyereséget is el lehet számolni.

A költség-haszon számviteli alapelv érvényrejutása, illetve az egyszerűsítés érdekében a törvény arról is rendelkezik, hogy a mérlegfordulónapi értékelést csak abban az esetben kell végrehajtani, ha a mérlegfordulónapi értékelésből adódó különbözetnek a külföldi pénzürtékre szóló eszközökre, kötelezettségekre, illetve az eredményre gyakorolt hatása jelentős.

A nem realizált árfolyamveszteség elszámolásának szabályait az új jogszabály átvette, és kiterjesztette a vagyoni értékű jog beszerzésére is.

2.3.2.3.5. Értékhelyesbítés

A befektetett eszközök piaci értéken történő értékelésével lehetőség van továbbra is arra, hogy a megbízható és valós vagyoni helyzet érdekében a saját tőke reálisabban mutassa be a saját vagyon nagyságát, azonban a kiszámított pozitív különbözet megváltozott, hiszen azt részben már az eredménnyel szemben számolták el a vállalkozók, mint visszaírás. Tehát az eszközök piaci értéke és a visszaírt értékvesztéssel, terven felüli értékcsökkenéssel megállapított könyv szerinti értéke közötti pozitív különbözetet mutathatja ki a vállalkozó az eszközök között értékhelyesbítésként, illetve a saját tőkén belüli értékelési tartalékként. Mivel a devizás eszközök esetében már megengedte a törvény az árfolyamnyereség kimutatását, az értékhelyesbítés alá tartozó eszközök között már nem szerepelnek a devizában adott kölcsönök, illetve a devizában elhelyezett hosszú lejáratú bankbetétek.

Tehát amennyiben a vagyoni értékű jog, szellemi termék, illetve üzembe helyezett tárgyi eszköz, tartós részesedés piaci értéke a visszaírás utáni könyv szerinti értéket jelentősen meghaladja, az új törvény alapján is felvehető az adott eszköz a könyvekbe, illetve a mérlegbe piaci értéken úgy, hogy a könyv szerinti érték és a piaci érték különbözte – mint értékhelyesbítés – eszközfőcsoportonként elkülönítetten kerüljön kimutatásra, egyezően a források között kimutatott értékelési tartalékkal.

2.3.2.4. A könyv szerinti érték változásainak bemutatása az Európai Unió csatlakozással összefüggésben

2004 óta beszélhetünk a pénzügyi instrumentumok körében a valós értéken történő értékelés lehetőségéről. Amennyiben egy gazdálkodó az új értékelési eljárást választja, akkor az általa készített beszámolóban olyan elemek is megjelenhetnek, melyek befo-

lyásolhatják a vagyoni és jövedelmi helyzetét tükröző mutatókat, kedvező, de akár kedvezőtlen irányba is.

2.3.2.4.1. Bekerülési érték

A bekerülési értékkel összefüggésben jelentősebb változás egyrészt, hogy üzleti vagy cégérték átalakulás esetén nem mutatható ki, másrészt, hogy a térítés nélkül átvett eszköz bekerülési értéke – az ajándékként, hagyatékként kapott eszköz, továbbá a többletként fellelt (a nem adminisztrációs hibából származó többlet) eszköz bekerülési értékéhez hasonlóan – az eszköznek az állományba vétel időpontjában ismert piaci értéke.

2.3.2.4.2. Terv szerinti értékcsökkenés, terven felüli értékcsökkenés, terven felüli értékcsökkenés visszaírása

Változtak az immateriális javak időkorlátai, illetve megváltozott, hogy az eszközök mely körére tilos, illetve mely eszközökre értelmezhetlen az értékcsökkenés fogalma. Nem számolható el terv szerinti értékcsökkenés a földterület, a telek (a bányaművelésre, veszélyes hulladék tárolására igénybe vett földterület, telek kivételével), az erdő, a képzőművészeti alkotás, a régészeti lelet bekerülési (beszerzési) értéke után, az üzembe nem helyezett beruházásnál, valamint a már teljesen leírt, illetve a tervezett maradványértéket elért immateriális jószágnál, tárgyi eszköznél. Nem szabad terv szerinti értékcsökkenést elszámolni az olyan eszköznél, amely értékéből a használat során sem veszít, vagy amelynek értéke – különleges helyzetéből, egyedi mivoltából adódóan – évről évre nő.

Terven felüli értékcsökkenést kell elszámolni, amennyiben az üzleti vagy cégérték könyv szerinti értéke – a jövőbeni gazdasági hasznokra vonatkozó várakozásokat befolyásoló körülmények változása következtében – tartósan és jelentősen meghaladja annak piaci értékét (a várható megtérülésként meghatározott összeget).

Az immateriális jószágnál, tárgyi eszköznél a terven felüli értékcsökkenés elszámolása, illetve visszaírása az évenként elszámolandó terv szerinti értékcsökkenés, a várható hasznos élettartam és a maradványérték újbóli megállapítását eredményezheti. A terv szerinti értékcsökkenés, a várható hasznos élettartam és a maradványérték újbóli megállapítását a kiegészítő mellékletben indokolni kell és annak az eszközökre, illetve az eredményre gyakorolt hatását külön be kell mutatni.

2.3.2.4.3. Értékvesztés, értékvesztés visszairása

A hitelkockázati szempontból kockázatmentesnek minősített³², valamely ország központi kormánya vagy központi (jegy) bankja által kibocsátott, illetve tőkére és hozamra vonatkozóan garantált befektetési célú, lejáratig tartott, kamatozó, illetve diszkont értékpapírok esetében az értékvesztés-elszámolást nem kell alkalmazni a bekerülési érték azon része után, amely a lejáratkor megtérül.

2.3.2.4.4. Árfolyamváltozások

A valós értéken történő értékelést alkalmazó vállalkozónak a kapcsolt vállalkozásnak minősülő külföldi gazdálkodó szervezetben lévő, tulajdoni részesedést jelentő, nem kereskedési célra tartott befektetés, valamint az ezen gazdálkodó szervezettel szemben fennálló hosszú lejáratú követelés vagy kötelezettség (együttesen: a külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés) devizában kifejezett könyv szerinti értékére (a törlesztésekkel és az értékvesztéssel csökkentett, visszaírással növelt bekerülési devizaértékre) vonatkozóan a forintba történő átszámítása során keletkezett árfolyamkülönbséget a valós értékelés értékelési tartalékában kell elszámolni a részesedéshez, a követeléshez és a kötelezettséghez rendelt nyilvántartott értékelési különbséggel szemben, amennyiben az fedezeti ügylettel fedezett, a fedezett összeg erejéig. A külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügylettel nem fedezett részének árfolyamkülönbséget összevontan kell elszámolni.

Amennyiben a vállalkozó él az értékhelyesbítés lehetőségével, a fedezeti ügylettel nem fedezett, kapcsolt vállalkozásnak minősülő külföldi gazdálkodó szervezetben lévő, külföldi pénzürtékre szóló tulajdoni részesedést jelentő, nem kereskedési célra tartott befektetése értékelésekor az értékvesztés, illetve az értékhelyesbítés összegének meghatározásánál a befektetés forintba történő átszámítása során keletkezett árfolyamkülönbséget és a devizában kifejezett értékvesztés, illetve értékhelyesbítés forintértékét egybe kell számítani, és az értékvesztés, illetve az értékhelyesbítés forintösszegének meghatározásánál összevontan kell figyelembe venni.

2.3.2.4.5. Értékhelyesbítés

Az értékhelyesbítésre vonatkozó szabályok nem változtak ezen időszak alatt.

³² Bármely vállalkozónál kockázatmentesnek minősíthető a külön törvény(ek) felhatalmazása alapján kiadott, a tőkemegfelelési (fizetőképességi) mutató számításáról szóló jogszabály(ok) szerint nulla százalékos kockázati súlyozású tételnek tekinthető valamely ország központi kormánya vagy központi (jegy) bankja által kibocsátott, illetve tőkére és hozamra vonatkozóan garantált értékpapír, feltéve, hogy az értékpapírral kapcsolatban tőke- és kamattörlesztési késedelem nem merült fel.

2.3.2.4.5. Értékelési különbözések

A nemzetközi pénzpiacok jelentős fejlődése következtében a pénzügyi instrumentumokat egyre szélesebb körben alkalmazzák, így mára a vállalkozások jelentős részénél a részvények és kötvények mellett a származékos ügyletek különféle formái – fedezeti, határidős, opciós és swap ügyletek – is megjelentek. Az egyre bonyolultabb pénzügyi termékek, ügyletek és az ezekkel járó kockázatok kezelésére a korábbi szabályozás alkalmatlan volt, ezért az Európai Unió bevezetett egy új irányelvet (a 2001/65/EK irányelv), mely az Unió tagországaiban a vállalkozások és a pénzügyi intézmények egyedi és összevont beszámolójában a pénzügyi instrumentumok meghatározott körének valós értéken történő értékeléséről rendelkezik. Ezzel módosították az éves beszámoló, illetve a konszolidált beszámoló és a hitelintézeti éves, valamint konszolidált éves beszámoló készítésére vonatkozó irányelveket az értékelés tekintetében. [Nagy, 2004a., 148-153. o.]

2004. január 1-jétől Magyarországon is alkalmazhatják a vállalkozások a valós értéken történő értékelést, mellyel kapcsolatos legfontosabb szabályokat egyrészt a számviteli törvény 59/A. § – 59/F. § tartalmazza, illetve a vállalkozásoknak is lehetőségük van – az itt nem szabályozott kérdésekben – a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 250/2000 (XII. 24) kormányrendelet rendelkezéseit alkalmazni.

A számviteli törvény – összhangban a 2001/65/EK irányelv és a vonatkozó IAS-ek előírásaival – meghatározása alapján a valós érték az az összeg, amelyért

- egy eszköz eladható, vagy megvásárolható, vagy
- egy kötelezettség rendezhető,

megfelelően tájékozott, az üzletkötési szándékukat kinyilvánító felek között, a szokásos piaci feltételeknek megfelelően kötött (köthető) ügylet, szerződés keretében.

A valós érték a piaci megítélésről rendelkező információk alapján lehet:

- piaci érték, amely
 - a tőzsdén jegyzett árfolyam, ha a pénzügyi instrumentum a tőzsdén forgalmazott és van tőzsdén jegyzett ára, árfolyama,
 - a két fél szabad megállapodása szerinti ár, ha a pénzügyi instrumentumnak nincs tőzsdén jegyzett ára, árfolyama, de tőzsdén kívüli piacon kialakult, a piaci ár tendenciáját megfelelően tükröző árajánlatokkal, vagy az üzleti év során történt értékesítés adataival rendelkezik, amely a piaci értékítéletet az értékelés időpontjában megfelelően jellemzi,
 - az előzőek hiányában a pénzügyi instrumentum összetevőinek, vagy hasonló pénzügyi instrumentumoknak a piaci ára alapján meghatározott, számított piaci érték,

- általános értékelési eljárásokkal meghatározott, a piaci árat elfogadhatóan közelítő érték.

A felsorolás egyfajta alkalmazási sorrendet is mutat, mivel egy adott módszer akkor használható, ha az azt megelőző módszer alkalmazása nem vezet kielégítő eredményre. A számviteli politikában és a kiegészítő mellékletben mindenképpen tisztázni kell a vállalkozásnak, hogy a valós érték megállapításához milyen feltételezésekből, tényezőkből indult ki.³³

Ha a vállalkozó úgy döntött, hogy alkalmazza a valós értéken történő értékelés szabályait, akkor a pénzügyi instrumentumok besorolását – a mérlegben való bemutatás változatlanul hagyása mellett – a következők szerint kell elvégeznie:

- fedezeti ügylet részét nem képező pénzügyi eszközöket négy kategóriába kell besorolnia:
 - kereskedési célú pénzügyi eszközök,
 - értékesíthető pénzügyi eszközök,
 - lejáratig tartott pénzügyi eszközök,
 - a gazdálkodó által keletkeztetett kölcsön- és más követelések;
- fedezeti ügylet részét nem képező pénzügyi kötelezettségeket két kategóriába kell besorolnia:
 - kereskedési célú pénzügyi kötelezettségek,
 - egyéb pénzügyi kötelezettségek.

A származékos ügyletek lehetnek kereskedési célú, illetve fedezeti célú ügyletek, ezek esetében a valós értéken történő értékelés kötelező.

5. táblázat: A származékos ügyletek rendszerezése

Megjelenési forma szerint	Célja szerint	Záráskori teljesítés szerint
határidős	Kereskedési	Leszállítási
opciós		
kamat-swap	Fedezeti	Elszámolási
deviza-swap		
ezek származékai		

Nagy, 2004a., 246-253. o.

Nem fedezeti céllal, hanem rövid távú árfolyamnyereség elérése érdekében kötött származékos ügyletek a kereskedési célú származékos ügyletek, amelyek közé tartoznak:

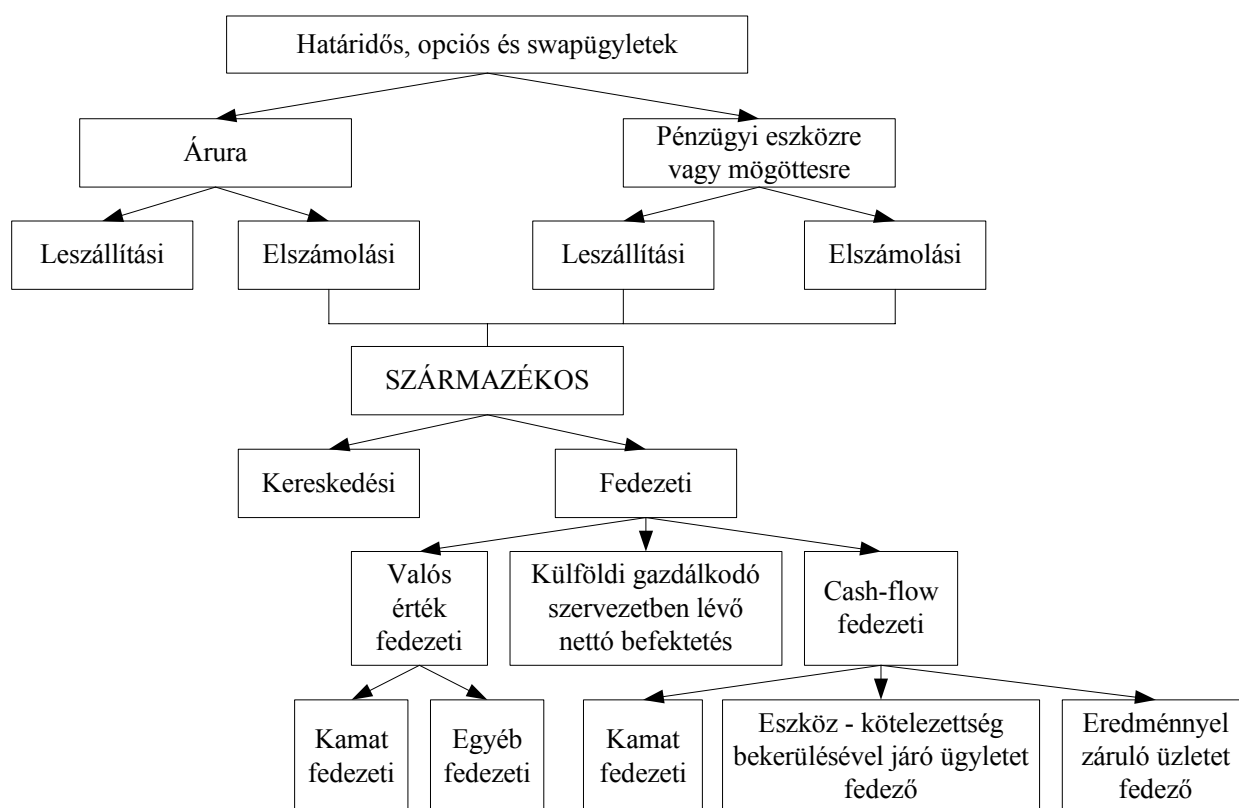
- pénzügyi eszközre, vagy árura vonatkozó elszámolási határidős és opciós ügyletek,
- pénzügyi eszközre vonatkozó leszállítási határidős és opciós ügyletek,

³³ Alkalmazták-e az időértéket, milyen diszkonttényezőt vettek figyelembe, mit tekintenek hasonló instrumentumnak.

- kamat-swap ügyletek,
- deviza-swap ügyletek, illetve
- ezek származékai.

A fedezeti célú származékos ügyletek fontos jellemzője, hogy a fedezeti ügylet és a fedezett ügylet vagy ügyletek eredménye nagyságrendileg azonos, vagy megközelítőleg azonos, ellenkező előjelű, nagy valószínűséggel realizálódó, egymással szoros korrelációt mutató, egymást ellentételező pénzkidadások és pénzbevételek. [Kardos – Kapásiné – Pankucsi – Tóth – Varga, 2004., 25-41. o.]

21. ábra: Származékos ügyletek fajtái

Nagy, 2004b., 202-207. o.

A számviteli elszámolás szempontjából a fedezeti ügyleteket három csoportba lehet rendezni: [Czipszer et al, 2005., 47. o.]

- piaci (valós) érték fedezeti ügyletek:
 - kamat fedezeti célú ügylet: valamely fedezett ügyletből vagy ügyletekből eredő kamatráfordításként megjelenő eredményt ellentételezi,
 - egyéb fedezeti célú ügylet: valamely fedezett ügyletből vagy ügyletekből eredő pénzügyi műveletek egyéb ráfordításaiban megjelenő eredményét ellentételezi.

- cash-flow fedezeti ügyletek:
 - kamatfedezeti célú ügylet: olyan kamat-swap ügyletek, amelyek kamatkülönbözetben realizálódó jövőbeni pénzáramlás változásai egy változó kamatozású hitel vagy betét ügylet változó kamatának egy fix kamathoz viszonyított eltéréseiben megnyilvánuló pénzáramlás változásait ellentételezik,
 - eszköz vagy kötelezettség jövőbeni bekerülésével járó előrejelzett, vagy áruleszállítási határidős, illetve opciós alapügyletet fedező ügylet, amelynek eredményeként is realizálódó pénzáramlás változása a fedezett alapügylet keretében jövőben bekerülő eszköz vagy kötelezettség bekerülési értékét módosítja,
 - eredménnyel záruló előrejelzett vagy áruleszállítási határidős eladási, illetve opciós alapügyletet fedező ügylet, amelynek eredményeként is realizálódó pénzáramlás változása a fedezett alapügylet eredményeként is realizálódó jövőbeni pénzáramlás változását, illetve eredményét ellentételezi.
- külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügylet, amely a külföldi pénznemben fennálló, kapcsolt vállalkozásnak minősülő külföldi gazdálkodó szervezetben lévő tulajdoni részesedést jelentő, nem kereskedési célra tartott befektetés, továbbá az ezen gazdálkodó szervezettel szemben fennálló hosszú lejáratú követelés vagy kötelezettség devizaárfolyam-változásból adódó kockázatának fedezetére kötött ügylet.

A kereskedési célú pénzügyi eszközök, kereskedési célú pénzügyi kötelezettségek, illetve a származékos ügyletek esetében a valós érték alkalmazása kötelező és – a cash-flow fedezeti ügylet, valamint a külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügylet kivételével – az értékelési különbözetének elszámolása az eredményt érinti. Az értékesíthető pénzügyi eszközök esetében a valós értéken történő értékelés megengedett – de nem kötelező – és az értékelési különbözet elszámolása – csakúgy, mint a cash-flow fedezeti ügylet, valamint a külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügylet esetében – a saját tőkét érinti. [Róth – Adorján – Lukács – Veit, 2006.]

Az értékesíthető és a kereskedési célú pénzügyi eszközök értékelési különbözetének megkülönböztetett elszámolását – az IAS 39 idevonatkozó előírásain túlmenően – alapvetően az indokolja, hogy az adott időpontban érvényes adatok alapján történő értékelés bizonytalanságának eredményre gyakorolt hatása a kereskedési célú eszközöknél rövidtávon rendeződik, azaz az értékeléskori nem realizált nyereség vagy veszteség a következő elszámolási időszakban, az eszköz állományból való kivezetésekor realizálódik.

Ezzel szemben az értékesíthető pénzügyi eszközök alapvetően befektetett pénzügyi eszközöket tartalmaznak, amelyek adott időpontban történő felértékelése során keletkező nyereség rövidtávon nem realizálódik, valamint hosszú távú realizálódása is na-

gyon bizonytalan. Ezért az értékesíthető pénzügyi eszközök pozitív értékelési különbözetét a saját tőkén belül kell elszámolni. Ezáltal elkerülhető, hogy a vállalkozás olyan eredmény után fizessen adót, illetve osztalékot, amely esetleg nem is fog realizálódni. [Nagy, 2004b., 202-207. o.]

A valós értéken történő értékelés a már korábban is alkalmazható értékhelyesbítéssel több azonosságot, illetve eltérést mutat. Mindkettő csak választható, nem kötelező az alkalmazásuk, mindkettő csak kettős könyvvitel alkalmazása esetén választható, továbbá mind az értékhelyesbítés mind a valós érték alkalmazása esetén kötelező a könyvvizsgálat. Végül meg kell említeni a két eljárás közös problémáját, vagyis hogy az egyes vagyონrészek piaci értéke nem látható a beszámolóból.

A valós értéken történő értékelés az értékhelyesbítéstől az érintett eszközök vonatkozásában eltér, hiszen amíg az értékhelyesbítés csak a befektetett eszközök meghatározott körében használható, addig a valós értéken történő értékelés a mérlegben szereplő vagyonelemek közül alkalmazható a forgó eszközök, és a források bizonyos körében is, illetve a mérlegen kívüli tételek értékelésére is alkalmas.

További különbség, hogy amíg az értékhelyesbítés esetén az átértékelési modellnek megfelelően a különbözet elszámolása csakis eredmény-semleges módon, a saját tőkével szemben történhet, addig a valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén emellett az eredményt is érinti az értékelési különbözet.

Az értékelés időpontjában is eltérés tapasztalható, hiszen a valós érték alkalmazása esetén a nyilvántartásba vételt követően a beszerzéskor érvényes piaci érték alapján, illetve az év végi értékelés keretében vagy a mérleg fordulónapjára vonatkozó, vagy a mérlegkészítéskori piaci értéket kell alkalmazni, ellentétben az értékhelyesbítés esetén vizsgált mérlegkészítéskori piaci értékkel.

Fontos különbségnek tartjuk továbbá, hogy míg az értékhelyesbítés esetén is előírja a számviteli törvény a jelentőség vizsgálatát, addig a valós érték alkalmazása esetén minden eltérés jelentős, nincs szükség további vizsgálatra.

Végül fontos megemlíteni, hogy a valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén nem minden esetben számolható el értékvesztés, illetve a befektetési célú kamatozó értékpapírok árfolyamkülönbözete sem határolható el.

3. AZ ÉRTÉK FELFOGÁSOK KÖZELÍTÉSÉRE VONATKOZÓ EMPÍRIKUS KUTATÁS

3.1. Az empirikus kutatás célja

A kutatás célja annak megállapítása, hogy indokolt-e elméletileg alátámasztani, illetve a gyakorlatban lehetséges-e a könyv szerinti érték, illetve a piaci érték közelítése érdekében a számviteli rendszer átalakítása, hogy ezáltal a beszámoló – mint a legfontosabb információforrás – által szolgáltatott adatok még inkább használhatóak legyenek a gazdasági elemzések területén.

Ennek érdekében az éves beszámolóban megjelenő eszközök értékelését az átértékelési modell részbeni kiterjesztésével, illetve egyfajta újszerű, de egyszerűsített organikus mérlegelméletnek megfelelő új modell kidolgozásával kívánjuk átalakítani, amelyben amellet, hogy továbbra is pontosan jelenik meg a vállalkozás által megtermelt jövedelem, a vagyon értéke sem bekerülési értéken, hanem tényleges értéken szerepel.

Ezáltal a vállalkozások tulajdonosai nemcsak a befektetett vagyon jövedelmezőségéről, de annak tényleges értékéről is képet kapnak, illetve a speciális céghelyzetek szabályozása is egyszerűsödhet, hiszen az általános szabályok szerint elkészített beszámoló magasabb információ tartalommal bír azáltal, hogy több statikus jegyet mutat a vagyon tényleges értéken történő értékelésére való törekvés miatt.

Nem véletlenül használjuk az éves beszámoló kifejezést, hiszen az új modellt nem tartjuk fontosnak kiterjeszteni az egyszerűsített éves beszámolót készítő kis- és középvállalkozásokra.

A rendszerváltás után számos kis- és közepes méretű vállalkozás alakult Magyarországon, amelyek köre – az 1997-es visszaeséstől eltekintve – a 90-es évektől folyamatosan bővült. [Gubik, 2004.] A magyar kisvállalkozások – az egyszerűsített éves beszámoló készítői – a következő sajátosságokkal bírnak az IFAC 1005. témaszámú állásfoglalása alapján:

- jellemzően nem rendelkeznek hitellel,
- beszerzéseik általában készpénzfizetéssel zajlanak, vagy informális kapcsolatban áll a vállalkozás a szállítóival,
- a legtöbb esetben a tulajdonos vagy a tulajdonosok látják el az ügyvezetési feladatokat, ezért tisztában vannak a vállalkozás ügymenetével, tőkehelyzetével, jövedelmezőségével,
- az alapító tulajdonosok általában nem kívánnak további befektetőket bevonni a vállalkozásba.

Ezek a sajátosságok oda vezetnek, hogy a hatóságokon kívül nincs olyan külső felhasználója az általuk készített beszámolónak, akinek ne lenne lehetősége meggyőződni a beszámolóban foglaltak valódiságáról.

A fentiek figyelembevételével a következő részben kidolgozunk egy új modellt, amelyben az eszközök új szempontú ártértékelésével – az éves beszámoló esetében – a vállalkozások piaci értéke és könyv szerinti értéke közötti rés jelentősen csökkenhet.

3.2. Az empirikus kutatás elemzési módszere

Jelen empirikus kutatás alapvető célja annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy a hazai gyakorlatban alkalmazható-e – és ha igen milyen módon – a duális értékelés koncepciójára épülő beszámoló készítési módszer, illetve ugyancsak a célok közé tartozik annak feltárása, hogy melyek a sikeres alkalmazás kritériumai.

A kutatási terület sajátosan ötvözi az elméletépítő, illetve az elmélettesztelő megközelítést, mivel a tesztelhető elmélet kifejlesztése mellett, – az elmélettesztelő megközelítésnek megfelelően – nélkülözhetetlen a kutatási terület elfogadott elméleti háttéréből, felgyülemlett tudásából következtetett feltételezések, hipotézisek többé vagy kevesebbé szigorú tesztelése. [Bensabat et. al., 1987.] Az elmélet és empiria viszonya a deduktív logikát követi, azaz a formális elméletekből indul ki, és az ezekből levezett hipotézisek empirikus tesztelésén keresztül erősíti meg, alakítja át vagy veti el az elméletet. A megfogalmazott koncepcionális alapmodellnek a gyakorlati alkalmazással, valós esettel való konfrontálására esettanulmány módszerrel került sor.

Mit jelent az esettanulmány, mint kutatási stratégia? Yin [Yin, 2003., pp. 13-14] átfogó munkája alapján az esettanulmány (case study) módszertan leglényegesebb jellemzői – többek között – az alábbiak:

- az esettanulmány, mint kutatási módszer nem annyira az empiria összegyűjtésének valamely specifikus módját, hanem átfogó kutatási stratégiát jelöl, ami mind kvantitatív, mind kvalitatív módszertanokat is felhasználhat,
- az esettanulmányt, mint kutatási stratégiát meghatározott típusú kutatási problémák esetében célszerű használni,
- az esettanulmány módszer alkalmazását az alább felsorolt – egymásból részben következő – feltételek fennállása esetén célszerű megfontolni:
 - a kutatónak nincs kontrollja a vizsgált jelenség fölött;
 - a vizsgált jelenség alapvetően a történeti jelenben zajlik;
 - a lényeges kontextuális változók száma nagy és ezek nehezen választhatók el magától a jelenségtől;

- a vizsgálandó változók száma lényegesen meghaladja a vizsgálható esetek, illetve adatpontok számát (szélsőséges esetben az adatpontok száma csak egy); végül
- a vizsgált jelenség tekintetében részletes, elmélyült (theory-rich) elméleti állítások fogalmazhatók meg.

Látható tehát, hogy maga az esettanulmány, mint a kutatások gyakorlatában ténylegesen alkalmazott kutatási stratégia egyáltalán nem új, ami Yin megközelítésében újnak tekinthető, az a módszertani kritériumok átfogó – vagyis az alkalmazás területétől független – kifejtése, és annak igazolása, hogy a fenti értelemben vett esettanulmány, mint kutatási stratégia logikailag teljes és konzisztens, valamint érvényes, azaz az alapvető validitási problémáktól elvileg mentes választ jelent a kutatás alapkérdéseire.

Az esettanulmány tehát – szemben a kísérletekkel és a megkérdezéses vizsgálati technikákkal – statisztikai általánosítás helyett elméleti általánosításon alapul. Az elméleti általánosítás során „az előzetesen létrehozott elmélet olyan mintaként szolgál, amellyel az adott esettanulmány empirikus eredményeit össze lehet vetni”. [Yin, 2003., pp. 32-33].

Az esettanulmány módszer revízióján dolgozó Michael Burawoy szerint a meglévő elméleteket nem lehet kiküszöbölni vagy elfelejteni, az elméletekben, illetve a korábbi értelmezésekben felfedezett ellentmondások vagy hiányosságok éppen a kutatás legfontosabb iránymutatói, motivációi lehetnek. Ezáltal az esettanulmány-módszer egyszerre szolgálja konkrét helyekhez köthető problémák alapos megismerését, valamint korábbi elmélet(ek) vagy értelmezés(ek) kritikai ellenőrzését, felülvizsgálatát. [Burawoy, 1991.]

A vizsgálódásra kiválasztott metodológia tehát az esettanulmányon alapuló kutatási módszer, miután választott célkitűzésünkhöz ezt ítéltük a legalkalmasabbnak. „Az esettanulmány egy kutatási stratégia, ami egy egyedi környezetben belül lévő dinamika megértésére összpontosít.” [Eisenhardt, 1989a., p. 534.]. Az empirikus kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy az elmélet alapján valószínűsíthető kapcsolatok létezését és mechanizmusait mennyire támogatja a valóság.

Az esettanulmányok használata más módszerek helyett akkor javasolható, amikor a kutatás tárgyát képező koncepciók és kapcsolataik nem vizsgálhatók izolált módon. Ilyen szituáció esetén csak az esettanulmány módszere garantálja az elégséges mélységet az elmélet kibontakoztatásához. Ennek a megközelítésnek kimagasló a validitása, mivel a koncepciók definiálása helyett az esettanulmányok részletes illusztrációval szolgálnak.

Az esettanulmányokra alapozott kutatási stratégia jellemzője amellet, hogy egy vagy néhány vizsgálati egységre vonatkozik, az exploratív jellege is. Az esettanulmány megközelítésnek erőssége, hogy átfogó perspektívát nyújt, és képes a probléma mélyebb és teljesebb megértésére, illetve további nagy előnye a rugalmasság, mivel köl-

csönhatást tesz lehetővé az adatgyűjtés és az adatelemzés között. Segítségével felfedezhetők olyan összefüggések is, amelyek más kutatási módszer alkalmazásával rejtve maradnának.

A megközelítés számos hátránnyal is járhat. Egyrészt ritkán ad pontos leírást egy nagy populáció állapotáról, másrészt a megbízhatósága is problematikus, mivel a megfigyelések és mérések személyes természete olyan eredményekhez vezethet, ami nem feltétlenül replikálható mások által, harmadrészt, a minta torzításának lehetősége nagy. [Babbie, 2001., 344-345. o.].

Az esettanulmány módszerét legalább három cél elérésére lehet alkalmazni [Eisenhardt, 1989a., p. 534.]:

- illusztrációs céllal (az elmélet megvilágítására),
- alkalmazható elmélet konstruálására, és
- már kifejlesztett elmélet tesztelésére is, azaz annak értékelésére is, hogy az elmélet főbb koncepcióit támogatja-e a gyakorlat.

Mivel ez a kutatás az elméletépítő és az elmélettesztelő megközelítést alkalmazza, az utóbbi két cél vezeti vizsgálódásunk módszertani tervezését.

Az új típusú elmélet kidolgozásakor igyekeztünk biztosítani a konzisztenciát a jelenleg elfogadott ismeretekkel. A kutatási konstrukció jellege miatt és a kellő mélység érdekében a kutatási alapmodellt csak egy vállalkozáson vizsgáltuk, ami evidens módon megválaszolatlan kérdéseket és továbbgondolandó lehetőségeket eredményez. [Stake, 1995., p.4] Az adatgyűjtés két stratégiáját alkalmaztuk a megfigyelésekhez. Elsőként a publikusan elérhető információkat, illetve a cég által biztosított belső számviteli dokumentációt használtuk a tájékozódásra, másodsor interjúkat készítettünk a kiválasztott eset képviselőivel, kulcsszereplőivel.

3.3. Az eset kiválasztása, a kiválasztott eset bemutatása

„Az esetek megválasztása az esettanulmányokból való elméletépítés fontos aspektusa.” [Eisenhardt, 1989a., p. 536] Az esettanulmányokon alapuló kutatás, mint idiografikus kutatás a saját kontextusában igyekszik megérteni a problémát.

A vállalat kiválasztása természetesen nem a véletlen, hanem elméleti és gyakorlati megfontolásokon alapult. A kiválasztott magyarországi cég egy középvállalat,³⁴ amelyik egyrészt az átértékelési modellt – az értékhelyesbítés lehetőségét – alkalmazza, illetve további fontos kritérium volt, hogy a cégnek legyenek környezetvédelmi ambíciói, mivel a mérlegen kívüli tételek vonatkozásában fontosnak tartottuk ezek vizsgálatát is.

³⁴ A legtöbb OECD ország illetve az Európai Unió definíciója alapján kis- és közép vállalat az olyan vállalkozás, melyben kevesebb mint 250 alkalmazottat foglalkoztatnak. [Gubik, 2004.]

A kutatás során az eszközök további átértékelését végezzük el, és megvizsgáljuk a módszer általános alkalmazhatóságát, mivel az esettanulmány jellege miatt a kutatás általánosításra nem alkalmas, de lehetőséget ad az egyedi eseten túlmenő következtetések levonására.

Az esettanulmány elvégzésére kiválasztott vállalkozással kapcsolatban az egyik elsőrendű szempont az volt, hogy a környezetre gyakorolt hatása szignifikáns legyen, ezért egy kohászati közép vállalkozásra, az Eurofém-Halna Korlátolt Felelősségű Társaságra esett a választásunk, amely cég együttműködött velünk abban, hogy minél mélyebb esettanulmány készülhessen.

A Diósgyőri Acélművek – illetve elődeinek – több mint 100 éves vas- és acélgyártási tevékenysége során különféle melléktermékek keletkeztek, vas és vasalapú hulladékok, illetve ún. salakhalna. Ezeket a melléktermékeket, a salakhalnát a hatalmas gyárterület egy erre a célra kijelölt részén helyezték el és ezek kezelésével, újrafeldolgozásával, valamint ártalmatlanításával évtizedeken át nem foglalkoztak. Ennek eredményeképpen 1996-ra már egy körülbelül tizenennyolc hektáros területen, több emeletnyi magasságban másfél millió köbméter térfogatú salakhalnát halmoztak fel. Az Eurofém Halna Kft. tevékenysége, ennek a kohászat melletti területen évtizedek alatt felgyülemlett salaknak a kezelése, és a kezelés során keletkező technológiai hulladékok további elhelyezése.

Az 1997-ben alapított cég a DAM DIÓSGYŐR Rt-től vásárolta meg a területet, valamint az ott található építményeket és technikai eszközöket. A terület magvásárlásával a tulajdonukba került maga a salakhalna is, ahol az alábbi hulladékok halmozódtak fel:

- másfél millió köbméter térfogatú salakhegy, amelynek – az akkori előzetes becslések szerint – 5-8%-a kohászati tevékenységben újrahasznosítható fémhulladék,
- 250-300 tonna nedves iszap, ún. LD iszap,
- az elektrokemence füstgáz elszívóiban leválasztott finom por.

22. ábra: Az Eurofém-Halna Kft.

A halna felszámolására vállalt kötelezettség teljesítése érdekében a kezelés első fázisában egy nagyteljesítményű mágneses szeparátor segítségével elválasztják a vas- és acéltartalmú anyagokat a salaktól. Így keletkezik a fő termék, a vas, amely kohászati újrahasznosításra kerül, volumene azonban lényegesen kevesebb a másodlagos nyersanyag, a salak mennyiségétől, amelyet méret szerint frakciókba válogatnak, majd az ilyen módon szeparált salakot értékesítik.

3.4. Az empirikus kutatás hipotézisei

A tagolástannal és értéktannal kapcsolatos hipotéziseink a következők:

1. hipotézis:

Az immaterális javak jelentős értékét teszik ki az un. „puha” eszközök, amelyek nem jelennek meg az éves beszámolóban, de ezek közül a kapcsolati tőke bekerülési értéke bemutatható, illetve év végi értékelése is megoldható.

2. hipotézis:

Az idegen márkához hasonlóan a saját márka is értékelhető, bemutatható az immateriális javak között.

3. hipotézis:

Az immateriális javak közül az emberi erőforrással kapcsolatos tényezők is számszerűsíthetők részben, azok auditálása is megoldható.

4. hipotézis:

A vállalkozások által generált környezetszennyező hatások negatív irányba módosítják a róluk alkotott társadalmi értékítéletet. A negatív hatás kimutatása iránti igény szignifikánsan jelentkezik, és ez az elvárás a beszámoló korrekciójával biztosítható olyan módon, hogy a számszerű információk előállítása nem jelentene magas költségeket a vállalkozási szféra részére.

5. hipotézis:

Az aktív piaccal nem rendelkező immateriális javakkal összefüggésben is el lehet végezni év végi értékelési feladatokat olyan módon, hogy az értékelés az eredményt nem befolyásolja.

6. hipotézis:

A valós értéken történő értékelés egyes eseteiben az alkalmazott módszer következtében beállt szubjektív eredmény megszüntethető amellet, hogy a pénzügyi instrumentumok értéknövekedése az éves beszámoló mérlegében bemutatásra kerül.

7. hipotézis:

A készletek eladási vagy utánpótlási áron történő értékelése során olyan eljárás is alkalmazható, amely nem befolyásolja az éves beszámolóban megjelenő eredményt.

Az értéktannal kapcsolatos hipotéziseink az alábbiak:

8. hipotézis:

A kísérleti-fejlesztés aktivált értékének meghatározása pontosabbá tehető, amennyiben az tartalmazna egyéb, a sikeres kísérleti fejlesztés megvalósításához kapcsolódó tényezőket is.

9. hipotézis:

Az amortizáció elszámolása helytálló módon közelítené a ténylegesen bekövetkező érték változást, amennyiben a nemzetközi számviteli standardok további adaptációjára kerülne sor a hazai szabályozásban.

A tagolástannal kapcsolatos hipotézisünk:

10. hipotézis:

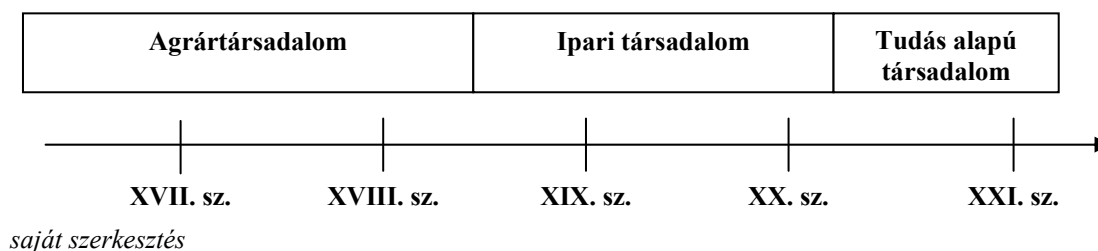
Az időbeli elhatárolás bemutatásának átstrukturálásával az éves beszámoló mérlege által közvetlenül biztosított információk felértékelődnek.

3.5. Az empirikus vizsgálat menete, és annak eredményei

3.5.1. Immateriális javakra vonatkozó állítások kritikája

Egészen a legutóbbi évekig a vállalkozások értékét a hagyományos mérleg keretein belül határozták meg, de korunk tudás alapú gazdaságának (knowledge economy) gyors terjedése megkérdőjelezte ezt a hagyományos értékelési módot. [Tóth, 2005.]

23. ábra: A társadalom átalakulása

A gazdaság napjainkban jelentős átalakuláson megy keresztül, melyhez a globalizáció, az információ-technológia forradalma, a verseny kiélesedése is hozzájárul. A materiális javak továbbra is jelentős szerepet játszanak a javak és szolgáltatások előállításában, de jelentőségük a tudás alapú eszközökkel szemben visszaszorulóban van. Az immateriális javak jelentőségét jelzi, hogy a lisszaboni-csúcstalálkozón hozott döntés alapján az Európa versenyképessége fokozása érdekében 2010-re el kell érni, hogy a tagországok a GDP 3%-át K+F-re fordítsák. [Gyökér, 2004., 49.- 50 o.]

Az immateriális javak eredményezik a vállalati növekedés és a részvénytulajdonosi érték legnagyobb részét. Az immateriális javak jelentős része ún. „puha” eszköz, amely számviteli szempontból nehezen megfogható. [Lev, 2004., 39. o.] Az immateriális javak közé soroljuk a számvitelben megjelenő szabadalmakon, know-howon, szoftvereken, vásárolt márkákon kívül többek között a képzett és gyakorlott munkaerőt, erőteljes vevői körrel kapcsolatosakat, a saját márkát, egyedül álló szervezeti felépítési modelleket, vagy az eljárásmodokat.

A pontos adatok közzététele kényes kérdés, egyrészt azért, mert a vállalatok vezetői nem feltétlenül érdekeltek a többlet munkaráfordításban, másrészt mivel a menedzse-

rek aggódnak, hogy a többlet információkból a versenytársaknak előnyük származhat. Re-Jin Guo, Baruch Lev, Nau Zhou a kemény konkurenciaharcáról ismert biotechnológiai iparágban vizsgálta meg 49 vállalat tőzsdére lépés előtti gyártmányfejlesztési információit, és kimutatták, hogy a részvények vételi ajánlata között szűkebb volt a rés, illetve a vállalatok részvény árai kisebb ingadozást mutattak, vagyis kimutathatóak voltak a közzététel előnyei. [Lev, 2004., 46. o.]

Mindezek következtében úgy véljük, hogy szükséges foglalkozni egyrészt a magyar mérlegben megjelenő eszközök piaci árának meghatározási problémáival, illetve néhány mérlegen kívüli tétel aktiválásának, értékelésének kérdésével. Baricz alapján a számviteli kimutatásokban azon eszközök aktiválhatóak, amelyek rendelkeznek a következő tulajdonságokkal: [Baricz, 1994., 51. o.]

- gazdasági értékkel bírnak, azaz a jövőben hasznosíthatóak,
- önállóan is értékelhetőek, azaz értékük pénz formában is kifejezhető,
- önállóan is forgalomképesek, azaz egyedileg elidegeníthetőek.

A forgalomképesség, mint az aktiválhatóság kritériuma, azonban véleményünk szerint nem minden esetben fogadható el, hiszen a hatályos szabályozás mellett is megjelennek (megjelentethetnek) olyan eszközök a mérlegben, amelyek csak korlátozottan forgalomképesek.³⁵

A számviteli törvény – mint a számviteli szabályok általában – rögzíti, hogy az eszközök mely csoportja mutatható ki immateriális eszközként. Ezek alapján az éves beszámoló mérlege a következő sorokat tartalmazza:

1. Alapítás-átszervezés aktivált értéke
2. Kísérleti-fejlesztés aktivált értéke
3. Vagyoni értékű jogok
4. Szellemi termékek
5. Üzleti vagy cégérték
6. Immateriális javakra adott előlegek
7. Immateriális javak érték helyesbítése

Tekintsük azokat a részeket, amelyek átgondolására szükség lenne a piaci érték, illetve a könyv szerinti érték közötti eltérés csökkentése érdekében.

3.5.1.1. Kísérleti-fejlesztés aktivált értéke

Elsőként az immateriális javak közül a kísérleti fejlesztés aktivált értéke értékelésének átgondolását javasoljuk. Ezek aktiválását a hazai jogszabály nem tiltja, mivel az előnyök a kutatásba és fejlesztésbe investált tőkeösszegnek tulajdoníthatóak, a hozamok meghatározhatóak, kiértékelhetőek.

³⁵ Ide sorolható többek között az alapítás-átszervezés aktivált értéke, illetve a kísérleti fejlesztés aktivált értéke.

Ezzel kapcsolatban az a kérdés vetődik fel, hogy az alkalmazott kutatás, de főként a sikertelen kísérleti-fejlesztés eredmény terhére történő elszámolása helyett, ezeket miért nem lehet, mint a sikerek előkészületét aktiválni? A magyar számviteli normaszöveg alapján a használatba nem vett lebontott épület beszerzési és bontási költségei a telek értékét növelik annak piaci értékéig, az azt meghaladó összeg a beruházás bekerülési értékébe számít be. Miért ne lehetne a sikeres fejlesztés értékébe figyelembe venni a korábbi – sikertelen – fejlesztések értékét? Ezt a gondolatmenetet támasztja alá Stewart is [Stewart, 1991., pp. 29-31.], ő az olajfúrások példájával élve azt mondja, hogy a sikeres fúrást megelőző fúrások is a kút bekerülési értékét növelő tételekként számolhatóak el.

Mivel azonban az nem ismert, hogy a sikertelen kísérleti-fejlesztést követi-e egy sikeres fejlesztés, ezért technikailag azt javasoljuk, hogy a sikertelen kísérleti-fejlesztés értéke továbbra is tárgyévi egyéb ráfordításként kerüljön elszámolásra, azonban ha a jövőben a fejlesztés sikeres lesz, akkor egyéb bevétellel szemben lehessen aktiválni az értékét.

A kísérleti-fejlesztés bekerülési értékének auditálhatóságát nem veszélyeztetné ez az eljárás mód, hiszen mind a számlázott tételek, mind a saját tevékenység közvetlen önköltsége hitelt érdemlően alátámasztható.

3.5.1.2. Vagyoni értékű jogok

A vagyoni értékű jogokkal, illetve a szellemi termékekkel kapcsolatban ki kell térni a hazai jogszabályt alapvetően meghatározó nemzetközi standardokra. Az IAS 38. alapelveként rögzíti ugyan, hogy a beszerzett és a saját előállítású immateriális javakat azonos alapon kell megítélni, de a saját előállítású immateriális javakra az általános előírásokon túl specifikus követelmény rendszert is előír, és a 63. bekezdése kifejezetten megtiltja a saját márkanévek, vevőlisták, és más hasonló tartalmú tételek szerepeltetését. [Balázs et al., 2006., 280-281. o.]

A kapcsolati listák aktiválásának kérdése is fontos lenne, hiszen ezek értékét is érzékelhetjük, amennyiben egy kezdő és egy működő cég értékét összevetjük. Sargeant [Sargeant, 2001.] elmélete alapján a marketing ügyfélszemléletének középpontjába a kiépített kapcsolat hosszú távú megtérülése került, az egyszeri eladásra koncentráló, tranzakció alapú marketinggel szemben. Ebben a megközelítésben véleményünk szerint már nem a haszonkulcs lesz a meghatározó, hanem a kapcsolat alatt teremtettség, így a megszerzési költségeket aktiválni kellene, majd a kapcsolat időtartama alatt amortizálni.

A szerzési költségek aktívák közötti elszámolására lehetőséget ad a biztosítók éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 192/2000. (XI. 24.) kormányrendelet is. A rendelet alapján a szerzési költségek között

az egyszerre vagy a több év alatt megfizetett azon költségek jelennek meg, amelyek egy biztosítási szerződés megkötésével keletkeznek. A szerzési költségek magukban foglalják:

- a biztosítási szerződéshez közvetlenül kötődő költségeket, mint például:
 - a szerzési jutalékot,
 - a külső szervezetnek a terjesztésért (reklám és propaganda) fizetett, számlázott költségeket,
 - a biztosítási kötvény megszerkesztésének költségeit, továbbá
 - azt a költséget, amely a biztosítási szerződésnek a biztosítók portfóliójába való beiktatásával jár, és
- a szerződéskötéshez kapcsolódó közvetett költségeket, valamint
- az ajánlatok feldolgozása miatti adminisztrációs költségeket, és a biztosítási kötvények kibocsátásával járó költségeket, mint például:
 - az üzletkötők időbérét, utazási és egyéb költségtérítéseit,
 - a külső szervezetnek terjesztésért fizetett költségtérítéseket,
 - az üzleti irodák működési, fenntartási költségeit.

A hivatkozott kormányrendelet 4. § (11) bekezdése alapján, az aktív időbeli elhatárolások között halasztott szerzési költségként kell kimutatni a mérlegfordulónapot megelőzően felmerült szerzési költségek tárgyévét követő üzleti éve(ke)t terhelő összegét is, amennyiben a későbbi üzleti években a díjbevételek erre fedezetet nyújtanak.³⁶

Mivel egy Magyarországon hatályos szabályozás már tartalmazza az üzleti kapcsolatok megszerzésének eszközként történő elszámolását, indokoltnak látnánk a számviteli törvény ez irányú módosítását is, mivel ezáltal az olyan – például telekommunikációs – társaságok, amelyeknél általános szerződésbeli kikötés a hűség nyilatkozat, az immateriális javak ezen része kimutathatóvá válna.

Az időbeli elhatárolással ekvivalens megoldás lenne a költségek – akár külön soron történő – aktiválása, és értékcsökkenésének elszámolása, mert ezzel a megoldással a szerzési költségek ténylegesen a helyükre kerülnének a mérlegben, hiszen ezek is immateriális jóságok.

A kapcsolatok bekerülési értékének ilyen módon történő megállapítása, illetve ennek könyvvizsgálata is megoldható lenne véleményünk szerint. Az év végi értékelésével az „immateriális javak értékcorrekciója” fejezet foglalkozik.

³⁶ A szerzési költségek eszközként való megjelenítése más módon is lehetséges abban a speciális esetben, amennyiben a biztosítási ágazat beindításával vagy jelentős piaci részesedés megszerzésével kapcsolatosan felmerült egyszeri költségekről van szó, hiszen a biztosító az alapítás-átstrukturizálás aktivált értékeként mutathatja ki ezeket.

3.5.1.3. Szellemi termékek

A magyar számviteli törvény 2007. január 1-jétől érvényes változtatása értelmében a márkanév már nem csak a vagyoni értékű jogok között szerepelhet, a vállalkozó – döntésétől függően – kimutathatja a szellemi termékek között is. Ez a szabály nem azt jelenti, hogy a saját előállítású márkanevet aktiválhatná a vállalkozó a szellemi termékek között³⁷, hanem azt, hogy a megszerzett márkanév – a megkötött szerződési feltételek alapján – amennyiben az inkább a védjegyhez hasonló tulajdonságokkal rendelkezik, akkor a szellemi termékek közé is besorolható a jövőben. [Jurányi et al., 2007., 27. o.] Bár a megtérülés kiszámítása problematikusabb, ahol a befektetések és azok eredményei között bonyolultabb az összefüggés, [Lev, 2004., 45. o.] mégis úgy véljük, hogy a saját márkanév is tekinthető eszközként, mivel az immateriális javak kritérium rendszerét teljes mértékben teljesíti, hiszen a piaci részesedés megszerzésével gazdasági értékkel bír, azaz a jövőben hasznosítható³⁸, és a márka értéke pénz formájában – az idegen márkához hasonlóan – kifejezhető. A saját márka bekerülési értékét tehát az azzal kapcsolatos kalkulált közvetlen költségekkel, illetve a hozzárendelhető díjakkal azonosítjuk.

Az év végi értékelés kérdéskörét az „immateriális javak értékcorrekciója” fejezet tartalmazza.

3.5.1.4. A hiányzó mérleg sor: Az emberi erőforrás

A téma fontosságát jelzi, hogy az Európai Bizottság is állást foglalt az 1995-ben megjelent Fehér könyvében, mely szerint a mérlegekben a munkaerő ma még nem szerepel az eszközök között, de vizsgálni kell, hogy az alkalmazottak ismereteit miként lehetne vállalati szempontból többlet értéként elismertetni, és így a képzésre költött összegek és a dolgozóknak kifizetett bérek egy részét amortizálódó eszmei befektetett eszközökként a vállalat mérlegében bemutatni.

A Fehér könyv úgy fogalmaz, hogy az Európai Bizottság COM 94/319 számú, „Az ipari versenyképesség az Európai Unióban” című közleményével összhangban, meg kellene találni annak a módját, hogy a vállalatok a képzés területén megvalósított kiadásait a vállalati mérlegükben eszmei befektetett eszközként tüntethessék fel. [Európai Bizottság, 1995.]

³⁷ A vonatkozó IAS a 3.5.1.2. fejezetben került bemutatásra.

³⁸ A márkák jövőbeli hasznosításának egyik speciális esete, a versenyző márkák forgalomba hozatala, amikor a cég fő márkáitól eltérő árú terméke egy másik név alatt kerül piacra, és ezzel megóvjaa a céget a piacvesztéstől, azaz hogy a vásárlók a konkurens társaság termékét válasszák. [Dunne – Narasimhan, 2000.]

Ezek alapján úgy ítéljük meg, hogy az emberi erőforrás értékét az éves beszámoló mérlegében be kellene mutatni, de ezt megelőzően vizsgáljuk meg, hogy teljesítik-e ezen eszközök az aktiválhatóság feltételrendszerét.

A humánerőforrás fejlesztéssel kapcsolatban a megtérülés kiszámítása nem egyszerű feladat, illetve jogi kötelezettség hiányában nem biztosítható, hogy a munkaerő lojalitása bármekkora időtartamra megmarad, az azonban, hogy az emberi erőforrás gazdasági értékkel bír, nem vitatható.

Az emberi erőforrással kapcsolatban az eszköz definíciónkat tovább vizsgálva a pénz formában történő kifejezhetőséggel kapcsolatban keletkezhetnek aggályok, a továbbiakban tehát ezt tekintjük át röviden.

A szellemi tőke rendelkezik olyan sajátosságokkal, amely a pénzügyi és tárgyi vagyontól jelentősen eltér. Ide tartozik többek között, hogy a tudásvagyon a megosztás révén nő, jelentős része nem megvásárolható, fejlesztése drága, de nem garantálja az outputot. [Gyökér, 2004., 50. o.]

A szellemi tőke mérésére lehetőség lenne a piaci érték és a könyv szerinti érték különbségének felhasználásával, de ebben az esetben az árfolyamra ható különböző tényezők torzíthatnak, illetve a goodwill megállapítása is megoldást jelentene, azonban erre lehetőség csak a cég értékesítésekor adódik. A szellemi tőke értékének mérésére két főirányzat alakult ki. Egyrészt a hagyományos számviteli rendszer és pénzügyi kalkulációk továbbfejlesztése, másrészt a természetes összetevők mennyiségi jellemzői alapján történő közelítés. Ezek alapján a szellemi tőke pénzben kifejezett értékének meghatározása lehetséges: [Gyökér, 2004., 54-56. o.]

- direkt módszerekkel, amelyek a szellemi tőke összetevőit próbálják megállapítani, majd megbecsülik annak pénzben kifejezett értékét:
 - Sullivan intellektuális javak értékelésére szolgáló eljárása, amely a szellemi tulajdon értékének becslésére szolgáló módszertani javaslat,
 - a kanadai könyvvizsgálók intézetének (TVC – Total Value Creation) eljárása, amely a tervezett pénzáramok diszkontálását alkalmazza,
 - Nash jövőközpontú elszámolási módszere (AFTF – Accounting for the Future), amely szintén a jövőbeli pénzáramok diszkontált értékét használja, de a hozzáadott értéket az időszak eleji és időszak végi AFTF különbsége mutatja,
 - Lakatos [Lakatos, 2005.] szerint a társadalmi beruházások felől kellene közelíteni, és a költségeket ketté kellene osztani az állam szintjére – vagyis, hogy mennyit költ átlagosan az állam egy-egy tagjára, amíg egy adott iskolázottsági szintet elér – és a családok szintjére;
- a piaci kapitalizáción alapuló modellek, amelyben a cég piaci értékének és a könyv szerinti értékének különbségére koncentráltak:
 - Stewart a piaci érték és a könyv szerinti érték különbözeteként értelmezi,

- Standfield befektetői piaci értéke (IAMV = Investors Assigned Market Value), amely a következő hányadossal számol: (tőzsdepiaci érték / (tárgyasult tőke + szellemi termékek aktuális, komplex értéke)),
- Tobin-féle q , amely a piaci érték/könyv szerinti érték arányt azzal korrigálja, hogy a könyv szerinti érték helyébe a pótlási költségeket állítja³⁹;
- az eszközök megtérülésére (ROA – Return on Assets) építő számítások:⁴⁰
 - Stewart-féle EVA (Economic Value Added), a hozzáadott értékre épülő értékelési eljárás, amely a vállalat kimutatott profitját korrigálja az immateriálissal kapcsolatos ráfordításokkal,
 - Baruch Lev tudástőke hozadékanak meghatározására kidolgozott módszere⁴¹;
- scorecard típusú módszerek, amelyek – a direkt módszerekhez hasonlóan – meghatározzák a szellemi tőke egyes összetevőit, de nem kívánnak ezekhez pénzürtéket hozzárendelni:
 - Norton Kaplan-féle Balanced Scorecard,
 - Edwinsson-féle Skandia,
 - Marr és Schiuma-féle Knowledge Audit Cycles.

Az emberi erőforrás értékelésével kapcsolatos további probléma ennek a folyamatnak az esetleges negatív megítélése – lévén nem rabszolgatartó társadalomról van szó –, illetve a pszichológiai hatása. Ebersberger [Ebersberger, 1981.] véleménye alapján az alkalmazottak sorsa az értékek hozzájuk rendelésével megbélyegződik, az amortizációval pedig elértéktelenedik. Juhász [Juhász, 2004b.] ezért az emberi erőforrás értékelésének célját úgy definiálja, hogy az „annak meghatározása, hogy mekkora értéket teremtet a vállalat azáltal, hogy a jelenlegi dolgozóitól megvásárolt munkavégző képességet és/vagy munkaidőt éppen az adott módon használja fel.” Ebben az aspektusban Juhász véleményét tartjuk elfogadhatónak, vagyis a továbbiakban az emberi erőforrás értékét nem egyénenként, hanem cég szinten kívánjuk meghatározni.

A humán tőke mérése az 1950-es években jelent meg, míg a téma számviteli kezelésének kutatása a 60-as években kezdődött (HRA – Human Resource Accounting, HRCA – Human Resource Costing and Accounting).

³⁹ Ha a q nagyobb egynél és a versenytárs q értékénél, akkor a cég várhatóan nagyobb jövedelmezőségű lesz a versenytársaknál, melynek alapja az intellektuális tőke.

⁴⁰ A megtérülési mutatót viszonyítjuk az iparág átlagához, ha a különbséget megszorozzuk a tárgyasult eszköz értékével, akkor megkapjuk a szellemi tőke hozadékát, ha a hozamot elosztjuk a tőkeköltséggel vagy más kamattényezővel, akkor a szellemi tőke becsült értékéhez jutunk.

⁴¹ A normalizált nyereségből levonja a tárgyi és pénzügyi eszközök átlagos nyereségét, a fennmaradó jövedelem, az immateriális eszközök hozzájárulását tükrözi, az immateriális tőke értékének meghatározása a jövőbeli feltételezett immateriális eszközök jövőbeli jövedelemáram jelenértékének kiszámításával történik.

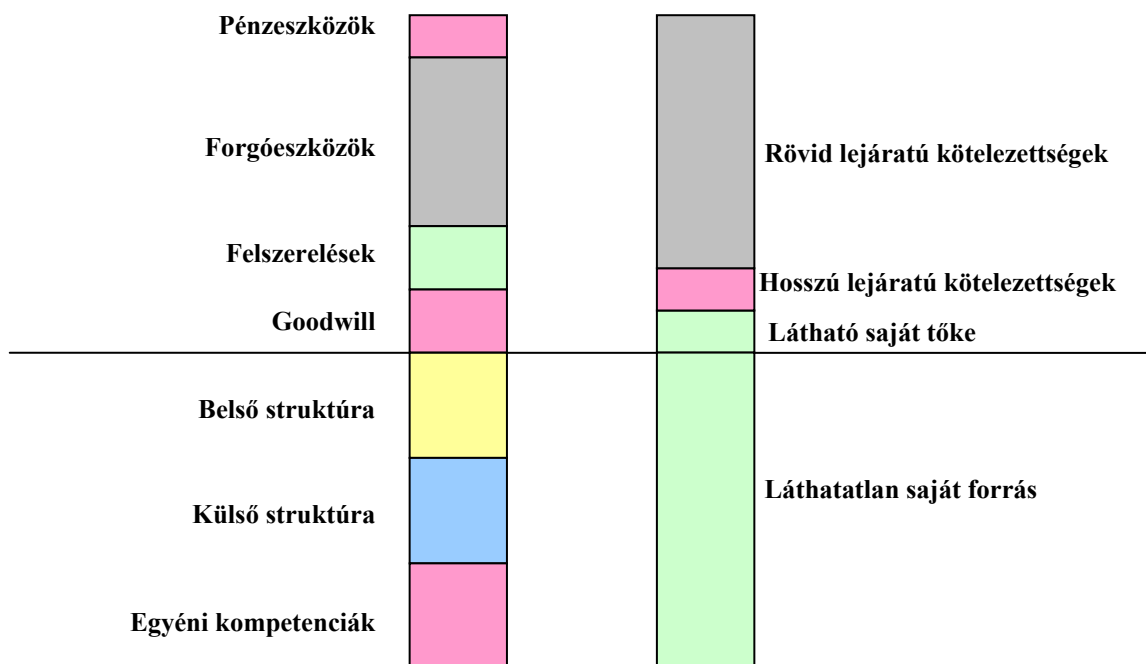
Tekintsük át a fontosabb emberi-erőforrás értékelési modelleket:

- Theodore W. Schultz⁴² az emberi tőkével foglalkozó publikációiban rámutatott, hogy a „human capital” – ha az emberi tényezőbe befektetett beruházásként fogjuk fel – mennyiségileg épp úgy mérhető, mint a fizikai tőke. A méréshez számítási módszert is adott, és az Egyesült Államokra vonatkozó konkrét számításaival bebizonyította, hogy az emberi tőke nagyságrendileg azonos a fizikai tőkével. [Schultz, 1983., 18. o.]
- Giles és Robinson [idézi Juhász, 2004b.] modelljében a vállalat alkalmazottainak értéke meghatározott szorzószámok segítségével megállapítható.⁴³ Az éves fizetéssel szorozva kapjuk meg, hogy mennyit ér a dolgozó a vállalat számára. Legélesebb kritikát ez a felfogás azért kapta, mert így a szervezeti hierarchia csökkentése értéket rombolna.
- Pène [idézi Juhász, 2004b.] három megközelítést javasol, egyrészt a munkaerő megszerzésével kapcsolatos költségek aktiválását, másrészt a pótlási költségek meghatározását, végül a jövőben általa előállított érték becslését. Véleményünk szerint ez utóbbi terület az elmélet gyenge pontja, mivel több ember összehangolt munkája során nehéz elkülöníteni, hogy az egyes emberek munkavégző képességének különbsége hogyan változik a jövőben, illetve az egyes ember munkavégző képessége a csoport munkavégző képességére milyen hatással van.
- Juhász [Juhász, 2004b.] által kidolgozott humán többletérték modell a lízingelt eszközhöz hasonlóan „tőkésítve” jeleníti meg az emberi erőforrást, azaz a munkavállalókkal kapcsolatos várható jövőbeni fizetési kötelezettségeket – így például a béreket, adókat, járulékokat – a vállalatnál várhatóan eltöltött munkaviszonyt figyelembe véve, jelenértékre számított összegben. Problémája, hogy a jelenértékre történő számításhoz szükségünk van egy megfelelő diszkontrátára.
- az immateriális javak mérlegben való szerepeltetésével kapcsolatban tett erőfeszítéseket a Pharmacia, amikor a dolgozók éves bérköltségét – mivel elbocsátáskor a dolgozónak az éves bérköltségét kell kifizetni végkielégítésként – szerepeltette az eszközök között, vele szemben pedig egy a dolgozókkal szembeni feltételes kötelezettségvállalást mutatott ki. [Gyökér, 2004., 53. o.]
- a Pharmacia gondolatát fejlesztette tovább a Sveiby, aki megalkotta a Morgan & Banks cég esetében az immateriális javak mérlegét, amelyet a következő ábra szemléltet. [Sveiby, 1998.]

⁴² 1979-ben többek között az e területen végzett munkásságáért Nobel-díjat kapott.

⁴³ A szorzószámok a következők: felső vezetők 2,5 felett, középvezetők 1,5-3,0, operatív irányítás 1,0-2,0, beosztottak 0-1,5.

24. ábra: Az immateriális javak mérlege

Sveby, 1998.

Megfigyelhető, hogy a könyvekben nem megjelenő tudásvagyon Sveby-hez hasonló tipologizálását adja a Kaplan & Norton féle Balanced Scorecard, illetve Leif Edvinsson (1993)⁴⁴ is.

6. táblázat: A szellemi tőke összetevői három megközelítésben

<i>Sveiby</i>	<i>Kaplan & Norton</i>	<i>Edvinsson & Malone</i>
Belső struktúra	Folyamat nézőpont	Szervezeti tőke
Külső struktúra	Vevői nézőpont	Vevői tőke
Alkalmazottak kompetenciái	Növekedés és tanulás nézőpont	Humán tőke

Sveby, 1998.

Az elméleti összefoglalás után vizsgáljuk meg azt, hogy az éves beszámolóban hogyan, milyen módon lehetne az emberi erőforrás cégszintű értékét bemutatni.

Véleményünk szerint az emberi erőforrás bekerülési értékét – mivel aktív piaccal nem rendelkezik – nem lehetne a megtérülés alapján aktiválni – mint ahogy azt például Juhász [Juhász, 2004b.] javasolja – hanem csak a tényleges munkaerő felvételhez kapcsolódó ráfordításokat lehetne itt kimutatni. Azt hogy mit tekintünk munkaerőforrás

⁴⁴ Edvinsson – az 1955-ben alapított – Skandia svéd biztosítási és pénzügyi szolgáltató vállalat igazgatójaként dolgozta ki a Skandia Navigatorként nevezett teljesítménymodelt, hogy ezáltal láthatóvá és egyúttal mérhetővé tegye a cég szellemi tőkéjét. [Sveby, 1998]

felvételével kapcsolatos költségnek, értelmezhetjük szűken, vagyis a hirdetés és a betanítás költségeit, de például Flamholz [Flamholz, 1973.] ezeken túl ide sorolja a személyzeti, munkaügyi, igazgatás és a kiválasztás költségeit is.

A bizonylattal történő alátámasztás – és ellenőrizhetőség – érdekében a bekerülési érték része lehetne:

- a munkaerő felvétellel kapcsolatban keletkező:
 - hirdetés (toborzás) költségei (díja, közvetlen költsége),
 - kiválasztás költségei (díja, közvetlen költsége),
 - betanítás költségei, amelyet a magyar számviteli törvény egyébként is enged aktiválni, amennyiben tárgyi eszközök vásárlásakor az új technológia elsajátításának érdekében merül fel a betanítás díja, illetve közvetlen költsége (47. § (4) d) pont), illetve
- a folyamatos munkavégzéssel kapcsolatos költségek közül a továbbképzések költségei, mivel a munkaerő fejlesztése, a szabályozói változások, az új elvárások, az új típusú technológiák, együtt naprakészen tájékozott munkatársakat is igényelnek.

Az emberi erőforrás bekerülési értékének ilyen módon történő megállapítása nem teljesen idegen a vállalkozási gyakorlattól, ezért könnyű lenne azt bevezetni, mivel a Központi Statisztikai Hivatal felé jelenleg is kötelező az ilyen tartalmú adatszolgáltatás a 229/2006. (XI. 20.) kormányrendelet alapján.⁴⁵

A bekerülési érték felvételével párhuzamosan a saját tőke értékét is meg kellene növelni, mégpedig véleményünk szerint az új „Látens saját tőke” mérlegcsoporton belül kialakított „Emberi erőforrásból származó látens saját tőke” sor beépítésével.

Feltehetjük a kérdést, hogy milyen leírási kulcsot lehetne alkalmazni az emberi erőforrással kapcsolatban. Ebersberger [Ebersberger, 1981.] úgy véli, hogy ez nem ragadható meg egységes amortizációs kulcsokkal, hanem azokat egyedileg kellene meghatározni. Mi úgy gondoljuk, hogy mivel az emberi erőforrás értékét nem egyedileg határozzuk meg hanem cég szinten, így minden cégnek az átlagos fluktuációnak megfelelően kellene értékcsökkentenie az emberi erőforrás értékét. Az év végi értékelés további kérdéseit az „immateriális javak értékcorrekciója” fejezetben tárgyaljuk.

⁴⁵ A munkaerőköltség-felvétel kérdőív fő részei:

- Kereset,
- Egyéb munkajövedelem és egyéb személyi jellegű kifizetések,
- Szociális költségek,
- Szakoktatás, képzés, továbbképzés költsége
- Kiegészítő információk (például munkaerő toborzáshoz kapcsolódó költség).

3.5.1.5. A vállalkozás értékét csökkentő tétel: A környezet terhelés

A környezetvédelem napjainkra életünk meghatározó részévé vált, melynek alapvető oka egyrészt a gazdasági tevékenységek által a környezetbe kibocsátott szennyező anyagok növekvő mennyisége, másrészt mert hosszú távon fenntarthatatlan a gazdálkodás következtében a természeti erőforrások egyre gyorsabb ütemű felhasználása. Mindezek eredményeképpen szinte minden környezeti elem állapota romlott és ez már a használatukat is gyakran korlátozza. A társadalmi-gazdasági feladatok végrehajtásával párhuzamosan a környezetvédelem problémáit is meg kell oldanunk.

A környezetszennyezés csökkentése, megelőzése, a környezeti károk elhárítása rendkívül költséges, és általában jóval meghaladja a bírságokból befolyó összegek értékét, a környezetvédelemre szánt befektetések pedig csak lassan, közvetett módon térülnek meg. [Környezetvédelmi hasznoskönyv, 2005.] A környezeti problémák kezelésében elsődleges szempont a megelőzés. Ennek következményeként alakult ki a számvitel fejlődésének egy következő lépcsőfoka melyet a szakirodalom leginkább zöld (vagy öko-) számvitel néven emleget. Az új módszertan jelentősége, hogy információi nem csupán a valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetre vonatkoznak, hanem szűkítő jelzők elhagyásával a vállalkozások helyzetét a maguk teljességében ragadják meg.

A környezeti számvittel kapcsolatos koncepciók:

- ökológiai könyvvitel, az a rendszeres elszámolás, mely a szervezet tevékenységének a környezetre gyakorolt hatását tartja folyamatosan nyilván. A környezeti eseményeket⁴⁶ nem pénzben, hanem természetes mértékegységben jegyzik fel. Az ökológiai könyvvitel elsősorban elemzési, döntés előkészítési valamint ellenőrzési célokra alkalmazható, az okotényezők meghatározásának a módszertana azonban még nem teljesen kidolgozott, számos szubjektív elemet tartalmaz. [Winter, 1997., 35-37. o]
- ökomérleg⁴⁷, amely a rendszerszerű gondolkodás alkalmazásával, a szervezet környezetére gyakorolt hatását sajátos eszközökkel vizsgálja. Az ökomérleg nem csak a szűk értelemben vett gyár területén előidézett hatásokat veszi figyelembe, hanem a gyártott termékek további sorsát is, azaz a más termelők felé történő tovább szállítás, és a háztartásokban a fogyasztás és elhasználódás során keletkező környezeti ártalmak mennyiségét is. Segítségével a környezeti hatások irányítására, ellenőrzésére és optimalizálására is lehetőség nyílik, hiányoznak azonban az általános érvényű és tárgyyszerű értékelési módszerek, jelentős a nem számszerűsíthető környezeti

⁴⁶ A gazdasági eseményekhez hasonló fogalom, a vállalkozás természetes környezetére hatást gyakoroló eseményeket foglalja magában.

⁴⁷ Az ökológiai mérlegek a szó eredeti értelmében nem is mérlegek, mert nem kétoldalú összevetések. Helyesebb lenne ezeket az elemzéseket környezeti jelentéseknek nevezni, de a szakzsargon már elfogadta a mérleg kifejezés használatát. [Pál et al., 2003., 213. o.]

hatások köre, nem ismert teljes mértékben az egyes anyagok, eljárások környezeti hatása, valamint a mérleg készítése során nehéz a vizsgálgódás határát térben és időben lehatárolni. [Kerekes - Kindler, 1997., 16-23. o.]

- életciklus-elemzés, amely tulajdonképpen nem más, mint a termék szintű ökomérleg. Segítséget nyújt egy termék tényleges környezeti hatásainak felismerésében, de nehézséget jelent, hogy bármely termék életciklusa számtalan másik termék életciklusához kapcsolódik, és némileg önkényes, hogy hol húzzuk meg a „rendszer” határát. [Kerekes - Kindler, 1997., 16-23. o.]
- környezeti jelentések, amelyek általában az éves jelentések keretein belül nyilvánosságra hozott környezeti célokat, politikákat, konkrét problémákat jelentik. [Kerekes - Kindler, 1997., 42-49. o.]
- környezeti tőke a mérlegben, amely a környezet által biztosított erőforrások hozzájárulását mutatja. A környezeti tőke értéke megegyezik a vállalat által okozott externális költségekkel. Az elmélet egy rejtett társadalmi szerződés feltételezésén alapul, vagyis hogy a cég tulajdonosai között jelen van a környezet is. Láthatóvá válik, hogy a korlátozott mértékben rendelkezésre álló természeti erőforrásokból mennyit használt fel a cég. Minél nagyobb a környezeti tőke értéke, annál hátrább mozdult a cég a jövedelmezőségi képesség terén. [Magness, 1997., pp 15-18]

Az externáliák pénzértékének meghatározása történhet az „ellenőrzési költség” módszerrel, amely a környezetszennyezés szintjének mérésére használt technológia üzembe helyezési és fenntartási költségével egyenlő, vagyis azt feltételezi, hogy egy sérülő jószágot a társadalom annyira értékeli, amennyit hajlandó az ellenőrzésére fordítani. Előnye, hogy könnyen számítható, hátránya főként az, hogy nem mindenféle szennyezés mérésére létezik megfelelő technológiai apparátus. A másik alkalmazható módszer a „károkozási megközelítés”, amely az ökológiai rendszer és az ember által elszenvedett károk pénzértékét kívánja meghatározni. [Boone – Rubenstein, 1997., pp. 18-22]

A természeti tényezők pénzértékben történő kifejezésére az alábbi módszerek alkalmazsak: [Kerekes - Szilávik, 1996., 212-242. o.]

- a növény és állatfajok eszmei értéke, amelyet rendszerint az alapján határoznak meg, hogy mennyire kell az adott faj kipusztulásától tartani.
- az „utazási költség” módszer, amely a rekreációs területek értékelésére alkalmas. Segítségével megállapítható, hogy a háborítatlan környezet az értékesebb vagy az új beruházás. A rekreációs tőke szolgáltatásainak nem létező, vagy nem reális árát az odautazók utazási költségeivel helyettesíti, és az utazási költségek között figyelembe veszik annak az időnek a pénzben kifejezett értékét is, ami az utazással összefüggésben a munkából, mint jövedelemszerző folyamatból kiesik. Ez a módszer tehát az egyéni költségekből kiindulva azt feltételezi, hogy az utazásra fordított kiadások arányosak az utazás fontosságával. Így a megbecsülhető utazási költségek

segítségével az utazás céljának a keresleti függvénye is megszerkeszthető. Ez a keresleti függvény a látogatók számát az árak helyett az utazási költségek függvényében ábrázolja.

- a „tulajdonérték” vizsgálatok abból a feltételezésből indulnak ki, hogy a vásárló egy adott tulajdon megvásárlásakor számításba veszi a környezet minőségét is. Az alkalmazott hedonikus árértékelés egy statisztikai módszer, melynek segítségével a termékek ára a termékjellemzők ársorozatára osztható fel. A módszer alapgondolata az, hogy a javak a legkülönbözőbb tulajdonságok együtteseként jelennek meg és a termék piaci ára valójában e jellemzők értékének az összege. Ez alapján a piaci árak és az egyes termékjellemzők összehasonlításával meghatározható a különböző tulajdonságok becsült értéke.
- a „fizetési hajlandóság” megközelítés kérdőíves felmérésen alapul, melynek célja, hogy megállapítsa hány válaszadó lenne hajlandó fizetni a környezet megóvásáért, az emberek által a környezetnek okozott károk csökkentéséért vagy a környezeti kockázat különböző típusainak csökkentéséért, valamint mekkora az az összeg, amelyet az emberek hajlandóak kifizetni a környezet minőségének javítása érdekében vagy mennyi az a minimális kompenzáció, amit elfogadnak az elszenvedett veszteségekért. A legnagyobb gond a fenti módszer alkalmazása során az, hogy a válaszadók gyakran torzított választ adnak. A módszer előnye, hogy majdnem minden valós helyzetre alkalmazható, mivel nincs meghatározott piaci feltételekhez kötve, hátránya viszont, hogy nem a ténylegesen működő piacokon érvényesülő szándékokkal és vásárlásokkal operál.

Az externáliák pénzértékének e második módszer szerinti meghatározását, és főként könyvvizsgálatát nem látjuk kivitelezhetőnek, mert olyan többlet ráfordítást igényelne, amely ellenkezne a költség-haszon számveteli alapelvvel. Ennek következtében amellett döntöttünk, hogy megvizsgáljuk az „ellenőrzési költség” módszer gyakorlati alkalmazhatóságát, és a környezet terhelés bekerülési értékeként a környezetszennyezés szintjének mérésére használt technológia üzembe helyezési és fenntartási költségének a cég környezeti károkozásával arányos értékét tekintjük. Mivel úgy véljük, hogy a környezettudatos szemlélet kialakításának egyik módja lehet a számvitelben közölt újfajta „zöld információk” megjelenítése is, az így nyert adatokat a vállalkozások mérlegébe integráljuk be, „a környezeti tőke a mérlegben” koncepcióhoz hasonlóan, de mint a vállalkozás értékét csökkentő tétel, párhuzamosan a saját tőke értékét is csökkentve, az új „Látens saját tőke” mérlegcsoporton belül kialakított „Környezetterhelésből származó látens saját tőke” sorban.

Az év végi értékeléssel kapcsolatos elképzeléseinket a következő fejezet tartalmazza.

3.5.1.6. Az új elem: Immateriális javak értékcorrekciója

Az értékhelyesbítés a hatályos előírások értelmében az immateriális javak körében csak a vagyoni értékű jogok, illetve a szellemi termékek esetében számolható el. Ez megfelel a jelenlegi nemzetközi számviteli standardoknak, hiszen az az elszámolás feltételeként szabja meg az aktív piac meglétét. [Balázs et al, 2006., 285.o.] Véleményünk szerint – az IAS/IFRS előírásokkal ellentétben – az aktív piaccal nem rendelkező immateriális javak bekerülési értékét is meg kellene vizsgálni, és lehetne ezeket is értékelni év végén.

Egy új fogalom bevezetését javasoljuk, az értékhelyesbítéstől, illetve az értékelési különbözettől – a fogalmi keveredést megelőzendő – elkülönítve, amely azok egyfajta ötvözeteként nemcsak a pozitív különbözetet tartalmazná, hanem a negatívot is, de eredménysemleges módon, így az eredmény objektivitása mellett mutatná ezeknek az eszközöknek az értékét.

Ezen új sor tehát az értékcorrekció lenne, amelynek forrás oldali párjaként javasolnánk egy új mérlegcsoport kialakítását az éves beszámoló mérlegében „Immateriális javak értékcorrekciójának tartaléka” néven.

Amennyiben az értékelés során az egyes eszközöknek a mérlegkészítéskor érvényes piaci értéke és könyv szerinti értéke közötti különbözet:

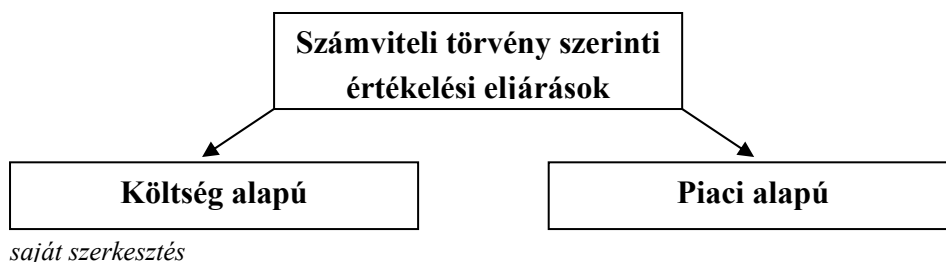
- kevesebb, mint az előző értékeléskor volt, az értékcorrekció csökkenésével egyidejűleg az értékcorrekció tartalékát is csökkenteni kell (az értékcorrekció és annak tartaléka negatív előjelű is lehet),
- több, mint az előző értékeléskor volt, a korábbi értékcorrekciót növelni kell az értékcorrekció tartalékának növelésével egyidejűleg.

Ez az új elem természetesen – az értékhelyesbítéshez, illetve a valós értéken történő értékeléshez hasonlóan – csak alternatíva lenne a vállalkozások körében.

Ezek után meg kell vizsgálni, hogy az egyes immateriális javak esetében milyen módszerrel állapítható meg a piaci érték. A hatályos számviteli törvényben a piaci érték definiálása költség alapú – azaz az eszköz előállításához, megszerzéséhez kapcsolódó kiadások alapján –, illetve piaci alapú eljárások alkalmazásával történik, így például a tulajdonviszonyt megtestesítő értékpapírok esetében amennyiben működő vállalkozásról van szó, úgy a helyettesítési költséget⁴⁸, míg a megszűnő gazdasági társaságoknál a várhatóan megtérülő összeget kell meghatározni. Következő lépésként tehát, a szellemi tőkét szükséges homogén csoportokra osztani ahhoz, hogy az előbbiekhöz hasonlóan megállapítsuk, hogy mely elemeivel kapcsolatban melyik értékelési eljárást kell alkalmazni.

⁴⁸ Így például a gazdasági társaság tartós piaci megítélését, a piaci megítélés tendenciáját, a befektetés (felhalmozott) osztalékkal csökkentett tőzsdei, tőzsdén kívüli árfolyamát, annak tartós tendenciáját kell meghatározni.

25. ábra: Számviteli törvény szerinti értékelési eljárások

Az OECD 1999-es ajánlása a szellemi tőke felosztására két kategóriát javasol, ez alapján az egyikbe a szervezeti rendszerhez, míg a másikba az emberi erőforráshoz kötődő értékek tartoznak. A szellemi tőke más szempontú rendszerezését alkalmazza Standfield [Standfield, 2002., p. 48.], aki úgy gondolja, hogy aszerint kell megkülönböztetni az immateriális javakat, hogy azok tulajdonolhatóak-e, vagy csak menedzselhetők.

7. táblázat: Az immateriális javak csoportosítása kötődés és jelleg szerint

	Tulajdonolható	Csak menedzselhető
Szervezeti rendszerhez kötődő	Saját márkanevek	Szállítási szerződések Környezetterhelés
Emberi erőforráshoz kötődő		Munkakapcsolatok

Juhász, 2005. alapján

Mivel a csak menedzselhető immateriális javak a piaci alapú eljárásokkal jellemzően nem értékelhetők, ezek esetében a költség alapú eljárásokat, míg a saját márká esetében mindkét eljárást alkalmazzuk.

Az értékcorrekció alkalmazása esetén tehát az immateriális javak értékcorrekciójával kapcsolatban a következő tételeket kellene elszámolni:

- vagyoni értékű jogok esetében, amennyiben az – aktív piaccal nem rendelkező – kapcsolatok pótlási költsége, illetve azok bekerülési értéke között jelentős különbség mutatkozik – amely eltérés lehetne pozitív is, illetve negatív is – ezáltal a pótlási költség, illetve a szerzési költségként kimutatott összeg közötti eltérés eredményre nem hatna,
- szellemi termékek körében, a saját márkával összefüggésben, ha annak pótlási költsége és/vagy eladási ára jelentősen különbözik, mint a saját márká előállításával összefüggésben felmerült számlázott tételek, és a saját közvetlen önköltség összesített értéke,

- amennyiben az emberi erőforrással kapcsolatban az új dolgozók jelenlegi árakon számított bekerülési költsége eltér a korábban az emberi erőforrásokkal kapcsolatban aktivált értéktől, ennek számszerűsítése érdekében a következőket lenne szükségeszerű meghatározni:
 - egyrészt a Pharmacia által már alkalmazott módon a dolgozóknak végkielégítésként fizetendő összeget, amelynek mértéke a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény 95. § (4) bekezdése alapján⁴⁹ az egyhavi átlagkeresettől a kilenchravi átlagkeresetig terjedhet, amely a dolgozók ledolgozott idejétől függően könnyen számszerűsíthető, bizonylatolható,
 - másrészt új dolgozó felvételével kapcsolatos költségeket,
- a környezet terhelés változása miatt, vagyis, ha megváltozik a vállalkozás szennyezőanyag kibocsátása – például egy új technológia, vagy egy új szűrőberendezés által –, akkor az ezzel kapcsolatban bekerülési értéként elszámolt összeget csökkenteni kellene, melyhez két információ mérlegkészítéskori rendelkezésre állása szükséges:
 - egyrészt a vállalkozás szennyezettségi adatai,
 - másrészt a környezetvédelemmel kapcsolatos költségek,melyeket a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségnek kellene rendszeresen nyilvánosságra hozni a visszacsatolás megteremtése érdekében.

Az új tételek éves beszámoló „A” típusú mérlegében történő elhelyezését szemlélteti a következő sematikus ábra.

⁴⁹ A végkielégítés mértéke:

- legalább három év esetén: egyhavi;
- legalább öt év esetén: kéthavi;
- legalább tíz év esetén: háromhavi;
- legalább tizenöt év esetén: négyhavi;
- legalább húsz év esetén: öthavi;
- legalább huszonöt év esetén: hathavi átlagkereset összege.

Az így meghatározott mérték háromhavi átlagkereset összegével emelkedik, ha a munkavállaló munkaviszonya az öregségi nyugdíjra, továbbá a karkedvezményes öregségi nyugdíjra való jogosultság megszerzését megelőző öt éven belül szűnik meg.

**26. ábra: Az immateriális javak új elemeinek megjelenése
az éves beszámoló „A” típusú mérlegében**

Mérleg	
A. Befektetett eszközök I. Immateriális javak 1. Alapítás-átszervezés aktivált értéke 2. Kísérleti-fejlesztés aktivált értéke 3. Vagyoni értékű jogok 4. Szellemi termékek 5. Üzleti vagy cégérték 6. <u>Emberi erőforrás</u> 7. <u>Környezetterhelés</u> 8. Immateriális javakra adott előlegek 9. Immateriális javak értékhelyesbítése 10. <u>Immateriális javak értékcorrekciója</u> II. Tárgyi eszközök III. Befektetett pénzügyi eszközök	D. Saját tőke I. Jegyzett tőke II. Jegyzett, de még be nem fizetett tőke III. Tőketartalék IV. Eredménytartalék V. Lekötött tartalék VI. Értékelési tartalék VII. <u>Látens saját tőke</u> 1. <u>Emberi erőforrásból származó látens saját tőke</u> 2. <u>Környezetterhelésből származó látens saját tőke</u> VIII. <u>Immateriális javak értékcorrekciójának tartaléka</u> IX. Mérleg szerinti eredmény
B. Forgó eszközök I. Készletek II. Követelések III. Értékpapírok IV. Pénzeszközök	E. Céltartalék
C. Aktív időbeli elhatárolások	F. Kötelezettségek I. Hátrasorolt kötelezettségek II. Hosszú lejáratú kötelezettségek III. Rövid lejáratú kötelezettségek
	G. Passzív időbeli elhatárolások

saját szerkesztés

Az elméleti kérdéseknek a gyakorlati megvalósítás adja meg a súlyát, ezért a továbbiakban vizsgáljuk meg, hogy mennyiben módosulnának az immateriális javak az Eurofém-Halna Kft. mérlegében.

A 2006. december 31-i fordulónappal elkészített éves beszámoló mérlegében az immateriális javak között csak a vásárolt programok jelentek meg. A vagyoni értékű jogok között bemutatott szoftverek értékének változása egyrészt egy program beszerzés miatt következett be, másrészt a korábban beszerzett programok 33%-os lineáris leírási kulccsal történő amortizálásának hatására.

8. táblázat: Az immateriális javak az Eurofém-Halna Kft. mérlegében

Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
I. IMMATERIÁLIS JAVAK	50		86
1. Alapítás-átszervezés aktivált értéke			
2. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke			
3. Vagyoni értékű jogok	50		86
4. Szellemi termékek			
5. Üzleti vagy cégérték			
6. Immaterialis javakra adott előlegek			
7. Immaterialis javak érték helyesbítése			

Eurofém-Halna Kft. 2006. évi éves beszámolója

A kft. kísérleti-fejlesztést – mint az látható – egyáltalán nem folytat, illetve kizárható a saját márkanév vizsgálata is, mivel a főtevékenysége a vasnak a hulladékból történő visszanyerése, majd annak, illetve a salaknak az értékesítése. E két terület empirikus alátámasztása véleményünk szerint azért nem olyan kiemelkedően fontos, mivel ezek esetében az új modell nem igényel újszerű számításokat, bizonylatokat, csak a korábbi eredmény terhére történő elszámolás revízióját.

A dolgozatban a három másik terület – a vevőkapcsolatok, az emberi erőforrás, illetve a környezet terhelés – gyakorlati vizsgálatát tűztük ki célul, mivel ezek azok a tényezők, amelyek számszerűsítése, illetve könyvvizsgálhatósága kérdéseket vet fel.

Az első a vevőkapcsolatok aktiválhatóságának kérdése. Mint ahogy azt a korábbi alfejezetben kifejtettük, a szerzési költségek aktiválása azoknál a társaságoknál lenne könnyen alátámasztható, amelyek olyan belépési kedvezményeket adnak az új ügyfeleknek mint a telekommunikációs társaságok, és amelyeknél általános szerződésbeli kikötés a hűség nyilatkozat.

Az Eurofém-Halna Kft. esetében mind a vas, mind a salak vevőköre igen speciális. A vas értékesítése Dunaújvárosba történik, mivel a miskolci kohászat olyan technológiával dolgozik, amelyhez az ilyen módon előállított vasat nem tudják felhasználni. A melléktermékként keletkező salakot elvileg számos területen lehetne hasznosítani – például építőiparban, mezőgazdaságban, vízügyi tevékenységekhez – de napjainkban elsősorban az útépitésekhez vásárolják meg azt.

Az év végi értékelés kapcsán azt javasoltuk, hogy a mérlegben kimutatott szerzési költségeket, azaz a bekerülési költséget kell összevetni a kapcsolatok pótlási költségével, és az így adódó különbözetet kell immateriális javak érték-korrektúrájaként kimutatni.

A salak esetében úgy véljük, hogy a pótlási költség meghatározása sem lenne lehetséges minden kétséget kizáróan, mivel a környéken végrehajtott építkezések esetlegessége nem számszerűsíthető.⁵⁰ A vas értékesítés pótlási költségének meghatározása pedig történhetne az alapján, hogy az alternatív vevő felkutatásával számszerűsítjük a tényleges és az alternatív vevő felé történő értékesítéshez kapcsolódó költségnövekményt, mely vizsgálathoz a különféle kohászati technológiákat kellett megismernünk.

27. ábra: Az Eurofém-Halna Kft. alternatív vevői köre

www.amapy.atlas.cz alapján saját szerkesztés

A technológiákkal kapcsolatban azt állapítottuk meg, hogy a salakból kinyert vasércet a nyersvasgyártáshoz lehet legjobb hatásfokkal felhasználni, az ún. nagyolvasztóban történő vasgyártás során, amikor is a nagyolvasztóba kokszot, meszet, illetve vasércet adagolnak felülről. Az anyagok az olvasztás közben lefelé haladnak, az alsó részben történik az olvasztás, ahol összegyűlik a nyersvas és a salak, amelyeket lecsapolnak. Egy másik előállítási mód az ívkemencés gyártás, amely esetben az öntőde kész nyersvasat, illetve fémhulladékot vásárol, és ezt olvasztja össze. Ennél az eljárásnál szintén használhatnak vasércet, de csak elhanyagolható mennyiségben az olvadék hő-

⁵⁰ Ezt támasztják alá a 2007-es évi forgalmi adatok, amelyek alapján a salak értékesítése közel tizedére esett vissza az előző évhez képest.

mérsékletének a szabályozására. Megállapítható, hogy a cég által forgalmazott vashulladékokat jövedelmezően csak a nagyolvasztók felé lehet értékesíteni.

Mivel Magyarországon csak Dunaújvárosban van nagyolvasztó, a fentiek alapján azt vizsgáltuk meg, hogy a környező országokban hol találunk ilyen technológiát, és azt találtuk, hogy a legközelebbi potenciális vásárló a szlovák U. S. Steel Kosice lehetne, de a cseh Ostrava, a román Baia Mare (Nagybánya), illetve az osztrák Linz városában található üzemek is számításba vehetők.

A belföldi, illetve a nemzetközi szállítmányozási tarifa különbsége miatt, kedvezőbb az ára a jelenlegi kétszázötven kilométerre fekvő Dunaújvárosba történő szállításnak, mint a Miskolctól százhuszonhárom kilométerre található Kassára, ugyanis amíg jelenlegi belföldi szállítási költség – a mérlegkészítéskor rendelkezésre álló adatok szerint – 2.680 Ft/tonna, addig a kassai nemzetközi szállítmányozás esetében ugyanez 3.379,48 Ft/tonnára módosulna. Ez egyben azt jelenti, hogy – a 2006. évi adatokból kiindulva – a közel 4.100 tonna salak Kassára történő értékesítése 2.856 eFt költség-növekményt eredményezne.

A második vizsgálati terület az emberi erőforrás, amely bekerülési értékének meghatározásához a bizonylattal történő alátámasztás – és ellenőrizhetőség – érdekében a bekerülési érték részeként a következő elemeket javasoltuk:

- a munkaerőfelvétellel kapcsolatos költségek:
 - hirdetés (toborzás) költségei (díja, közvetlen költsége),
 - kiválasztás költségei (díja, közvetlen költsége),
 - betanítás költségei, illetve
- a folyamatos munkavégzéssel kapcsolatos költségek közül a továbbképzések költségei.

2006 év során tizenegy fő felvételére került sor. A felvétellel kapcsolatban nem került kimutatásra hirdetési költség, mivel a kohászatban jellemzően szájhagyomány útján történik a munkaerő felvétel. A társaságnál nem működik külön személyzeti osztály, az interjúkat az ügyvezető végzi, akinek – a kalkulációk alapján – egy napi bérköltségét lehet elszámolni kiválasztás költségeként, a betanítás költségeként pedig a leszámoló dolgozó utolsó félhavi bérköltségét számoltuk el.⁵¹

Ezek alapján a munkaerő felvétellel kapcsolatos költségek összege 868 eFt, melyet még korrigálni kell a főkönyvi kivonatban szereplő továbbképzésre fordított 70 eFt-tal, így az összesen 938 eFt.

Az amortizációs kulcsot a fluktuációnak megfelelően határoztuk meg, amely egyenlő a belépő dolgozók (B), illetve a kilépő dolgozók (K) összegének, illetve az átlagos statisztikai létszámnak (ASL) a hányadosával. [Chikán, 1997.]

⁵¹ A bérekre vonatkozóan olyan információkat nem áll módunkban közölni, amelyből egyedileg azonosítható lenne valamely dolgozó bérköltsége.

$$F = \frac{B + K}{ASL} \quad (1)$$

2006-ban a felvett dolgozók létszáma tizenegy fő volt, és összesen tizenkettő fő lépett ki, az átlagos statisztikai létszám pedig 41,5 fő volt. Ezek alapján a fluktuáció a vizsgált időszakban 0,55, amely a vállalkozás számításai alapján a korábbi időszakok átlagos fluktuációjával egyenlő.

Ez azt jelenti, hogy a bekerülési érték részeként figyelembe vett – korábbi eredmény terhére elszámolt – tételeket így kevesebb, mint két év alatt írjuk le költségként. Ennek hatására az eredmény ugyan magasabb lesz a tárgyévben, de kimutatásra kerül az emberi erőforrás értéke a beszámoló mérlegében.

Mivel az év során folyamatosan kerültek aktiválásra az emberi erőforrással kapcsolatos tételek, a 2006-ra elszámolandó értékcsökkenés mértéke 291 eFt, így az emberi erőforrás nettó értéke 647 eFt.⁵²

Az év végi értékelés során az emberi erőforrással kapcsolatban az új dolgozók jelenlegi árakon számított bekerülési költségét kell számszerűsíteni, illetve összevetni a korábban aktivált értékkel. Az új dolgozók jelenlegi árakon számított bekerülési költsége – vagyis hogy mennyibe kerülne a vállalkozás összes dolgozójának elbocsátása és az új alkalmazottak felvétele – a következő módon határozható meg:

- egyrészt a dolgozóknak végkielégítésként fizetendő összeg,
- másrészt az új dolgozó felvételével kapcsolatos költségek. [Flamholz, 1973.]

Konkrét példánkban a munkavállalók ledolgozott évei a következőképpen alakulnak:

9. táblázat: Az alkalmazottak megoszlása a ledolgozott munkaévek alapján az Eurofém-Halna Kft. esetében 2006-ban

Ledolgozott évek száma	Munkavállalók száma (fő)
0-3	22
4-5	1
6-10	18

saját szerkesztés

Ez alapján már meghatározható, hogy a végkielégítés mértéke – amelyet az összes alkalmazott számára elbocsátáskor ki kellene fizetni – 6.964 eFt.

⁵² Ez az érték természetesen nem tartalmazza az összes dolgozó bekerülési értékét, mivel a 2006. előtt felvett alkalmazottak felvételével kapcsolatos költségeket az eredményterhére számolták el. Az év végi értékelés során azonban a vállalkozás összes dolgozója értékelésre kerül majd.

Az emberi erőforrás év végi értékelésének következő lépéseként szükséges még meghatározni az új dolgozó felvételével kapcsolatos költségeket, ami az alábbi három tétel alapján történt:

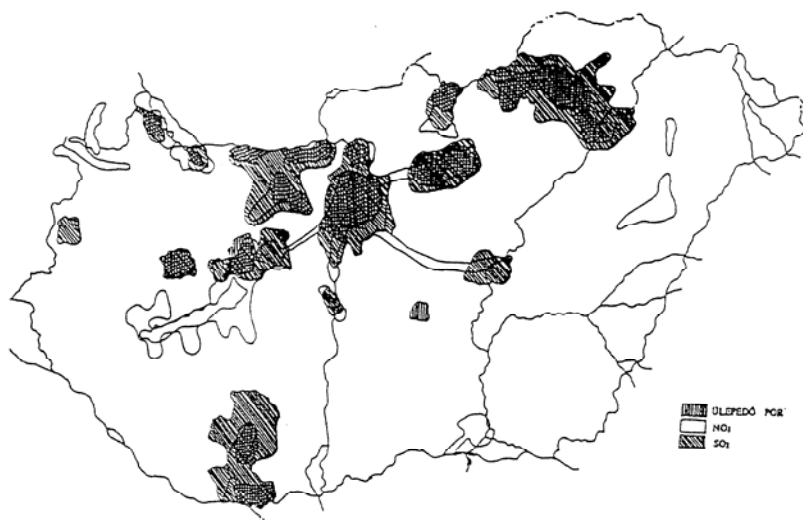
- hirdetéssel nem számoltunk, mivel 2006-ban sem volt ilyen költség,⁵³
- kiválasztás költsége, amit az ügyvezető időarányos bére alapján számszerűsítettünk,
- betanítás költsége, amely a belső képzés közvetlen költségével – a termelés sajátosságait figyelembe véve –, egy félhavi bérköltséggel egyenlő.

Így az új dolgozók felvételével kapcsolatos összes költség 2.965 eFt.

Az új dolgozók jelenlegi árakon számított bekerülési költsége tehát 9.929 eFt, amely a bekerülési költségként kimutatott nettó értéktől 9.282 eFt-tal magasabb, így ezt az összeget kell elszámolni az immateriális javak értékcorrekciójaként.

Végül a harmadik terület a környezetterhelés számszerűsítése, illetve kimutatása. A fémkohászat olyan ipari tevékenység, amely a közvélemény megítélése szerint a környezetet károsító összes szennyezés jelentős részét okozza. Ennek a vélekedésnek kétségtelenül van alapja, ha a 20-30 évvel ezelőtt üzemben lévő kohókra gondolunk. Jelenleg a hazai kohászati üzemek által okozott emisszió és kár egyértelműen kisebb, mint a szomszédos országokban működő üzemek esetén, de emiatt a hazai kohászat felelőssége természetesen nem csökkenhet, és az emisszió csökkentésére tett igyekezet is egyértelműen látszik, valamint szükségszerűen növekedni is fog. [Gräff – Toldy – Sz. Tóth – Veres, 1999., 14-15. o.]

**28. ábra: Magyarország kritikus levegőszennyezettsgű területei
az 1987-1990. évi átlagértékek alapján**

Gräff – Toldy – Sz. Tóth – Veres, 1999., 10.o.

⁵³ Azoknál a társaságoknál, amelyeknél jellemzően hirdetés útján történik a munkaerő felvétel egy átlagos hirdetési összeg alapulvételét javasoljuk a számításhoz.

Az Eurofém-Halna Kft. sajátos helyzetben van, mert amellett, hogy egyértelműen megállapítható a környezetszennyező tevékenysége, a salak hasznosítása révén a negatív környezeti hatásokat is enyhítik [MTA KK Anyag és Környezetkémiai Kutató laboratóriumának tanulmánya az Eurofém-Halna Kft-ről, 1998.]:

- egyrészt közvetlenül, mivel a salakhalna területének felszabadításával és rekultiválásával a területet más célokra lehet hasznosítani és megszűnik a hulladék tárolásából adódó felületi légszennyezés is,
- másrészt közvetett módon, mivel a salak újrahhasznosításával csökkenthető a természeti erőforrások igénybevétele, ugyanis a szeparált salakkal kiválthatóak egyes természetes kőanyagok, és azokat így számos területen felhasználhatják.

Miskolc város és térsége környezetszennyezési adatainak nagy vonalakban elvégzett vizsgálata során, arra a megállapításra jutottunk, hogy a kohászat – és így az Eurofém Halna Kft. – három területen – a levegő-, a víz-, illetve a talajszennyezésben – van negatív hatással a természetre [Környezetvédelmi hasznoskönyv, 2005.]:

- Miskolc város légszennyezettségének 50–55%-a a közúti közlekedésből ered, amiből 10–12%-ot az MVK Rt. járművei okoznak. A légszennyezettség mérésére monitorállomások valamint RIV hálózat áll rendelkezésre, melyeket a Környezetvédelmi Felügyelőség működtet. A légszennyezettség területén a diósgyőri kohászat működésével kapcsolatban az alapvető probléma a kiporzás okozta szilárd szennyezőanyag kibocsátás, de az ezzel kapcsolatos környezetvédelmi kötelezettségeket a közelmúlt üzemeltetői a nehéz gazdasági helyzetre való hivatkozással csupán a „maradékeln” szerint kezelték. A volt Lenin Kohászati Művek területén fekvő Eurofém Halna Kft. esetében a légszennyező források az úthálózat, az UHP por depónia felszíne, és a technológiának azon részei, ahol éppen a feldolgozási műveleteket végzik.
- a legjelentősebb nagyipari üzemek ipari vízigényüket a Szinvából biztosítják, és szennyvizeiket is ugyanide vezetik vissza. Az elmúlt években az üzemek káros közcsatorna szennyezése lényegesen csökkent, azonban nem szűnt meg teljesen. A '90-es évek elején a kohászat leépülésével a Szinvába vezetett szennyező anyagok jelentős mértékben csökkentek, a határérték feletti szennyező anyag kibocsátás megszűnt, de ma is napirenden levő feladat a szennyvíztisztítási technológia folyamatos fejlesztésével a Szinvába jutó tisztított szennyvíz szennyezőanyag tartalmának további csökkentése, illetve a felszín alatti vizeket szennyező források fokozatos felderítése, a veszélyeztetések megszüntetése és a károsodások felszámolása.
- a salaklerakás térségében a talajban és a talajvízben egyaránt nehézfém-szennyezés mutatható ki, ezért a jövőben is szükséges az iparterületeken, hulladék-, salaklerakók környezetében a talajszennyezések vizsgálata, illetve a károsodott területek rehabilitációjának kezdeményezése, elősegítése.

Az alapkoncepciónk az, hogy először meg kell állapítani a levegő-, a víz-, illetve a talajszennyezés szintjének mérésére használt technológia üzembe helyezési és fenntartási költségeit, majd meg kell határozni, hogy Miskolc levegő-, víz-, illetve talajszennyezettségének százalékosan milyen mértékben okozója az Eurofém-Halna Kft. Az így kapott érték adná a bekerülési értéket, majd a következő években, ha a környezet terhelés változik, akkor a bekerülési értéként elszámolt összeget kellene ennek megfelelően változtatni.

Az Észak-Magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség által szolgáltatott információk alapján, mivel a kohászati salakok elhelyezése nem az Eurofém-Halna Kft. tevékenységéből származott így az általuk okozott talaj és talajvíz szennyezettség sem hozható összefüggésbe a társasággal. Az Eurofém-Halna Kft. tevékenysége során keletkező porszennyezés következtében diffúz légszennyező forrásként nyilvántartott telephely, a Felügyelet által végzett becslés alapján a kitermelés által okozott emissziós légszennyezés a város légszennyezettségét tekintve az összes szennyezés 5%-át teszi ki.

A légszennyezettséggel kapcsolatban el kell különíteni az immissziós, illetve az emissziós mérési tevékenységet. A szállópor méréssel – emissziós mérési tevékenységgel – kapcsolatban nem üzemeltet kiépített mérőrendszert a Felügyelet, a 2006. évi összes felmerült költség pedig 9,2 MFt volt.

Fentiek alapján az Eurofém-Halna Kft. eszközeinek értékét 460 eFt-tal kell csökkenteni, párhuzamosan a saját tőke értékét is csökkentve, az új „Látens saját tőke” mérlegcsoporton belül kialakított „Környezetterhelésből származó látens saját tőke” sorban.

10. táblázat: Korrigált immateriális javak alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél

Megnevezés	2006 eredeti	2006 módosított
I. IMMATERIÁLIS JAVAK	86	12.411
1. Alapítás-átszervezés aktivált értéke		
2. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke		
3. Vagyoni értékű jogok	86	86
4. Szellemi termékek		
5. Üzleti vagy cégérték		
6. Emberi erőforrás		647
7. Környezetterhelés		-460
8. Immateriális javakra adott előlegek		
9. Immateriális javak érték helyesbítése		
10. Immateriális javak érték korrekciója		12.138

saját szerkesztés

3.5.2. Tárgyi eszközök értékének pontosítása

Annak következtében, hogy a tárgyi eszközök értékének piaci értéken történő bemutatását a számviteli törvény lehetővé teszi, ezen területtel kapcsolatban véleményünk szerint a legnagyobb problémát az a szubjektív megítélés jelenti, amely az értékcsökkenés elszámolásával kapcsolatban jelentkezik, mivel az előre meghatározott amortizáció és a tényleges fizikai kopás és avulás között gyakran jelenős eltérés mutatkozik. A számviteli törvény 3. § (4) 5. pontja úgy határozza meg a hasznos élettartam fogalmát, mint az az időszak, amely alatt az amortizálható eszközt a gazdálkodó időarányosan vagy teljesítményarányosan az eredmény terhére elszámolja, azaz a hasznos élettartam:

- az az időszak, amely alatt az amortizálható eszközt a gazdálkodó
 - a várható fizikai elhasználódás (műszakok száma, tevékenységre jellemző körülmények, az eszköz fizikai jellemzői),
 - erkölcsi avulás (technológiai változások, termékek iránti kereslet),
 - az eszköz használatával kapcsolatos jogi és egyéb korlátozó tényezők figyelembevételévelvárhatóan használni fogja, vagy
- az a megtermelhető darabszám, elvégezhető teljesítmény vagy egyéb egységszám figyelembevételével meghatározott időszak, amely időszak alatt a gazdálkodó az előbbieket várhatóan elő tudja állítani az amortizálható eszköz felhasználásával.

Véleményünk szerint a nemzetközi számviteli standardok, tartalmazzanak olyan tárgyi eszközökre vonatkozó specifikus szabályokat az IAS 16 „Ingatlanok, gépek és berendezések” standardban, amelyek hazai alkalmazásának kiterjesztése kedvezően befolyásolná az elszámolt értékcsökkenés valóságtartalmát. Ez a szabály a komponens megközelítés, ami azt jelenti, hogy ugyan az eszköz önmagában egy tételnek minősül, de annak egyes nagyobb részei saját, az eszköztől eltérő hasznos élettartammal rendelkezhetnek.⁵⁴ A standard alapján azok a részek minősülnek egy adott tárgyi eszköz elemeinek, amelyek egyedi költsége a teljes eszköz bekerülési értékéhez viszonyítva jelentős arányt képviselnek. A IAS 43-46. paragrafusa kimondja, hogy egy adott eszköz valamennyi jelentős elemének értékcsökkenési módja egyedileg állapítandó meg. Abban az esetben, ha a vállalkozás az eszközt, mint egészet szerzi be, és a jelentős elemek értékét nem ismeri, azokat vagy a piaci ár vagy az eladóval folytatott konzultáció alapján lehet meghatározni. [Balázs et al, 2006., 233-267. o.]

⁵⁴ Például a kemence bélést adott üzemóra után ki kell cserélni. [Balázs et al, 2006., 240.o.]

11. táblázat: A tárgyi eszközök az Eurofém-Halna Kft. mérlegében

Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
II. TÁRGYI ESZKÖZÖK	1.060.966		1.107.834
1. Ingatlanok és a kapcsolódó vagyoni értékű jogok	34.068		33.467
2. Műszaki berendezések, felszerelések, járművek	47.940		93.963
3. Egyéb berendezések, felszerelések, járművek	444		787
4. Tenyészállatok			
5. Beruházások, felújítások	3.061		3.360
6. Beruházásokra adott előlegek			804
7. Tárgyi eszközök értékhelyesbítése	975.453		975.453

Eurofém-Halna Kft. 2006. évi éves beszámolója

Az Eurofém-Halna Kft. esetében ez a leírási módot a rakodógépeknél lehetne alkalmazni, mivel ezen gépek kanalát átlagosan 2 évente cserélni kell.

A társaság új rakodókat 2006-ban szerzett be, amelyek adatai a következők:

- Caterpillar 323 D 34.644.000 Ft (beszerzés: 2006. 06. 30.)
- Caterpillar 962 H 35.205.000 Ft (beszerzés: 2006. 07. 31.)

Az eladótól kért tájékoztatás alapján a Caterpillar 323 D géphez 1.269 eFt, míg a Caterpillar 962 H gép esetében 2.628 eFt egy új kanál beszerzési ára. A gépek hagyományos módon, illetve komponens megközelítéssel számított értékcsökkenését szemlélte-ti a következő táblázat, évi 14,5%-os lineáris értékcsökkenési leírás mellett.

12. táblázat: Az éves értékcsökkenés számszerűsítése hagyományosan, illetve a komponens megközelítéssel

	Éves értékcsökkenés	
	Hagyományos módon	Komponens megközelítéssel
Caterpillar 323 D	5.023.380 Ft	5.473.875 Ft
Caterpillar 962 H	5.104.725 Ft	6.037.665 Ft

saját szerkesztés

Mint az látható, ezzel a nemzetközi standardokban alkalmazott módszerrel nem csak az eszköz értéke lesz pontosabb, de a kimutatott eredmény is jobban tükrözi a realitást. A tört évre átszámított értékcsökkenési leírás különbsége:

- Caterpillar 323 D 225.248 Ft
- Caterpillar 962 H 388.725 Ft
- Összesen: 613.973 Ft

13. táblázat: Korrigált tárgyi eszközök alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél

Megnevezés	2006 eredeti	2006 módosított
II. TÁRGYI ESZKÖZÖK	1.107.834	1.107.220
1. Ingatlanok és a kapcsolódó vagyoni értékű jogok	33.467	33.467
2. Műszaki berendezések, felszerelések, járművek	93.963	93.349
3. Egyéb berendezések, felszerelések, járművek	787	787
4. Tenyészállatok		
5. Beruházások, felújítások	3.360	3.360
6. Beruházásokra adott előlegek	804	804
7. Tárgyi eszközök érték helyesbítése	975.453	975.453

saját szerkesztés

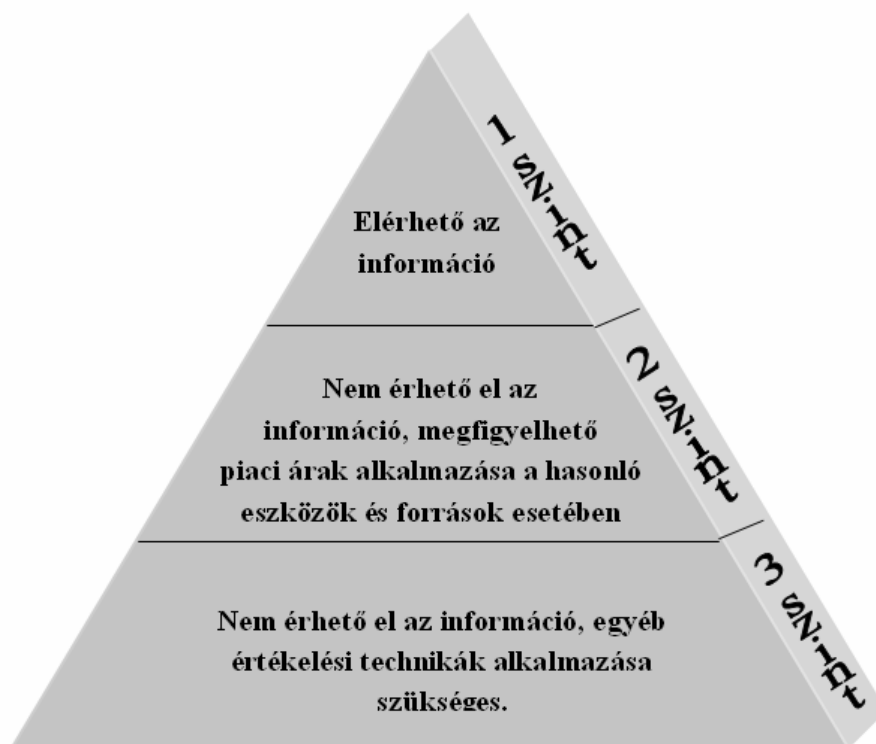
3.5.3. Befektetett pénzügyi eszközök, értékpapírok bemutatásának korrekciója

A történeti költségek által közvetített információk elégtelensége, a tranzakció-alapú megközelítés, különösen a származékos ügyletek – amelyeknek alacsony vagy egyáltalán nincs kezdeti költsége, de a cégeket nagyon jelentős pénzügyi kockázatnak teszi ki –, illetve az értékpapírok esetében arra ösztönözte a számviteli standard alkotókat, hogy támogassák az eszközök és források „valós érték” alapú mérését.

Az IASB, relevanciája alapján javasolja a valós érték megközelítést, mivel a testület viszonylag egyszerűnek tekinti, hogy a valós érték váljon a legrelevánsabb mérési alappá, amely csak abban az esetben lenne lehetséges, ha a valós érték jelentése egyaránt világos és félreérthetetlen lenne, és ezáltal egy eszköz vagy forrás valós értékét elegendő megbízhatósággal lehetne meghatározni.

Azt a problémát, hogy számos eszköz és forrás esetében – amelyeket valós értéken kellene mérni – nem áll rendelkezésre piaci érték, a standardalkotók úgy hidalták át, hogy végső esetben egy hipotetikus piaci ár matematikai kalkulációját tekintik valós értéknek, az US FASB által kifejlesztett és az IASB által is átvett „valós érték hierarchiában”, amelyet az alábbi ábra szemléltet. [Ernst & Young, 2005.]

29. ábra: Valós érték hierarchia

Ernst & Young, 2005.

A harmadik szinten a valós értékek meghatározása hipotetikusán történik – nagyon gyakran a menedzsment jövőre vonatkozó feltételezései alapján –, vagyis azt kalkulálják, hogy – egy értékelési modellt felhasználva – mennyi lenne a piaci ár, amennyiben lenne piac. A matematikai modellel kalkulált valós érték ilyen módon történő alkalmazása azért problémás, mert egyrészt ezek csak előrejelzések, másrészt természetüknél fogva szubjektív információkat tartalmaznak, harmadrészt a különféle matematikai modellek nagyon különböző eredményeket adhatnak.

Az Ernst & Young „How Fair is Fair Value?” című tanulmányában bemutatja az alkalmazott eltérő matematikai modellek használatából fakadó szélsőséges eredményeket, amelyek közvetlenül befolyásolhatják a pénzügyi jelentés relevanciáját, megbízhatóságát és összehasonlíthatóságát. A bemutatott példák az IFRS 2 részvény-alapú kifizetések szerinti szabványon alapulnak, de vonatkozhatnak a nyugdíjfizetési kötelezettségekre, vállalatok egyesülése és felvásárlása esetében az immateriális javak valós érték becslésére, az értékvesztések elszámolására, valamint meghatározott pénzügyi eszközök értékelésére egyaránt. [Ernst & Young, 2005.]

Mivel a lehetséges kimeneteknek igen széles a köre attól függően, hogy a valós érték meghatározása melyik matematikai modell alapján történik, az eredménykimutatásban bemutatott bevételek és ráfordítások nagymértékben változhatnak minden évben, a modellezők által meghatározott választásoktól függően, amennyiben kalkulált valós

értéket alkalmaznak. A bekerülési érték modell régi bizonyosságához való visszatérés azonban visszalépést jelentene, mivel a felhasználóknak olyan pénzügyi jelentésre van szükségük, amelynek prediktív értéke van, és megbízható alapot nyújt a döntéshozatalban.

Az Ernst & Young véleménye szerint az IASB feladata a valós érték modell alkalmazásának korlátozása, hogy csak azon eszközökre és forrásokra lehessen alkalmazni, amelyeknek létezik valós és meghatározható piaci értéke. Amennyiben a megbízható valós érték nem szerezhető meg könnyedén a lehetséges valós értékek a beszámoló kiegészítő mellékletében jelenhetnének meg, a lehetséges eredményekre vonatkozó becslések, vagy érzékenységvizsgálatok formájában. [Ernst & Young, 2005.]

Nézeteink szerint abban az esetben, amennyiben a számított valós érték nem teljesen megbízható, az így kapott értéket a mérlegben úgy lehetne szerepeltetni, hogy a számított valós érték változása közvetlenül nyereségként vagy veszteségként ne jelenjen meg.

Ennek megoldására szolgálhatna az immateriális javak esetében bemutatott értékcorrekció, amelynek forrás oldali párjaként javasolnánk az Értékelési tartalékon belül kialakítani az „Értékkorrekció értékelési tartaléka” sort. A koncepció gyakorlatilag az átértékelési modell kiterjesztése lenne a befektetett pénzügyi eszközök, illetve értékpapírok teljes vertikumára. Az elszámolás technikája az lenne, hogy amennyiben az értékelés során az egyes eszközöknek a mérlegkészítéskor érvényes piaci értéke és könyv szerinti értéke közötti különbséget:

- kevesebb, mint az előző értékeléskor volt, akkor az értékcorrekció csökkenésével egyidejűleg az értékcorrekció tartalékát is csökkenteni kell (az értékcorrekció és annak tartaléka negatív előjelű nem lehet),
- több, mint az előző értékeléskor volt, akkor a korábbi értékcorrekciót növelni kell az értékcorrekció tartalékának növelésével egyidejűleg.

Ebben az esetben az értékcorrekció negatív előjelű azért nem lehet, mert ilyenkor értékvesztést kell elszámolni, az értékpapírokkal összefüggésben.

Mivel az Eurofém-Halna Kft. nem rendelkezik sem forgatási, sem befektetési célú értékpapírokkal, illetve olyan eszközökkel, amelyekre a valós értéken történő értékelés kiterjeszthető, így ennek a területnek a gyakorlati alátámasztását nem tudjuk elvégezni, de úgy ítéljük meg, hogy ebben az esetben az új modell nem igényel újszerű számításokat, bizonylatokat, csak a korábbi eredmény terhére történő elszámolás revízióját.

3.5.4. Készletek ártértékelésének megvalósítása

A készletek hazai szabályozása (a nemzetközi számviteli standardokkal összhangban):

- az egyedi értékelést (tényleges beszerzési ár, illetve önköltség),
- a különféle átlagáras megoldásokat (csúsztatott átlagár, éves átlag ár), illetve
- a FIFO (first in, first out) eljárás alkalmazását engedi meg.

Az alábbi táblázatban négy tényleges beszerzési áras, évközi készletértékelési eljárás, a FIFO, a LIFO (last in, first out), a LOFO (lowest in, first out), illetve a HIFO (highest in, first out) módszerek alkalmazása vagyona és eredményre gyakorolt hatásának összehasonlítása látható. [Adorján et al., 2001.]

14. táblázat: Tényleges beszerzési áras, évközi készletértékelési eljárások összehasonlítása

	FIFO	LIFO	LOFO	HIFO
Zárókészlet	Utolsó áron	Első áron	Legmagasabb áron	Legalacsonyabb áron
Áremelkedéskor	Az átlag árhoz képest ugyan felértékel, de a tényleges beszerzési árnál alacsonyabb marad	Leértékel, tehát az óvatosság elvének megfelel	Mindig felértékel, és a legdrágább készlet marad raktáron év végén, ami a számviteli törvénynek nem felel meg	Mindig leértékel, és a legalacsonyabb áron beszerzett készlet marad raktáron év végén, ami a valódiság elvét sérti
Árcsökkenéskor	Leértékel, tehát az óvatosság elvének megfelel	Nemcsak az átlagárhoz képest, de a tényleges beszerzési árhoz képest is felértékel		

Adorján et al., 2006. alapján

A készletek értékelése esetén a valódiság elvének megfelelő, aktuális piaci áron történő értékelés lenne a legmegfelelőbb véleményünk szerint, amely érdekében ebben a mérlegcsoportban is fel kellene venni egy új sort, a „Készletek értékcorrekcióját”. Az eszközöknek a valóságban érvényesülő áron való pénzürtékre történő átszámítása, illetve kiigazítása a következőképpen történhet:

- vásárolt készleteknél – anyagoknál, áruknál – az utánpótlási ár,
- saját termelésű készletek – befejezetlen termelés, félkész és késztermék, állat – esetében a még várható költségekkel csökkentett eladási ár.

Az Értékelési tartalékon belül kialakított „Értékcorrekció értékelési tartalékával” szemben az elszámolás menete itt is úgy működne, mint az értékpapírok, illetve a be-

fektetett pénzügyi eszközök esetében, azaz amennyiben az értékelés során az egyes eszközöknek a mérlegkészítéskor érvényes piaci értéke és könyv szerinti értéke közötti különbség:

- kevesebb, mint az előző értékeléskor volt, akkor az értékcorrekció csökkenésével egyidejűleg az értékcorrekció tartalékát is csökkenteni kell (az értékcorrekció és annak tartaléka negatív előjelű nem lehet),
- több, mint az előző értékeléskor volt, akkor a korábbi értékcorrekciót növelni kell az értékcorrekció tartalékának növelésével egyidejűleg.

A készletek esetében sem lehetne az értékcorrekció negatív előjelű, mivel az értékvesztést továbbra is el kell számolni az egyéb ráfordításokkal szemben.

Az elszámolás nem jelentene új feladatot, mivel a fenti értékeket az értékvesztés elszámolásával összefüggésben is ki kell számítani a számviteli törvény 56. § (1) bekezdésének rendelkezése alapján. Ha ugyanis a vásárolt készlet könyv szerinti értéke jelentősen és tartósan magasabb, mint a mérlegkészítéskor ismert tényleges piaci értéke, akkor azt a mérlegben a tényleges piaci értéken, ha pedig a saját termelésű készlet könyv szerinti értéke jelentősen és tartósan magasabb, mint a mérlegkészítéskor ismert és várható eladási ára, akkor azt a mérlegben a még várható költségekkel csökkentett, és várható támogatásokkal növelt eladási áron számított értéken kell kimutatni, a készlet értékét a különbség értékvesztéskénti elszámolásával kell csökkenteni.

Fontos kiemelni, hogy a saját termelésű készletek esetében alkalmazott retrográd eljárás általános értékelési eljárásként is szerepel már tulajdonképpen jelenleg is a normaszövegben, de csak az egyszerűsített éves beszámolót készítő vállalkozásokra vonatkozik a 98. § b) pontja, amely alapján a saját termelésű készlet a még várható költségekkel és a kalkulált haszonnal csökkentett eladási áron is értékelhető.

15. táblázat: A készletek az Eurofém-Halna Kft. mérlegében

Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
I. KÉSZLETEK	12.879		21.068
1. Anyagok	3.736		2.874
2. Befejezetlen termelés és félkész termékek			
3. Növendék-, hízó-és egyéb állatok			
4. Késztermékek	9.143		18.194
5. Áruk			
6. Készletekre adott előlegek			

Eurofém-Halna Kft. 2006. évi éves beszámolója

A késztermék készletek leltár szerinti értékét mutatja a következő táblázat 2006-ban.

16. táblázat: A késztermékek leltárszerinti értéke, 2006. december 31.

Megnevezés	Könyv szerinti érték (Ft)	Leltár szerinti mennyiség (tonna)	Értékesítési költséggel csökkentett eladási ár (Ft/tonna)	Értékesítési költséggel csökkentett árbevétel (Ft)
Adagolható nehéz acélhulladék	38.325	35	30.000	1.050.000
Acélhulladék-mangános	1.095	1	40.000	40.000
Salakos acélhulladék 0-20	273.750	250	1.520	380.000
Salakos acélhulladék 20-80	219.000	200	19.820	3.964.000
Salakos acélhulladék 80-250	328.500	300	19.320	5.796.000
Salakos acélhulladék 250-1500	492.750	450	20.320	9.144.000
Szeparált iszap	54.750	50	5.680	284.000
Vegyes acélhulladék	32.850	30	1.095	32.850
Szeparált salak 0-200	328.500	300	850	255.000
Szeparált salak 0-20	16.425.000	15.000	1.050	15.750.000
Összesen	18.194.520	16.616	-	36.695.850

Eurofém-Halna Kft. 2006. évi éves beszámolójának leltára

Értékesítési költséget csak az acélhulladék esetében számolunk, mivel ezt el kell szállítani Dunaújvárosba, míg a salakot a telephelyen veszi át a vevő. A salak esetében az értékesítés a kalkulált önköltség alatt történt, de értékvesztés elszámolása nem történt, mivel a számviteli politika alapján ez nem volt jelentős.

Amennyiben a késztermék készletek értékét átszámítjuk piaci értékre, azt kapjuk, hogy az 36.695.850 Ft, azaz 18.501.330 Ft-ot kell elszámolni, mint készletek értékcorrekcióját az értékelési tartalékkal szemben.

Az anyagok egy részével nincs teendő, mivel az egyrészt üzemanyagokból áll, melyeknek értéke 665.280 Ft, másrészt PB-gáz amely 208.800 Ft értékű, de ezeknek a készleteknek az esetében nem jellemző a készletfelhalmozás, mert csak a biztonságos üzemvitelhez szükséges mennyiséget tárolják a rendszeres beszerzés mellett, ezért a piaci érték és a könyv szerinti érték közötti különbség jelentéktelen. A készletek fennmaradó része viszont igen problémás terület, mivel az nem más, mint az 1997-ben átvett salakhegy könyv szerinti értéke, amely 2.000.000 Ft.

Ebben az esetben az általunk javasolt utánpótlási ár meghatározása – az eszköz speciális jellege miatt – ugyan nem lehetséges, de könyv szerinti értékének piaci értékétől való eltérését olyan mértékűnek ítéljük meg, hogy az általános szabálytól eltérően, más módon kíséreljük meg a különbözet feltárását.

Hozzáférhető tapasztalati adatok, illetve a vállalkozás számításai alapján a salakhegy mérlegkészítéskori mennyisége 600-700 ezer tonna, összetétele 80% salak, 3% szepa-

rálható acélhulladék, 16,5% meddő, 0,5% egyéb vashulladék lehetett. Ezen számítás, illetve a technológiából adódó további megoszlások alapján végeztük el a salakhegy jelenlegi árakon történő értékelését, mely kalkuláció során 600 ezer tonna mennyiségű salakhalnával számoltunk.

17. táblázat: A salakhegy várható árbevételének meghatározása jelenlegi árakon

	Mennyiség (tonna)	Eladási ár (Ft/tonna)	Várható árbevétel (Ft)
Salakos acélhulladék 0-20	3.780	4.200	15.876.000
Salakos acélhulladék 20-80	3.060	22.500	68.850.000
Salakos acélhulladék 80-250	4.500	22.000	99.000.000
Salakos acélhulladék 250-1500	6.660	23.000	153.180.000
Vegyes acélhulladék	3.000	1.095	3.285.000
Szeparált salak 0-200	9.410	850	7.998.500
Szeparált salak 0-20	470.590	1.050	494.119.500
Meddő	99.000	-	-
Összesen	600.000	-	842.309.000

saját szerkesztés

Amennyiben az alapanyagok értékét átszámítjuk piaci értékre, azt kapjuk, hogy a várható árbevétel 842.309.000 Ft, amelyet még tovább kell korrigálnunk az összes várható költséggel. Az Eurofém-Halna Kft. esetében az árbevétel arányos üzemi (üzleti) eredmény három év adataiból származtatott értéke 5%. Mivel semmilyen más tevékenységet nem végez a társaság, ezzel az értékkel véleményünk szerint el lehet végezni a várható árbevétel korrekcióját, így azt kapjuk, hogy a salakhegy várható költségekkel csökkentett eladási ára 42.115.450 Ft, azaz 40.115 eFt-ot kell elszámolni, mint készletek értékcorrekcióját az értékelési tartalékkal szemben.

18. táblázat: Korrigált készletek alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél

Megnevezés	2006 eredeti	2006 módosított
I. KÉSZLETEK	21.068	79.684
1. Anyagok	2.874	2.874
2. Befejezetlen termelés és félkész termékek		
3. Növendék-, hízó-és egyéb állatok		
4. Késztermékek	18.194	18.194
5. Áruk		
6. Készletekre adott előlegek		
7. Készletek értékcorrekciója		58.616

saját szerkesztés

3.5.5. Az időbeli elhatárolások újszerű megjelenítése

Az aktív időbeli elhatárolásokkal kapcsolatos véleményünk az, hogy ennek részbeni átstrukturálása nagy mértékben megkönnyítené a beszámoló felhasználóinak döntéseit. A változtatás elsősorban az aktív időbeli elhatárolások között megjelenő kamatokat érintené, és azt az egyes mérlegcsoportokon belül jelenítenénk meg:

- befektetett pénzügyi eszközökkel kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás,
- követelésekkel kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás,
- értékpapírokkal kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás,
- pénzeszközökkel kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás néven.

Ezzel a befektetett pénzügyi eszközök és az értékpapírok mérlegcsoport a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok piaci értéke mellett azok fordulónapig felhalmozott kamatát is tartalmazná ugyanúgy, mint a pénzeszközök mérlegcsoport a bankszámlá(ko)n lévő eszközök megszolgált, de el nem számolt időarányos kamatát, illetve a pénzeszközökön és a befektetett pénzügyi eszközökön belül a lekötött betétek megszolgált, de el nem számolt időarányos kamatát.

A követelések mérlegcsoport a követelések után fizetett kamatok mellett tartalmazhatná a bevételek időbeli elhatárolásában a korábban szereplő egyéb követelés jellegű tételeket.

Ezzel a fajta átstrukturálással részben már a magyar jogszabályok között is találkozhatunk, hiszen a magánnyugdíjpénztárak beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségeinek sajátosságairól szóló 222/2000. (XII. 19.) kormányrendelet a befektetett pénzügyi eszközök kamatának a befektetett pénzügyi eszközök közötti bemutatását írja elő – igaz ott értékelési különbözetként – a 16. § (6) bekezdésében, míg ugyanezt az előírást tartalmazza a 19. § (4) bekezdése az értékpapírokkal kapcsolatban, valamint a 20. § (3) bekezdése, ami alapján a pénzeszközök értékelési különbözeteként kell többek között kimutatni a deviza- és a forintbetét számlákon lévő pénzeszköz időarányos kamatát.

A passzív időbeli elhatárolásokkal kapcsolatban két változtatást látunk szükségesnek. Az egyik, hogy hasonlóan a bevételek aktív időbeli elhatárolásához a költség, ráfordítás passzív időbeli elhatárolását is a kötelezettségek között kellene megjeleníteni, mivel ezek kötelezettség jellegű tételek. A másik a halasztott bevételek között elszámolt állami támogatásokkal kapcsolatos, véleményünk szerint a nemzetközi számviteli standardok – IAS 20 Állami támogatások elszámolása és az állami közreműködés közvételére standard – további adaptációjával ezeket, mint eszköz értékét csökkentő tételt kellene kimutatni a nettó bemutatás módszere alapján. [Balázs et al., 2006.]

19. táblázat: Az aktív időbeli elhatárolások az Eurofém-Halna Kft. mérlegében

Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
C. AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	50		1.789
1. Bevételek aktív időbeli elhatárolása	5		1.715
2. Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhat.	45		74
3. Halasztott ráfordítások			

Eurofém-Halna Kft. 2006. évi éves beszámolója

A választott társaság beszámolójában a bevételek aktív időbeli elhatárolása az egyik vevővel szembeni követelést tartalmazza. A számlán a teljesítési igazolás dátumának kellett szerepelnie, de az összes szállítás megtörtént 2006-ban – amelyet a mérlegelési jegyek bizonyítanak is – így az árbevétel elhatárolásra került. Ennek az elhatárolásnak a követelések közötti bemutatása egyértelművé tenné a helyzetet, ugyanúgy, mint a „maradék” 955 Ft értékű kamat elhatárolás pénzeszközkénti szerepeltetése.

20. táblázat: Korrigált követelések, pénzeszközök, illetve aktív időbeli elhatárolások alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél

Megnevezés	2006 eredeti	2006 módosított
II. KÖVETELÉSEK	88.288	90.002
1. Követelések áruszállításból és szolgáltatásból (vevők)	63.853	63.853
2. Követelések kapcsolat vállalkozással szemben		
3. Követelések egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben		
4. Váltókövetelések		
5. Egyéb követelések	24.435	24.435
6. Követelések értékelési különbözete		
7. Származékos ügyletek pozitív értékelési különbözete		
8. Követelésekkel kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás		1.714
IV. PÉNZESZKÖZÖK	2.882	2.883
1. Pénztár, csekkek	463	463
2. Bankbetétek	2.419	2.419
3. Pénzeszközökkel kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás		1
C. AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	1.789	74
1. Bevételek aktív időbeli elhatárolása	1.715	
2. Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhat.	74	74
3. Halasztott ráfordítások		

saját szerkesztés

21. táblázat: A passzív időbeli elhatárolások az Eurofém-Halna Kft. mérlegében

Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
G. PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	2.846		1.330
1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása			
2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhat.	2.846		1.330
3. Halasztott bevételek			

Eurofém-Halna Kft. 2006. évi éves beszámolója

Mint az látható, fejlesztési célú állami támogatást a társaság nem kapott, a passzív időbeli elhatárolások teljes egészében a 2006. évi közüzemi díjakat tartalmazzák, így azok bemutatását a rövid lejáratú kötelezettségek között látjuk indokoltnak.

22. táblázat: Korrigált rövid lejáratú kötelezettségek, illetve passzív időbeli elhatárolások alakulása az Eurofém-Halna Kft-nél

Megnevezés	2006 eredeti	2006 módosított
III. RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK	140.790	142.120
1. Rövid lejáratú kölcsönök		
2. Rövid lejáratú hitelek	15.267	15.267
3. Vevőktől kapott előlegek		
4. Kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból (szállítók)	107.422	107.422
5. Váltótartozások		
6. Rövid lejáratú kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben		
7. Rövid lejáratú kötelezettségek egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben		
8. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek	18.101	18.101
9. Rövid lejáratú kötelezettségekkel kapcsolatos passzív időbeli elhatárolás		1.330
G. PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	1.330	
1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása		
2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhat.	1.330	
3. Halasztott bevételek		

saját szerkesztés

Az elvégzett átrendezés hatására a bevételek aktív időbeli elhatárolása, illetve a költség, ráfordítás passzív időbeli elhatárolása sor értéke nulla lett, és – a kiegészítő melléklet további információi nélkül – a többi mérlegcsoporthoz egyértelműen hozzárendelhető.

4. ÖSSZEFOGLALÁS ÉS KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás főbb megállapításait – tézisek formájában – három pont köré gyűjtve mutatjuk be:

1. A tagolástannal és értéktannal kapcsolatos megállapítások.
2. Az értéktannal kapcsolatos javaslatok.
3. Kizárólag tagolástannal összefüggő hipotézis.

4.1. Tagolástannal és értéktannal kapcsolatos tézisek

A tagolástannal és értéktannal kapcsolatos hipotéziseink főként az immateriális javakra irányultak.

Első kiinduló hipotézisünk az volt, hogy az immateriális javak jelentős értékét teszik ki az ún. „puha” eszközök – amelyek nem jelennek meg az éves beszámolóban – de ezek közül a kapcsolati tőke bekerülési értékének meghatározása, illetve annak év végi értékelése is megoldható.

A kapcsolatok bekerülési értékének megállapítását, illetve könyvvizsgálatát a biztosítók éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló hatályos kormányrendeletre hasonlóan javasoltuk az éves beszámoló hatálya alá tartozó vállalkozásoknál is. Véleményünk szerint az olyan vállalkozások esetében, amelyek például telekommunikációs szolgáltatásokat nyújtanak gyakran az ügyfél megszerzési költsége – a biztosítókhoz hasonlóan – nagyon jelentős összegű, és az ún. „hűségnyilatkozat” általános szerződésbeli kikötés. Mivel egy Magyarországon hatályos szabályozás már tartalmazza az üzleti kapcsolatok megszerzésének eszközként történő elszámolását, javasoltuk a számviteli törvény ez irányú módosítását. Bár a hivatkozott kormányrendelet az aktív időbeli elhatárolások között halasztott szerzési költségként írja elő ezen eszközök kimutatását, azt javasoltuk, hogy a szerzési költségek immateriális jószágként kerüljenek aktiválásra, mert ezáltal ezen költségek ténylegesen a helyükre kerülnek a mérlegben.

Az év végi értékelés során a kapcsolatok pótlási költségét javasoltuk megállapítani, és annak a bekerülési értéktől való eltérését számszerűsíteni.

Egy új fogalom bevezetését ajánljuk – a fogalmi keveredést megelőzendő – az értékhelyesbítéstől, illetve az értékelési különbözettől elkülönítve, amely azok egyfajta ötvözeteként nem csak a pozitív különbözetet tartalmazná, hanem a negatívát is, de eredménysemleges módon, így az eredmény objektivitása mellett mutatná ezeknek az eszközöknek az értékét. A különbséget értékkorrekciónak neveztük el, forrás oldali párjaként egy új mérlegcsoport kialakítását javasoltuk az éves beszámoló mérlegében „Immateriális javak értékcorrekciójának tartaléka” néven. Az értékcorrekció sem ne-

gativan, sem pozitívan nem befolyásolhatja az eredményt, a két tétel csak egymással szemben és azonos összegben mozoghat, ugyanakkor az értékkorrekció negatív is lehet. Ez az új elem természetesen – az értékhelyesbítéshez, illetve a valós értéken történő értékeléshez hasonlóan – csak alternatíva lenne a vállalkozások számára.

A kiválasztott esetben a kapcsolatok bekerülési értékét nem lehet hitelt érdemlő módon bizonylatolni, mivel mind a vas, mind a salak vevőköre igen speciális. A salak esetében azt állapítottuk meg, hogy a pótlási költség meghatározása sem lenne lehetséges minden kétséget kizáró módon, mivel a környéken végrehajtott építkezések esetlegessége nem számszerűsíthető. Ezután a vas értékesítésének pótlási költségét az alapján végeztük el, hogy az alternatív vevő felkutatásával számszerűsítettük a tényleges és az alternatív vevő felé történő értékesítéshez kapcsolódó költségnövekményt. Mivel a salakból kinyert vasércet a nyersvasgyártás során az un. nagyolvasztóban használják fel a legnagyobb mennyiségben, ezért azt vizsgáltuk, hogy a környező országokban hol találunk ilyen technológiát, és azt állapítottuk meg, hogy a legközelebbi potenciális vásárló a szlovák U. S. Steel Kosice lenne.

A szállító cégek árajánlatai alapján kiderült, hogy – a nemzetközi szállítmányozás tarifa különbsége miatt – a belföldi fuvarozás egyelőre kedvezőbb, annak ellenére, hogy közel kétszer távolabb fekszik Miskolctól a jelenlegi dunaújvárosi vásárló, mint a kassai potenciális vevő. Így a salak értékesítése esetén a költségnövekmény, amely a vevő pótlási költségével megegyezik közel három millió forint lenne.

T1 A kapcsolati tőke megszerzési költsége, amennyiben az jelentős, és szerződésben meghatározott határidejű úgy az aktiválható, és év végi értékeléséhez a hasonló kapcsolati tőke kiépítésének pótlási költségét kell meghatározni.

Következő kiinduló hipotézisünk az volt, hogy az idegen márkához hasonlóan a saját márka is értékelhető, bemutatható az immateriális javak között, annak ellenére, hogy a hazai jogszabályt alapvetően meghatározó nemzetközi számviteli standardok az immateriális javakkal összefüggésben kifejezetten megtiltják, a saját márkanevek, vevőlisták, és más hasonló tartalmú tételek szerepeltetését. [Balázs et al., 2006., 280-281. o.]

Baricz [Baricz, 1994., 51. o.] véleménye szerint azon eszközök aktiválhatóak, amelyek rendelkeznek a következő tulajdonságokkal:

- gazdasági értékkel bírnak, azaz a jövőben hasznosíthatóak,
- önállóan is forgalomképesek, azaz egyedileg elidegeníthetőek,
- önállóan is értékelhetőek, azaz értékük pénz formában is kifejezhető.

A forgalomképesség, mint az aktiválhatóság kritériuma, azonban véleményünk szerint nem minden esetben fogadható el, hiszen a hatályos szabályozás mellett is megjelen-

nek (megjelenthetnek) olyan eszközök a mérlegben, amelyek csak korlátozottan forgalomképesek.

Bár a megtérülés kiszámítása problematikusabb azokban az esetekben, ahol a befektetések és azok eredményei között bonyolultabb az összefüggés, [Lev, 2004., 45. o.] mégis úgy véltük, hogy a saját márkánév is tekinthető eszköznek, mivel az eszközökre vonatkozó kritérium rendszert teljes mértékben teljesíti, hiszen a piaci részesedés megszerzésével gazdasági értékkel bír, azaz a jövőben hasznosítható, illetve a saját márká értéke pénz formájában – az idegen márkához hasonlóan – kifejezhető.

A saját márká bekerülési értékének meghatározása – az általános szabályok szerint – az azzal kapcsolatos közvetlen költségek, és a számlázott tételek alapján történne, míg az év végi értékelés során annak pótlási költségét és/vagy eladási árát javasoltuk meghatározni, amely ha jelentősen különbözik a saját márká előállításával összefüggésben felmerült számlázott tételek, és a saját közvetlen önköltség összesített értékétől, akkor eredménysemleges módon – immateriális javak értékcorrekciójaként – azt meg kell jeleníteni.

Mivel sem a salak, sem a vas esetében nem értelmezhető a márká használata, így ennek empirikus alátámasztását nem tudtuk elvégezni.

T2 A saját márkával kapcsolatos közvetlen költségek és számlázott tételek annak bekerülési értékeként aktiválhatóak, év végi értékeléséhez a pótlási költséget és/vagy eladási árát kell meghatározni.

Harmadik kiinduló hipotézisünk az volt, hogy az emberi erőforrással kapcsolatos tényezők is részben számszerűsíthetők olyan módon, hogy az auditálásuk is megoldható.

A téma fontosságát jelzi, hogy az Európai Bizottság is állást foglalt az 1995-ben megjelent Fehér könyvben, mely szerint a mérlegekben a munkaerő ma még nem szerepel az eszközök között, de vizsgálni kell, hogy az alkalmazottak ismereteit miként lehetne vállalati szempontból többlet értéként elismertetni, mert így a képzésre költött összegek és a dolgozóknak kifizetett bérek egy részét amortizálódó eszmei befektetett eszközökként lehetne elismertetni és kezelni a vállalati mérlegben. [Európai Bizottság, 1995.]

Az első feladat annak alátámasztása volt, hogy lehet-e szerepeltetni az emberi erőforrás értékét a számviteli kimutatásokban, mellyel összefüggésben ismét megvizsgáltuk az aktiválhatóság feltételrendszerét.

Bár a humán erőforrás fejlesztéssel kapcsolatban sem egyszerű feladat a megtérülés kiszámítása – mivel például jogi kötelezettség hiányában nem biztosítható, hogy a munkaerő lojalitása bármilyen időtartamra megmarad – azonban az, hogy az emberi

erőforrás gazdasági értékkel bír, nem vitatható. A továbbiakban nem az individuumok értékelését tűztük ki célul, hanem azt szándékoztuk meghatározni, hogy mekkora értéket teremt a vállalat azáltal, hogy a jelenlegi dolgozóitól megvásárolt munkavégző képességet és/vagy munkaidőt éppen az adott módon használja fel. Ennek megfelelően a cégek fluktuációja tekinthető a hasznos élettartamnak, és nincs szükség az egyedi határozott idejű szerződésekre.

Az emberi erőforrás pénzben történő kifejezése bár nem egyszerű feladat, a téma szakirodalmában számos megoldás található, amelyekben két főirányzat alakult ki. Egyrészt a hagyományos számviteli rendszer és pénzügyi kalkulációk továbbfejlesztése, másrészt a természetes összetevők mennyiségi jellemzői alapján történő közelítés. Ezzel összefüggésben számos emberi erőforrás értékelési modellt találunk, amelyek egyfajta ötvözeteként alakítottuk ki saját metódusunkat. Az emberi erőforrás bekerülési értékét – mivel aktív piaccal nem rendelkezik – nem a megtérülés alapján, hanem egyrészt a munkaerő felvételhez kapcsolódó tényleges ráfordítások értékével – amely alatt a hirdetés (toborzás), a kiválasztás, illetve a betanítás költségeit értjük –, másrészt a folyamatos munkavégzéssel kapcsolatos költségek közül a továbbképzések költségeivel aktiváltuk. Kiemeltük továbbá, hogy az emberi erőforrás bekerülési értékének ilyen módon történő megállapítása nem jelentene új feladatot, ezért könnyű lenne azt bevezetni, mivel a Központi Statisztikai Hivatal felé jelenleg is kötelező az ilyen tartalmú adatszolgáltatás a hatályos kormányrendelet alapján.

A konkrét eset vizsgálata során úgy találtuk, hogy az emberi erőforrás ilyen módon történő számbavétele bizonylattal alátámasztható, és ellenőrizhető. A bekerülési érték felvételével párhuzamosan a saját tőke értékét is megnöveltük, az új „Látens saját tőke” mérlegcsoporton belül kialakított „Emberi erőforrásból származó látens saját tőke” sorban.

Az év végi értékelés kapcsán megvizsgáltuk az új dolgozók jelenlegi árakon számított bekerülési költségének, illetve a korábban az emberi erőforrásokkal kapcsolatban aktivált értéknek a különbségét. Az új dolgozók jelenlegi árakon számított bekerülési költsége alatt egyrészt a dolgozóknak végkielégítésként fizetendő összeget, másrészt az új dolgozók felvételével kapcsolatos költségeket értettük.

Az elmélet gyakorlatban való alkalmazása során megállapítható, hogy a vizsgálat alá vont, elsősorban (88%-ban) fizikai munkásokat foglalkoztató, és ennek következtében alacsony képzési költségű társaság esetében is csaknem tíz millió forinttal növekedett az immateriális javak emberi erőforrásokkal kapcsolatos értéke.

T3 Az emberi erőforrások bekerülési értéke azonosítható egyrészt a hirdetés (toborzás), a kiválasztás, illetve a betanítás költségeivel, másrészt a továbbképzések költségeivel. Az év végi értékelés során a bekerülési érték és az új dolgozó jelenlegi árakon számított bekerülési költsége – amely nem más, mint a dolgozóknak végkielégítésként fizetendő összeg, és az új dolgozó felvételével kapcsolatos költségek összege – közötti különbség számszerűsíthető olyan módon, hogy az auditálásuk is megoldható.

A környezetvédelem napjainkra életünk meghatározó részévé vált, melynek alapvető oka egyrészt a gazdasági tevékenységek által a környezetbe kibocsátott szennyező anyagok növekvő mennyisége, másrészt mert hosszú távon fenntarthatatlan a gazdálkodás következtében a természeti erőforrások egyre gyorsabb ütemű felhasználása. A környezeti problémák kezelésében elsődleges szempont a megelőzés, melynek következményeként alakult ki a számvitel fejlődésének egy következő lépcsőfoka, amelyet a szakirodalom leginkább zöld (vagy öko-) számvitel néven emleget.

Erre vonatkozóan állítottuk fel azt a hipotézist, miszerint a vállalkozások által generált környezetszennyező hatások negatív irányba módosítják a róluk alkotott társadalmi értékítéletet, és a negatív hatás kimutatása iránti igény szignifikánsan jelentkezik, amely elvárás a beszámoló korrekciójával biztosítható olyan módon, hogy a számszerű információk előállítása nem jelentene magas költségeket a vállalkozási szféra részére.

A környezeti tőke mérlegben történő megjelenítését az éves beszámolóban Magness [Magness, 1997., pp. 15-18.] által kidolgozott elmélethez hasonlóan képzeltük el. Eszerint az elmélet szerint az eszközök között a környezet által biztosított erőforrások hozzájárulását kell kimutatni a saját tőkével szemben, amely egy rejtett társadalmi szerződés feltételezésén alapul, vagyis hogy a cég tulajdonosai között jelen van a környezet is. Ezáltal láthatóvá válik, hogy mennyi természeti erőforrást használt fel a cég, és mivel ezek korlátozott mértékben állnak rendelkezésre minél nagyobb a környezeti tőke értéke, annál hátrább mozdult a cég a jövedelmezőségi képesség terén.

A környezet terhelés bekerülési értékének meghatározása érdekében két módszert vizsgáltunk meg. [Boone – Rubenstein, 1997., pp. 18-22] Az egyik módszer az ún. „károkozási megközelítés” volt, amely az ökológiai rendszer és az ember által elszenvedett károk pénzértékét kívánja meghatározni. Ennek a módszernek az a legnagyobb hátránya, hogy nehéz meghúzni a határvonalat a tovagyrúzó hatások számításokban történő figyelembevétel tekintetében. Konkrét esetünkben a magától értetődő tényezőkön túl meglehetősen nehezen lenne számszerűsíthető, illetve bizonyítható a kohászati üzemek környékén lakók ingatlanjainak értékcsökkenése, az esetleges orvosi kiadásai, illetve az esetlegesen megbetegedett növény és állatfajok eszmei értéke.

Ezek miatt úgy láttuk, hogy a másik megközelítéssel, az „ellenőrzési költség” módszerrel célszerű az externáliák pénzértékének meghatározása, amely alapján a károkozás mértéke nem más, mint a környezetszennyezés szintjének mérésére használt technológia üzembe helyezési és fenntartási költsége, vagyis a módszer feltételezi, hogy egy sérülő jószágot a társadalom annyira értékeli, amennyit hajlandó az ellenőrzésére fordítani.

Az így nyert adatokat az új „Környezet terhelés” mérlegsoron a vállalkozás mérlegébe integráltuk, mint a vállalkozás értékét csökkentő tétel, párhuzamosan a saját tőke értékét is csökkentve, az új „Látens saját tőke” mérlegcsoporton belül kialakított „Környezetterhelésből származó látens saját tőke” soron.

Az év végi értékelés során, amennyiben a környezet terhelés változik, azaz megváltozik a vállalkozás szennyezőanyag kibocsátása – például egy új technológia, vagy egy új szűrőberendezés miatt –, akkor az ezzel kapcsolatban bekerülési értéként elszámolt összeget csökkenteni kellene, melyhez a mérlegkészítés során két információ szükséges, egyrészt a vállalkozás szennyező anyag kibocsátási adatai, másrészt a társadalom környezetvédelemmel kapcsolatos kiadásai, melyeket a környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőségnek kellene év végén nyilvánosságra hozni a visszacsatolás megteremtése érdekében.

Az elmélet gyakorlati alkalmazhatósága miatt – nagy vonalakban – elvégeztük Miskolc város és térsége környezetszennyezési adatainak vizsgálatát, melynek során arra a megállapításra jutottunk, hogy a kohászat – és így az Eurofém Halna Kft. – három területen – a levegő-, a víz-, illetve a talajszennyezésben – gyakorol negatív hatást a természetre.

A levegő-, a víz-, illetve a talajszennyezés szintjének mérésére használt technológia üzembe helyezési és fenntartási költségeiről, illetve arról, hogy Miskolc levegő-, víz-, illetve talajszennyezettségének százalékosan milyen mértékben okozója az Eurofém-Halna Kft., adatszolgáltatást kérvényeztünk az Észak-Magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségtől. Ez alapján megállapítottuk, hogy az Eurofém-Halna Kft. esetében a környezet terhelés mértékének számszerűsítése érdekében kizárólag a levegőszennyezést kell megvizsgálni, mivel a kohászati salak elhelyezése nem az Eurofém-Halna Kft. tevékenységéből származott így a talaj és talajvíz szennyezettség sem hozható összefüggésbe a társasággal. A Felügyelet által végzett becslés alapján az Eurofém-Halna Kft. kitermelése által okozott emissziós légszennyezés Miskolc város légszennyezettségét tekintve az összes szennyezés 5%-át teszi ki. A szállópor méréssel – emissziós mérési tevékenységgel – kapcsolatban nem üzemeltet kiépített mérőrendszert a Felügyelet, az emissziós mérésekkel kapcsolatos 2006. évi összes költség pedig 9,2 MFt volt.

Fentiek alapján az Eurofém-Halna Kft. éves beszámolójának mérlegfőösszegét közel félmillió forinttal kell csökkenteni, mely érték a környezet terhelés bekerülési értéke, amit a következő években a környezet terhelés változása esetén módosítani kell.

T4 A környezet terhelés értéke, mint a vállalkozás értékét csökkentő tétel a környezetszennyezés szintjének mérésére használt technológia üzembe helyezési és fenntartási költségének – mint összes környezeti kárnak –, illetve az összes környezetszennyező hatásból a cég által okozott értéknek a szorzataként értelmezhető, amely a hozzákapcsolódó hatósági adatszolgáltatási rendszer megváltoztatásával könyvvizsgálati bizonyítékkal alátámasztható.

A jelenlegi magyar szabályozás az immateriális javak közül – a nemzetközi előírásokkal összhangban – csak a vagyoni értékű jogok, illetve a szellemi termékek esetében enged elszámolni pozitív értékcorrekciót, azaz értékhelyesbítést. Véleményünk szerint az aktív piaccal nem rendelkező immateriális javak bekerülési értékét is meg kellene vizsgálni, és lehetne ezeket is értékelni év végén, mellyel összefüggésben, a korábban már említett új fogalom – az értékcorrekció – bevezetését javasoltuk.

Az értékcorrekciót – a valós értékelés kapcsán használatos értékelési különbözethez hasonlóan – kétféle módon lehetne elszámolni. Az aktív piaccal nem rendelkező – és így a jelenleg hatályos szabályok szerinti éves beszámolóban egyáltalán nem közölt – immateriális javak esetében teljesen eredménysemleges módon történne a kimutatás, és nem csak a pozitív különbözetet tartalmazná, hanem a negatívát is, így az eredmény objektivitása mellett mutatná ezeknek az eszközöknek az értékét. Ennek forrás oldali párja a saját tőkén belül kialakított „Immateriális javak értékcorrekciójának tartaléka”. Ezek után megvizsgáltuk, hogy az egyes immateriális javak esetében milyen módszerrel állapítható meg a piaci érték. Mivel a hatályos számviteli törvényben a piaci érték definiálása költségalapú – azaz az eszköz előállításához, megszerzéséhez kapcsolódó kiadások alapján –, illetve piaci alapú eljárások alkalmazásával történik, a szellemi tőkét homogén csoportokra osztottuk ahhoz, hogy megállapítsuk, hogy mely elemeivel kapcsolatban, melyik értékelési eljárást kell alkalmazni. Standfield [Standfield, 2002., p. 48.] rendszerezése alapján az immateriális javakat aszerint kell megkülönböztetnünk, hogy azok:

- tulajdonolhatóak-e – mint a saját márkanevek – vagy,
- csak menedzselhetőek – mint a szállítási szerződések, a környezetterhelés, vagy a munkakapcsolatok.

Mivel a csak menedzselhető immateriális javak a piaci alapú eljárásokkal jellemzően nem értékelhetőek, ezek esetében a költségalapú eljárásokat, míg a saját márká esetében mindkét eljárást alkalmaztuk.

Az egyéb olyan eszközök esetében, ahol a számviteli törvény a bemutatást, illetve a leértékelést nem tiltja – például készletek esetében – csak az esetleges pozitív korrekciókat tartalmazza az értékcorrekció – szintén a saját tőkével szemben – de az „Értékelési tartalékon” belül kialakított „Értékcorrekció értékelési tartaléka” sorral szemben. Ez az új elem természetesen – az érték helyesbítéshez, illetve a valós értéken történő értékeléshez hasonlóan – csak alternatíva lenne a vállalkozások számára.

T5 Egy új fogalom bevezetésével, az értékcorrekcióval az éves beszámolóban szereplő könyv szerinti érték, és a vállalkozások piaci értéke közötti rés szűkülne. Az értékcorrekció csak pozitív az olyan eszközök esetében, amelyek az éves beszámolóban jelenleg is megjelennek, míg az immateriális javak vonatkozásában negatív korrekciót is tartalmazhat.

Következő kiinduló hipotézisünk a valós értéken történő értékeléssel kapcsolatos, és azt feltételeztük, hogy alkalmazásának egyes eseteiben az alkalmazott módszer következtében beállt szubjektív eredmény megszüntethető amellet, hogy a pénzügyi instrumentumok értéknövekedése az éves beszámoló mérlegében bemutatásra kerül.

A valós értéken történő értékeléssel szemben leggyakrabban megfogalmazott kritika az, hogy ha valamely eszköz vagy forrás esetében – amelyeket valós értéken kellene mérni – nem áll rendelkezésre piaci érték, végső esetben egy hipotetikus piaci ár matematikai kalkulációja lesz a valós érték. Az ilyen módon kalkulált valós érték alkalmazása azért problémás, mert ezek csak előrejelzések, így természetüknél fogva szubjektív információkat tartalmaznak, illetve a különféle alkalmazott matematikai modellek is nagyon különböző eredményeket adnak. Tehát miután a valós érték erősen függ attól, hogy annak meghatározása melyik matematikai modell alapján történik, így az eredménykimutatásban bemutatott adatok évről-évre nagymértékben változhatnak.

Véleményünk alapján, amennyiben a számított valós érték nem teljesen megbízható érték, azt a mérlegben úgy kell szerepeltetni, hogy a számított valós érték változása közvetlenül nyereségként vagy veszteségként ne jelenjen meg.

A koncepció gyakorlatilag az átértékelési modell kiterjesztése a befektetett pénzügyi eszközök, illetve értékpapírok teljes vertikumára. Az ilyen módon meghatározott pozitív különbözet értékcorrekcióként történő kimutatását javasoljuk az „Értékelési tartalékon” belül kialakított „Értékcorrekció értékelési tartaléka” sorral szemben.

Mivel a vizsgált társaság nem rendelkezik sem forgatási, sem befektetési célú értékpapírokkal, illetve olyan eszközökkel, amelyekre a valós értéken történő értékelés kiterjeszhető, így ennek a területnek a gyakorlati alátámasztását nem tudtuk elvégezni.

T6 A matematikai modellel megállapított valós érték esetén az átértékelési model kiterjesztésével lehet az eredmény objektivitását megőrizni.

Érték- és tagolástannal kapcsolatos utolsó hipotézisünk az volt, hogy a készletek eladási vagy utánpótlási áron történő értékelése az éves beszámolóban történhet az eredmény változatlansága mellett.

A jelenleg hatályos szabályok mellett is több évközi készletértékelési eljárás alkalmazható, amelyek vagyona és eredményre gyakorolt hatása nagymértékben eltérő lehet, de a bekerülési értéken történő értékelés egyetemlegessége miatt a valódiság elvének ez nagyon kevésbé felel meg.

Véleményünk szerint a készletek értékelése során – a valódiság elve alapján – az eszközök a valóságban érvényesülő árának megfelelő pénzüsszeg meghatározása, illetve kiigazítása a vásárolt készleteknél az utánpótlási ár, a saját termelésű készletek esetében a még várható költségekkel csökkentett eladási ár figyelembevételével történhet. Annak érdekében, hogy a felértékelés az eredményt ne befolyásolja, ebben az esetben is értékcorrekció alkalmazását javasoltuk az „Értékcorrekció értékelési tartaléka” sorral szemben. Kiemeltük, hogy az elszámolás nem jelentene új feladatot, mivel a piaci értékeket az értékvesztés elszámolásával összefüggésben is meg kell határozni a számviteli törvény 56. § (1) bekezdésének rendelkezése alapján.

A készletértékelés gyakorlati alkalmazása során megvizsgáltuk mind az anyagkészlet, mind pedig a késztermék készlet leltár szerinti értékét, illetve piaci értékét.

A késztermék készlettel kapcsolatban megvizsgáltuk mind a salak, mind a vas vonatkozásában a készlet értékesítési költséggel csökkentett eladási áron számított értékét, és összevetettük a jelenlegi szabályok alapján kimutatott összeggel. A számítás eredményeként több, mint tizennyolc millió forint eltérést kaptunk, amelyet véleményünk szerint, mint a „Készletek értékcorrekcióját” el kell számolni az „Értékelési tartalékkal” szemben.

Az anyagkészlet vizsgálata során az üzemanyagok, illetve a PB-gáz jelenlegi értéken történő értékelését nem végeztük el, mivel ezeknek a készleteknek az esetében nem jellemző a készletfelhalmozás, mert csak a biztonságos üzemvitelhez szükséges mennyiséget tárolják a rendszeres beszerzés mellett, ezért a piaci érték és a könyv szerinti érték közötti különbség jelentéktelen.

Az alapanyagkészlet ugyanakkor igen problémás terület, mivel annak 2.000 eFt-os könyv szerinti értéke nyilvánvalóan jelentősen különbözik piaci értékétől, viszont az általunk javasolt utánpótlási ár meghatározása – az eszköz speciális jellege miatt – nem lehetséges. A salakhalna értékét ezért hozzáférhető tapasztalati adatok, illetve a vállalkozás számításai alapján végeztük el, melynek során első lépésként meghatároztuk annak mennyiségét. A salakhalna mennyiségének felhasználásával kiszámítottuk a

várható árbevételt, majd mivel a társaság semmilyen más tevékenységet nem végez, az így kapott értéket korrigáltuk az árbevétel arányos üzemi (üzleti) eredményével, így megbecsülve a salakhegy várható költségekkel csökkentett eladási árát, melynek következtében további negyven millió forintot tartottunk indokoltnak kimutatni, mint „Készletek értékcorrekcióját” az „Értékelési tartalékkal” szemben.

T7 A készletek bekerülési érték modell alapján történő értékelése az éves beszámolóban jelentősen növeli az eltérést a könyv szerinti érték és a piaci érték között, amely hatására a készletek értékcorrekcióját szükségszerű kimutatni, a készletek eladási vagy utánpótlási áron történő értékelésével.

4.2. Értéktannal kapcsolatos tézisek

Kizárólag az értékelés megváltoztatására irányuló hipotézisünk volt, hogy a kísérleti-fejlesztés aktivált értékének meghatározása pontosabb lenne, amennyiben az tartalmazna egyéb, a sikeres kísérleti fejlesztés megvalósításához kapcsolódó tényezőket is. Azt javasoltuk, hogy a sikertelen kísérleti-fejlesztés eredmény terhére történő elszámolása helyett, ezeket – mint a sikerek előkészületét – aktiválni kellene a jövőben. Elméletünket támasztja alá többek között az is, hogy a magyar szabályok alapján a használatba nem vett lebontott épület beszerzési és bontási költségei a telek értékét növelik annak piaci értékéig, az azt meghaladó összeg pedig a beruházás bekerülési értékébe számít be. A nemzetközi szakirodalomban ezt a gondolatmenetet követi Stewart is [Stewart, 1991., pp. 29-31.] amikor az olajfúrások példájával élve azt mondja, hogy a sikeres fúrást megelőző fúrások is a kút bekerülési értékét növelő tételekként számolhatóak el.

Mivel azonban az nem ismert, hogy a sikertelen kísérleti-fejlesztést követi-e egy sikeres fejlesztés, ezért technikailag azt javasoljuk, hogy a sikertelen kísérleti-fejlesztés értéke továbbra is tárgyévi egyéb ráfordításként kerüljön elszámolásra, azonban ha a jövőben a fejlesztés sikeres lesz, akkor egyéb bevétellel szemben lehessen aktiválni az értékét.

A vizsgált társaság kísérleti-fejlesztést egyáltalán nem folytat, ezért e terület empirikus alátámasztását nem tudtuk elvégezni.

T8 A kísérleti-fejlesztés aktivált értékébe tartozik a sikeres kísérleti-fejlesztést megelőző sikertelen kísérleti-fejlesztés közvetlen költsége és/vagy számlázott tételei.

A tárgyi eszközök értékének bemutatásával kapcsolatban véleményünk szerint a legnagyobb problémát az a szubjektív megítélés jelenti, amely az értékcsökkenés elszámolásával kapcsolatban keletkezik, mivel az előre meghatározott amortizáció és a tényleges fizikai kopás és avulás között gyakran jelenős eltérés mutatkozik. Így azt a hipotézist állítottuk fel, hogy az amortizáció elszámolása bizonyos esetekben helytálló módon közelíti a ténylegesen bekövetkező érték változást, amennyiben a nemzetközi számviteli standardok további adaptációjára kerül sor a hazai szabályozásban.

Az IAS 16 „Ingatlanok, gépek és berendezések” standardban megfogalmazott komponens megközelítés hazai szabályozásba történő integrációja az elszámolt értékcsökkenés valóságtartalmát növeli abban az esetben, ha az eszköz rendelkezik olyan részekkel, amelyeknek egyedi költségei a teljes eszköz bekerülési értékéhez viszonyítva jelentős arányt képviselnek és az eszköztől eltérő hasznos élettartamuk van, mert ilyen esetben az adott eszköz valamennyi jelentős elemének értékcsökkenési módja egyedileg állapítandó meg. Abban az esetben, ha a vállalkozás az eszközt, mint egészet szerzi be, és a jelentős elemek értékét nem ismeri, akkor az elem értékét vagy a piaci ár vagy az eladóval folytatott konzultáció alapján lehet meghatározni. [Balázs et al, 2006., 233-267. o.]

Az elmélet gyakorlati alkalmazhatósága érdekében megvizsgáltuk, hogy rendelkezik-e a társaság olyan eszközökkel, amelyek egyedileg jelentős értékű részei az adott eszköztől eltérő hasznos élettartammal rendelkeznek. Azt találtuk, hogy az eltérő hasznos élettartamról a rakodógépek esetében lehet beszélni, hiszen ezek kanalát – a jelenlegi termelési ütemmel – két évente kell cserélni. A kanalak esetében megvizsgáltuk, hogy azok értéke egyedileg jelentős-e az eszköz bekerülési értékéhez viszonyítva. Mivel az eredményül kapott 5-10%-os értéket jelentősnek ítéltük meg elvégeztük a számításokat, melynek során az eszköz értéke, illetve az eredmény több, mint hatszázezer forinttal változott.

T9 A komponens megközelítés hazai alkalmazásának kiterjesztése az elszámolt amortizáció és a tényleges fizikai elhasználódás pénzben kifejezett értéke közötti rést csökkenti.

4.3. Tagolástannal kapcsolatos tézis

Értékelésbeni változatlanosság mellett, kizárólag a mérleg átstrukturálására vonatkozó hipotézisünk az időbeli elhatárolásra vonatkozott.

Azt javasoltuk, hogy az aktív időbeli elhatárolások között megjelenő kamatokat a magánnyugdíjpénztárak beszámolóképzési és könyvvezetési kötelezettségeinek sajátosságairól szóló hatályos kormányrendeletre hasonlóan az egyes mérlegcsoportokon

belül kell megjeleníteni, de nem értékelési különbözetként, hanem az azokban létrehozott új mérlegcsoportokon. A „Követelések” mérlegcsoport a követelések után fizetett kamatok mellett tartalmazza a korábban a bevételek időbeli elhatárolásában szereplő egyéb követelés jellegű tételt.

A passzív időbeli elhatárolásokkal kapcsolatban két változtatást láttunk szükségesnek. Az egyik, hogy hasonlóan a bevételek aktív időbeli elhatárolásához a költség, ráfordítás passzív időbeli elhatárolását is a kötelezettségek között kell megjeleníteni, mivel ezek kötelezettség jellegű tételek. A másik a halasztott bevételek között elszámolt állami támogatásokkal kapcsolatos, véleményünk szerint a nemzetközi számviteli standardok – IAS 20 Állami támogatások elszámolása és az állami közreműködés közzététele standard – további adaptációjával ezeket, mint eszköz értékét csökkentő tételt kell kimutatni a nettó bemutatás módszere alapján. [Balázs et al., 2006.]

A gyakorlatban elvégzett átrendezés hatására a bevételek aktív időbeli elhatárolása, illetve a költség, ráfordítás passzív időbeli elhatárolása sor értéke nulla lett, és – a kiegészítő melléklet további információi nélkül – a többi mérlegcsoporthoz egyértelműen hozzárendelhető.

T10 Az aktív időbeli elhatárolás tovább tagolása a befektetett pénzügyi eszközök, a követelések, az értékpapírok és a pénzeszközök mérlegcsoportokban, valamint a passzív időbeli elhatárolások megjelenítése a tárgyi eszközök, illetve a kötelezettségek között olyan többlet információt jelent, amely érdekében nem kell többlet munkaráfordítást nyújtani.

IRODALOMJEGYZÉK

1. **Adorján, Cs. – Bary, L. – Dudás, J. – Fridrich, P. – Lukács, J. – Pál, T. – Róth, J. – Sztanó, I. – Ujvári, G. – Veit, J.:** Számvitel és elemzés I., MKVKOK, Budapest, 2001.
2. **Adorján, Cs. – Bary, L. – Bíró, T. – Fridrich, P. – Gorajszki, Z. – Kresalek, P. – Lukács, J. – Nagy, L. – Pál, T. – Róth, J. – Ujvári, G. – Veit, J.:** A számviteli törvény magyarázata 2004-2005, HVGORAC, Budapest, 2004.
3. **Babbie, E.:** A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi, Budapest, 2001.
4. **Balázs, Á. – Boros, J. – Bosnyák, J. – Györffi, D. – Hegedűs, I. – Kováts, E. – Lakatos, L. P. – Lukács, J. – Madarasiné Szirmai, A. – Matukovics, G. – Nagy, G. – Ormos, M. – Pavlik, L. – Pál, T. – Rózsa, I. – Székács, P. – Tardos, Á. – Veress, A.:** IFRS-ek rendszere, MKVKOK, 2006.
5. **Baricz, R.:** Mérlegtan, Aula Kiadó, Budapest, 1994
6. **Barker, R.:** Determining value, Valuation models and financial statements, Financial Times – Prentice Hall, Pearson Education Limited, Harlow, England, 2001.
7. **Bazerman, M. H. – Loewenstein, G. – Moore, D. A.:** Miért auditálnak rosszul a jó könyvvizsgálók? Harvard Businessmanager, 2003. július-augusztus, 41-47. o.
8. **Benbasat, I.:** The Case Research Strategy in Studies of Goldstein, D. K – Mead, M: Information Research MIS Quarterly, 1987, September, pp.369-386.
9. **Bíró T. – Fridrich P. – Kresalek P.:** A könyvvizsgálat alapjai, Perfekt, 2005
10. **Boone, C. – Rubenstein, D.B.:** Natural solution, CA Magazine, May 1997, Vol. 130 Issue 4, pp. 18-22
11. **Bossaerts, P.:** Experiments With Financial Markets: Implications For Asset Pricing Teory, New Frontiers in Economics, Edited by Michael Szenberg, Lali Ramrattan, Cambridge University Press, 2004.
12. **Bosnyák, J.:** Számviteli értékelési eljárások hatása a vállalkozások vagyoni, jövedelmi és pénzügyi helyzetére, Ph.D értekezés, BKÁE, Budapest, 2003.
13. **Burrawoy, M.:** Ethnography Unbound: Power and Resistance in the Modern Metropolis. Berkeley - Los Angeles, University of California Press., 1991.

14. **Czipszer, K. – Dudás, J. – Korom, E. – Lucz, Z. – Magony, K. – Nagy, K. – Nyirati, F. – Pál, T. – Szmecana, Gy. – Ujvári, G. – Verebéli, A. – Veress, A.:** A számvitel és az adózás aktuális kérdései 2005, Novoschool, Budapest, 2005.
15. **Chikán, A.:** Vállalatgazdaságtan, Aula Kiadó, Budapest, 1997.
16. **Damodaran, A.:** Investment valuation, Tools and techniques for determining the value of any asste, 2nd ed., John Willey & Sons, Inc., 2002, New York
17. **Dunne, D. – Narasimhan, C.:** A kereskedelmi márkák új keletű vonzereje, Harvard Business Manager, 2000/2, 27/34. o.
18. **Ebersberger, S. A.:** Human resources accounting: Can we afford it? Training and Development Journal, August 1981, pp. 37-40.
19. **Eisenhardt, K. M.:** Building theories from case study research Acadmemy of Management Review, 1989/14. pp.532-550, (1989a)
20. **Eisenhardt, K. M.:** „Agency theory: An Assessment and Review”, Academy of, Management Review, 1989/14. pp.57-74., (1989b)
21. **Ernst & Young:** How Fair is Fair Value?, London, May, 2005.
22. **Európai Bizottság:** Fehér könyv az oktatásról és képzésről - Tanítás és tanulás, a tanulás váljon természetes társadalmi szükségletté, 1995
http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com95_590_en.pdf
23. **Európai Füzetek 4:** Összefoglaló a magyar csatlakozási tárgyalások lezárt fejezeteiből
24. **Ferenczi, A.:** Az Enron-ügy könyvvizsgálói tanulságai, Szakma, 2002/2, (2002a)
25. **Ferenczi, A.:** A nemzetközi számviteli és könyvvizsgálati szabályozás az Enron-csőd tükrében, Szakma, 2002/5, (2002b)
26. **Flamholz, E. G.:** Human Resource Accounting Human Resource Accounting Journal, Spring 1973.
27. **Gräff, J. – Toldy, F. – Sz. Tóth, Gy. – Veres, G.:** A hazai kohászat légszennyyezése; Magyarország az ezredfordulón - MTA Stratégiai Kutatások, Budapest, 1999. február
28. **Gordon, M. J.:** Postulates, Principles and Research in Accounting, The Accounting Review, (April 1964)
29. **Gubik, A.:** Kísérlet az önfoglalkoztatás gazdasági szerepének meghatározására, Gazdaságtudományi Közlemények, 3. kötet 1. szám, 2004., p. 67-88.

30. **Gyökér, I.:** A vállalat szellemi tőkéje - számolatlan vagyon. Harvard Business Manager (Magyar kiadás) 2004. december, 48-58. o.
31. **Healy, P. M. – Palepu, K. G.:** Information Asymetry, corporate disclosure, and the capital market:, Review of empirical disclosure literature, Journal of Accounting and Economics, 2001. Vol. 31. pp. 408.
32. **HVG 2006/3. különszám:** Cégjog 2006.
33. **International Network of M&A Partners:** Üzletértékelés magáncégeknek, 2007. május 15., Magyarbankár Kft.
34. **Juhász, P.:** Iránytű nélkül – Információs válságban a pénzügyi döntéshozatal, Vezetéstudomány, XXXV. évf., 2004. 7-8. szám, 30-31. oldal, (2004a)
35. **Juhász, P.:** Az üzleti és könyv szerinti érték eltérésének magyarázata – Vállalatok mérlegen kívüli tételeinek értékelési problémái, PhD értekezés, 2004., (2004b)
36. **Juhász, P.:** Az üzleti kapcsolatok pénzügyi értékelési lehetőségei, Vezetéstudomány, XXXVI., 2005/5, 35-43. o.
37. **Jurányi, B. – Kovács, F. – Pál, T. – Papp, J. – Paróczai, P. – Sisa, K. – Ujvári, G. – Vadász, I. – Veress, A.:** A számvitel és az adózás aktuális kérdései 2007, Novoscholl Kht és Saldo Zrt, Budapest, 2007.
38. **Kapásiné Búza, M. – Eperjesi, F.:** Az Európai Unió számviteli irányelvei és a nemzetközi számviteli standardok magyar szemmel. Kompkonzult, Budapest, 1999.
39. **Kapásiné Búza, M.:** Számvitel, adó, könyvvizsgálat 2006/9. Az IFRS-ek szerint készített beszámoló tartalmáról IV. rész, 391.-395.
40. **Kardos, P. – Kapásiné Búza, M. – Pankucsi, Z. – Tóth, M. – Varga, K.:** Regisztrált mérlegképes könyvelők kézikönyve – Vállalkozási szak, Saldo, Budapest, 2004., 25-41
41. **Kaplan, R. S. - Norton, D. P.:** Startégiai térképek, Panem, Budapest, 2005.
42. **Kerekes, S. – Kindler, J.:** Vállalati környezet menedzsment, Aula, 1997., 16-23. o.
43. **Kerekes, S. – Szlávik, J.:** A környezeti menedzsment közgazdasági eszközei KJK, Budapest, 1996. 212-242. o.
44. **King, A. M.:** Making intangible assets tangible, Strategic Investor Relations, Spring 2001., pp. 60-64.

45. **Környezetvédelmi hasznoskönyv:** Miskolc város környezete érdekében, Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány Környezeti Tanácsadó Iroda, Miskolc, 2005.
46. **Lakatos, Gy.:** Az emberi tőke - Az önismeret gazdaságtana. Balassi kiadó, Budapest, 2005.
47. **Ladó, L.:** Könyvvizsgálói jelentés, záradékolás, Számvitel és Könyvvizsgálat, 1995/3.
48. **Lev, B.:** Az immateriális javakban rejlő versenyelőny fokozása, Harvard Business Manager, 6. évfolyam, 6. szám, 2004/12. 39-47. o.
49. **Lukács, J.:** Vagyoneértékelési módszerek, Könyvvizsgálói szakmai továbbképzés 2002., Budapest, 2002., 227 –254. o.
50. **Lukács, J.:** Az infláció kezelésének lehetőségei a számvitelben, Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, 2000/3. 100-104. o.
51. **Lukács, J.:** Az infláció kezelésének lehetőségei a számvitelben II., Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, 2000/4. 162-165. o.
52. **Magness, V.:** Environmental accounting in Canada: New challenges to old theory. Cost and Management, Feb 1997, Vol. 71 Issue 1, pp. 15-18
53. **Mátyás, A.:** A modern közgazdaságtan története, Aula, 2003.
54. **Nagy, G.:** A számviteli szabályok továbbfejlesztésének koncepciója. – Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, 1999/9. 375-378. o
55. **Nagy, K.:** A valós értéken történő értékelés I. rész, Számvitel, adó, könyvvizsgálat; 2004/4. 148-153. o. (2004a)
56. **Nagy, K.:** A valós értéken történő értékelés II. rész, Számvitel, adó, könyvvizsgálat, 2004/5., 202-207. o. (2004b)
57. **Nagy, K.:** A valós értéken történő értékelés III. rész, Számvitel, adó, könyvvizsgálat, 2004/6., 246-253. o. (2004c)
58. **Nyikos, L. – Kresalek, P.:** Könyvvizsgálat – ellenőrzés, 2003, Budapest
59. **Pratt, S. P.:** Üzletértékelés – módszertan és gyakorlat, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, pp. 12-17., 1992.
60. **Pál, T.:** Új kihívások a könyvvizsgálatban, Miskolci Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, VI. Nemzetközi Konferencia, 2007. október 10-11.
61. **Pál, T.:** Számviteli rendszerek, 2006, Economix Kiadó, Miskolc

62. **Pál, T. – Farkas, Á. – Nagyné Elek, A. – Pál, T. – Erős, A. – Musinszki, Z. – Várkonyiné Juhász, M. – Kántor, B.:** Számviteli rendszerek, speciális eljárások, 2003, Economix Kiadó, Miskolc
63. **Radó, M.:** Az infláció hatása a pénzügyi kimutatásokra, Vezetéstudomány, XXXV. évf., 2004. 7-8. szám, 42-43. o.
64. **Róth, J. – Adorján, Cs. – Lukács, J. – Veit, J.:** Számviteli esettanulmányok 2006., Magyar Könyvvizsgálói Kamara, Budapest, 2006.
65. **Tóth, A.:** Gyakorlati controlling – Magyarországi vállalkozások és intézmények controllingkézikönyve, WEKA Szakkiadó Kft., Budapest, 2005. (2. kiadás)
66. **Sargeant, A.:** Customer lifetime value and marketing strategy: How to forge a link, in: Marketing Review, Summer 2001, pp. 427-441.
67. **Sherman, H. D. – Young, S. D.:** Vigyázzon hova lép ezeken a számviteli aknamezőkön! Harvard Businessmanager, 2002. október-november, 18-24.o
68. **Schultz, T. W.:** Beruházás az emberi tőkébe. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1983., 18. o.
69. **Stake, E. R.:** The Art of Case Study Research, SAGE Publications, California, 1995.
70. **Standfield, K.:** Intangible management: tools for solving the accounting and management crisis, Academic Press, Boston, 2002.
71. **Stewart III, G. B.:** The quest for value: the EVA management guide, Harper Business, New York, N. Y., 1991.
72. **Sveiby, K. E.:** Measuring Intangibles and Intellectual Capital - An Emerging First Standard, Internet version Aug 5, 1998.
73. **Ujvári, G.:** Az új társasági és cégtörvény Alapítás - Átalakulás - Végelszámolás - Felszámolás Számvitele, NovoSchool, Budapest 2006.
74. **Ulbert, J.:** A vállalat tulajdonosi értéke Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1994.
75. **Veit, J.:** A számviteli adatokra épülő cash-flow kimutatások összeállításának elméleti és gyakorlati problémái, PhD értekezés, 2005.
76. **Watts, R. L. – Zimmerman, J.L.:** Towards a Positive Theory of the Determination of Accounting Standards, The Accounting Review (January 1978)

77. **White, G. I. – Soundi, A.C. – Fried, D.:** The Analysis and Use of Financial Statements, John Wiley & Sons, Inc. New York, 1994., pp. 287-323
78. **Winter, G.:** Zölden és nyereségesen Műszaki könyvkiadó, 1997.
79. **Yin, R. K.:** Case Study Research: Design and Methods; 3. kiadás, Sage, Thousand Oaks, CA-London-New Delhi, 2003.
80. IFAC 1005. témaszámú állásfoglalás
81. Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok, 2005.
82. a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény, és annak módosításai
83. a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV törvény, és annak módosításai
84. a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény, és annak módosításai
85. a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény, és annak módosításai
86. a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. törvény, és annak módosításai
87. a gazdálkodó szervezetek és a gazdasági társaságok átalakulásáról szóló 1989. évi XIII. törvény, és annak módosításai
88. a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. törvény, és annak módosításai
89. a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról szóló 2006. évi V. törvény, és annak módosításai
90. a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi IL. törvény, azaz a Csődtörvény, és annak módosításai
91. a végelszámolás számviteli feladatairól szóló 72/2006. (IV. 3.) kormányrendelet, és annak módosításai
92. a felszámolás számviteli feladatairól szóló 225/2000. (XII. 19.) kormányrendelet, és annak módosításai
93. a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény, és annak módosításai
94. a biztosítók éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 192/2000. (XI. 24.) kormányrendelet, és annak módosításai
95. a magánnyugdíjpénztárak beszámolókészítési és könyvvezetési kötelezettségeinek sajátosságairól szóló 222/2000. (XII. 19.) kormányrendelet, és annak módosításai

Az értekezés témakörével kapcsolatos saját publikációk

Idegen nyelvű konferencia előadások:

Changes of Legal Regulations in Year 2006 in Terms of Business Associations Termination Without Legal Successor, XXVII. OTDK Közgazdaságtudományi Szekció, Doktorandusz Konferencia, Miskolc, 2007. április 25-27., ISBN 978-963-661-768-4

One Specialized Area of the Audit: the Asset Pricing, MicroCAD 2006. International Scientific Conference, 16-17. March 2006., Miskolc, ISBN 963 661 700 7 Ö, ISBN 963 661 716 3

Idegen nyelvű szakkikk:

Changes of Legal Regulations in Year 2006 in Terms of Economic Partnerships Closing Down With Legal Successor, Transactions of the Universities of Košice, ISSN 1335-2334. (to be published)

Magyar nyelvű könyvrészletek:

Saját tőke, In: Mérlegtételek elszámolásai, 2008, Miskolci Egyetem Kiadó, Miskolc, ISBN 978-963-661-832-2, 163-197. o.

Aktuális számviteli kérdések, In: A számvitel és adózás aktuális kérdései 2008, szerk.: Ujváry Géza, Novoschool, Budapest, ISBN 978-963-87656-2-8, ISBN 978-963-87656-2-8

Gazdasági események hatása a mérlegre, az eredménymegállapítása, In: Bevezetés a számvitelbe példatár és munkafüzet, 2008, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN 978-963-87392-3-0, 45-111. o.

Vásárolt készletek, In: Pénzügyi számviteli példatár, 2007, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN 978-963-87392-2-3, 66-88. o.

Saját tőke, In: Pénzügyi számviteli példatár, 2007, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN 978-963-87392-2-3, 133-142. o.

Hitelintézeti számvitel, In: Számviteli rendszerek, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2006, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN 963 06 1124 4, 174-210. o.

Cégalapítás, In: Pénzügyi számvitel – A mérlegtételek elszámolásai, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2006, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN 963 87392 0 7, 5-8. o.

Saját tőke, In: Pénzügyi számvitel – A mérlegtételek elszámolásai, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2006, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN 963 87392 0 7, 170-208. o.

Konszolidált éves beszámoló, In: Speciális számviteli eljárások, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2006, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN-10: 963-200-100-1, ISBN-13: 978-963-200-100-5, 9-99. o.

Átalakulás, In: Speciális számviteli eljárások, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2006, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN-10: 963-200-100-1, ISBN-13: 978-963-200-100-5, 100-136. o.

Csődeljárás, jogutód nélküli megszűnés, vagyonrendezési eljárás, In: Speciális számviteli eljárások, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2006, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN-10: 963-200-100-1, ISBN-13: 978-963-200-100-5, 137-190. o.

Előtársaság, In: Speciális számviteli eljárások, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2006, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN-10: 963-200-100-1, ISBN-13: 978-963-200-100-5, 280-286. o.

A pénznemváltás, a devizanemek közötti áttérés elszámolásának szabályai, In: Speciális számviteli eljárások, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2006, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN-10: 963-200-100-1, ISBN-13: 978-963-200-100-5, 287-295. o.

Átalakulás, In: Számviteli rendszerek, speciális eljárások, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2003, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN 963 214 114 8, 68-79. o.

Csőd, felszámolás, végelszámolás, In: Számviteli rendszerek, speciális eljárások, szerk.: Dr. Pál Tibor, 2003, Economix Kiadó, Miskolc, ISBN 963 214 114 8, 92-119. o.

Magyar nyelvű konferencia előadások:

Outsourcing a számviteli területen, Innovációmenedzsment kutatás és gyakorlat – Innovatív szervezetek, ImKKK konferencia, 2007. november 28. ISBN 978-963-661-800-1, 113-116. o.

Vállalkozások alapítására vonatkozó jogszabályok 2006 évi változásai, Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2006. november 09.

Kisvállalkozások könyvvizsgálatának specialitásai, Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2005. november 09.

Magyar nyelvű oktatási segédlet:

Immateriális javak, In: A számviteli törvény változásai 2001. – Alkalmazásuk a kettős könyvvitelt vezető vállalkozások gyakorlatában, 36-42. o.

Tárgyi eszközök, In: A számviteli törvény változásai 2001. – Alkalmazásuk a kettős könyvvitelt vezető vállalkozások gyakorlatában, 43-49. o.

MELLÉKLETEK

1. melléklet – A köztulajdon védelmed érdekében kötelező könyvvizsgálatot előíró jogszabályok

2006. évi CXXXII. törvény az egészségügyi ellátórendszer fejlesztéséről
2003. évi LX. törvény a biztosítókrol és a biztosítási tevékenységről
2003. évi XV. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról
2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról
1997. évi LXXXII. törvény a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról
1996. évi CXXVII. törvény a nemzeti hírügynökségről
1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról
1993. évi XCVI. törvény az Önkéntes Kölcsönös Biztosító Pénztárakról
1992. évi XXXVIII. törvény az államháztartásról
1990. évi LXV. törvény a helyi önkormányzatokról
252/2000. (XII. 24.) kormányrendelet az önkéntes kölcsönös egészség- és önségélyező pénztárak beszámolóképzítési és könyvvizvetési kötelezettségének sajátosságairól
249/2000. (XII. 24.) kormányrendelet az államháztartás szervezetei beszámolási és könyvvizvetési kötelezettségének sajátosságairól
224/2000. (XII. 19.) kormányrendelet a számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámolóképzítési és könyvvizvetési kötelezettségének sajátosságairól
223/2000. (XII. 19.) kormányrendelet az önkéntes nyugdíjpénztárak beszámolóképzítési és könyvvizvetési kötelezettségének sajátosságairól
222/2000. (XII. 19.) kormányrendelet a magánnyugdíjpénztárak beszámolóképzítési és könyvvizvetési kötelezettségének sajátosságairól
218/2000. (XII. 11.) kormányrendelet az egyházi jogi személyek beszámolóképzítési és könyvvizvetési kötelezettségének sajátosságairól
216/2000. (XII. 11.) kormányrendelet a kockázati tőketársaságok és a kockázati tőkealapok éves beszámoló készítési és könyvvizvetési kötelezettségének sajátosságairól
214/2000. (XII. 11.) kormányrendelet a betétbiztosítási alapok és intézményvédelmi alapok, valamint a befektető-védelmi alap éves beszámoló készítési és könyvvizvetési kötelezettségének sajátosságairól
192/2000. (XI. 24.) kormányrendelet a biztosítók éves beszámoló készítési és könyvvizvetési kötelezettségeinek sajátosságairól
169/1997. (X. 6.) kormányrendelet a Pénztárak Garancia Alapjának szervezeti és működési szabályairól

2. melléklet – Az éves beszámoló mérlege, eredménykimutatása

1 1 4 4 9 5 3 3 - 2 - 4 2

Adószáma

0 1 - 0 9 - 6 7 1 5 7 9

Cégjegyzék száma

1 1 4 4 9 5 3 3 3 7 1 0 1 1 3 0 1

Statisztikai számjel

11

A vállalkozás megnevezése. **EUROFÉM-HALNA KFT**

Címe:1072 Budapest, Rákóczi u. 28.

MÉRLEG Eszközök (aktívák)

Fordulónapja:2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
01.	A. BEFEKTETETT ESZKÖZÖK	1.061.016		1.107.920
02.	I. IMMATERIÁLIS JAVAK	50		86
03.	1. Alapítás átszervezés aktivált értéke			
04.	2. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke			
05.	3. Vagyoni értékű jogok	50		86
06.	4. Szellemi termékek			
07.	5. Üzleti vagy cégérték			
08.	6. Immateriális javakra adott előlegek			
09.	7. Immateriális javak értékhelyesbítése			
10.	II. TÁRGYI ESZKÖZÖK	1.060.966		1.107.834
11.	1. Ingatlanok és a kapcsolódó vagyoni értékű jogok	34.068		33.467
12.	2. Műszaki berendezések, felszerelések, járművek	47.940		93.963
13.	3. Egyéb berendezések, felszerelések, járművek	444		787
14.	4. Tenyészállatok			
15.	5. Beruházások, felújítások	3.061		3.360
16.	6. Beruházásokra adott előlegek			804
17.	7. Tárgyi eszközök értékhelyesbítése	975.453		975.453
18.	III. BEFEKTETETT PÉNZÜGYI ESZK.			
19.	1. Tartós részesedés kapcsolt vállalkozásban			
20.	2. Tartósan adott kölcsön kapcsolt vállalkozásban			
21.	3. Egyéb tartós részesedés			
22.	4. Tartósan adott kölcsön egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban			
23.	5. Egyéb tartósan adott kölcsön			
24.	6. Tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapír			
25.	7. Befektetett pénzügyi eszközök értékhelyesbítése			

Kelt: Miskolc, 2007. március 15.

1 1 4 4 9 5 3 3 - 2 - 4 2
Adószáma

0 1 - 0 9 - 6 7 1 5 7 9
Cégjegyzék száma

1 1 4 4 9 5 3 3 3 7 1 0 1 1 3 0 1
Statistikai számjel

12

A vállalkozás megnevezése: **EUROFÉM-HALNA KFT**
Címe: 1072 Budapest, Rákóczi u. 28.

MÉRLEG
Eszközök (aktívák)

Fordulónapja: 2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
26.	B. FORGÓESZKÖZÖK	88.359		112.238
27.	I. KÉSZLETEK	12.879		21.068
28.	1. Anyagok	3.736		2.874
29.	2. Befejezetlen termelés és félkész termékek			
30.	3. Növendék-, hízó-és egyéb állatok			
31.	4. Késztermékek	9.143		18.194
32.	5. Áruk			
33.	6. Készletekre adott előlegek			
34.	II. KÖVETELÉSEK	70.867		88.288
35.	1. Követelések áruszállításból és szolgáltatásból (vevők)	63.365		63.853
36.	2. Követelések kapcsolat vállalkozással szemben			
37.	3. Követelések egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben			
38.	4. Váltókövetelések			
39.	5. Egyéb követelések	7.502		24.435
40.	III. ÉRTÉKPAPÍROK			
41.	1. Részesedés kapcsolt vállalkozásban			
42.	2. Egyéb részesedés			
43.	3. Saját részvények, saját üzletrészek			
44.	4. Forgatási célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok			
45.	IV. PÉNZESZKÖZÖK	4.613		2.882
46.	1. Pénztár, csekkek	3.909		463
47.	2. Bankbetétek	704		2.419
48.	C. AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	50		1.789
49.	1. Bevételek aktív időbeli elhatárolása	5		1.715
50.	2. Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhat.	45		74
51.	3. Halasztott ráfordítások			
52.	ESZKÖZÖK ÖSSZESEN	1.149.425		1.221.947

Kelt: Miskolc, 2007. március 15.

1 1 4 4 9 5 3 3 - 2 - 4 2
Adószáma

0 1 - 0 9 - 6 7 1 5 7 9
Cégjegyzék száma

1 1 4 4 9 5 3 3 3 7 1 0 1 1 3 0 1
Statistikai számjel

13

A vállalkozás megnevezése: **EUROFÉM-HALNA KFT**
Címe: 1072 Budapest, Rákóczi u. 72

MÉRLEG
Források (passzívák)

Fordulónapja: 2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor- szám	Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
53.	D. SAJÁT TŐKE	1.065.337		1.079.827
54.	I. JEGYZETT TŐKE	15.000		15.000
55.	Ebből: visszavásárolt tulajdoni részesedés névértéke			
56.	II. JEGYZETT, DE MÉG BE NEM FIZETETT TŐKE			
57.	III. TŐKETARTALÉK			
58.	IV. EREDMÉNYTARTALÉK	60.129		74.884
59.	V. LEKÖTÖTT TARTALÉK			
60.	VI. ÉRTÉKELESI TARTALÉK	975.453		975.453
61.	VII. MÉRLEG SZERINTI EREDMÉNY	14.755		14.490
62.	E. CÉLTARTALÉKOK			
63.	1. Céltartalék a várható kötelezettségekre			
64.	2. Céltartalék a jövőbeni költségekre			
65.	3. Egyéb céltartalék			
66.	F. KÖTELEZETTSÉGEK	81.242		140.790
67.	I. HÁTRASOROLT KÖTELEZETTSÉGEK			
68.	1. Hátrasorolt kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben			
69.	2. Hátrasorolt kötelezettségek egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben			
70.	3. Hátrasorolt kötelezettségek egyéb gazdálkodóval szemben			
71.	II. HOSSZÚ LEJÁRATÚ KÖTELEZ.			
72.	1. Hosszú lejáratra kapott kölcsönök			
73.	2. Átváltoztatható kötvények			
74.	3. Tartozások kötvénykibocsátásból			
75.	4. Beruházási és fejlesztési hitelek			
76.	5. Egyéb hosszú lejáratú hitelek			
77.	6. Tartós kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben			
78.	7. Tartós kötelezettségek egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben			
79.	8. Egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek			

Kelt: Miskolc, 2007. március 15.

1	1	4	4	9	5	3	3	-	2	-	4	2
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Adószáma

0	1	-	0	9	-	6	7	1	5	7	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Cégjegyzék száma

1	1	4	4	9	5	3	3	3	7	1	0	1	1	3	0	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Statisztikai számjel

14

A vállalkozás megnevezése: **EUROFÉM-HALNA KFT**

Címe:1072 Budapest, Rákóczi u. 72.

MÉRLEG
Források (passzívák)

Fordulónapja:2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
80.	III. RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK	81.242		140.790
81.	1. Rövid lejáratú kölcsönök			
82.	- ebből: az átváltoztatható kötvények			
83.	2. Rövid lejáratú hitelek	16.941		15.267
84.	3. Vevőktől kapott előlegek			
85.	4. Kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból (szállítók)	45.235		107.422
86.	5. Váltótartozások			
87.	6. Rövid lejáratú kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben			
88.	7. Rövid lejáratú kötelezettségek egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben			
89.	8. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek	19.066		18.101
90.	G. PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	2.846		1.330
91.	1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása			
92.	2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhat.	2.846		1.330
93.	3. Halasztott bevételek			
94.	FORRÁSOK ÖSSZESEN	1.149.425		1.221.947

Kelt: Miskolc, 2007. március 15.

1 1 4 4 9 5 3 3 - 2 - 4 2
Adószáma

0 1 - 0 9 - 6 7 1 5 7 9
Cégjegyzék száma

1 1 4 4 9 5 3 3 3 7 1 0 1 1 3 0 1
Statistikai számjel

21

A vállalkozás megnevezése: **EUROFÉM-HALNA KFT**

Címe:1072. Budapest, Rákóczi u. 28.

"A" EREDMÉNYKIMUTATÁS

Beszámolási időszak:2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
01.	Belföldi értékesítés nettó árbevétele	293.532		453.980
02.	Exportértékesítés nettó árbevétele	769		
I.	Értékesítés nettó árbevétele (01+02)	294.301		453.980
03.	Saját termelésű. Készletek állományváltozása	388		9.052
04.	04. Saját előállítású eszközök. Aktivált értéke			
II.	Aktivált saját teljesítmények értéke (± 03 +04)			
III.	Egyéb bevételek	1.844		1.479
	Ebből: visszaírt értékvesztés			
05.	Anyagköltség	76.503		124.740
06.	Igénybe vett szolgáltatások értéke	61.471		160.276
07.	Egyéb szolgáltatások értéke	3.618		4.239
08.	Eladott áruk beszerzési értéke	1.788		10.186
09.	09. Eladott (közvetített) szolgáltatások értéke	44.287		38.414
IV.	Anyagjellegű ráfordítások (05+06+07+08+09)	187.667		337.855
10.	Béreköltség	33.073		43.671
11.	Személyi jellegű egyéb kifizetések	5.386		6.007
12.	Bérfárulékok	12.654		15.990
V.	Személyi jellegű ráfordítások	51.113		65.668
VI.	Értékcsökkenési leírás	29.151		33.436
VII.	Egyéb ráfordítások	7.276		9.418
	Ebből: értékvesztés	500		500
A.	A. ÜZEMI (ÜZLETI) TEVÉKENYSÉG EREDMÉNYE (I±II+III-IV-V-VI-VII)	21.326		18.134

Kelt: Miskolc, 2007. március 15.

1 1 4 4 9 5 3 3 - 2 - 4 2
Adószáma

0 1 - 0 9 - 6 7 1 5 7 9
Cégjegyzék száma

1 1 4 4 9 5 3 3 3 7 1 0 1 1 3 0 1
Statistikai számjel

22

A vállalkozás megnevezése: **EUROFÉM-HALNA KFT**

Címe: 1072 Budapest, Rákóczi u. 28.

"A" EREDMÉNYKIMUTATÁS

Beszámolási időszak: 2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	Előző év	Előző év(ek) módosításai	Tárgyév
13.	Kapott (járó) osztalék és részesedés			
	Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott			
14.	Részesedések értékesítésének árfolyamnyeresége			
	Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott			
15.	Befektetett pü-i eszk. kamatai, árfolyamnyeresége			
	Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott			
16.	Egyéb kapott (járó) kamatok és ktjellegű bevételek			
	Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott			
17.	Pénzügyi műveletek bevételei	23		1.353
VIII.	Pénzügyi műveletek bevételei (13+14+15+16+17)	23		1.353
18.	Befektetett pü-i eszközök árfolyamveszteség			
	Ebből: kapcsolt vállalkozásnak adott			
19.	Fizetendő kamatok és kamatjellegű ráfordítások	2.569		1.570
	Ebből: kapcsolt vállalkozásnak adott			
20.	Részesedések, értékpapírok, bankbetétek értékvesztése			
21.	Pénzügyi műveletek egyéb ráfordításai	820		1.095
IX.	Pénzügyi műveletek ráfordításai (18+19+20+21)	3.389		2.665
B.	PÉNZÜGYI MŰVELETEK EREDMÉNYE (VIII-IX)	-3.366		-1.312
C.	SZOKÁSOS VÁLLALKOZÁSI EREDMÉNY (±A±B)	17.960		16.822
X.	Rendkívüli bevételek			
XI.	Rendkívüli ráfordítások	484		1.815
D.	RENDKÍVÜLI EREDMÉNY (X-XI)	-484		-1.815
E.	ADÓZÁS ELŐTTI EREDM. (±C±D)	17.476		15.007
XII.	Adófizetési kötelezettség	2.721		517
F.	ADÓZOTT EREDMÉNY (±E-XII)	14.755		14.490
22.	Eredménytartalék igénybe vétele osztalékra, részesedésre			
23.	Jóváhagyott osztalék, részesedés			
G.	MÉRLEG SZERINTI EREDMÉNY (± F + 22-23)	14.755		14.490

Kelt: Miskolc, 2007. március 15.

3. melléklet – Az átstrukturált éves beszámoló mérlege, eredménykimutatása

MÉRLEG Eszközök (aktívák)

Fordulónapja: 2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	2006. eredeti	2006. módosított
01.	A. BEFEKTETETT ESZKÖZÖK	1.107.920	1.119.631
02.	I. IMMATERIÁLIS JAVAK	86	12.411
03.	1. Alapítás átszervezés aktivált értéke		
04.	2. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke		
05.	3. Vagyoni értékű jogok	86	86
06.	4. Szellemi termékek		
07.	5. Üzleti vagy cégérték		
08.	6. Emberi erőforrás		647
09.	7. Környezet terhelés		-460.
10.	8. Immateriális javakra adott előlegek		
11.	9. Immateriális javak értékhelyesbítése		
12.	10. Immateriális javak értékcorrekciója		12.138
13.	II. TÁRGYI ESZKÖZÖK	1.107.834	1.107.220
14.	1. Ingatlanok és a kapcsolódó vagyoni értékű jogok	33.467	33.467
15.	2. Műszaki berendezések, felszerelések, járművek	93.963	93.349
16.	3. Egyéb berendezések, felszerelések, járművek	787	787
17.	4. Tenyészállatok		
18.	5. Beruházások, felújítások	3.360	3.360
19.	6. Beruházásokra adott előlegek	804	804
20.	7. Tárgyi eszközök értékhelyesbítése	975.453	975.453
21.	III. BEFEKTETETT PÉNZÜGYI ESZK.		
22.	1. Tartós részesedés kapcsolt vállalkozásban		
23.	2. Tartósan adott kölcsön kapcsolt vállalkozásban		
24.	3. Egyéb tartós részesedés		
25.	4. Tartósan adott kölcsön egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban		
26.	5. Egyéb tartósan adott kölcsön		
27.	6. Tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapír		
28.	7. Befektetett pénzügyi eszközök értékhelyesbítése		
29.	8. Befektetett pénzügyi eszközök értékelési különbözete		
30.	9. Befektetett pénzügyi eszközök értékcorrekciója		
31.	10. Befektetett pénzügyi eszközökkel kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás		

MÉRLEG
Eszközök (aktívák)

Fordulónapja: 2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	2006. eredeti	2006. módosított
32.	B. FORGÓESZKÖZÖK	112.238	172.569
33.	I. KÉSZLETEK	21.068	79.684
34.	1. Anyagok	2.874	2.874
35.	2. Befejezetlen termelés és félkész termékek		
36.	3. Növendék-, hizó-és egyéb állatok		
37.	4. Késztermékek	18.194	18.194
38.	5. Áruk		
39.	6. Készletekre adott előlegek		
40.	7. Készletek értékcorrekciója		58.616
41.	II. KÖVETELÉSEK	88.288	90.002
42.	1. Követelések áruszállításból és szolgáltatásból (vevők)	63.853	63.853
43.	2. Követelések kapcsolat vállalkozással szemben		
44.	3. Követelések egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben		
45.	4. Váltókövetelések		
46.	5. Egyéb követelések	24.435	24.435
47.	6. Követelések értékelési különbözete		
48.	7. Származékos ügyletek pozitív értékelési különbözete		
49.	8. Követelésekkel kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás		1.714
50.	III. ÉRTÉKPAPÍROK		
51.	1. Részesedés kapcsolt vállalkozásban		
52.	2. Egyéb részesedés		
53.	3. Saját részvények, saját üzletrészek		
54.	4. Forgatási célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok		
55.	5. Értékpapírok értékelési különbözete		
56.	6. Értékpapírok értékcorrekciója		
57.	7. Értékpapírokkal kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás		
58.	IV. PÉNZESZKÖZÖK	2.882	2.883
59.	1. Pénztár, csekkek	463	463
60.	2. Bankbetétek	2.419	2.419
61.	3. Pénzeszközökkel kapcsolatos aktív időbeli elhatárolás		1
62.	C. AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	1.789	74
63.	1. Bevételek aktív időbeli elhatárolása	1.715	
64.	2. Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhat.	74	74
65.	3. Halasztott ráfordítások		
66.	ESZKÖZÖK ÖSSZESEN	1.221.947	1.292.274

MÉRLEG
Források (passzívák)

Fordulónapja: 2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	2006. eredeti	2006. módosított
67.	D. SAJÁT TŐKE	1.079.827	1.150.154
68.	I. JEGYZETT TŐKE	15.000	15.000
69.	Ebből: visszavásárolt tulajdoni részesedés névértéke		
70.	II. JEGYZETT, DE MÉG BE NEM FIZETETT TŐKE		
71.	III. TŐKETARTALÉK		
72.	IV. EREDMÉNYTARTALÉK	74.884	74.884
73.	V. LEKÖTÖTT TARTALÉK		
74.	VI. ÉRTÉKELÉSI TARTALÉK	975.453	1.034.069
	- Értékhelyesbítés értékelési tartaléka		975.453
	- Valós értéken történő értékelés értékelési tartaléka		
	- Értékkorrekció értékelési tartaléka		58.616
75.	VII. LÁTENS SAJÁT TŐKE		187
	- Emberi erőforrásból származó látens saját tőke		647
	- Környezet terhelésből származó látens saját tőke		-460
76.	VIII. IMMATERIÁLIS JAVAK ÉRTÉKKORREKCIÓJÁNAK TARTALÉKA		12.138
77.	IX. MÉRLEG SZERINTI EREDMÉNY	14.490	13.876
78.	E. CÉLTARTALÉKOK		
79.	1. Céltartalék a várható kötelezettségekre		
80.	2. Céltartalék a jövőbeni költségekre		
81.	3. Egyéb céltartalék		
82.	F. KÖTELEZETTSÉGEK	140.790	142.120
83.	I. HÁTRASOROLT KÖTELEZETTSÉGEK		
84.	1. Hátrasorolt kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben		
85.	2. Hátrasorolt kötelezettségek egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben		
86.	3. Hátrasorolt kötelezettségek egyéb gazdálkodóval szemben		
87.	II. HOSSZÚ LEJÁRATÚ KÖTELEZ.		
88.	1. Hosszú lejáratra kapott kölcsönök		
89.	2. Átváltoztatható kötvények		
90.	3. Tartozások kötvénykibocsátásból		
91.	4. Beruházási és fejlesztési hitelek		
92.	5. Egyéb hosszú lejáratú hitelek		
93.	6. Tartós kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben		
94.	7. Tartós kötelezettségek egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben		
95.	8. Egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek		

MÉRLEG
Források (passzívák)

Fordulónapja: 2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor- szám	Megnevezés	2006. eredeti	2006. módosított
96.	III. RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK	140.790	142.120
97.	1. Rövid lejáratú kölcsönök		
98.	- ebből: az átváltoztatható kötvények		
99.	2. Rövid lejáratú hitelek	15.267	15.267
100.	3. Vevőktől kapott előlegek		
101.	4. Kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból (szállítók)	107.422	107.422
102.	5. Váltótartozások		
103.	6. Rövid lejáratú kötelezettségek kapcsolt vállalkozással szemben		
104.	7. Rövid lejáratú kötelezettségek egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozással szemben		
105.	8. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek	18.101	18.101
106.	9. Rövid lejáratú kötelezettségekkel kapcsolatos passzív időbeli elhatárolás		1.330
107.	G. PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK	1.330	0
108.	1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása		
109.	2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhat.	1.330	
110.	3. Halasztott bevételek		
111.	FORRÁSOK ÖSSZESEN	1.221.947	1.292.274

"A" EREDMÉNYKIMUTATÁS

Beszámolási időszak: 2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	2006. eredeti	2006. módosított
01.	Belföldi értékesítés nettó árbevétele	453.980	453.980
02.	Exportértékesítés nettó árbevétele		
I.	Értékesítés nettó árbevétele (01+02)	453.980	453.980
03.	Saját termelésű. Készletek állományváltozása	9.052	9.052
04.	04. Saját előállítású eszközök. Aktivált értéke		
II.	Aktivált saját teljesítmények értéke (± 03 +04)		
III.	Egyéb bevételek	1.479	1.479
	Ebből: visszaírt értékvesztés		
05.	Anyagköltség	124.740	124.740
06.	Igénybe vett szolgáltatások értéke	160.276	160.276
07.	Egyéb szolgáltatások értéke	4.239	4.239
08.	Eladott áruk beszerzési értéke	10.186	10.186
09.	09. Eladott (közvetített) szolgáltatások értéke	38.414	38.414
IV.	Anyagjellegű ráfordítások (05+06+07+08+09)	337.855	337.855
10.	Béreköltség	43.671	43.671
11.	Személyi jellegű egyéb kifizetések	6.007	6.007
12.	Bérfárulékok	15.990	15.990
V.	Személyi jellegű ráfordítások	65.668	65.668
VI.	Értécsökkenési leírás	33.436	34.050
VII.	Egyéb ráfordítások	9.418	9.418
	Ebből: értékvesztés	500	500
A.	A. ÜZEMI (ÜZLETI) TEVÉKENYSÉG EREDMÉNYE (I±II+III-IV-V-VI-VII)	18.134	17.520

"A" EREDMÉNYKIMUTATÁS

Beszámolási időszak: 2006. december 31.

adatok ezer Forintban

Sor-szám	Megnevezés	2006. eredeti	2006. módosított
13.	Kapott (járó) osztalék és részesedés		
	Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott		
14.	Részesedések értékesítésének árfolyamnyeresége		
	Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott		
15.	Befektetett pü-i eszk. kamatai, árfolyamnyeresége		
	Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott		
16.	Egyéb kapott (járó) kamatok és ktjellegű bevételek		
	Ebből: kapcsolt vállalkozástól kapott		
17.	Pénzügyi műveletek bevételei	1.353	1.353
VIII.	Pénzügyi műveletek bevételei (13+14+15+16+17)	1.353	1.353
18.	Befektetett pü-i eszközök árfolyamveszteség		
	Ebből: kapcsolt vállalkozásnak adott		
19.	Fizetendő kamatok és kamatjellegű ráfordítások	1.570	1.570
	Ebből: kapcsolt vállalkozásnak adott		
20.	Részesedések, értékpapírok, bankbetétek értékvesztése		
21.	Pénzügyi műveletek egyéb ráfordításai	1.095	1.095
IX.	Pénzügyi műveletek ráfordításai (18+19±20+21)	2.665	2.665
B.	PÉNZÜGYI MŰVELETEK EREDMÉNYE (VIII-IX)	-1.312	-1.312
C.	SZOKÁSOS VÁLLALKOZÁSI EREDMÉNY (±A±B)	16.822	16.208
X.	Rendkívüli bevételek		
XI.	Rendkívüli ráfordítások	1.815	1.815
D.	RENDKÍVÜLI EREDMÉNY (X-XI)	-1.815	-1.815
E.	ADÓZÁS ELŐTTI EREDM. (±C±D)	15.007	14.393
XII.	Adófizetési kötelezettség	517	517
F.	ADÓZOTT EREDMÉNY (±E-XII)	14.490	13.876
22.	Eredménytartalék igénybe vétele osztalékra, részesedésre		
23.	Jóváhagyott osztalék, részesedés		
G.	MÉRLEG SZERINTI EREDMÉNY (± F + 22-23)	14.490	13.876

4. melléklet – A vagyoni értékű jog dokumentációja

Vevőkapcsolat számszerűsítése:

Megnevezés	Értékesítés (tonna)	Jelenlegi fuvarköltség (Ft/tonna)	Nemzetközi fuvarköltség (Ft/tonna)	Különbség (Ft/tonna)
Adagolható nehéz acélhulladék	916,60	2.680,00	3.379,48	641.143,37
Acélhulladék-mangános	4,40	2.680,00	3.379,48	3.077,71
Salakos acélhulladék 0-20	2.312,00	2.680,00	3.379,48	1.617.197,76
Salakos acélhulladék 20-80	600,00	2.680,00	3.379,48	419.688,00
Salakos acélhulladék 80-250	51,00	2.680,00	3.379,48	35.673,48
Salakos acélhulladék 250-1500	199,00	2.680,00	3.379,48	139.196,52
Összesen	4.083,00	-	-	2.855.976,84

Devizaárfolyamok

2007. December 11. 12:40:14

Valuta	Megnevezés	Egység	Vétel	Közép	Eladás
AUD	 Ausztrál dollár	1	150,67	151,12	151,57
CAD	 Kanadai dollár	1	164,41	164,90	165,39
CHF	 Svájci frank	1	156,45	156,92	157,39
CZK	 Cseh korona	1	9,14	9,17	9,20
DKK	 Dán korona	1	33,73	33,83	33,93
EUR	 Euró	1	251,44	252,20	252,96
GBP	 Angol font	1	374,30	375,43	376,56
JPY	 Japán yen	100	160,27	160,75	161,23
NOK	 Norvég korona	1	30,55	30,64	30,73
PLN	 Lengyel zloty	1	65,67	65,87	66,07
SEK	 Svéd korona	1	27,82	27,90	27,98
SKK	 Szlovák korona	1	7,30	7,32	7,34
USD	 USA dollár	1	190,90	191,47	192,04
HRK	 Horvát kuna	1	34,21	34,31	34,41
RON	 Új Román lej	1	74,34	74,56	74,78
TRY	 Török lira	1	135,05	135,46	135,87

© 2006 Raiffeisen Bank Zrt. | <http://www.raiffeisen.hu/rai/raiportal/rai/currencyRates.do>

© 2006 Raiffeisen Bank Zrt. | <http://www.raiffeisen.hu/rai/raiportal/rai/currencyRates.do>

Nemzetközi fuvarköltséghez szükséges adatok:

- Miskolc – Kassa távolság 123 km,
- A következő táblázat szerinti fuvarköltség euróban 1,34 EUR/100 kg,
- 2006. december 31-i választott árfolyam 252,20 Ft/EUR

Ezek alapján a nemzetközi fuvarköltség:

$$252,20 \text{ Ft/euró} * 13,4 \text{ euró/t} = 3.379,48 \text{ Ft}$$

Kocsirakományú küldemények díjtételtáblázata nemzetközi forgalomban									
	Tömegelosztály					Tömegelosztály			
Távolság	10 t	15 t	20 t	25 t	Távolság	10 t	15 t	20 t	25 t
Kilométer	Díjtételek				Kilométer	Díjtételek			
	100 kg-onként euróban					100 kg-onként euróban			
					251 - 260	4,30	3,22	2,69	2,56
					261 - 270	4,45	3,34	2,78	2,64
1 - 30	0,96	0,72	0,60	0,57	271 - 280	4,60	3,46	2,88	2,73
31 - 40	1,07	0,80	0,67	0,63	281 - 290	4,75	3,56	2,97	2,82
41 - 50	1,19	0,89	0,74	0,71	291 - 300	4,90	3,68	3,07	2,91
51 - 60	1,29	0,97	0,81	0,77	301 - 310	5,05	3,79	3,16	3,00
61 - 70	1,41	1,06	0,88	0,83	311 - 320	5,19	3,89	3,24	3,08
71 - 80	1,53	1,14	0,95	0,91	321 - 330	5,32	3,99	3,33	3,16
81 - 90	1,64	1,23	1,03	0,97	331 - 340	5,46	4,10	3,41	3,24
91 - 100	1,75	1,32	1,09	1,04	341 - 350	5,60	4,19	3,50	3,33
101 - 110	1,93	1,44	1,21	1,14	351 - 360	5,74	4,30	3,58	3,40
111 - 120	2,09	1,56	1,31	1,24	361 - 370	5,87	4,40	3,67	3,49
121 - 130	2,25	1,69	1,40	1,34	371 - 380	6,00	4,50	3,76	3,56
131 - 140	2,42	1,81	1,51	1,43	381 - 390	6,14	4,61	3,84	3,65
141 - 150	2,58	1,94	1,61	1,53	391 - 400	6,28	4,71	3,93	3,72
151 - 160	2,74	2,05	1,71	1,63	401 - 410	6,41	4,80	4,00	3,81
161 - 170	2,90	2,17	1,81	1,72	411 - 420	6,53	4,90	4,08	3,87
171 - 180	3,06	2,30	1,92	1,82	421 - 430	6,66	4,99	4,16	3,95
181 - 190	3,22	2,42	2,01	1,92	431 - 440	6,77	5,08	4,24	4,02
191 - 200	3,39	2,54	2,12	2,01	441 - 450	6,89	5,17	4,31	4,10
201 - 210	3,54	2,65	2,21	2,11	451 - 460	7,02	5,26	4,39	4,16
211 - 220	3,69	2,77	2,31	2,19	461 - 470	7,14	5,35	4,46	4,24
221 - 230	3,85	2,89	2,41	2,28	471 - 480	7,27	5,45	4,54	4,31
231 - 240	4,00	3,00	2,50	2,38	481 - 490	7,38	5,53	4,61	4,39
241 - 250	4,15	3,11	2,59	2,46	491 - 500	7,50	5,63	4,69	4,45

2.

5. melléklet – Az emberi erőforrás dokumentációja

A munkaviszony kezdete a munkaszerződések alapján:

1.	1997.07.17.	22.	2004.09.01.
2.	1997.07.17.	23.	2004.10.21.
3.	1997.07.17.	24.	2004.12.01.
4.	1997.07.17.	25.	2005.05.23.
5.	1997.07.17.	26.	2005.06.20.
6.	1997.07.17.	27.	2005.11.01.
7.	1997.07.17.	28.	2005.11.01.
8.	1997.07.17.	29.	2005.11.03.
9.	1997.07.17.	30.	2005.11.10.
10.	1998.03.06.	31.	2006.02.20.
11.	1999.05.03.	32.	2006.05.01.
12.	1999.05.10.	33.	2006.05.22.
13.	2000.05.22.	34.	2006.05.22.
14.	2000.05.25.	35.	2006.06.01.
15.	2000.08.14.	36.	2006.06.23.
16.	2000.09.12.	37.	2006.08.02.
17.	2000.11.15.	38.	2006.08.15.
18.	2000.12.04.	39.	2006.08.16.
19.	2003.03.18.	40.	2006.08.23.
20.	2004.05.03.	41.	2006.10.02.
21.	2004.05.03.		

Bérre vonatkozó adatokat – személyes jellegük miatt – nem közölhettük.

6. melléklet – A környezet terhelés dokumentációja

**Észak-Magyarországi Környezetvédelmi,
Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség**
Miskolc, Mindszent tér 4.

Adatszolgáltatási kérelem

Tisztelt Hölgyem/Uram!

Alulírott Várkonyiné Juhász Mária a Miskolci Egyetem „Vállalkozáselmélet- és gyakorlat” doktori iskola Ph.D. hallgatója vagyok. Ph.D. értekezésemben a környezeti tőke mérlegben történő megjelenítésével is foglalkozom, mivel úgy gondolom, hogy a környezettudatos szemlélet kialakításának egyik módja lehet a számvitelben közölt újfajta „zöld információk” megjelenítése is. Az elmélet gyakorlati alkalmazhatóságát – az esettanulmány módszerrel – az Eurofém-Halna Kft. 2006. évi éves beszámolójának átalakításával vizsgálom.

Az externáliák pénzértékének meghatározását az „ellenőrzési költség” módszerrel szeretném elvégezni, amely szerint az externália a környezetszennyezés szintjének mérésére használt technológia üzembe helyezési és fenntartási költségével egyenlő, vagyis azt feltételezi, hogy egy sérülő jószágot a társadalom annyira értékel, amennyit hajlandó az ellenőrzésére fordítani. Az így nyert adatokat a vállalkozások mérlegébe integrálnám be, mint a vállalkozás értékét csökkentő tétel.

Miskolc város térsége környezetszennyezése adatainak nagyvonalakban történő vizsgálata során [Környezetvédelmi hasznoskönyv, 2005], arra a megállapításra jutottam, hogy a kohászat – és így az Eurofém Halna Kft. – három területen – a levegő-, a víz-, illetve a talajszennyezés – van negatív hatással a természetre:

- Miskolc város légszennyezettségének 50–55%-a a közúti közlekedésből ered – ebből 10–12%-ban az MVK Rt. járművei részesednek – a légszennyezettség területén a diósgyőri kohászat működésével kapcsolatban az alapvető probléma a kiporzás okozta szilárd szennyezőanyag kibocsátás, az Eurofém Halna Kft. esetében a légszennyező forrás az úthálózat, az UHP por depónia felszíne, és a technológiának azon részei, ahol éppen a feldolgozási műveleteket végzik.
- A '90-es évek elején a kohászat leépülésével a Szinvába vezetett szennyező anyagok igen jelentős mértékben csökkentek, a határérték feletti szennyező anyag kibocsátás megszűnt.
- A salaklerakás térségében a talajban és a talajvízben egyaránt nehézfém-szennyezés mutatható ki.

Tisztelettel kérném a Felügyelőséget, hogy a fenti elmélet gyakorlati alkalmazhatóságához az alábbi adatokat biztosítsa számomra:

- A levegő-, a víz-, illetve a talajszennyezés szintjének mérésére használt technológia
 - a. könyvviteli mérlegben kimutatott 2006 évi nettó értékét,
 - b. üzembe helyezési költségeit (bruttó értékét),
 - c. amortizációs módját, illetve leírási kulcsát.
- A levegő-, a víz-, illetve a talajszennyezés szintjének mérésére használt technológia fenntartási költségeit, azaz az Önök honlapján nyilvános adatként közölt, 2006 évre vonatkozó, nagyságrendileg 800 millió forintos költségből kb. mekkora hányadot fordítottak erre a célra.
- Arra vonatkozó mérés – illetve ennek hiányában becslés – hogy Miskolc levegő-, víz-, illetve talajszennyezettségének hány százalékban, milyen mértékben volt okozója 2005-ben, illetve 2006-ban az Eurofém-Halna Kft.

Együttműködésüket és fáradozásukat előre is köszönöm, várom mielőbbi válaszukat!

Miskolc, 2007. december 3.

Köszönettel:

Várkonyiné Juhász Mária

Ügyiratszám: 255-6/2008	 ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI KÖRNYEZETVÉDELMI, TERMÉSZETVÉDELMI ÉS VÍZÜGYI FELÜGYELŐSÉG mint I. fokú hatóság Miskolc, Mindszent tér 4. Levélcím: 3501 Miskolc, Pf. 379 Telefon: (46) 517-300 Telefax: (46) 517-399 Magyar Államkincstár: 10027006-01711868-00000000	Tárgy:
Válaszában szíveskedjen iktatószámunkra hivatkozni.		Hiv.sz.:
Előadó:		Előadója:
Miskolc, 2008. február 1.		Melléklet:
Ügyfélfogadás: Hétfő: 8-12 óra Szerda: 8-12, 13-16 óra Péntek: 8-12 óra Kedden és Csütörtökön az ügyfélfogadás szünetel.		

Várkonyiné Juhász Mária
Miskolci Egyetem Ph.D. hallgatója

Miskolc

Tisztelt Várkonyiné Juhász Mária !

Hivatkozva a 2007. december 3-án kelt levelére és a január 30-án folytatott személyes beszélgetésre, Ph.D. értekezése elkészítéséhez a kért adatokat az alábbiak szerint adjuk meg:

A környezeti töke adott környezethasználó pénzügyi mérlegében történő megjelenítését elméleti szempontból jónak és kívánatosnak tartjuk. Ugyanakkor gyakorlati alkalmazhatósága az Ön által kiválasztott Eurofém Halna esetében számos problémát vet fel, mint azt a személyes beszélgetésünk során is jeleztük.

Halna területéről pontszerű szennyvízelvezetés felszíni befogadóba (Szinva-p.) nincs. Felügyelőség talaj, talajvíz vizsgálatokat 2005-2006-ban nem végzett.

A halna területén kohászati salakok elhelyezése több évtizede történik, az nem az Eurofém Halna Kft. tevékenységéből származik, mint ahogyan a talaj, talajvíz szennyezettsége sem.

Az Eurofém Halna Kft diffúz légszennyező forrásként nyilvántartott telephely. Tevékenységéből a salakhalna kitermelései és a szállítási útvonalakon közlekedő tehergépjárművekből származik porszennyezés.

Mérőrendszert a cég a diffúz légszennyezés mérésére nem üzemeltet.

A Környezetvédelmi Felügyelőség által üzemeltetett 4 monitor állomás Miskolc város különböző pontjain méri a légszennyezettséget (immisszió). A mérési adatokban nem különíthetők el az egyes tevékenységekből származó koncentrációk, így nem határozható meg pontosan a halna kitermeléséből származó szennyezés.

2005. évben szállópor (emisszió) mérést végzett a Felügyelőség a telephelyen, de a DAM és a HALNA tevékenysége nem különíthető el a kibocsátott és mért por szennyezés alapján, mivel minőségi elemzéssel nem lehet meghatározni a por származási helyét, tekintve, hogy a DAM tevékenységének „mellékterméke” a halnán felhalmozott salak. 2006-ban mérések nem voltak.

Ezek alapján csak erős közelítéssel becsülhető a halnán folytatott tevékenység légszennyező hatása. Mivel Miskolcon az ipari kibocsátók között a DAM a 2. helyen áll, de a porkibocsátás tekintetében a fő szennyező a közlekedés és a lakossági tüzelés (főleg téli időszakban), ezért a HALNA kitermelése által okozott légszennyezés Miskolc város légszennyezettségét tekintve az összes szennyezésnek kb. 5 %-ának tekinthető, ami durva becsült adat.

A felügyelőség az OLM részeként Miskolcon 4 db fix telepítésű immissziós mérőállomást üzemeltet a város levegő szennyezettségének nyomon követésére. A mérőhálózatot a Felügyelőség 2000-ben vette át az ÁNTSZ-től 0 értéken.

2006. évben :

- emissziós mérési tevékenységre 9,2 Mft-ot
- immissziós mérési tevékenységre 29,4 Mft-ot használtunk fel.

A fenti tevékenységgel foglalkozó csoport

- személyi juttatása 12.008 Eft
- munkaadót terhelő járulékok 3.728 Eft

Sallai Ferenc
műszki titkár
vezető - főtanácsos

Patakiné Farkas Ágnes
szem.vez.

7. melléklet – Az amortizáció számítás dokumentációja

[illegible]

2008 08/14 12:35 FAX 0623504383 HUNTRACO RT

HUNTRACO CAT
Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.
HUNTRACO
Trading and Servicing Co. Ltd.

2040 Budaörs, Kamaraerdő út 3.
Tel: 23/504-200, Fax: 23/504-300
5900 Békéscsaba, Csorvát út 1. Tel/Fax: 66/454-808
2120 Dunakeszi, Székesi út 1. Tel: 27/547-785, Fax: 27/547-788
4400 Gyöngyös, Debreceni út 108/a. Tel: 42/535-089, Fax: 42/565-087
7630 Pécs, Hergeműhelyi út 1. Tel: 72/233-777, Fax: 72/222-766
8500 Sárospatak, Bólyai Zs. út 207. Tel: 94/610-810, Fax: 94/610-811
8200 Székesfehérvár, József u. 20. Tel: 96/514-711, Fax: 96/514-712
8700 Szombathely, Zrínyi út 28. Tel/Fax: 94/445-735
Cégjegyzékszám: Cg. 13-10-040164, adószám: 1059036-2-44 EU: HU 1059036
Web: www.huntraco.hu

001/001
ISO 9001
TÜV SÜD
Tanúsított cég

Számla

Eladó Huntraco Zrt.
2040 Budaörs, Kamaraerdő út 3.

Vevő EUROPÉM-HALNA Kft.
3533 Miskolc, Vagyár u. 43.

Bankszámla : 10700024-04113207-51100005
Adószám : 1059036-2-44
EU : HU 1059036
Telefon/Fax : 36 (23) 504-200 / 36 (23) 504-300

Bankszámla :
Adószám : 11449533-2-42
EU :
Telefon/Fax : 46-504 380 / 46-504 380
Hívatkód : Oldal : 1 / 1

Fizetési mód	Teljesítés időpontja 2006.05.31	Számla kelte 2006.05.31	Eszedékes 2006.10.30	Számlaszám L0060/6	Eredeti 1/1.	
Szerz. szám: BV00432/B						
Cikkszám / VTSZ / Terméknév	Egyéb	Menny. Nettó egységár	Nettó érték	ÁFA	ÁFA érték	Bruttó érték
CA323DL	db	1,00 34 644 395,00	34 644 395,00	20,00	6 928 879,00	41 573 274,00
CATERPILLAR 323DL						
Mennyiség : 1,00 Sorozatszám : CAT0323DKPBM00253						
ELOLEG	db	-1,00 3 464 440,00	-3 464 440,00	20,00	-692 888,00	-4 157 328,00
ELOLEG						
EGYENLEGEZŐ sz. számla jóváírása						
Tételek összesen			31 179 955,00		6 235 991,00	37 415 946,00
		Áfa (%)	Áfa alap	Áfa összeg	Érték (ÁFA-val)	
		20,0	31 179 955,00	6 235 991,00	37 415 946,00	
		Összesen	31 179 955,00	6 235 991,00	37 415 946,00	
						37 415 946,00

Mindösszesen

azaz harminchétmillió-négyszázötvenháromezer-háromszázharminchat HUF

Késedelmes fizetés esetén 20% késedelmi kamatot, valamint a késedelmes fizetésből származó árfolyamvesztést számíthatunk fel.

Árfolyam 0,00 HUF/EUR

Kontrollszám:
T 311
K 911
K 4871
K 451

HUNTRACO
Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.
2040 Budaörs, Kamaraerdő út 3.
Adószám: 1059036-2-44

Számlakészítő

Üzletigvezető

Átvette

A(z) számla az Axapta® vállalatirányítási szoftverrel készült 4 példányban. (Készítette : NEA)

BERUHÁZÁSOK, TÁRGYI ESZKÖZÖK										A könyvi száma:	
(műszaki és egyéb berendezések, gépek, felszerelések, járművek) egyedi nyilvántartó lapja										131	
Mégnevezés:										A vállalkozás megnevezése:	
Caterpillar 962H										EUROFEN-HALNA"	
										székhely: 3540 Miskolc, Vasszyi u. 43.	
										A gyártó megnevezése	
										A szállító	
										Munkács 2 Rt.	
Vissza:										Nyilvántartási (leltár) száma:	
										Gyártási száma, jelle:	
										A beérkezési kelte:	
										Üzembe helyezés kelte	
										Alomanyag vétel biz. sz.:	
										A felújítás utáni használatbavétel időpontja:	
2006. 07. 31.										Rendszám, alvázsám, motorszám:	
A könyvvel szembevetés száma										A számla száma	
A számla száma										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	
A számla értéke										A számla leírása	
A számla leírása										A számla dátuma	
A számla dátuma										A számla helye	
A számla helye										A számla típusa	
A számla típusa										A számla értéke	

HUNTRACO
Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.
HUNTRACO
Trading and Servicing Co. Ltd.

10120/EU606

2040 Budaörs, Kamaraerdei út 3. Tel: 23/504-200, Fax: 23/504-300
 5600 Békéscsaba, Csorvástól út 1. Tel/Fax: 56/454-996
 2120 Dunakeszi, Székes dűlő 135. Tel: 27/547-785, Fax: 27/547-786
 4400 Nyíregyháza, Debreceni út 106/a. Tel: 42/595-066, Fax: 42/595-067
 7630 Pécs, Hengermalom u. 1. Tel: 72/233-777, Fax: 72/522-705
 8600 Siófok-Ipartelep, Balcsy Zs. út 207. Tel: 84/510-810, Fax: 84/510-811
 5000 Szolnok, Nagysándor József u. 26. Tel: 56/514-711, Fax: 56/514-712
 9700 Szombathely, Zanaai út 29. Tel/Fax: 94/245-735
 Céginformációs Cg. 13-10-040194, adószám: 10509036-2-44 EU: HU 10509036
 Web: www.huntraco.hu

ISO 9001
DNV

2006 JÚL 27.

Számla

12-6-1053

Eladó Huntraco Zrt.
2040 Budaörs, Kamaraerdei út 3.

Vevő EUROFÉM-HALNA Kft
3533 Miskolc, Vasgyár u. 43.

Bankszámla : 10700024-04113207-51100005
 Adószám: 10509036-2-44
 EU: HU 10509036
 Telefon/Fax : 36 (23) 504-200 / 36 (23) 504-300

Bankszámla :
 Adószám: 11449533-2-42
 EU:
 Telefon/Fax : 46-504 380 / 46-504 380
 Hivatkozás ..

Oldal : 1 / 1

Fizetési mód	Teljesítés időpontja	Számla kelte	Esedékes	Számlaszám
	2006.07.21	2006.07.21	2006.10.30	L0068/6
Szerz. szám: LV00148/6				
Cikkszám / VTSZ / Terméknév	Egység Menny.	Nettó ár	Nettó érték	ÁFA
CA962H db	1,00	35 205 000,00	35 205 000,00	20,00
CATERPILLAR 962H,				
Mennyiség : 1,00 Sorozatszám : CAT0962HEN4A00122				
Tételek összesen			35 205 000,00	7 041 000,00
				42 246 000,00

Áfa (%)

20,0

Összesen

Áfa alap

35 205 000,00

35 205 000,00

Áfa összeg

7 041 000,00

7 041 000,00

Érték (ÁFA-val)

42 246 000,00

42 246 000,00

Mindösszesen 42 246 000,00

azaz negyvenkettőmillió-kettőszáznegyvenhatezer HUF

Késedelmes fizetés esetén 20% késedelmi kamatot, valamint a késedelmes fizetésből származó árfolyamvesztést számítnunk fel.

árfolyam 0,00 HUF/EUR

Német
Számlakészítő

Kétfelm
Üzletágvezető

Kontírozás:
T 311
K 911
K 4671

Kereskedelmi és Szolgáltató Zrt.
2040 Budaörs, Kamaraerdei út 3.
18. Adószám: 10509036-2-44

A(z) számla az Axapta© vállalatirányítási szoftverrel készült 4 példányban. (Készítette : NEA)

Dátum: Tue, 11 Dec 2007 15:55:28 +0100 [2007-12-11 15.55.28 CET]

Feladó: [Somogyi László <Laszlo.Somogyi@huntraco.hu>](mailto:Somogyi.Laszlo@huntraco.hu)

Címzett: ["stvjm@uni-miskolc.hu"](mailto:stvjm@uni-miskolc.hu) <stvjm@uni-miskolc.hu>

Tárgy: RE: információ kérés

Fejléc: Mutassuk a levél teljes fejlécét

Kedves Mária,

Elnézését kérve a válasz elhúzódásáért, telefonbeszélgetésünk kiegészítéseként megadom a kanalak árait. Az árak a HUNTRACO Alkatrészértékesítéstől beszerezhető kanalakra vonatkoznak, 2006-os áron. Megjegyezni kívánom, hogy ilyen nagyságrendű vásárlás esetében készek vagyunk áralkura is, ezt figyelembevéve a lenti listaárak 90% -ával számolhat, mint bekerülési ár.

CAT 323D géphez 2513950 cikkszámú kanál: 1.410.000 Ft + ÁFA

CAT 962H géphez 1303075 cikkszámú kanál: 2.920.000 Ft + ÁFA

További munkájához sok sikert kívánok, üdvözlettel,

Somogyi László

Alkatrészértékesítési igazgató

HUNTRACO Zrt.

-----Original Message-----

From: stvjm@uni-miskolc.hu [mailto:stvjm@uni-miskolc.hu]

Sent: Tuesday, December 04, 2007 5:13 PM

To: parts

Subject: információ kérés

Tisztelt Hölgyem/Uram!

A Miskolci Egyetem „Vállalkozáselmélet- és gyakorlat” doktori iskola Ph.D. hallgatója vagyok. Ph.D. értekezésemben az értékcsökkenés újszerű megközelítésével is foglalkozom, és az elmélet gyakorlati alkalmazhatóságát esettanulmány módszerrel vizsgálom.

A nemzetközi standardok által már tartalmazott "komponens megközelítés" azt jelenti, hogy bár az eszköz önmagában egy tételnek minősül, annak egyes nagyobb részeinek saját, az eszköztől eltérő hasznos élettartamuk lehet. Azok a részek minősülnek egy adott tárgyi eszköz elemeinek, amelyek egyedi költsége a teljes eszköz bekerülési értékéhez viszonyítva jelentős arányt képviselnek.

A vizsgált társaság rendelkezik Caterpillar 962 H, illetve Caterpillar 323 D gépekkel. Azt a felvilágosítást kaptam, hogy ezen gépek esetében a kanál lehet olyan eszköz, amelynek rövidebb a hasznos élettartama a gépénél. Kérdésem az lenne, hogy mi a véleményük ezzel kapcsolatban, illetve hogy a kanál ezekhez a gépekhez mennyibe kerülne (esetleg került 2006-ban, mivel erre az évre végzem vizsgálataimat)?

Együttműködésüket és fáradozásukat előre is köszönöm, várom mielőbbi válaszukat!
Várkonyiné Juhász Mária

8. melléklet – A készlet értékelés dokumentációja

VE

Zárókészlet 2006. XII.31.

Fők. szám	Megnevezés	Meny. egység	Mennyiség	Egység ár Ft	Könyvsz. érték Ft
251	Adagolható nehéz acélhull. (AN 2/1)	To	35	1.095	38.325
251	Acélhulladék- mangános	To	1	-,-	1.095
251	Salakos acélhulladék (AÖVS 2/1 0-20)	To	250	-,-	273.750
251	Salakos acélhulladék (AÖVS 2/1 80-250)	To	300	-,-	328.500
251	Salakos acélhulladék (AÖVS 1/1 250-1500)	To	450	-,-	492.750
252	Salakos acélhulladék (AÖVS 1/1 20-80)	To	200	-,-	219.000
251	Vegyes acélhulladék (AV 1/1)	To	30	-,-	32.850
251	Konverter iszap FE por	To	50	-,-	54.750
251	Szeparált salak 0-200	To	300	-,-	328.500
251	Szeparált salak 0-20	To	15.000	-,-	16.425.000
	Összesen:	To	16.616		18.194.520

T 5822 / K 251 9.142.695.-

T 251 / K 5822 18.194.520

nyitók készlet kivonata

zárs készlet rakatára vevőre

KITÖLT: EUROFEM-HALNA 05/12 2007 10:01 TELFONSZÁM: 36 46 504380 Dec. 06 2007 02:43du 0.1

Tisztelt Fegyvermeki Úr!

Flózetes telefonbeszélgetésünkre hivatkozva az alábbi információkat kérem:

	Értékesítési költség	Eladási ár Ft/E
Adagolható nehéz acélhulladék		30000
Acélhulladék-mangános		40000
Salakos acélhulladék (0-20)		22.500
Salakos acélhulladék (20-80)		22.000
Salakos acélhulladék (80-250)	2.680	23.000
Salakos acélhulladék (250-1000)	2.680	
Vegyess acélhulladék		5680
Szeparált (?) iszap		1050
Szeparált salak (0-20)		850
Szeparált salak (0-200)		

Szükségem lenne továbbá a salakhegy mennyiségére, illetve összetételére vonatkozó becslésre is.

Fáradozást előre köszönöm!

Tisztelettel:

Várkonyiné Juhász Mária

Várkonyiné Juhász Mária
(fax: 46/565-203)

Salakhegy mennyiség: ~ 600-700 t

Összetétel:

- Salak kb. 80 %
- Szeparált salakos vas: kb. 3 %
- Neddó : kb. 16,5 %
- Egyéb vas hulladék: kb. 0,5 %

Üdvözlélek.

ELŐRENYELT
TEL
EMLÉK
KESZÜDÖ
EMLÉK VÉGE
EMLÉK JELTÖZ
VÖ JELTÖZ

ELŐRENYELT

02.12.2007 15:13 107 0040302503

NR 25741111 117

1001